

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมภักษ์
Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences
ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2567

การเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และผลของเทคโนโลยีต่อวิชาชีพและพฤติกรรมมนุษย์
Cultural tourism value added and the effects of technology for professional and behavior
文化旅游附加值与科技对职业和行为的影响

เจ้าของ	มหาวิทยาลัยเกริก
บรรณาธิการ	รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณ จันทโรนานนท์
สังกัด	มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์กระแส ชนะวงศ์
รองศาสตราจารย์สุพัตน์ วีระเวจเจริญชัย
อาจารย์ ดร.ผกาพันธ์ ภูมิจิตร

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.จินตนา สรายุทธิพิทักษ์
ศาสตราจารย์ ดร.สุรสิทธิ์ วิชิขจร
รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมิตร
รองศาสตราจารย์ ดร.อนิรุทธิ์ สติมัน
รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณะ โก้ววาส
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงยศ บัวเผื่อน
รองศาสตราจารย์ ดร.นิยม รัฐอมฤต
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ ตันตยกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุลศรี ศรีสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพธร ปัจจัยคุณธรรม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีโล ลิ้มถาวรนนท์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชลอ รอดลอย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาณุมาศ ชัดเงางาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณี มงคลพิทักษ์สุข
อาจารย์ ดร.หิมิง ชุน เขียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยนครพนม ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยมหิดล ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยศิลปากร ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย
สถาบันพระปกเกล้า ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยบูรพา ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย
มหาวิทยาลัยเกริก ประเทศไทย

สำนักงาน	สถาบันวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1 ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย 0-2552-3500-9 ต่อ 402
โทรศัพท์	romphruek.kru@gmail.com
e-mail	

- ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมภักษ์ เป็นที่ชนะและข้อคิดเห็นของผู้เขียน มิใช่ที่ชนะของมหาวิทยาลัยเกริกหรือกองบรรณาธิการ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแสดงที่มาชัดเจน
- ทุกบทความที่ได้รับกรตีพิมพ์ในวารสารร่วมภักษ์ ผ่านการตรวจและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพ เป็นวารสารวิชาการที่รองรับการเผยแพร่ผลงานด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับศาสตร์ทางด้าน การบริหาร การจัดการ สังคมศาสตร์ นิเทศศาสตร์ นิติศาสตร์ และศิลปศาสตร์ ซึ่งตีพิมพ์มากกว่าสี่ทศวรรษ เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยอันมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสังคมไทย สร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนางานวิจัยที่มีคุณภาพทางวิชาการเพื่อสังคม อีกทั้งตระหนักถึงความสำคัญของการขยายบทบาททางวิชาการต่อสังคมวงกว้าง และ การพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งความรู้ที่มาจากผลงานวิจัยของอาจารย์ นักวิจัย นักวิชาการ และนักศึกษา เพื่อเข้าสูการเป็นสังคมฐานความรู้ (Knowledge Based Society) โดยจัดพิมพ์ปีละ 3 ฉบับ เผยแพร่ในรูปแบบและรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพ มีนโยบายและเกณฑ์การรับพิจารณาและตีพิมพ์บทความซึ่งไม่เคยเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ และไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นๆ มาก่อนหน้านี้ โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพนั้นต้องผ่านการประเมิน ผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้แต่งไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) ทั้งนี้ บทความทั้งหมดที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพ มหาวิทยาลัยเกริก ขอสงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่วิทยาการและความรู้ใหม่ๆ ในสาขาวิชาที่เปิดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
2. เพื่อส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิในการนำเสนอผลงานทางวิชาการ
3. เพื่อเป็นเอกสารประกอบการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

กำหนดการออกวารสาร

ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

ปี พ.ศ. 2567 วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพ รับตีพิมพ์บทความในประเด็นด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ผู้สนใจส่งบทความโดยลงเขียนสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพหุภพที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruek/index> หรือติดต่อสอบถามรายละเอียดที่ 02-552-3500-9 ต่อ 402

ด้วยสังคมของแต่ละประเทศมีร่องรอยแห่งพัฒนาการสืบต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ทุกบ้านเมือง ทุกชุมชน และทุกแห่งหนบนโลกใบนี้จึงเต็มไปด้วยเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ น่าศึกษาและน่าค้นหา เพื่อนำไปสู่การเป็นแหล่งวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน และเมื่อได้ค้นหารากเหง้าของแหล่งวัฒนธรรมนั้นๆ ก็ยิ่งเพิ่มความน่าสนใจของแหล่งชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆมากขึ้นเป็นทวีคูณ ในยุคแห่งเทคโนโลยีที่เจริญขึ้นมากเช่นปัจจุบัน ย่อมส่งผลต่อวิถีชีวิตของผู้คนให้สุขสบายขึ้น อีกทั้งยังส่งผลต่อการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของมนุษย์และวิถีชีวิตที่เรียบง่ายให้ซับซ้อนและหรรหามากขึ้น ทั้งยังทำให้การจัดการด้านวิชาชีพได้อย่างเป็นมรรคเป็นผลยิ่งขึ้น

ฉบับแรกของปีที่ 42 นี้มีบทความที่เปี่ยมด้วยคุณค่าทั้งในด้านการเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวจากประวัติศาสตร์ชุมชน และการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และเรื่องการเห็นคุณค่าด้านผ้าทอ จากเรื่อง เรื่อง ประวัติศาสตร์ชุมชน พหุวัฒนธรรมและสังคม : ปัจจัยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เรื่อง การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม สำหรับเรื่องผ้า เห็นได้จากเรื่อง กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน สำหรับนักท่องเที่ยว และแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่องผกา อำเภอลำสนธิ จังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งการจัดงานคอนเสิร์ต เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของเมืองฮาร์บิน ในด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์และอาชีพ เห็นได้จากบทความเรื่อง พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน หรือเรื่อง การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)จังหวัดนนทบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องวิเคราะห์การจัดการด้านการศึกษาให้มีคุณภาพที่ดีของมณฑลเหอหนัน และการวิเคราะห์ละครซีรีส์ของจีน เรื่องเทพปู้อี้ ที่ได้นำมาเขียนใหม่จากนิยายกำลังภายในของอวู๋ยอัน

บทความประจำฉบับ

-
- ประวัติศาสตร์ชุมชน พหุวัฒนธรรม และสังคม : ปัจจัยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว
ของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี 7
Community History, Multicultural and Society : Factors Promoting Tourism Income of
Phimonrat Sub-District Bang Bua Thong District Nonthaburi Province
พรพรรณ จันทร์นันทน์ โภญจนาท เจริญสุข กิจฉิมพงษ์ อารยะพูนพงษ์
ศิริพร อนุสภา และ หลัว หย่ง
Pornpan Juntaronanont Konjanard Charoensook
Kijthipong Arayapoonpong Siriporn Anusapha and Luo Yong
-
- การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน 31
ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
An Analysis of Tourism Potential And Situations Analysis Of Community
– Based Tourism Bang Sakae Subdistrict, Bangkhonthi District Samutsongkhram Province
อัจฉรีย์ มานะกิจ พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ สวรรยา ธรรมอภิพล
Atcharee Manakij Phitak Siriwong and Sawanya Thammaapipon
-
- กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว 55
Art Activities Promoting the Appreciation of Nan’s Textile Handicraft’s Identity for Tourists
โสมฉาย บุญญานันต์ และ สุชาติ อิมสำราญ
Soamshine Boonyananta and Suchart Imsamraan
-
- แนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา 77
อำเภอลำสนธิ จังหวัดบุรีรัมย์
Approach for Managing Local Wisdom of the Silk Weaving Group at Bankhokphet
Cho Phaka Sub-District Chamni District Buriram Province
ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ รัชต์ อุบลเลิศ และ ธนพัฒน์ จงมีสุข
Thanyarat Phutthiphongchaicham Rachata Ubollett
and Thanapat Jongmeesuk
-
- Exploration of the Development Path of Urban Cultural Industry 99
An example of Harbin Summer Music Concert
Luan TianChi
-

พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน Behaviors and Marketing Mix Affecting the Decision Making for Choosing Hotel Accommodation Services in Muang Nan District, Nan Province พลกฤต รักจุล : Ponkrit Rakjul	117
การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี Digital Marketing Influencing Behavior and Buying Decisions on One Tambon One Product (OTOP) in Nonthaburi Province พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์ : Pornpimol Sampatpong	139
พฤติกรรม การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภค เจนเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก Behavior in Using Financial Transaction Services on Mobile Phones of Generation Y Consumers in Tak วิภาวรรณ พิสิฐเวช : Wipawan Pisitwej	161
อิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึง สิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียวในอุตสาหกรรม ผลิตเคมีภัณฑ์ของประเทศไทย The Influence of Integrated Dynamic Capability, Risk Management by Environmental Considerations, Potentiality of Resource Management Towards Green Innovation Management in the Chemical Manufacturing Industry in Thailand ยุวดี ศิริยทรัพย์ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ และ สวรรยา ธรรมอภิพล Yuvadee Siriyasub Viroj Jadesadalug and Sawanya Thammaapipon	181
การปลูกฝังพฤติกรรมในการแยกขยะในเด็ก The Inculcating of Children's Behavior in Waste Segregation ชุติวรรณ บุญอาชาทอง สายสุดา ปันตระกูล และ ภูริพจน์ แก้วयोग Chutiwan Boonarchatong Saisuda Pantrakool and Phuripoj Keawyong	203
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร Community Participation in Preventing COVID-19 Pandemic in Bang Bua Community Bang Khen Bangkok ประคอง สุนทรจิตต์ วิเชียร จันทะเนตร ศุภรดา ไชยรบ และ ชุตีพัฒน์ วงศ์ชัยสุวรรณ Prakong Sukonthachit Wichian Chanthanet Suparada Chairob and Chutipat Wongchaisuwan	223

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ 247

The Effect of Developing a Learning Model for Programming

Using Collaborative Pair Programming Techniques

ศิริพร มีขำ และ ธัญญาภรณ์ บุญยั้ง

Siriporn Mikum and Thanyporn Boonyoung

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา 269

หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัย
นอร์ทกรุงเทพ

Model of Training for Capacity Building in Practice Teacher of The Undergraduate
Students of Education Program in Physical Education and Sports Science Program at
North Bangkok University

จูนันท์ รัตนนิลนันต์ สุนทร พันธัง และ เพชรวัลย์ ธีระวัฒน์พงศ์

Tuwanan Ratthananinan Suntonr Pantang and Phetcharawalai Thirawanutpong

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต 289

กำแพงแสน

Factors Affecting Violated Traffic Laws Behaviors of Kasetsart University Kamphaeng
Saen Campus Students

วิจน์ สุขแก้ว วราภรณ์ แยมทิม และ จุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์

Wattana Sukkeaw Varaporn Yamtim and Chutathip Thawornratana

中国河南县域义务教育优质均衡发展现状研究 307

Research on the Quality and Balanced Development of Compulsory Education in
Henan, China

朱松梅 和王振存

Song Mei Zhu and Zhen Cun Wang

温瑞安武侠小说改编的电视剧《布衣神相》人物爱情观分析 327

Analysis of the Love Views of the Characters in the TV Drama “Buyi Shenxiang”

Adapted from Wen Rui’an’s Martial Arts Novels

王虹人 和 吴琼

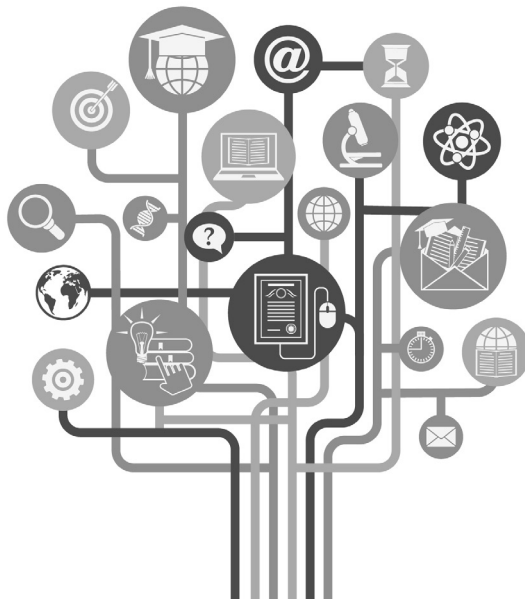
Wang Hongren and Kanokporn Numtong

1

ประวัติศาสตร์ชุมชน พหุวัฒนธรรม และสังคม : ปัจจัยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

Community History, Multicultural and Society : Factors Promoting Tourism Income of Phimonrat Sub-District Bang Bua Thong District Nonthaburi Province

พรพรรณ จันทโรนานนท์ โกลัญจนาท เจริญสุข
กิจธิพงษ์ อารยะพูนพงศ์ ศิริพร อนุสภา และหลัว หย่ง
Pornpan Juntaronanont Konjanard Charoensook
Kijthipong Arayapoonpong Siriporn Anusapha and Luo Yong

ประวัติศาสตร์ชุมชน พหุวัฒนธรรม และสังคม : ปัจจัยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่า
ด้านการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี
Community History, Multicultural and Society: Factors Promoting
Tourism Income of Phimonrat Sub-District Bang Bua Thong
District Nonthaburi Province

พรพรรณ จันทโรนานนท์¹ โภชญนาท เจริญสุข²
กิจธิพงษ์ อารยะพูนพงศ์^{3*} ศิริพร อนุสสา⁴ และหลัว หย่ง⁵
Pornpan Juntaronanont Konjanard Charoensook

Kijthipong Arayapoonpong Siriporn Anusapha and Luo Yong

¹วิทยาลัยนานาชาติภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
The China International Language and Culture College, Krirk University,
Bangkok 10220, Thailand e-mail: pornpan_wan@hotmail.com

²สถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก ปทุมธานี 12150 ประเทศไทย
Pacific Institute of Management Science, Pathum Thani 12150, Thailand
e-mail: autzlaw@gmail.com

³คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520 ประเทศไทย
School of Liberal Arts, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang,
Bangkok 10520, Thailand Corresponding Author e-mail: kijthipong.ar@kmitl.ac.th

⁴นักวิชาการอิสระ กรุงเทพฯ 10140 ประเทศไทย
Independent Scholar, Bangkok 10140, Thailand e-mail: dr.siripornanusapha@gmail.com

⁵วิทยาลัยนานาชาติภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
The China International Language and Culture College, Krirk University,
Bangkok 10220, Thailand e-mail: luoy53@gmail.com

Received : June 28, 2023 Revised : October 13, 2023 Accepted : October 26, 2023

บทคัดย่อ

ตำบลพิมลราชอำเภอบางบัวทองจังหวัดนนทบุรี เป็นตำบลที่เกิดขึ้นใหม่ในปี พ.ศ. 2532 โดยรวมพื้นที่บางส่วนทางตอนเหนือของตำบลบางรักพัฒนาและบางส่วนของตำบลบางบัวทอง ตำบลพิมลราชมีชุมชนอยู่ 8 หมู่ เป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรมที่มีชาวไทย ชาวจีน และชาวมุสลิม อยู่ด้วยกัน ทั้งชาวไทยและชาวมุสลิมต่างตั้งที่ทำกินอยู่ในกลุ่มเฉพาะในพื้นที่ของตน ชาวไทยส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนหมู่ที่ 1 2 3 4 6 และ

*ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกริก ปีการศึกษา 2564 และทุนสนับสนุนจากว.ประจำปีงบประมาณ 2565

หมู่ที่ 8 และมีบางส่วนกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนของหมู่อื่น ชาวมุสลิมตั้งชุมชนอยู่ที่หมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 7 เป็นหลัก สำหรับชาวจีนไม่มีชุมชนเฉพาะของตนเอง เพราะกระจายตั้งที่ทำกินอยู่ในทุกหมู่ของตำบลพิมลราช

เนื่องจากชุมชนในตำบลพิมลราชเป็นพหุสังคมที่ต่างมีประวัติความเป็นมา มีภาษาและประเพณีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเรียนรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชน ซึ่งจะเอื้อต่อการพัฒนาของภาครัฐให้เป็นไปอย่างไม่มีอุปสรรค

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อให้ชุมชนรู้จักประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง 2) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในวิถีชีวิต สังคมพหุวัฒนธรรม เข้าใจเรื่องการเพิ่มมูลค่าทางประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวจากทุนทางสังคมของชุมชนในตำบลพิมลราช 3) เพื่อให้ชุมชนเกิดองค์ความรู้ และเกิดความสามัคคี ประองตองในสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลพิมลราช 4) เพื่อให้ชุมชนมีคู่มือประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเพื่อถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง และ 5) เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการสร้างจุดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินงานวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 ราย การจัดสัมมนากลุ่มย่อย การอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การจัดกิจกรรมงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อหนุนเสริมความสามัคคีประองตองของกลุ่มชน รวมทั้งเน้นความสำคัญของข้อมูลปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ในตำบลพิมลราช

ผลของการศึกษา ชุมชนในตำบลพิมลราชรู้จักประวัติศาสตร์ของชุมชนของตน และได้คู่มือประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ใช้บอกต่อชนรุ่นหลัง ชุมชนเข้าใจเรื่องทุนทางสังคม ประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน และสามารถนำไปปรับเป็นปัจจัยเพิ่มมูลค่าในด้านการท่องเที่ยวได้ ทั้ง 3 กลุ่มชนในพหุสังคมของตำบลพิมลราชเพื่อเตรียมพร้อมร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ ด้วยการนำจุดเด่นของชุมชนมาใช้ในการทำให้ตำบลพิมลราชเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ตำบลพิมลราช; สังคมพหุวัฒนธรรม; ปัจจัยเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว

Abstract

The Phimonrat sub-district, Bang Bua Thong district of Nonthaburi province was a newly established sub-district in the year 1989. By combining some areas in the northern part of Bang Rak Phatthana sub-district and parts

of Bang Bua Thong sub-district. Phimonrat sub-district community is consisted of 8 villages. It is a multicultural society where Thai-Buddhist?, Thai-Chinese? And Thai-Muslim? live together. Both Thai-Buddhist and Thai-Muslim are settled for their livelihoods in specific groups in their respective areas. Most Thai-Buddhist live in village no. 1, 2, 3, 4, 6 and 8 and there are some scattered settlements among others. Thai-Muslim set up a village community mainly at no. 5 and no. 7. For the Thai-Chinese, they spread their livelihoods in each village of Phimonrat sub-district. As Phimonrat sub-district is a multicultural community, it is impossible to truly understand each other's history of different languages, lifestyles, traditions and cultures.

For the Phimonrat sub-district community problems, it is therefore need to know the community history and identity in building up the community unity. This will facilitate the public sector development and make it possible without obstacles.

The objectives of the research were to 1) educate the community about its own history 2) inspire the community members to engage in multicultural society, and learn how to add historical values to strengthen tourist attractions using the social capital of Phimonrat sub-district community 3) promote the community members to have a body of knowledge, unity and reconciliation in a multicultural society in Phimonrat sub-district 4) give the community a history guidebook to be passed down to the next generation and to 5) make preparation to generate income to the community by developing a distinctive feature of multicultural tourism.

This research method was a qualitative research which included in-depth interviews of 20 key informants, small group seminars, participatory workshops, participatory research activities to support the unity and reconciliation of the people, and primary data emphasizing from field visits in Phimonrat sub-district.

The results of the research were that the participants were knowledgeable of the community's past and had contributed to the creation of a guidebook that would be given to upcoming generations. Furthermore, the participants

had an understanding of the social capital, traditions and customs of every ethnic group which might be used as a value-adding factor in tourism in the multicultural society of Phimonrat sub-district. As a result, the participants were prepared to take advantage of the community's assets to develop the Phimonrat sub-district into a multicultural tourism destination.

Keywords: Phimonrat sub-district; Multicultural society; Factors adding value in tourism

ที่มา และความสำคัญของปัญหา

ตำบลพิมลราชเป็นตำบลใหม่ของอำเภอบางบัวทองตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2532 โดยตัดเอาพื้นที่ทางใต้ของตำบลบางบัวทองและพื้นที่ทางเหนือของตำบลบางรักพัฒนา เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ป่ารกร้างมีผู้คนอาศัยน้อยและไม่มีการพัฒนา เมื่อพระราชาภิรมณ์ (เพ็ง) ได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.2411 - พ.ศ.2453) ให้ขุดคลองพระราชาพิมลหรือคลองพระพิมลในปี พ.ศ.2433 เพื่อเป็นการขยายพื้นที่ทำนาและเปิดพื้นที่ทำกินให้กับปวงประชาราษฎร์มากขึ้น ประชาชนต่างเข้ามาจับจองพื้นที่ในการทำนาที่แถบสองฝั่งคลองพระพิมลมากขึ้น รวมถึงพื้นที่ที่อยู่ติดจากสองฝั่งคลองพระพิมลด้วย ผู้คนที่เข้ามาจับจองพื้นที่มีหลากหลายชาติพันธุ์ มีทั้งมาจากจังหวัดใกล้เคียงและที่ห่างไกล ซึ่งมีทั้งชาวจีน มุสลิม มอญ และชาวไทย สำหรับชาวไทยนั้นมีส่วนเป็นชาวพื้นถิ่นที่ได้อพยพมาจากพื้นที่ใกล้เคียง ก่อนหน้าการขุดคลองแล้ว แรกเริ่มของการอพยพพวกเขาต่างตั้งที่ทำกินอยู่เป็นกลุ่ม ในบริเวณเฉพาะชาติพันธุ์ของตน และอยู่กันอย่างกลมเกลียวไม่เคยเกิดความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ อีกทั้งยังมีบางครอบครัวที่มีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์บ้าง ต่อมาเมื่อความเจริญมาถึง ความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) ได้ส่งผลต่อพื้นที่ตำบลพิมลราชในทุกด้าน ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ดังเช่น เมื่อมีการสร้างถนนบางกรวย-ไทรน้อย ได้ส่งผลต่อความเจริญของตำบลพิมลราชมาก เพราะทำให้การคมนาคมในพื้นที่และการติดต่อกับต่างพื้นที่สะดวกมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยทางน้ำเพียงอย่างเดียว การตั้งบ้านเรือนของผู้คนก็กระจายออกเป็นพื้นที่กว้างขวางมากขึ้น และต่อมาเมื่อมีถนนบ้านกล้วย-ไทรน้อยตัดผ่านพื้นที่ตั้งแต่หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 8 ของตำบลพิมลราช ซึ่งถนนเส้นนี้ได้แบ่งพื้นที่ตำบลพิมลราชออกเป็นสองฝั่งถนนอย่างชัดเจน โดยฝั่งหนึ่งเป็นแหล่งชุมชนเก่า และอีกฝั่งเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ เริ่มมีบ้านจัดสรรตามริมน

ผู้คนจากต่างถิ่นทยอยเข้ามาซื้อบ้านจัดสรรมากขึ้น และทั้งหมดก็กลายเป็นชาวพิมลราชในปัจจุบัน ดังนั้น การตั้งถิ่นฐานแบบเดิมที่เป็นการอยู่ร่วมกันเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตนก็เบาบางลง มีการตั้งที่ทำกินปะปนกันระหว่างชาติพันธุ์มากขึ้น แต่ว่าแต่ละชาติพันธุ์ต่างเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของตน เช่นชาวมุสลิมที่มีความเหนียวแน่นในความเป็นชาติพันธุ์ของตน ยังตั้งที่อยู่อาศัยอยู่เฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ของตนอย่างเห็นได้ชัด ชาวไทยที่เป็นคนพื้นที่เป็นกลุ่มพื้นเพเดิมก็อยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ที่นับว่าเป็นพื้นที่ชายขอบของอำเภอบางบัวทอง ส่วนชาวจีนที่อพยพมาอยู่ใหม่ในตำบลพิมลราชก็อยู่ปะปนกับชาวไทยและชาวมุสลิม แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ต่างฝ่ายต่างทำมาหากิน แต่มีไปมาหาสู่กันและเอื้อเฟื้อต่อกันในช่วงเทศกาลตามประเพณีของชาติพันธุ์ตน หรืองานลงแขกก็จะมีการช่วยกันเกี่ยวข้าวตามวิถีชีวิตแบบเดิม คือ “วิถีนา”

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วนในทุกมิติ คณะวิจัยนอกจากได้ลงลึกในการเก็บข้อมูลทุกด้านของหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 แล้ว ยังได้ให้ความสำคัญกับชุมชนในหมู่อื่น ๆ คือ หมู่ที่ 6 หมู่ที่ 7 และหมู่ที่ 8 ของตำบลพิมลราชอย่างมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อให้ชุมชนรู้จักประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง
- 2) เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในวิถีชีวิต สังคมพหุวัฒนธรรม เข้าใจเรื่องการเพิ่มมูลค่าทางประวัติศาสตร์เพื่อสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยวจากทุนทางสังคมของชุมชนในตำบลพิมลราช
- 3) เพื่อให้ชุมชนเกิดองค์ความรู้ และเกิดความสามัคคี ประองดองในสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลพิมลราช
- 4) เพื่อให้ชุมชนมีคู่มือประวัติศาสตร์ชุมชนของตนถ่ายทอดสู่คนรุ่นหลัง
- 5) เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โดยการสร้างจุดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรม

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แนวคิดทฤษฎีรวม 6 ทฤษฎี ดังนี้

- 1) แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์ชุมชน (Community History) 2) แนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) 3) ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation Theory) 4) ทฤษฎีการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation Theory) 5) ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) และ 6) ทฤษฎีการท่องเที่ยว (Tourism Theory)

บททวนวรรณกรรม

จากบทความวิจัยเรื่อง “การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า หลักการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในชุมชนประตูท่าแพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ที่มีทั้งชาวพุทธและคริสต์ คือ การสร้างความเข้าใจในความแตกต่างในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา และความสอดคล้องของการอยู่ร่วมกันของแต่ละศาสนา เช่น ชุมชนชาวพุทธ คือ การรักษาศิล 5 พุดจาไฟเพราะไม่สร้างความแตกแยก ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม สำหรับชุมชนชาวคริสต์ คือ การส่งเสริมให้มีการเปิดกว้างสู่สังคมภายนอกมากขึ้น ส่งเสริมความเท่าเทียมกันในสังคม และให้ทุกคนหันมาเข้าใจในความแตกต่าง อีกทั้งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม (พระมหามงคลกานต์ จิตฺตมโม คงสุภษฎ์ แพงทรัพย์, 2562 : 48, (53-54)

สำหรับความแตกต่างในเรื่องแนวคิด ประเพณีวัฒนธรรม ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา และการส่งเสริมพื้นที่สำหรับกิจกรรมชาวพุทธและคริสต์เพื่อการยอมรับในความแตกต่าง จนนำไปสู่สังคมพหุวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพ เห็นได้จากบทความวิจัยของพระเมธีวรญาณ วชิรเวที และพระมหาสุขสันต์ สุขขุพัฒโน (2564)

จากงานวิจัยของ สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ เรื่อง “การศึกษาสถานการณ์ศักยภาพและข้อจำกัด ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณีศึกษาภาคเหนือ” ทำให้ตระหนักถึงความสำคัญและความไม่เท่าเทียมกันด้านเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนในแต่ละพื้นที่ เพราะความแตกต่างนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาในระดับอัตราความเร็วที่แตกต่างกัน และมีความเป็นไปได้ตามวัตถุประสงค์ได้ไม่เท่าเทียมกัน (สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ, 2561) งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชน เทศบาลตำบลตลาดแค เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา” ของสักรินทร์ อินทรวงค์ และคณะ (2563) ก็เป็นงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งที่ทำให้แนวคิดในด้านการส่งเสริมรายได้จากการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราชได้ ทั้งนี้เพราะที่ตำบลพิมลราชยังไม่มีตลาดของชุมชนที่น่าจะเน้นไปในเชิงวัฒนธรรมได้ โดยอาจมีการใช้พื้นที่ของมัสยิดดารุสลาม หรือพื้นที่ว่างของโรงเรียนประชารัฐบำรุงมาจัดเป็นตลาดชุมชนเชิงวัฒนธรรมขึ้นในทุกวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุดราชการได้

ในงานวิจัยเรื่อง “การฟื้นฟูตลาดชุมชนสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานราก บ้านห้วยน้ำอุ่น หมู่ที่ 1 ตำบลอายนาโหล อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดยโสธร” ของนายเนตร คำเครื่อง ก็เป็นอีกหนึ่งตัวอย่างในการสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน (เนตร คำเครื่อง, 2562) จากงานวิจัยดังกล่าวจะเป็นแนวทางให้คณะวิจัยจัดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยเน้นความเข้มแข็งและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชน พหุวัฒนธรรมของตำบลพิมลราชได้

สำหรับด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาจพิจารณาได้ 2 รูปแบบ วัฒนธรรมที่มีรูปร่างมีตัวตนเรียกว่าวัตถุทางวัฒนธรรม (Material culture) เช่น มัสยิด และวัด ส่วนที่เป็นนามธรรมเรียกว่าเป็น วัฒนธรรมทางจิตใจ (Non material culture) เช่น อิหม่าม หรือพระภิกษุ (กรกฎ ทองนะโชค, 2562) คณะวิจัยได้ใช้แนวคิดด้านอัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรมอันเป็นทุนทางสังคมมาเป็นปัจจัยส่งเสริมเพื่อเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว และวิเคราะห์ความเป็นพหุวัฒนธรรมของสังคมของตำบลพิมลราชให้มีพัฒนาการไปพร้อมกับปัจจัยส่งเสริมมูลค่าเพิ่มอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ในงานวิจัยของบัณฑิต ไกรวิจิตร ได้เสนอทางออกให้ผู้อพยพหรือชนกลุ่มน้อยบูรณาการตนเองกับวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาตินั้น ๆ ในรูปแบบของพลเมือง (บัณฑิต ไกรวิจิตร, 2563 : 150-184) คณะวิจัยได้ใช้แนวคิดนี้ในการวิเคราะห์ความเป็นผู้อพยพใหม่ในตำบลพิมลราชว่ามีวิธีการบูรณาการตนเองให้เข้ากับถิ่นใหม่อย่างไร

งานวิจัยเรื่อง “พลวัตประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ตำบลคลองด่าน” ที่จัดทำโดยคณะผู้วิจัยชาวบ้านคลองด่าน มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่สามารถนำมาใช้ในเป็นแบบอย่างในการวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์ชุมชนพหุวัฒนธรรม และสังคม : ปัจจัยส่งเสริมรายได้จากการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี” ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ เป็นงานวิจัยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชน เกี่ยวกับที่ตั้ง ภูมิประเทศ ทรัพยากร การตั้งถิ่นฐาน ชาติพันธุ์ ประชากร การประกอบอาชีพ ระบบเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและอำนาจ ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ระบบคุณค่า และภูมิปัญญาที่ผูกพันอยู่กับทรัพยากรที่มีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงมาจากอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน และพัฒนาการความสัมพันธ์กับโครงสร้าง และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมภายนอก รวมถึงการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชุมชนกับรัฐ ตลอดจนมีการศึกษาและสืบค้นแง่มุมทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สามารถหยิบยกขึ้นมาเป็นความทรงจำร่วมของชุมชน เพื่อนำไปใช้เป็นพลังขับเคลื่อนในการ

ข้าราชการชุมชนสืบต่อไปในอนาคต โดยงานวิจัยนี้ได้กำหนดกรอบความคิดที่จะทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากมุมมองของคนในท้องถิ่นเอง ผ่านการบอกเล่าจากข้อมูลบนเวทีเสวนาย่อย รวมทั้งการศึกษาหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งที่มีอยู่ในชุมชน และจากเอกสารที่บันทึกไว้เป็นเอกสารทางการในห้องสมุด (เรวดี ประเสริฐสุข และคณะ, 2546) การค้นพบของงานวิจัยนี้ได้ช่วยเสริมให้คณะวิจัยเข้าใจถึงการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรม และวิถีจัดสรรปันส่วนที่เป็นไปอย่างมีธรรมภิบาล ซึ่งจะส่งผลต่อความยั่งยืนของพัฒนาการและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมพหุวัฒนธรรมได้

ในโครงการวิจัยเรื่อง “ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรมริมน้ำย่านตลาดพลูจากคลองบางหลวงถึงคลองด่าน” ได้ศึกษาวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยในตลาดพลูในอดีตโดยใช้พื้นที่สองฝั่งคลองบางหลวงจนถึงปากคลองด่าน โดยใช้วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง รวมถึงการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่โดยเฉพาะเยาวชน ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนมีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยนักวิจัยได้เข้าไปอยู่ในพื้นที่อย่างนานถึง 20 เดือน (พวงร้อย กล่อมเอี้ยง และคณะ, 2546) จากการศึกษาพบว่า การปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรม (Acculturation) คือ สาเหตุสำคัญของการกลืนกลายชาติพันธุ์ โดยการแสดงออกด้านอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ต้นไม่โดดเด่นเหมือนรุ่นบรรพบุรุษ สิ่งที่เกิดขึ้นจัดได้ว่าเป็นรูปแบบที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรมทั่วไป ซึ่งเห็นได้ชัดจากงานวิจัยนี้เช่นกัน ทั้งนี้ คณะวิจัยก็ได้ใช้ทฤษฎีการปะทะสังสรรค์มาวิเคราะห์ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลพนมราชว่ามีความแตกต่างจากยุคเดิมอย่างไรด้วยเช่นกัน

โครงการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชี” ได้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชี โดยศึกษาถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชีตามสภาพทางภูมิณีเวศที่แตกต่างกัน และสามารถนำมาสู่การสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชี (ไพบุลย์ บุญไชย และคณะ, 2546)

ทั้งนี้ คณะวิจัยได้ให้แง่คิดว่าการค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชี จะต้องอาศัยสำนึกร่วมทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของคนในท้องถิ่นให้ตระหนักถึงอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่และสร้างสำนึกร่วมในการหวงแหนรักษาทรัพยากรในพื้นที่ ตลอดจนสร้างเครือข่ายสิ่งแวดล้อมในฐานะทรัพยากร

ร่วมกับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อสร้างพลังทางสังคม และให้ความหมายและคุณค่าของทรัพยากรที่มีได้มุ่งเน้นแค่ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ แต่ต้องมองทรัพยากรในมิติเชิงวัฒนธรรมที่จะสร้างคุณค่าและสร้างพลังในการตอรองนโยบายและอำนาจรัฐ อันจะนำมาสู่แนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

สังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลพิมลราชก็มีคลองพระพิมลเป็นเส้นเลือดใหญ่ของทุกชุมชน จากสิ่งที่ค้นพบในงานวิจัยที่กล่าวนี้ได้ช่วยให้คณะวิจัยเข้าใจรูปแบบที่เหมาะสมทั้งในด้านคุณค่าและทรัพยากรกับทุกชาติพันธุ์ที่อยู่ริมคลอง อันจะนำไปสู่ความสามัคคีปรองดองของสังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลพิมลราช

ในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น หากไม่มีการจัดการด้านการอยู่ร่วมกันที่ดีก็อาจเกิดความขัดแย้งขึ้นมาโดยง่าย ในงานวิจัยเรื่อง “ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม” ชี้ให้เห็นว่าความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นทุกวันนี้เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไข หลังจากประเทศไทยได้เข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ.2558 สังคมของเราก็ยิ่งเพิ่มความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะมีคนอพยพ แรงงานเคลื่อนย้ายมากขึ้น การผสมผสานทางชาติพันธุ์จะมีมากขึ้น ก่อให้เกิดตัวแปรที่ทำให้เกิดความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศชาติ (นางเกษรา เรืองอุไร, 2564) ในงานวิจัยของณัฐฉินี ปิยะศิริพันธ์ เรื่อง “ชุมชนพหุวัฒนธรรมท่ามกลางวาทกรรมแห่งชาตินิยม ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย” ชี้ให้เห็นว่าองค์ประกอบที่สำคัญในการลดความขัดแย้งในชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ก็คือ 1) การสร้างชุมชนศรัทธาตามหลักคำสอนของศาสนา โดยสร้างความเป็นเอกภาพของผู้นำชุมชนมุสลิม เชื่อมโยงกับผู้นำชาวพุทธภายใต้หลักทางศาสนา อธิบายให้ผู้รู้ ผู้นำทางศาสนา ร่วมกันปฏิเสธความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) สร้างกลไกของชุมชน กลไกหนุนเสริม และกลไกที่จัดการความขัดแย้งในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนชุมชนพหุวัฒนธรรม ด้วยการจัดการความรู้เรื่องพหุวัฒนธรรม ในระบบโรงเรียนตั้งแต่ปฐมวัยถึงระดับอุดมศึกษา จัดให้มีกระบวนการสร้างกลไกระดับชุมชนและสังคมในการปฏิเสธความรุนแรง และมีกระบวนการในการสร้างความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม นอกจากนั้น ยังต้องกระตุ้นให้สังคมและชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สร้างกลไกในการทำหน้าที่ของตน เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นอยู่อย่างสันติสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม จนการปฏิบัตินั้นกลายเป็นกระแส 3) รมรงค์และกำหนดคกกิจกรรมของชุมชนที่เอื้อในเรื่องสังคมพหุวัฒนธรรม

ด้วยการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามศาสนาที่กำหนดไว้และจากข้อตกลงของชุมชน รวมทั้งกระบวนการที่เกิดจากคติของชาวบ้าน เรื่องเล่าพื้นเมือง การจัดการความรู้เรื่อง วัฒนธรรมทั้งในระบบภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน การใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกัน ทุกชาติพันธุ์มีการแสดงออกอย่างเท่าเทียมกัน อีกทั้งสนับสนุนทุกชาติพันธุ์ให้ร่วม กิจกรรมของทางรัฐบาลด้วย (ณัฐินี ปิยะศิริพันธ์, 2561 : 58)

ในด้านงานวิจัยเกี่ยวกับทุนทางสังคม ณัฐชยา ผิวเงิน (2554) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาททุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบ้านปลาค้าว ตำบลปลาค้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของทุนทางสังคมในการพัฒนา ชุมชนบ้านปลาค้าว ตำบลปลาค้าว จังหวัดอำนาจเจริญ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิง คุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ทุนทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน แก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนาชุมชนในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมธรรมชาติของชุมชน คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้จนนำไปสู่การ ดำรงของชุมชนอย่างยั่งยืน

อาทิศย์ บุตดาตวง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความสามารถในการนำทุนทางสังคม ออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานะของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนบ้านบางไพร เพื่อศึกษา วิธีการนำทุนทางสังคมออกมามีใช้ของชุมชนบ้านบางไพร และเพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค ในการนำทุนทางสังคมออกมามีใช้ของชุมชนบ้านบางไพร โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิง คุณภาพ ผลการศึกษา พบว่าชุมชนบ้านบางไพร มีทุนทางสังคมที่เด่นชัดที่สุด คือ 1) เครือข่ายทางสังคม 2) ความรู้และภูมิปัญญา” และ 3) “ความเห็นอกเห็นใจต่างตอบแทน เอื้ออาทร ช่วยเหลือ

Newton (2001: 201-214) ได้ศึกษาเรื่อง “Trust, Social Capital, Civil Society, and Democracy” พบว่าความสำคัญของไว้วางใจซึ่งถือว่ามีผลสำคัญต่อทุนทาง สังคมดังที่ Locke, Tocqueville, Putnam และ นักทฤษฎีสังคมภาคพลเมืองนั้นใน การศึกษา ปรากฏว่าไม่ชัดเจนในกรณีของระดับปัจเจกบุคคล กล่าวคือ มีหลักฐานเล็ก ๆ บ่งชี้ว่า 1) มีการเชื่อมโยงระหว่างความไว้วางใจในทางสังคมและทางการเมือง 2) มีลักษณะ อาการผิดปกติของความไว้วางใจและการเป็นสมาชิกขององค์กรโดยสมัครใจ และ 3) มี การแสดงออกทั้งไว้วางใจและไม่ไว้วางใจในระหว่างปัจเจกชนในชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการ มองในระดับภาพรวมของประเทศ พบว่า แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีดั้งเดิมที่เสนอไว้

Woolcock and Narayan (1999 : 228 - 239) ได้ศึกษาเรื่อง “Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy” พบว่า โดยทั่วไปทุนทางสังคมนิยามจากปทัสถานและเครือข่ายสังคมที่ทำให้ประชาชนสามารถมารวมตัวกันทำกิจกรรมร่วมกัน ในการศึกษาผลของทุนทางสังคมที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ จะใช้นิยามการมองเป็น 4 แบบ คือ แ่งชุมชน (Communitarian view) แ่งเครือข่าย (The networks view), แ่งสถาบัน (The institutional view) และแ่งการทำงานร่วมกัน (The synergy view) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ในแง่ของการร่วมมือกันจะมีประโยชน์มากที่สุดในการสนับสนุนนโยบายด้านการพัฒนา

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เห็นได้จากงานของคณิงภรณ์ วงเวียน และคณะ (2554) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์การท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด 2) ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะเสม็ด 3) สร้างยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง พบว่า 1) เกาะเสม็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเลที่ได้มาตรฐานและยั่งยืนในภาคตะวันออกของไทย” ประกอบด้วย 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) เสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ประชาชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว 2) เสริมสร้างการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบสาธารณสุขปโภค 3) พัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการตลาดท่องเที่ยวเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน ซึ่งในการประเมินยุทธศาสตร์ดังกล่าวโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของเกาะเสม็ด และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ วีระศักดิ์ กราปัญญา (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า 1) ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน -บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน 2) การกำหนดหลักเกณฑ์กฎกติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติตำบล เพื่อบังคับใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน 3) การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการป่าชุมชน 4) รูปแบบกิจกรรม ควรเกี่ยวเนื่องกับประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน 5) การพัฒนาควรพัฒนาในด้าน

การจัดการการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านการประชาสัมพันธ์และด้านความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ชุมชนชาตการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการจัดการป่าชุมชน

วิดิติกา ทางขึ้น (2557) ได้ศึกษา เรื่อง รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานริมชายแดนโขง ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยว (6 A's) 1) ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานริมชายแดนโขง ส่วนใหญ่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินวิถีชีวิตชุมชน วัฒนธรรมชุมชน ประเพณีความเชื่อ วิถีชีวิต ที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ภาษา อาหารของแต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่นที่แตกต่างกันไป 2) ด้านการเข้าถึง (Accessibilities) บางแหล่งเข้าถึงลำบาก บางแหล่งเข้าถึงได้ดี บางเส้นทางถนนไม่ดี ป้ายบอกทางยังไม่ชัดเจน มีน้อย และชำรุด การคมนาคมขนส่งบางประเภทยังไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น รถโดยสาร รถบัส รถตู้ เป็นต้น 3) ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกฤดูกาลโดยส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรมโนโฮมสเตย์ การบายศรีสู่ขวัญ การทำอาหารพื้นบ้าน การแสดงของชุมชน การสาธิตทำของที่ระลึก การทอผ้า เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เป็นการสัมผัสวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนนักท่องเที่ยวได้รับความรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ในพื้นที่ยังมีไม่เพียงพอ บางแห่งเจ้าของพื้นที่จัดการเอง เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ ร้านอาหาร ขาดการบริการที่ดีและความสะอาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกยังไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา และเจ้าของพื้นที่ยังขาดการเรียนรู้ที่จะพัฒนาสิ่งต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว บางแห่งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่เหมาะสม ไม่กลมกลืนกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น การสร้างห้องน้ำบาดบังก์ทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยว การจัดที่จอดรถของที่พักรวมไว้ในวัด เป็นต้น 5) ด้านที่พักแรม (Accommodations) ในพื้นที่จังหวัดริมชายแดนโขงมีที่พักหลากหลายโดยส่วนใหญ่เป็นที่พักรวมขนาดใหญ่และขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนเพียงพอกับนักท่องเที่ยวทั้งประเภทโรงแรม อพาร์ทเมนท์ รีสอร์ท โฮมสเตย์ ฯลฯ แต่มีปัญหาเรื่องการขายตัดราคากัน บางแห่งยังขาดที่พักแรมจำนวนห้องพักน้อย อยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการไม่ค่อยลดราคาให้นักท่องเที่ยว 6) ด้านการจัดการและบริการท่องเที่ยว (Ancillary Services) ในพื้นที่

จังหวัดริมชายแดนโขง มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบางแห่ง ซึ่งมีความพร้อมของเจ้าของพื้นที่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันในชุมชนยังมีการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นน้อย ประชาชนขาดความเข้มแข็ง แต่มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าไปส่งเสริมในชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของชุมชน มีส่วนช่วยในเรื่องการขายและนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชน มีการส่งเสริมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน

ชุมชนในตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี เป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มชนชาวไทย จีน และมุสลิม พวกเขาอยู่ร่วมกันในพื้นที่อย่างสงบสุข และต่างก็สามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของตนในการสืบสานประเพณี วัฒนธรรม มีศาสนสถานเป็นของกลุ่มชาติพันธุ์ตน มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันด้วยภาษากลาง คือ ภาษาไทย และภาษาถิ่นของชาติพันธุ์ตน แต่อาจขาดความร่วมมือร่วมใจในการทำกิจกรรมที่สร้างเสริมสิ่งใหม่ ๆ ในการผลักดันให้เกิดพัฒนาการในพื้นที่

คณะวิจัยจะอาศัยแนวทางต่าง ๆ ที่ได้จากรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้ เพื่อให้ชุมชนพหุวัฒนธรรม ของตำบลพิมลราชอำเภอบางบัวทอง มีพัฒนาการมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่ความเจริญของจังหวัดนนทบุรีและประเทศชาติสืบไป

แนวทางการวิจัย

เริ่มจากการกำหนดองค์ประกอบ การศึกษาคุณลักษณะความเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรม และสังคมในตำบลพิมลราชอำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรีจากเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

กลุ่มเป้าหมายได้ใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยมีผู้นำชุมชน ปรชาญชาวบ้าน นักบวช หรือผู้รู้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนในภาคเอกชน และผู้บริหารท้องถิ่นที่ดูแลการพัฒนาชุมชนในเขตดังกล่าวหรือผู้คนจากชุมชนหมู่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวม 20 ราย ทั้งนี้โดยเน้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 ช่วงอายุ คือ มีผู้สูงอายุ มีวัยกลางคน และคนรุ่นใหม่ของทั้ง 3 กลุ่มชนคือ ไทยพุทธ จีนพุทธ และมุสลิม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลในหลากหลายมิติ

สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ร่วมกับวิธีการ เลือกแบบลูกโซ่ (Snow ball sampling) เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 3 ราย คือผู้ที่มีถิ่นอาศัยในตำบลพิมลราช

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) เกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นชุมชน พหุวัฒนธรรม และสังคมในตำบลพิมลราช โดยคณะวิจัยเป็นผู้จัดทำขึ้น และได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูลที่ไม่ใช่กลุ่มที่เป็นประชากรในการศึกษา ซึ่งหลังจากที่ได้มีเก็บข้อมูลแล้วจึงค่อยมีการนำเครื่องมือมาตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness)

ขอบเขตในการวิจัย

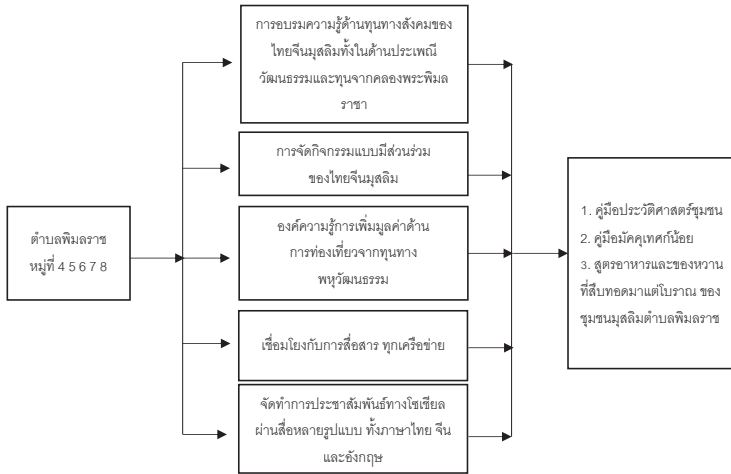
พื้นที่ที่กำหนดให้อยู่ในพื้นที่วิจัย คือ พื้นที่ทั้งหมดของตำบลพิมลราช ตั้งแต่หมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 8 แต่จะเน้นที่หมู่ที่ 4 บ้านค่ายสาม หมู่ที่ 5 บ้านโรงสวด หมู่ที่ 6 บ้านโสนลอย หมู่ที่ 7 บ้านโรงกระโจอม หมู่ที่ 8 บ้านคลองตาชมของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี

วิธีการวิจัย

1) ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ และผลที่ได้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) ลงพื้นที่ตำบลพิมลราชจาก หมู่ที่ 4 ถึงหมู่ที่ 8 สார்วจและเก็บข้อมูลปฐมภูมิกับนักวิจัยชุมชนและผู้ร่วมวิจัยในชุมชน 3) ศึกษาเอกสารจากบทความงานวิจัยวิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้องในฐาน TCI (Thai journal citation index centre) และงานวิจัย CBR ของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) รวมทั้งข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ และการจัดเสวนากลุ่มย่อย (Focus group) 4) จัดเวทีเสวนาใหญ่ให้ผู้ร่วมวิจัยและนักวิจัยชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงออกด้วยการบอกเล่าประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนของตนและร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งคณะวิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม 5) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านองค์ความรู้เรื่องทุนทางสังคมวัฒนธรรม และปัจจัยที่ส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยว และ 6) จัดเวทีเสวนาระดมสมองเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาสังคม พหุวัฒนธรรม และจัดกิจกรรมเพื่อหนุนเสริมเพื่อสร้างความปรองดองในสังคมพหุวัฒนธรรม

กรอบแนวคิด

กรอบการวิจัยที่เป็นแผนผังภาพแสดงถึงเป้าหมายและตัวชี้วัดของโครงการ และแสดงถึงความเชื่อมโยงของประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

ผลการวิจัย

สังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลพิมลพลาที่มีทุนทางสังคมสูง ดังจะเห็นได้จากความโดดเด่นของคลองพระพิมล ทั้งในด้านความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และเป็นศูนย์รวมด้านประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อของผู้คนต่างชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร อีกทั้งตำบลพิมลพลาซึ่งตั้งอยู่ในภูมิศาสตร์และธรรมชาติที่สวยงามพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยอาจจัดเป็น “การท่องเที่ยวเชิง พหุวัฒนธรรม” ได้

แม้ความเป็นสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คน แต่ที่พิมลพลาซึ่ง หลงเหลือ “วิถีคลอง” และประเพณีวัฒนธรรมของ 3 กลุ่มชนที่ปฏิบัติสืบทอดมาตามวัฒนธรรมของตนให้เห็นได้ตลอดทั้งปี วัฒนธรรมด้านอาหารทั้งของควาและของหวานของชุมชนมุสลิมที่พิมลพลา ก็มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชนที่โดดเด่นมากเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของสังคมพหุวัฒนธรรมของชาวพิมลพลาอย่างล้นเหลือ

ความโดดเด่นในอัตลักษณ์ของตำบลพิมลพลาสู่การท่องเที่ยว กล่าวได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1) ชื่อขอยบอกความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมของพิมลพลา พื้นที่ของตำบลพิมลพลาถูกแบ่งด้วยถนนและคลอง กล่าวคือ ถนนบ้านกล้วย-ไทรน้อยได้แบ่งพื้นที่ตำบลพิมลพลาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นพื้นที่ดั้งเดิมและส่วนที่พัฒนาขึ้นใหม่ เมื่อเลี้ยวรถจากถนนกาญจนาภิเษกเข้าสู่พื้นที่ตำบลพิมลพลา ทางขวามือจะเห็นซอยชุมชนคลอง

ผู้ใหญ่จอร์ ซึ่งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 1 ของตำบลพิมลราช เมื่อมาถึงอาคารเทศบาลเมืองพิมลราช ซึ่งอยู่หมู่ที่ 4 ก็จะได้เห็นชื่อซอยต่าง ๆ ทั้งชื่อซอยที่เป็นชื่อชาวไทยและชื่อชาวมุสลิม ทั้งหมดล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการอุทิศตน หรืออุทิศที่ดินเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของตำบลพิมลราชในปัจจุบัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ชื่อซอยต่าง ๆ เหล่านี้สามารถบอกเล่าเรื่องราวของความเป็นมาของตำบลพิมลราชได้ในระดับหนึ่ง เช่น หมู่ที่ 4 มีซอยอาจารย์ฉลาย ซอยผู้ใหญ่เลี่ยม ซอยทองญวน หมู่ที่ 5 มีซอยอัปดุลเกาะห์ ซอยโต๊ะยา ซอยสามัคคีธรรม 1 ซอยป่าเซาะ ซอยโต๊ะกล่อม ซอยวาก้าพ ซอยผู้ใหญ่สมศักดิ์ ซอยโรงสีบุญประกอบ ซอยอาจารย์สมฤทธิ์ หรือหมู่ที่ 7 มีซอยสุเหล่าโรงกระโจม ซอยพัฒนาฝั่งเหนือ ซอย สจ.ปรีชา ซอยยี่ฟารีส ซอยเจ๊ะหลง ซอยนาทอง ซอย อบต.3 เป็นต้น

จากชื่อของซอยเมื่อสอบถามไปก็จะรู้ว่าท่านเหล่านี้ล้วนมีคุณูปการต่อความเจริญของตำบลพิมลราชทั้งสิ้น ดังเช่นถนนบ้านกล้วย-ไทรน้อยที่สร้างขึ้นในช่วงของผู้ใหญ่เลี่ยม จากรายชื่อของซอยที่ยกมานี้จะเห็นถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่ทั้ง 3 กลุ่มชนมีความรักใคร่ปรองดองกันได้อย่างชัดเจน ผู้คนอยู่กันหนาแน่นบนพื้นที่ทางฝั่งขวาของถนนบ้านกล้วย-ไทรน้อยซึ่งเป็นเขตเมืองเก่าของชาวมุสลิมชาวไทยและชาวจีนตามลำดับ ซอยโรงสีบุญประกอบเป็นซอยที่จีนทำโรงสีอาศัยอยู่ ดังนั้นเมื่อเดินทางเข้ามา พิมลราช เราก็จะพอมองออกว่าพื้นที่ฝั่งซ้ายเป็นพื้นที่พัฒนาขึ้นมาใหม่ซึ่งเต็มไปด้วยบ้านจัดสรร ส่วนพื้นที่ฝั่งขวาเป็นพื้นที่เก่า อยู่ติดกับเทศบาลเมืองใหม่ ตำบลบางบัวทอง โดยมีคลองพระพิมลเป็นเส้นแบ่งเขต ทำให้พื้นที่เดิมที่ชุมชนตั้งที่ทำกินอยู่สองฝั่งคลองถูกแยกออกจากกันโดยการแบ่งเขตการปกครองของรัฐบาล แต่ผู้คนยังคงไปมาหาสู่กันตามเดิม

2) ประวัติความเป็นมาและความรุ่งรวยด้านทุนทางสังคมพหุวัฒนธรรมของตำบลพิมลราช พื้นที่เดิมของตำบลพิมลราช แม้จะเป็นที่รกร้างและเป็นป่ารกทึบ แต่เคยเป็นเส้นทางการเดินทัพของทหารไทยในปลายสมัยอยุธยา และในยุคนั้นอาจมีชาวบ้านมาตั้งที่ทำกินบ้าง มาในสมัยต้นรัตนโกสินทร์ก็เช่นกัน มีผู้คนที่เป็นคนชาวไทยในพื้นที่นั้นตั้งบ้านเรือนอยู่กันประปราย เมื่อกลุ่มมุสลิมจากปัตตานี ปากลัด และทำอิฐของปากเกร็ดที่แรกเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำนา ก็ยังเห็นร่องรอยว่าพื้นที่ของพิมลราชที่เคยเป็นที่รกร้างและป่ารกทึบบนนั้นเคยเป็นที่อยู่อาศัยของผู้คนมาก่อน ซึ่งอาจเป็นที่อยู่ของชาวไทยพื้นถิ่นและอาจมีชาวไทยบางส่วนย้ายมาจากอำเภอบางบัวทอง หรือชุมชนใกล้เคียง เมื่อจำนวนผู้คนมากขึ้น พื้นที่นั้นก็กลายเป็นชุมชนใหญ่อยู่กันเป็นเขตแล้วตั้งเป็นหมู่ต่าง ๆ

ดังเช่นตำบลพิมลราชที่ผู้คนอยู่อาศัยกันเป็นชุมชน มีหมู่ที่ 1 2 3 4 6 7 และ 8 สำหรับชาวมุสลิมที่เข้ามาตั้งชุมชนอยู่ในตำบลพิมลราช ก็อยู่กันเฉพาะกลุ่มของตนที่หมู่ที่ 5 และ หมู่ที่ 7 ส่วนชาวจีนบางส่วนที่ย้ายมาจากอำเภอบางบัวทองเพื่อทำธุรกิจค้าขายและค้าข้าว บ้างก็เป็นกุสิร์บัจ้างชุดคลองตามนโยบายของราชสำนักในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ทรงมีพระราชประสงค์ให้พัฒนาประเทศให้อยู่ในระดับสากล สำหรับชาวจีนที่เข้ามาอยู่ปะปนกับกลุ่มชาวไทยและชาวมุสลิม จะอยู่กระจายกันในพื้นที่หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 6 และ หมู่ที่ 8 จึงไม่มีชุมชนเฉพาะกลุ่มของตน

ปัจจุบันกลุ่มชนทั้ง 3 กลุ่มอยู่ด้วยกันอย่างเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนมีบางครอบครัวมีการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ การปรองดองร่วมใจกันเห็นได้อีกจากงานเปิดศูนย์พัฒนาจิตอาสา ที่บ้านเลขที่ 1 ซอยโรงสีบุญประกอบ หมู่ที่ 5 ตำบลพิมลราชที่มีความร่วมมือกันทั้งไทย จีน มุสลิมในการเก็บกวาดทำความสะอาดพื้นที่ในหมู่ที่ 5 หลังจากน้ำท่วมใหญ่ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายนของปี พ.ศ.2565 และการแข่งเรือในวันเด็กแห่งชาติ ในวันที่ 14 มกราคม 2566 ที่ชุมชนหมู่ที่ 5 จัดขึ้น ซึ่งเป็นการจัดแข่งเรือของชุมชนในคลองพระพิมลของหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในตำบลพิมลราช

การพัฒนาตำบลพิมลราชในช่วงแรกนั้น “วิถีคลอง และวิถีนา” ได้ส่งผลทำให้เกิดความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อเกิดเป็นสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทุกชาติพันธุ์ต่างช่วยกันพัฒนาพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของตนให้เจริญรุดหน้า ที่กล่าวว่า “วิถีคลอง” นั้น หมายถึง ชุมชนได้ใช้เส้นทางคลองในการทำมาหากินและการคมนาคม คลองเป็นเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชุมชนให้มีความเจริญรุดหน้าได้ วิถีชีวิตของชุมชนในยุคโบราณย่อมมีความผูกพันกับสายน้ำเป็นอย่างยิ่ง สายน้ำเป็นเส้นทางที่ส่งต่อความเจริญของชุมชนหนึ่งไปอีกชุมชนหนึ่งได้โดยง่ายผ่านการสัญจรทางเรือ วิถีคลองกับเรือจึงเป็นของคู่กัน บ้านริมคลองส่วนใหญ่จึงต้องทำที่จอดเรือไว้ด้วย

ที่ตำบลพิมลราชในปัจจุบันยังมีครัวเรือนริมน้ำหลายแห่งที่มีอยู่เก็บเรือเพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง นอกจากนั้น สายน้ำยังเป็นแหล่งอาหารที่อุดมสมบูรณ์ของผู้คนในชุมชนที่หาได้โดยง่ายและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ดังที่ชุมชนริมคลองพระพิมลในตำบลพิมลราชมีผู้กล่าวไว้ว่า “แม้ไม่มีเงินเดือน ก็ไม่อดตาย” ทั้งนี้ก็เพราะความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำ วิถีคลองจึงเป็นวิถีชีวิตของผู้คนในยุคเก่าในยามที่พื้นที่นั้นยังไม่มีการสร้างถนน

สำหรับ “วิถีนา” คือ วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนในประเทศไทย ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพในการทำนา วิถีนามีกิจกรรมหลาย

ขั้นตอน ที่ทำให้ชุมชนในพื้นที่และต่างพื้นที่เกิดการมีส่วนร่วมโดยธรรมชาติ และนำมาซึ่งความเอื้ออาทรความรักความปรองดองสามัคคีทั้งในชุมชนและต่างชุมชน เพราะการทำนามีขั้นตอนที่ต้องทำให้เสร็จตามช่วงเวลา ดังนั้น การร่วมแรงคนและแรงควายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้งานในพื้นที่สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ในขณะเดียวกัน ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็ทำให้เกิดความเอื้ออาทรและความรักใคร่ต่อกันของผู้คนในชุมชน

เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ความเจริญและความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) มาถึงความหลากหลายของอาชีพทำให้ผู้คนในชุมชนห่างเหินกัน ไม่มีความเอื้ออาทรและเกื้อกูลกันเหมือนดังเช่นในอดีต สภาพสังคมที่เกิดขึ้นจากผลกระทบของความเป็นสมัยใหม่นี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นกับชุมชนในตำบลพลมราชเท่านั้น ชุมชนอื่นที่มีลักษณะทางกายภาพที่ใกล้เคียงกันก็เป็นเช่นนี้ด้วยเช่นกัน เมื่อวิถีนาหายไป ความรักใคร่ปรองดองกันฉันพี่น้องของผู้คนในชุมชนก็หายไปด้วยเช่นกัน

ทุกกลุ่มชนในพลมราชต่างมีทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ชาวไทยมีศูนยารวมด้านประเพณีและวัฒนธรรมที่วัดพุนพลมราช หมู่ที่ 4 ซึ่งเดิมวัดนี้ได้ตั้งเป็นสำนักสงฆ์มาก่อนดูแลโดยพระมหาเศรษฐี ต่อมาจึงได้จัดสร้างเป็นวัดขึ้นดังที่เห็นในทุกวันนี้ ชาวมุสลิมมีศูนยากลางทางประเพณีวัฒนธรรมที่มีสยิดดารุสสาลามที่หมู่ที่ 5 และมีสยิดอีกอมาตุลอิสลาม ที่หมู่ที่ 7 ตำบลพลมราช สำหรับชาวจีนที่ตำบลพลมราชไม่มีศาสนสถานของกลุ่มชนตนในตำบลพลมราช แต่จะมีสถานธรรมเต๋อจี้กง (德濟宮) ของชาวจีนจากไต้หวันที่ได้ร่วมสร้างกับชาวจีนที่บางบัวทอง เมื่อถึงเทศกาลประจำปี ชาวจีนในพื้นที่ก็จะกลับไปร่วมงานที่ศาลเจ้าและวัดจีนที่ตลาดบางบัวทอง โดยไปร่วมจัดงานเทศกาลประจำปีที่ศาลเจ้าพ่อจ้อยและศาลเจ้าแม่ทองคำ (本頭公廟) ที่ตลาดบางบัวทอง หรือที่วัดเล่งเน่ยยี่ 2 (龍蓮寺) ในตลาดบางบัวทอง

ในส่วนของการปฏิบัติด้านพิธีกรรมทางศาสนา จะเห็นได้จากช่วงเวลา 12 เดือนของปฏิทินวัฒนธรรมของทั้ง 3 กลุ่มชน นอกจากนั้น ยังมีสถานที่สำคัญของชุมชนอันควรแก่การถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ เช่น บ้านทรงไทย และสระน้ำโบราณที่มีอายุกว่า 100 ปี เครื่องใช้ไม้สอยทางการเกษตร และเครื่องมือในการจับสัตว์น้ำของสังคมยุควิถีนา และวิถีคลองของพลมราช รวมทั้งวัฒนธรรมการกินของกลุ่มชนชาวมุสลิมที่สืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน

3) **ถ่องคลองส่องอดีตในคลองพระพิมล** คลองพระพิมลเป็นคลองที่ขุดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกด้านการเกษตรให้กับชาวพลมราชที่มีผืนนาอยู่สองฝั่งคลองหรือ

พื้นที่ลึกเข้าไปอีก ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวได้ในปริมาณที่มากขึ้น คลองนี้ขุดต่อจากปลายคลองบางบัวทองไปสุดที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม แม้ในช่วงแรกของการขุดนั้นมิได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2477 พระยาพหลพลพยุหเสนาซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น เดินทางมายังตำบลพิมลราชในงานประกวดพันธุ์ข้าว จึงได้มีการขุดคลองนี้ต่อไปจนถึงจังหวัดนครปฐม คลองเส้นนี้ยาว 31.50 กิโลเมตร กว้าง 40 เมตร ลำคลองในอดีตส่งผลดีต่อชุมชนในการดำเนินชีวิตและเศรษฐกิจอย่างยิ่งยวด แต่ปัจจุบันทุกพื้นที่มีถนนมากมายหลายสาย การคมนาคมสะดวกมากขึ้น การใช้คลองในด้านธุรกิจแทบจะไม่เห็นอีกเลย แต่ด้วยเรื่องราวความเป็นมาของการขุดคลองพระพิมล และบ้านเรือนรวมทั้งสิ่งที่น่าสนใจของสองฝั่งคลองประกอบกับน้ำในคลองที่ใสสะอาด จึงเอื้อต่อการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรมได้ และการท่องเที่ยวจะเป็นศูนย์รวมใจในการสร้างความปรองดองให้กับชุมชนพหุวัฒนธรรมแทนวิถีนาและวิถีคลองที่หายไป

4) วัฒนธรรมอาหารคาวหวานจากอดีตถึงปัจจุบันของชุมชนโรงสวดและโรงกระโจม ชนิดของอาหารคาวหวานในตำบลพิมลราชที่บรรพบุรุษสั่งสมมาและยังทำกันจนถึงปัจจุบัน เห็นจะมีแต่เพียงอาหารคาวหวานของกลุ่มมุสลิมสายตระกูลมุสลิมที่เก่าแก่เท่านั้น ได้แก่ตระกูล และซัน (มาจากพระประแดง) ตระกูลนาทอง (มาจากท่าอิฐ) ตระกูลโต๊ะติเมาะ เจ๊ะมะ เบ็นซอฮีด (มาจากปัตตานี) ตระกูลมั่งมี (มาจากรัฐกลันตัน มาเลเซีย) ตระกูลลาตีฟี (มาจากปัตตานี) และตระกูลอิสมาแอล (มาจากสตูล) โดยรวมแล้วตระกูลเก่าแก่ของชุมชนมุสลิมที่ตำบลพิมลราชมีอายุไม่ต่ำกว่า 100 ปี ซึ่งต่างก็มีตำหรับอาหารคาวหวานที่แตกต่างกันสืบต่อมาหลายตำหรับ โดยในปัจจุบันผู้ที่มีชื่อเสียงในการทำขนมโบราณ และอาหารสำหรับพิธีกรรม คือ โต๊ะเสียง

จากผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นว่าโครงการงานวิจัยประวัติศาสตร์ชุมชน พหุวัฒนธรรม และสังคม : ปัจจัยส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนครปฐม เป็นงานวิจัยที่เน้นการพัฒนาชุมชนจากการเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวจากประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และประเพณีวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน ไม่มีผลผลิตที่เป็นรูปธรรมเหมือนงานวิจัยด้านธุรกิจ มีเพียงผลลัพธ์ที่เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดของนักวิจัยชุมชนและผู้ร่วมงานวิจัยจนทำให้ได้ข้อมูลการเตรียมพร้อมเพื่อการพัฒนาให้ตำบลพิมลราชกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพหุวัฒนธรรม

รูปภาพที่ 2 ฝึนนาริมถนนบ้านกล้วย-ไทรน้อย และยกยอริมคลองพระพิมลวิถีชีวิต
แบบดั้งเดิมที่ยังเหลือให้เห็นอยู่

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1) การนำผลวิจัยไปใช้ในการพัฒนาสังคมอื่นที่มีรูปแบบใกล้เคียงกัน ผลจากการวิจัยที่เน้นการพัฒนาพื้นที่ด้วยประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของชุมชน และเน้นการมีส่วนร่วมในการสร้างความปรองดองของสังคมพหุวัฒนธรรมของงานวิจัยอาจนำไปใช้พัฒนาสังคมที่มีลักษณะเดียวกันนี้ได้ เช่นที่ตำบลโสนลอย ของอำเภอบางบัวทอง เพราะเป็นชุมชนที่มีทั้งชาวไทยที่เป็นคนในพื้นที่ และชาวไทยที่อพยพมาจากพื้นที่อื่น ชาวมุสลิมที่อพยพเข้ามาเป็นลำดับสอง และชาวจีนผู้อพยพเข้ามาหลังสุด แต่ชาวจีนเป็นผู้ที่สร้างความเจริญให้ตำบลโสนลอยมากที่สุด ทั้ง 3 กลุ่มชนต่างมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน จึงมีความเป็นไปได้สูงที่จะทำให้เกิดความร่วมมือในด้านสังคมที่แน่นแฟ้นโดยเน้นการมีส่วนร่วม และเน้นประวัติศาสตร์ความเป็นมา โดยอาจมีการชูประเด็นการเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตำบลทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณีและวัฒนธรรม

2) การนำผลวิจัยที่ได้ไปต่อยอดในด้านการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของตำบลพิมลราช จากประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการบริหารจัดการโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 วิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามจุดเน้นและนโยบายของกระทรวงศึกษาเพื่อบ่มเพาะให้นักเรียนภาคภูมิใจ รักความเป็นไทย ห่วงแหนในสิ่งที่บรรพบุรุษให้ได้เป็นมรดกทางปัญญา รักษา สืบสานและต่อยอด และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องการบริหารจัดการโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ 1 วิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2565) ที่ให้มีการจัดเวลาเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ระดับ

ประถมศึกษาเป็นเวลา 40 ชั่วโมงต่อปี (1 หน่วยกิตต่อปี) และมีมัธยมปลายรวม 3 ปี 80 ชั่วโมง (2 หน่วยกิต) โดยมีแนวปฏิบัติการจัดการเรียนการสอนแนบท้ายมาพร้อมประกาศนียบัตร จากประกาศดังกล่าวทำให้โรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนประวัติศาสตร์พื้นถิ่น ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เข้าใจและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ผู้บริหารของโรงเรียนระดิงหินประชาสรรค์ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง และตั้งใจว่าจะนำความรู้ที่คณะวิจัยได้ทำเป็นคู่มือประวัติศาสตร์และการเป็นมัคคุเทศก์น้อยของชุมชนไปบูรณาการในการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ เพื่อให้ให้นักเรียนในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กในชุมชนได้เรียนรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษของตน ซึมซับมรดกทางภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้ให้แก่ลูกหลาน และตระหนักถึงคุณค่าในการสืบสานและนำไปต่อยอดในสิ่งที่ตนเองถนัด โดยคณะวิจัยและผู้บริหารโรงเรียนฯ ได้ร่วมกันวางแผนเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำประวัติศาสตร์ชุมชนมาบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ โดยอาจมีการจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการในรูปแบบของการพานักเรียนลงพื้นที่จริง เพื่อศึกษาเรียนรู้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของชุมชน พร้อมทั้งให้นักเรียนจัดทำคลิปวิดีโอแนะนำสถานที่สำคัญของชุมชนแบบสั้น ๆ เป็นการบ้าน และสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ออกสู่สาธารณชนด้วย นอกจากนี้ ยังมีคู่มือมัคคุเทศก์น้อยที่คณะวิจัยได้นำไปมอบให้กับครูในโรงเรียน เพื่อแจกให้นักเรียนทุกคนที่เข้าเรียนวิชาประวัติศาสตร์

3) การนำผลวิจัยที่ได้ไปต่อยอดการทำวิจัยท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลพิมลราช หรืองานวิจัยด้านองค์ความรู้ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกัน เช่น (1) ประเพณีวัฒนธรรมของสังคมพหุวัฒนธรรมในตำบลพิมลราช : การหลงเหลืออยู่หรือการกลืนกลาย (2) ความโดดเด่นของประเพณีวัฒนธรรมมุสลิมในตำบลพิมลราช (3) ความพร้อมด้านปัจจัยเพิ่มมูลค่าด้านการท่องเที่ยวของตำบลพิมลราช และ (4) ความเชื่อทางศาสนาของชาวจีนในตำบลพิมลราช

เอกสารอ้างอิง

กรกฎ ทองนะโชค. (2562, มกราคม 20). *บทความพิเศษ : การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม จังหวัดชายแดนภาคใต้*. มติชน. https://www.matichon.co.th/article/news_1326494.

เกษรา เรืองอุไร. (2564). ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรมเกาะเสม็ด จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

- คณิงภรณ์ วงเวียงน จิตรภาภา กุณฑลบุตร และ ฉันทัส เพียรธรรม. (2555). การพัฒนา
ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืนที่เกาะเสม็ด จังหวัดระยอง.
วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 7(2), 97.
- ณัฐชยา ผิวเงิน. (2554). บทบาททุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนบ้านปลาคล้าว ตำบล
ปลาคล้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์). ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital วช. [https://doi.nrct.go.th/
ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/KU.the.2011.562](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/KU.the.2011.562).
- ณัฐฉินี ปิยะศิริพันธ์. (2561). ชุมชนพหุวัฒนธรรมท่ามกลางวาทกรรมแห่งชาตินิยม
ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย. วารสาร รัฐสารภีรักษ์ (National
Defence College of Thailand Journal), 60(2), 58.
- เนตร คำเครื่อง. (2562). การฟื้นฟูตลาดชุมชนสู่การสร้างเศรษฐกิจฐานราก บ้านห้วย
น้ำอุ่น หมู่ที่ 1 ตำบลอ่าวนาโหล อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน. เริ่มโครงการ 2562
รหัสโครงการ RDG62N0021, [elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.
asp?PJID=RDG62N0021](http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG62N0021).
- บัณฑิต ไกรวิจิตร. (2563). พหุนิยมวัฒนธรรมในช่วงวิกฤติ(Multiculturalism during
critical times). วารสารไทยคดีศึกษา, 17(1), 158.
- พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม คงสฤกษ์ แพงทรัพย์ และพูนศักดิ์ กมล. (2562).
การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคม
พหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 6(2),
319-322.
- พระเมธีวราญาณ วชิรเวที และพระมหาสุขสันต์ สุขวพัฒน์. (2564). การอยู่ร่วมกันของ
คนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมใน
ตำบลท่าแร่ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. วารสารสันติศึกษา ปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(4), 1657-1659.
- พวงร้อย กล่อมเอี้ยง มนัสสวาส กุลวงศ์ และนายโชคชัย วงศ์ธานี. (2546). ประวัติศาสตร์
ท้องถิ่นวิถีวัฒนธรรมริมน้ำย่านตลาดพลูจากคลองบางหลวงถึงคลองด่าน.
ผลงานวิจัย ของ สกสว, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย
และนวัตกรรม, [digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Creator/
PersonDc/79382](http://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Creator/PersonDc/79382).

ไพบุพลย์ บุญไชย กนกพร รัตนสุธีระกุล และสาวิตรี รัตนโภาส. (2546). *รูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำชี*. ระยะเวลาโครงการ : กรกฎาคม 2544- กรกฎาคม 2546, ข้อมูลจากศูนย์วิจัย Digital วช, dric.nrct.go.th/Search/SearchDigital/158155.

เรวดี ประเสริฐสุข ดาวัลย์ จันทรหัสดี นพรัตน์ ละมุน วิภาพันธ์ ก่อเกียรติตระกูล และชาวบ้านคลองด่าน. (2546). *พลวัตประวัติศาสตร์วัฒนธรรมท้องถิ่นท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง ตำบลคลองด่าน*. ผลงานวิจัย ของ สกสว, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/info/item/dc:48940.

วิตติกา ทางชั้น. (2557). *การพัฒนาตัวชี้วัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีสานริมชายแดนโขงสู่ความยั่งยืน*. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน – บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สมคิด แก้วทิพย์ และคณะ. (2561). *การศึกษาด้านการณื ศักยภาพและข้อจำกัด ในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณีศึกษาภาคเหนือ*. ผลงานวิจัย ของ สกสว, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=TRP62M0401.

สักรินทร์ อินทรวงค์ และคณะ. (2563). *การพัฒนาอัตลักษณ์ตลาดชุมชนเทศบาลตำบลตลาดแค เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง เทศบาลตำบลตลาดแค อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา*. ผลงานวิจัย ของ สกสว, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG62E0038.

อาทิตย์ บุตดาตวง. (2554). *ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที่ จังหวัดสมุทรสงคราม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Kenneth Newton. (2001). *International Political Science Review*. *JSTOR*, 22(2), 201-213.

Michael Woodcock & Deepa Narayan. (1999). *Social Capital: Implications for Development Theory, Research, and Policy*. *JSTOR*, 15(2), 225-249.

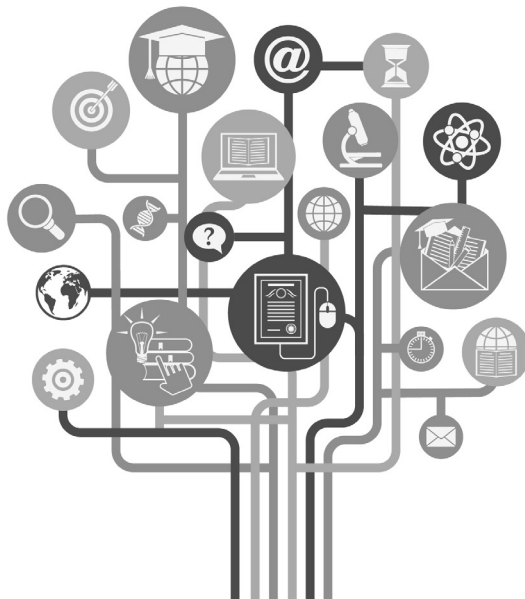
2

การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยว ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

An Analysis Of Tourism Potential And Situations Analysis
of Community – Based Tourism Bang Sakae Subdistrict,
Bangkhonthi District Samut Songkhram Province

อัจฉรีย์ มานะกิจ พิทักษ์ ศิริวงศ์ และสวารรยา ธรรมอภิพล

Atcharee Manakij Phitak Siriwong and Sawanya Thammaapipon

การวิเคราะห์ศักยภาพและสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยว โดยชุมชนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

An Analysis Of Tourism Potential And Situations Analysis of
Community – Based Tourism Bang Sakae Subdistrict,
Bangkhonthi District Samutsongkhram Province

อัจฉรีย์ มานะกิจ¹ พิทักษ์ ศิริวงศ์² และสวรรยา ธรรมอภิพล³

Atcharee Manakij Phitak Siriwong and Sawanya Thammaapipon

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี 76120, ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi 76120, Thailand

e-mail : atcharee_noon@hotmail.com

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี 76120 ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University, Phetchaburi 76120, Thailand

e-mail : pitak@ms.su.ac.th

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดเพชรบุรี 76120 ประเทศไทย

Faculty of Management Science Silpakorn University Phetchaburi 76120, Thailand

e-mail : sawanya@ms.su.ac.th

Received : March 8, 2023 Revised : June 9, 2023 Accepted : June 13, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงศักยภาพและสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis) การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นชุมชนที่มีความพร้อมในการเป็นต้นแบบด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีจุดแข็ง ในเรื่องผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ขับเคลื่อนงานในทิศทางเดียวกันมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากร เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีและเป็นระบบสังคมเอื้ออาทร มีกฎกติกาของชุมชนที่ชัดเจน มีทุนชุมชนที่ดี คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันท่องเที่ยวที่มาเยือน ชุมชนที่มีความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน คนในชุมชนให้ความร่วมมือในเรื่องของสิ่งแวดล้อม กลุ่ม

*งานวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดุษฎีนิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสู่การวางแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

เยาวชนที่เข้มแข็ง และมีการบริหารจัดการผลประโยชน์ในกระจายรายได้อย่างทั่วถึง โดยจุดอ่อนในเรื่องของที่ตั้งชุมชน ซึ่งห่างไกลจากตัวเมือง ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น สังคมเป็นสังคมผู้สูงอายุขาดวัยแรงงาน ลำประโดงต้นเขิน น้ำเสียจากถังมะพร้าว ในเรื่องของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวยังมีการผูกขาดการค้าของคนในชุมชนมากเกินไป ทำให้ขาดความหลากหลายของการดำเนิน สังคมผู้สูงอายุขาดบุคลากรในชุมชนรุ่นใหม่มาขับเคลื่อนงานด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการถ่ายโอนกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่เยาวชนยังไม่เป็นผลมากนัก และสมาชิกในชุมชนส่วนหนึ่งไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาสำหรับโอกาสตำบลบางสะแกมีหน่วยงานภาคีภายนอกให้การสนับสนุน ศึกษาดูงาน และร่วมทำกิจกรรมเป็นจำนวนมาก มีโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคมของชุมชนที่สะดวก และมีความน่าสนใจ ภูมิทัศน์ดีการติดต่อสื่อสารสะดวก มีรถโดยสารประจำทางเข้าออกหมู่บ้าน มีกองทุนของชุมชนและแหล่งเงินทุนทั้งภายนอกและภายในชุมชน ที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีสถานศึกษาภายในหมู่บ้าน นโยบายของรัฐบาลมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น รวมถึงอุปสรรคของตำบลบางสะแกคือ ยังขาดที่สาธารณะในการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่มีสถานที่แปรรูปสินค้า และการส่งเสริมอาชีพที่หลากหลาย เป็นตำบลที่มีขนาดเล็ก ประสบปัญหาภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุ อยู่บ่อยครั้ง ผลผลิตราคาตกต่ำ ส่วนราชการในพื้นที่ขาดการบูรณาการเนื่องจากต้องปฏิบัติตามผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน จำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดในช่วงขณะนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการลดลงของนักท่องเที่ยวตั้งแต่ช่วงปี 2563 เช่น ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และโรคติดต่อ (Covid - 19) และมีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวครบถ้วนทั้ง 6 องค์ประกอบที่พร้อมสู่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลในอนาคต

คำสำคัญ : สภาพการณ์; การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstracts

The purpose of this research was to to examine the state of community-based tourism and its potential in Bang Sakae Subdistrict, Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province. This study employs a qualitative methodology that includes document studies, interviews, non-participant observation, and SWOT analysis (SWOT Analysis). The research's findings showed that Bang Sakae

2

Subdistrict, Bang Khonthi District, Samut Songkhram Province was ready to be a model for community-based tourism.

The results of the research were as follows:

In terms of the community strengths, strong community leaders who focus on human resource development and steer work in the same direction were among the community's assets. In addition, it had a caring social structure and well-managed community. There were good community capital and well-defined community rules and regulations. The interactions between the locals and tourists were positive. It was also a community where property and life were safe. Individuals in the community, which included a sizable youth organization, worked together on environmental issues. In addition, a comprehensive management system for benefit sharing and revenue distribution was established by the community.

One of the community's weakness was its location, which was farther from the city and thus increased manufacturing expenses. However, due to the community's aging population, there weren't enough people to support the workforce, for example, when the coconut packing house contaminated the shallow waterways (Lam Pradong). In terms of tourism operations, there were too many trade monopolies in the area, which prevented a wide range of operations in the tourism sector. Because the community was an old one, it lacked younger members to lead tourism-related activities as well as the effectiveness of passing on tourism-related knowledge to the younger generation. Furthermore, a few community members disregarded the laws and guidelines.

In terms of opportunities, Bang Sakae Sub-district had external partners to support, to make study visits and to participate in many activities. The neighborhood included an attractive scenery, easy access to transit, and effective communication systems. There were bus services that came and went from the neighborhood. Besides, there were community funds, including external and internal funding sources that supported CBT activities. The neighborhood contained educational facilities as well. Furthermore, the

government sectors established policies aimed at continuously promoting tourism and gave greater consideration to the planning of tourist-related events within the community.

Regarding the community threats, it was discovered that there was still a lack of public space for organizing activities, processing goods and promoting careers. In addition, the neighborhood was a small sub-district that frequently experienced storm-related natural disasters as well as the effects of climate change. As a result, the product prices were decline. Moreover, because they had to contribute to their own accomplishments, the local government agencies lacked integration. Furthermore, a multitude of causes, including the Covid-19 pandemic, political unrest, and economic difficulties, have contributed to the decline in tourism since 2020.

In conclusion, the result revealed that the community had covered all 6 components of tourism and was ready to be developed by community-based tourism.

Keywords : Situation; Community-Based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยและประชาชนในทุกกระดับ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลายและวิถีชีวิตของชุมชน ทำให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ชนพล, 2562) เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้นจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนก่อให้เกิดเป็นการใช้จ่ายและการหมุนเวียนของรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้มีเงินตราเข้าประเทศได้เป็นจำนวนมากและมีผลให้ประเทศเกิดการพัฒนา (Walters et al., 2021) ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ นักท่องเที่ยวต้องการสัมผัสวิถีชีวิต ผู้คน ประเพณีที่ท้องถิ่นอย่างแท้จริงมากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เกิดเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวในลักษณะที่ยั่งยืน นำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism (CBT)) ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการที่มีการกำหนดทิศทางโดย

ชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชน ชุมชนมีบทบาทในการเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้ที่มาเยือน และทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกันทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (วีระพล ทองมา และประเจต อำนวย, 2547) สอดคล้องกับที่องค์การการท่องเที่ยวโลก แห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO, 2020) ได้กล่าวว่่า ลักษณะพฤติกรรมนักท่องเที่ยวภายหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จะมุ่งเน้นให้ ความสำคัญและเรียนรู้กับการไปเยือนยังแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลหรือให้ ความสำคัญกับความยั่งยืน ผนวกกับการมีการอนุรักษ์อัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมและความเป็นพื้นถิ่นมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันสถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย หลังจากได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั่วโลก ในปี 2563 ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศและในประเทศมีจำนวนลดลง และแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปี 2565 อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน การเตรียมความพร้อมในการรับมือและส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศจึงมีความสำคัญ จากสถิติเดือน มกราคม ถึง ธันวาคม ปี พ.ศ. 2565 ที่ผ่านมาพบว่า มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนทั้งสิ้น 2.24 ล้านคน ก่อเกิดรายได้ 589,833 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2562 ถึง 31% (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) และพบว่ามีการกระจายตัวสู่การท่องเที่ยวเมืองรอง เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เมืองรองสามารถสร้างการเติบโตจากรายได้การท่องเที่ยวการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว และการสร้างความแตกต่างมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว เมืองรองจึงควรได้รับการ สนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดผู้เยี่ยมเยือน และกระตุ้นให้เกิดรายจ่ายเข้าสู่ประเทศในภาพรวม

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็น 1 ใน 55 จังหวัดท่องเที่ยวเมืองรอง ตามนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองรองประจำปี 2565 (กองเศรษฐกิจกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2565) ที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เป็นเมืองรองที่มีศักยภาพในการสร้างการเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยว บ้านบางสะแก หมู่ที่ 6 ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นหนึ่งในหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสมุทรสงคราม ที่มีความเข้มแข็งในเรื่องของการมีเครือข่ายและการมีส่วนร่วมของชุมชน มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีความโดดเด่น โดยมีคณะกรรมการในการขับเคลื่อน ภายใต้ชื่อ “กลุ่มรักษ์บางสะแก” ปัจจุบันมีการจดทะเบียนในรูปของวิสาหกิจ

ชุมชนที่มีคณะทำงานกลุ่มในระดับตำบล เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดการบูรณาการเป็นเครือข่ายทางสังคมในวงกว้างและก่อให้เกิดความยั่งยืน จากความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมา นำไปสู่คำถามการวิจัยที่ว่าศักยภาพและสภาพการณ์ของการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นอย่างไร นำไปสู่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างไร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคุชฎินิพนธ์เรื่องการวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนสู่การวางแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม โดยผลที่ได้จากการศึกษาจะทำให้ทราบถึงสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที สมุทรสงคราม อันนำไปสู่การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อนำไปกำหนดกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน สู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของวิจัย

เพื่อศึกษาถึงสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยว

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อ้างถึงใน พัชรรัตน์ หารไชย, 2552) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียดจากกิจการงานประจำของมนุษย์ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไข ที่กำหนดอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังสถานที่อื่นชั่วคราว
2. การเดินทางต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
3. การเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ได้ที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างต่อไปนี้ เช่นพักผ่อนในวันหยุด วัฒนธรรมหรือศาสนา การศึกษา การกีฬาและบันเทิง ชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ งานอดิเรก เยี่ยมเยือนญาติมิตร วัตถุประสงค์ทางธุรกิจ เข้าร่วมหรือสัมมนา

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

Pike Steven (2008) กล่าวถึงคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวว่าแหล่งท่องเที่ยวเป็นการผสมผสานระหว่างผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยว ประสบการณ์ และการนำเสนอทรัพยากร ที่จับต้องไม่ได้อื่น ๆ แก่ผู้บริโภค สิ่งสำคัญ คือแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเดินทางมาเยี่ยมชมหรือพักอาศัย ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวควรประกอบด้วยองค์ประกอบ 6 ประการ (6A's) ดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) เป็นการจัดการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรู้สึกถึงความสะดวกรวดเร็ว รู้ถึงแหล่งท่องเที่ยวในสถานที่ที่จะเดินทางไปเพื่อให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยว

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ได้แก่การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสม เช่นสนามบิน ระบบคมนาคม ตลอดจนบริการด้านอุตสาหกรรมขนส่ง เช่น การขนส่งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปถึงจุดหมายปลายทางหรือแหล่งท่องเที่ยว (Attraction) ได้อย่างสะดวกรวดเร็วและปลอดภัย

3. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) นับเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่นหรือแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์

4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ทและโฮมสเตย์ โดยที่พักแรมประเภทต่างๆ จะมีสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับที่แตกต่างกันซึ่งจะทำให้มีราคาและบริการในระดับต่างกันอีกด้วย เช่น ภัตตราคาร บาร์ ฟิตเนส สระว่ายน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น

5. กิจกรรม (Activities) นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในยุคปัจจุบัน ซึ่งการท่องเที่ยวมิได้หมายเพียงแค่การเดินทางไปชมโบราณสถาน อนุสาวรีย์ ความงามของป่าไม้ธรรมชาติ หากความสำคัญ สำหรับผู้มาเยือนคือการได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่นการเดินป่า เพื่อศึกษาระบบนิเวศเขตเส้นศูนย์สูตรในป่าดิบชื้น การล่องแก่งในแม่น้ำ ของท้องถิ่น การป็นหน้าผา การดำน้ำ การตกปลาหมึกในทะเลลึก ตลอดจนการร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนท้องถิ่น เช่นการไถนา การดำน้ำ การเกี่ยวข้าว การร่วมพิธีบายศรีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมทั้งหมดจะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ในความทรงจำของนักท่องเที่ยวและกิจกรรมดังกล่าวมักก่อให้เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว(Ancillary Service) ได้แก่การให้บริการทั้งหมดที่มีให้นักท่องเที่ยว อาทิ เช่น บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์ สถานีบริการน้ำมัน ร้านค้า ร้านขายของที่ระลึก และห้องสุขา เป็นต้น

กล่าวคือ การท่องเที่ยว เป็นการเดินทางกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียด จากกิจกรรมประจำของมนุษย์ ซึ่งมีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อแลกเปลี่ยนบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับธุรกิจและการบริการต่างๆ โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยองค์ประกอบของการเดินทาง 6 ประการ (6A's) ได้แก่ ความสามารถในการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว (Available Package) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) กิจกรรม (Activities) และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ทั้งยังมีการจัดการท่องเที่ยวเป็นแนวทางวิชาการในการดูแลปฏิบัติ ต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อให้ไม่ถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ มากมาย จึงจำเป็นต้องพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย พิจารณาระบบย่อยและองค์ประกอบของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยว การวางแผนการท่องเที่ยวและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนโดยมีการจัดการบริหารงาน บุคคลกรอำนวยความสะดวก อย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้ โดยมีการประเมินผลแผนการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวอีกด้วย

2. ทฤษฎีการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism CBT) หมายถึง การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม มีการกำหนดการดำเนินงานและทิศทางการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน มุ่งเน้นการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อชุมชน โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของ มีสิทธิการจัดการดูแล และเกิดการเรียนรู้แก่ผู้ที่มาท่องเที่ยวในชุมชน (พจนา สวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ, 2556) ทั้งนี้การที่จะให้ชุมชนดำเนินการท่องเที่ยวตามหลักการดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องเตรียมความพร้อม และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวและจำเป็นต้องมีกระตุ้นให้คนในสังคมเห็นถึงความสำคัญและมีความต้องการที่จะเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับผู้มาเยือน นอกจากนี้ความสำเร็จของการจัดการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และสิ่งแวดล้อมได้รับการอนุรักษ์ รวมถึงดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตอันดีงามของชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน (ณัฐพัชร์ มณีโรจน์, 2560)

โดยเริ่มต้นมาจากการที่ชุมชนเห็นถึงความสำคัญและร่วมแรงร่วมใจในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนโดยคนในชุมชน และเข้าใจในหลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องของการรับรู้ว่าคุณชุมชนนั้นเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจ เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต ก่อเกิดความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม เอกสิทธิ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่าง และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น และมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชน หากไม่ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนจะส่งผลต่อความยั่งยืน

3. ทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT

ทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT คิดค้นขึ้นโดยอัลเบิร์ต ฮัมฟรี (Albert Humphrey) เป็นการวิเคราะห์องค์กร หรือหน่วยงานในปัจจุบันเพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็น และมีความสำคัญในการพัฒนา ส่งผลให้ชุมชนสามารถวิเคราะห์ตนเอง เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านต่างๆ ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths) คือสภาพการณ์ภายในชุมชน หรือความสามารถภายใน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

จุดอ่อน (Weaknesses) คือ สภาพการณ์ภายในชุมชนที่เป็นข้อด้อย เป็นผลมาจากปัจจัยภายในที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในต่าง ๆ ของชุมชนไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

โอกาส (Opportunities) เกิดจากปัจจัยภายนอก หรือสภาพแวดล้อมภายนอกของชุมชนที่เอื้อประโยชน์หรือส่งเสริมการดำเนินงานของชุมชน โดยโอกาสจะแตกต่างจากจุดแข็งตรงที่โอกาสเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายนอกแต่จุดแข็งเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมภายใน

อุปสรรค (Threats) เกิดจากปัจจัยภายนอก เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลเสียต่อชุมชน ส่งผลให้ชุมชนจำเป็นต้องปรับวิธีการดำเนินงานให้สอดคล้องและขจัดอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้ได้จริง โดยอุปสรรคอาจกลายเป็นโอกาสได้ ชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของชุมชนให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์แวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน

กล่าวคือ การวิเคราะห์ SWOT จะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้างด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคขององค์กร ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งขององค์กรและแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อมหรือลดจุดอ่อนขององค์กรให้มึน้อยที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

วิเคราะห์สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร การวิเคราะห์ SWOT สัมภาษณ์ สื่อประชาสัมพันธ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เกี่ยวกับสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มรักษ์บางสะแก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแก

ผลการวิจัย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแก เริ่มต้นเมื่อปีพ.ศ. 2560 ต่อมา มีการจัดเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562 โดยจุดเริ่มต้นเกิดจากการที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามในอดีต มีนโยบายให้ดำเนินกิจกรรม “ลงแขก ลงคลอง” ซึ่งทำให้เกิดมีการประชุมและการทำกิจกรรมร่วมกัน คนในชุมชนเกิดความสนิทสนมกัน เกิดจุดเปลี่ยนจากเดิมที่คนในชุมชนไม่ค่อยมีโอกาสพบปะพูดคุยกัน จนทำให้มีการพบปะและทำกิจกรรมร่วมกันในรูปตำบลอยู่เป็นประจำ ประกอบกับการประชุมที่เริ่มต้นจากการประชุมของผู้นำเดือนละ 1 ครั้ง ทำให้ผู้นำได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนและจัดกิจกรรมต่างๆ ในรูปของตำบลมากยิ่งขึ้น โดยในครั้งหนึ่งจังหวัดสมุทรสงครามเกิดวิกฤตแม่น้ำสายใหญ่ ที่จะมีการขุดแม่น้ำเพื่อผันน้ำมาลงแม่น้ำแม่กลอง คนในชุมชนจึงได้มีการประชุมเพื่อรับทราบความคิดเห็นของคนในชุมชน

เพื่อเสนอคัดค้านการดำเนินการ หลังจากนั้นสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เห็นว่าคนในชุมชนมีพลังและความสามัคคีในการขับเคลื่อนงานของชุมชน จึงได้มีการชักชวนให้ร่วมทำงานวิจัยเกี่ยวกับลำประโดง โดยมีแนวคิดการพัฒนาบุคลากร โดยส่งผู้นำชุมชน และคนในชุมชนที่มีศักยภาพเข้าร่วมอบรม ทำให้ผู้นำมีทักษะในด้านการพูด การเล่าเรื่องและด้านอื่นๆ ทำให้ความเป็นผู้นำกระจายไปทั่วตำบล ส่งผลให้โครงสร้างของบุคลากรเริ่มมีคนทำงานได้มากขึ้น โดยทุกเดือนจะมีการส่งผู้นำและคนในชุมชน เข้าร่วมประชุมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ส่งผลให้คนในชุมชนเกินครึ่งเริ่มมีความสามารถในการเป็นผู้นำและมีกระบวนการพัฒนาร่างกายนอกชุมชนเริ่มมีการติดต่อเข้ามาศึกษาดูงานเรื่องน้ำมากขึ้น เป็นที่มาของการตั้งกลุ่มส้มโอขึ้นภายใต้แนวคิดของกำนันที่ว่า เนื่องจากตำบลบางสะแก เป็นตำบลที่มีส้มโอมาก แต่ยังไม่มีการจัดตั้งกลุ่มส้มโอขึ้นดำเนินการโดยเกษตรกรที่ไม่ใช่ผู้นำเกิดขึ้นเลย จึงมีการค้นหาคนในชุมชนเพื่อจัดตั้งกลุ่มส้มโอขึ้นสำเร็จ มีการออกบูชที่จังหวัดทำให้กลุ่มส้มโอของตำบลบางสะแกเป็นที่รู้จัก กลายเป็นกิจกรรมเด่นเมื่อมีคนมาดูงาน จึงเกิดเป็นแนวคิดการค้นหาศักยภาพของชุมชน ได้แก่จัดตั้งกลุ่มขนมไทย และกลุ่มอาชีพอื่นๆ มีการออกบูชไปตามงานต่างๆ ส่งผลให้เป็นที่รู้จัก กลายเป็นศูนย์เรียนรู้ขึ้น จากนั้นจึงเกิดแนวคิดการบริหารจัดการเรื่องดูงานเกิดขึ้น มีการจัดการในเรื่องของการเงินที่เป็นระบบและเท่าเทียม โดยการจัดตั้งเป็นกลุ่มที่ดำเนินการเรื่องการท่องเที่ยวโดยเฉพาะในชื่อ “กลุ่มรักษ้างานสะแก” มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวและสร้างเครือข่ายทุกหมู่บ้าน ในตำบลมาทำงานร่วมกันที่เริ่มแรกดำเนินการโดยกลุ่มของอาสาสมัครที่มีจิตอาสาในการดูแลเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อมากลายเป็น “กลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษ้างานสะแก” เริ่มจากการรับดูงานลักษณะกลุ่มบุคคลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เป็นเครือข่ายนอกตำบล และพัฒนากิจกรรมต่างๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านและตำบล เป็นสถานที่เรียนรู้ ศึกษาดูงาน เพื่อเป้าหมายในการส่งเสริมในการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ต่างๆ การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมโดยกิจกรรมลงแขกกลองคลอง ด้วยการนำนักท่องเที่ยวมาช่วยทำความสะอาดลำคลอง ลำประโดง และยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในพื้นที่ให้รู้สึกถึงกิจกรรมที่ทำเพื่อช่วยกันรักษาความสะอาด นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนในรูปแบบของโฮมสเตย์ของคนในชุมชนเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ปัจจุบันตำบลบางสะแกมีโฮมสเตย์ภายในชุมชน จำนวน 9 หลังเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว รวมถึง มีศูนย์เรียนรู้ที่เป็นจุดดูงานของ

ผู้ที่เข้ามาศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิตของคนในชุมชนและมีทรัพยากรต่างๆ ที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ตำบลบางสะแก มีความพร้อมด้านการท่องเที่ยวที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญทางการท่องเที่ยวครบถ้วนทั้ง 6 ประการ ได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว (Attractions) ตำบลบางสะแกมีศูนย์เรียนรู้ในชุมชนที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวในการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนมากมาย โดยมีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และการจัดกิจกรรมพิเศษเป็นประจำทุกปี ด้านการเข้าถึง (Accessibility) การเดินทางมายังตำบลบางสะแกมีความสะดวกสบาย เนื่องจากมี รถโดยสารสาธารณะเดินทางเข้ามายังชุมชนเพื่อบริการนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังตำบลบางสะแก ทั้งยังมีถนนลาดยางที่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางมาท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก(Amenities) ตำบลบางสะแกมีโฮมสเตย์สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่เพียงพอ กิจกรรมหลากหลาย ทั้งยังมีการบริการการท่องเที่ยวที่ครบวงจร ด้านโปรแกรมการท่องเที่ยวสำเร็จรูป (Available packages) ตำบลบางสะแกมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกในการมาเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่ผ่านการทดสอบโปรแกรมการท่องเที่ยวแล้ว พร้อมให้บริการ ด้านกิจกรรม (Activities) กิจกรรมการท่องเที่ยวของตำบลบางสะแก นับว่ามีความเป็นอัตลักษณ์และมีเสน่ห์ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยกิจกรรมภายในชุมชนที่น่าสนใจ สร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ให้แก่นักท่องเที่ยว และด้านการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary services) ภายในตำบลบางสะแกมีโรงพยาบาลสำหรับบริการนักท่องเที่ยวที่เพียงพอ ระบบไปรษณีย์เข้าถึง มีสัญญาณโทรศัพท์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้แก่ธนาคาร โรงพยาบาล ไปรษณีย์และโทรคมนาคม โดยจะมีการแบ่งหน้าที่กันดูแลนักท่องเที่ยวและประสานงานโรงพยาบาลในพื้นที่ให้ทราบเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเนื่องจากมีท่าเลที่ตั้งที่ห่างไกลจากตัวเมืองจังหวัดสมุทรสงคราม จึงเกิดแนวคิดร่วมกันในการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักไปยังภายนอกชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จัก ซึ่งเพื่อเป้าหมายหลักของชุมชนคือ การจำหน่ายค้าส่งผลผลิตส้มโอของตำบลบางสะแก ซึ่งตำบลบางสะแกสามารถผลิตส้มโอต่อปี ปริมาณมากที่สุดของจังหวัดสมุทรสงครามผลิต โดยมีพื้นที่ในการปลูกส้มโอ จำนวน 2,032 ไร่ จากพื้นที่ปลูกส้มโอของจังหวัดสมุทรสงครามทั้งสิ้น 12,319 ไร่ ทำรายได้ให้แก่จังหวัดสมุทรสงครามสูงถึงปีละ 566.76 ล้านบาท โดยอาศัยกลยุทธ์ในการรับนักท่องเที่ยวจาก

ภายนอกเข้าสู่ชุมชน และการออกไปประชาสัมพันธ์ชุมชน ให้เป็นที่รู้จักเช่นจัดค่าย APYE Aciapacific used exchangeงานระยิบระยับอัมพวา งานวิ่ง Pomelo run และงานที่มีผู้เชิญไปออกบูธ เป็นต้น ตำบลบางสะแกเป็นชุมชนหนึ่งของประเทศไทยที่ได้รับคัดเลือกโดยสหประชาชาติ (UN) ผ่าน NGO ให้มีการจัดกิจกรรมเพื่อศึกษาและตรวจสอบตัวชี้วัดในเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ (SDGs) ในทุกๆ ชุมชน จึงมีแนวคิดว่าการดำเนินงานในรูปของกลุ่มจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมและยั่งยืน โดยมองว่าในการเปิดรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาดูงานนั้น ควรจะมีการใช้วัตถุดิบและทรัพยากรอื่นๆ ของชุมชนเป็นอันดับแรก เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้และสามารถบริหารงบประมาณได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการวางแผนในการขอมาตรฐานโฮมสเตย์เพื่อยกระดับโฮมสเตย์ของชุมชนให้มีมาตรฐาน รวมถึงพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแกให้เป็นที่รู้จักและผ่านมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงการเข้าร่วมการ STARTUP Airbnb ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันกลุ่มรักษ์บางสะแกและการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อการบริหารจัดการเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแก เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีจิตอาสาในการทำงานเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน เดิมเมื่อมีงานทุกคนจะอาสาเข้ามาช่วยกันทำงาน เช่น ฝ่ายอาหาร ฝ่ายจัดสถานที่ ฝ่ายวิทยากร เป็นต้น หลังจากนั้นเริ่มมีการบริหารจัดการในรูปกลุ่ม จึงมีการจัดสรรผลประโยชน์ (เก็บเงินเข้ากลางเพื่อบริหารกลุ่ม 10%) ทำให้มีเงินกองกลางในการแบ่งให้กับคนที่มาช่วยงานกลุ่มทุกกลุ่มในชุมชนที่เข้ามาสนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอิสระต่อกัน แต่เมื่อใดที่นำสินค้ามาขายกับกลุ่มรักษ์บางสะแก ต้องให้กลุ่มรักษ์บางสะแกเป็นบริหารทั้งหมด ต่อมาต้องมีการไปขายของที่นอกหมู่บ้าน ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติ (UN) ลงพื้นที่บางสะแกเป็นประจำทุกปี (ปีละ 2 ครั้ง) เพื่อทำกิจกรรมในเรื่องของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ประการ โดยเลือกลงมาศึกษาเพื่อดูว่าชุมชนตกตัวชี้วัดอะไร และคิดโปรเจกต์ออกมาให้ได้ภายใน 7 วัน ผ่านองค์การนอกภาครัฐ (NGO) ที่เข้ามาทำงานในพื้นที่กับเรื่องเยาวชน และเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่มีรายได้ ทำให้ชุมชนมีกำไรในการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานที่ค่อนข้างจำกัด ไม่มีกำไรเกิดขึ้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษ์บางสะแกจึงต้องจัดกิจกรรมในงบประมาณที่จำกัด ในกรอบที่ไม่จำเป็นต้องมีเงินเหลือ เพราะเป็นโครงการเพื่อสังคม จึงมีการประชุมหารือและพูดคุยกันในการประชุมกลุ่มถึงการหาทางออกเลย

ได้ข้อสรุปว่า กลุ่มจำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณตามที่คุณศึกษาดูงานให้มาโดยใช้ วัตถุประสงค์ภายในชุมชน เช่นยอดมะพร้าว หัวปลี เมนูอาหารก็จะเป็นอาหารพื้นบ้านไป ปัจจุบันตำบลบางสะแก จึงเป็นชุมชนเดียวที่สามารถรับคณะของ UN ได้เป็นประจำทุกปี และเป็นชุมชนหลักที่สามารถจัดกิจกรรมให้กับองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้จนถึงปัจจุบัน

กลุ่มรักษ์บางสะแกเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกันคือ ต้องการให้ตำบลบางสะแกเป็นที่รู้จักและสามารถขายส้มโอในพื้นที่ได้ในปริมาณที่มาก (ไม่เน้นขายปลีก) โดยใช้เรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการทำให้ตำบลบางสะแกเป็นที่รู้จัก การบริหารจัดการกลุ่มในช่วงแรก ชุมชนมีการนำสินค้าและชุมชนไปร่วมออกงานเป็นประจำ คนในชุมชนเริ่มไม่ไหว จึงต้องจัดประชุมพูดคุยเพื่อหาทางออกว่าในหนึ่งเดือนชุมชนจะรับงานไม่เกิน 4 ครั้ง มุ่งเน้นงานใหญ่ๆ โดยมีจุดยืนว่าชุมชนจะสามารถออกไปโปรโมทสินค้าของชุมชนได้ โดยไม่เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวสวนที่ต้องการดูแลรักษาสวน หากเน้นที่การท่องเที่ยวมากเกินไปจะทำให้กลุ่มมีปัญหา ในเรื่องของการประชาสัมพันธ์ของตำบลบางสะแก มีด้วยกันหลายช่องทาง ได้แก่การร่วมงานจำหน่ายสินค้าและโปรโมทชุมชนอยู่เป็นประจำ และการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ Facebook “รักษ์บางสะแก” www.รักษ์บางสะแก โดยมีเครือข่ายของเยาวชนในชุมชนดูแลและบปให้ทั้งหมด มีการปลูกฝังและการร่วมกันขับเคลื่อนโดยเยาวชนในชุมชนจากโครงการชมรม TO BE NUMBER ONE ในชุมชนเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน การจัดการขยะและการคิดโปรเจกการผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อนอกจำหน่ายร่วมกับกลุ่มรักษ์เริ่มแรกมีปัญหาเรื่องผลประโยชน์จึงมีการประชุมชี้แจงค่าใช้จ่ายกันในคณะกรรมการบริหารฯ โดยตกลงกันว่าจะเหลือที่กลุ่มไม่เกิน 10,000 บาท จะไม่เหลือเงินบริหารไว้ที่กลุ่มมาก ทันททีที่เงินในกลุ่มเริ่มมีเหลือเยอะ จะมีการจ้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เป็นการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน จนเมื่อปี 2562 เดือนพฤษภาคมกลุ่มรักษ์บางสะแกได้ดำเนินการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนเริ่มระดมหุ้น มีการปันผล ให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยชุมชนมองว่าคนไม่จำเป็นต้องมาก แต่ต้องผลักดัน ให้มีศักยภาพในจุดเด่นของตนเอง จัดทำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ออกมาขาย ทำอะไรก็ได้แต่ไม่ทิ้งตัวตนของการเป็นชาวสวนซึ่งเป็นวิถีชีวิตเดิมของคนบางสะแก ปัจจุบันทางชุมชนมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนจัดทำผลิตภัณฑ์ OTOP มากกว่า 20 ผลิตภัณฑ์และยังต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไปอีกเรื่อยๆ ตอนนี้ได้ข้องบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐใน

การอบรมทำแผนธุรกิจ โดยทางชุมชนมีวิทยากรทำแผนธุรกิจระดับประเทศซึ่งเป็นอาจารย์จากธรรมศาสตร์เป็นคนในชุมชนตำบลบางสะแก ซึ่งขณะนี้ เป็นวิทยากรสอนให้หน่วยงานราชการมากมาย และอยากกลับมาพัฒนาบ้านเกิด หลังจากนั้นคนในชุมชนจะได้มีความพร้อมในการกำหนดกรอบเพื่อเดินหน้าพัฒนาอาชีพของตนต่อไป การแสวงหารายได้ของวิสาหกิจชุมชนรักษ์บางสะแก ครั้งแรกที่มีการจัดกิจกรรมระดมทุน มีการนำเงินไปทำบุญ จัดตั้งกลุ่มกองทุนผู้สูงอายุผู้พิการผู้ป่วยติดเตียง 100,000 บาท และซ่อมแซมวิหารหลวงพ่อใหญ่ 50,000 บาท ภายใต้อีกกิจกรรม POMELO RUN และกิจกรรมอื่นๆ มากมายและต่อเนื่อง จุดอ่อนของชุมชนในการดำเนินงาน คือเมื่อออกงานนอกพื้นที่เพื่อโปรโมทชุมชนมากขึ้น คนภายนอกรู้จักบางสะแก ในลักษณะของสินค้าชุมชนสินค้าพื้นบ้าน ผู้จัดงานเริ่มระบุนิดของผลิตภัณฑ์ แต่ด้วยข้อจำกัดในเรื่องของสถานที่จึงสามารถนำเอาผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายที่ไม่หลากหลาย เกิดปัญหาให้กับคนในกลุ่มในเรื่องของการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย เริ่มมีปัญหา จึงต้องมีการหารือร่วมกันเพื่อหาทางออก การทำงานกลุ่มเป็นเรื่องยาก ต้องมีการบริหารจัดการที่ดีจึงสามารถขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปได้อย่างยั่งยืน ปัญหาของชุมชนชนิดอีกอย่างหนึ่ง คือไม่มีผลิตภัณฑ์จำหน่ายขายเวลามีคนมาดูงาน จึงยังต้องการการพัฒนาอาชีพเพื่อให้ชุมชนมีความหลากหลายในเรื่องของผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลบางสะแกมีความร่วมมือของชุมชนในระดับที่สูง จึงเกิดเป็นผลสำเร็จที่ออกมาเป็นรูปธรรมในการดำเนินงาน จนสามารถคว่ำรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวเศรษฐกิจพอเพียง ตามโครงการการมีส่วนร่วมของชุมชนครบวงจร “บ้านเพชรเพลินดิน” ประจำปี 2561 ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแกมีหน่วยงานต่างๆ เข้ามาสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากมาย เช่น กรมการพัฒนาชุมชน หอการค้าการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และเกษตรจังหวัด เป็นต้น ตำบลบางสะแกมีผลิตภัณฑ์เด่นของชุมชนมากมาย ได้แก่ ส้มโอขาวใหญ่ ลิ้นจี่ ส้มแก้ว น้ำส้มแก้ว น้ำผึ้งดอกลิ้นจี่ ดินล้าปะโดง มะพร้าวแก้วแกงกระดอกรูป ขนม่วง ขนมครก กระถางดีไอวาย เป็นต้น โดยเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนโอท็อปแล้วจำนวน 20 ผลิตภัณฑ์ และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยนักท่องเที่ยวจะสามารถหาประสบการณ์ได้จากฐานการเรียนรู้ต่างๆ ของชุมชน เช่น ฐานการเรียนรู้สอนการทำขนมไทย ฐานการเรียนรู้กิจกรรมการบริหารจัดการน้ำ ฐานการเรียนรู้ “กลุ่มส้มโอขาวใหญ่ตำบลบางสะแก” ฐานการเรียนรู้ “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลบางสะแก” ฐานการเรียนรู้ “ส้มโอสีทอง”

ฐานการเรียนรู้ “ส้มแก้ว” ฐานการเรียนรู้ “น้ำผึ้งดอกลิ้นจี่” ฐานการเรียนรู้ “ดินล้าประโดง” ฐานการเรียนรู้ “มะพร้าวแก้ว” ฐานการเรียนรู้ “แกงกระดองกรุบ” ฐานการเรียนรู้ “ขนมวง” และฐานการเรียนรู้ “กระถาง ดีโอรวย” เป็นต้น

2

โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลบางสะแก มีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวครบถ้วนทั้ง 6 องค์ประกอบที่พร้อมสู่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลในอนาคต โดยตำบลบางสะแกมีการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยว มีการเดินทางเข้าออกเพื่อท่องเที่ยวที่สะดวก มีโครงสร้างพื้นฐานและการขนส่งที่สะดวก และปลอดภัย สามารถเข้าถึงชุมชนได้ มีจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวอาจเป็นแหล่งธรรมชาติที่มีความโดดเด่นด้วยวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถรองรับนักท่องเที่ยวด้วยรีสอร์ทและโฮมสเตย์ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าพักให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยว เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น และมีการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่การให้บริการด้านร้านอาหาร โรงพยาบาล ร้านค้า เป็นต้น

การวิเคราะห์ของชุมชนและด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (SWOT Analysis)

ตำบลบางสะแกมีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่อาจส่งผลต่อการดำเนินงานหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการสำรวจจากสภาพการณ์ 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน และสภาพการณ์ภายนอก เพื่อให้ทราบถึงตัวตน และรู้จักสภาพแวดล้อมภายใน และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อชุมชน ซึ่งจะครอบคลุมขอบเขตของปัจจัยที่กว้าง ด้วยการระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชน ทำให้มีข้อมูลในการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายที่จะถูกสร้างขึ้นมาบนจุดแข็งของชุมชนและแสวงหาประโยชน์จากโอกาสทางสภาพแวดล้อม และสามารถกำหนดกลยุทธ์ที่มุ่งเอาชนะอุปสรรคทางสภาพแวดล้อม หรือลดจุดอ่อนของชุมชนให้มีน้อยที่สุดได้ นำไปสู่การวิเคราะห์สภาพการณ์ในมิติต่างๆ ด้านเครือข่ายทางสังคม และการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการท่องเที่ยว สู่การวางแผนกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงบูรณาการอย่างยั่งยืน จากการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์ของบ้านบางสะแก ตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2

จุดแข็ง (Strengths)	
S1	คนในชุมชนมีความสามัคคี ภาคภูมิใจในชุมชน มีจุดยืนร่วมกันในการขับเคลื่อนชุมชน เคารพกฎกติกาของชุมชน มีความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกันซึ่งกันและกัน ตระหนักและให้ความร่วมมือในเรื่องของสิ่งแวดล้อม
S2	มีทุนชุมชนที่ดี เช่น สถานศึกษาภายในหมู่บ้าน ภูมิทัศน์ที่ดี กลุ่มองค์กร กองทุน และแหล่งเงินทุน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ และมีผลผลิตด้านการเกษตรที่มีชื่อเสียงและมีปริมาณมากที่สุด ในจังหวัดสมุทรสงคราม
S3	ผู้นำชุมชนมีเข้มแข็ง ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดในทางเดียวกัน ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและคนในชุมชน ให้มีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ
S4	มีกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็ง เช่นชมรม TO BE NUMBER ONE และสภาเด็ก เป็นต้น ที่เชื่อมต่อและถ่ายโอนกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่เยาวชน (การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่)
จุดอ่อน (Weakness)	
W1	ที่ตั้งชุมชนห่างไกลจากตัวเมืองสมุทรสงคราม
W2	สังคมสูงอายุ ขาดวัยแรงงาน
W3	ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นลำประโดงตื้นเขินและน้ำเสียจากถังมะพร้าว
W4	ในชุมชนยังมีบางคนที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่ไม่เท่ากัน
W5	ในชุมชนยังมีคนบางคนมีทัศนคติที่ยังไม่เป็นในเชิงบวก
โอกาส (Opportunity)	
O1	การติดต่อสื่อสารสะดวก
O2	มีหน่วยงานภาคีภายนอกให้การสนับสนุนเป็นจำนวนมาก
O3	มีกลุ่ม/เครือข่าย/อาสา ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเข้าร่วมทำกิจกรรมและศึกษาดูงานอยู่เสมอ
O4	มีโครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคม ที่สะดวกและมีความน่าสนใจ
O5	มีรถโดยสารประจำทางผ่านเข้าออก
O6	นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน มุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น
O7	มีช่องทางการตลาดในการประชาสัมพันธ์และค้าขายสินค้าชุมชนและผลผลิตทางการเกษตรที่หลากหลาย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT ของชุมชนด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (ต่อ)

อุปสรรค (Threat)
T1 ขาดที่สาธารณะในการทำกิจกรรมต่างๆ
T2 ไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน
T3 มีรถโดยสารเพื่อเข้ามายังชุมชนไม่มากนัก
T4 ประสบปัญหาภัยธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุอยู่บ่อยครั้ง
T5 ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น
T6 ส่วนราชการในพื้นที่ขาดการบูรณาการ เนื่องจากต้องปฏิบัติงานตามผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน
T7 จำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดในช่วงขณะนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการลดลงของนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และโรคติดต่อ (Covid - 19)

2

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน : จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในของชุมชน ทำให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของชุมชนในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ชุมชนในด้านต่างๆรวมถึงการวางแผนหรือวางกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน เริ่มจากการนำจุดแข็งที่ได้จากการวิเคราะห์มาพัฒนาเป็นจุดขายของหมู่บ้าน และนำจุดอ่อนมาวางแผนแก้ไข ให้ดีขึ้นจากการวิเคราะห์พบว่า ตำบลบางสะแกมีจุดแข็งในเรื่องความสามัคคี คนในชุมชนมีความภาคภูมิใจในชุมชน มีจุดยืนร่วมกันในการขับเคลื่อนชุมชน เคารพกฎกติกาของชุมชน มีความเอื้ออาทร พึ่งพาอาศัยกันซึ่งกันและกัน ตระหนักและให้ความร่วมมือในเรื่องของสิ่งแวดล้อม เช่น การคัดแยกขยะตามบ้านเรือน กิจกรรมการลงแขกลงคลอง มีทุนชุมชนที่ดี เช่น สถานศึกษาภายในหมู่บ้าน ภูมิทัศน์ที่ดี กลุ่มองค์กร กองทุน และแหล่งเงินทุน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ และมีผลผลิตด้านการเกษตรที่มีชื่อเสียงและมีปริมาณมากที่สุด ในจังหวัดสมุทรสงคราม ผู้นำชุมชนมีเข้มแข็ง ใช้ชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวคิดในทางเดียวกัน ส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและคนในชุมชน ให้มีโอกาสได้เพิ่มพูนความรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีกลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็ง เช่นชมรม TO BE NUMBER ONE และสภาเด็ก เป็นต้น ที่เชื่อมต่อและถ่ายโอนกิจกรรมการท่องเที่ยวแก่เยาวชน (การมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่) และมีจุดอ่อน ในเรื่องที่ตั้งของชุมชนห่างไกลจากตัวเมืองสมุทรสงคราม สังคมสูงอายุ ขาดวัยแรงงาน ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ลำประโดงต้นเขินและน้ำเสียจากถังมะพร้าว ในชุมชนยังมีบางคนที่มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่ไม่เท่ากัน และยังมีคนบางคนมีทัศนคติที่ยังไม่เป็นในเชิงบวก

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก : จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ทำให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรคของชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ชุมชนในด้านต่างๆ รวมถึงการวางแผนหรือวางกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งชุมชนสามารถนำปัจจัยเหล่านั้น มาวางแผน โดยการนำโอกาสที่ได้จากการวิเคราะห์มาเป็นข้อมูลในการวางแผนทางการพัฒนา สำหรับโอกาสที่ตำบลบางสะแกได้รับมีด้วยกันหลายด้าน ตำบลบางสะแกเป็นตำบลที่มีการติดต่อสื่อสารสะดวก มีหน่วยงานภาคีภายนอกให้การสนับสนุนเป็นจำนวนมาก กลุ่ม/เครือข่าย/อาสา ทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเข้าร่วมทำกิจกรรมและศึกษาดูงานอยู่เสมอ คนภายนอกสนใจที่จะเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก โครงสร้างพื้นฐานและเส้นทางคมนาคม ที่สะดวกและมีความน่าสนใจ รถโดยสารประจำทางผ่านเข้าออก นโยบายของรัฐบาลในปัจจุบัน มุ่งเน้นส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และมีช่องทางการตลาดในการประชาสัมพันธ์และค้าขายสินค้าชุมชนและผลผลิตทางการเกษตร ที่หลากหลาย โดยอุปสรรคของชุมชนคือ ไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน ขาดที่สาธารณะในการทำกิจกรรมต่างๆ รถโดยสารเพื่อเข้ามายังชุมชนไม่มากนักประสบปัญหาภัยธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ภัยธรรมชาติที่เกิดจากพายุอยู่บ่อยครั้ง ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ส่วนราชการในพื้นที่ขาดการบูรณาการ เนื่องจากต้องปฏิบัติงานตามผลสัมฤทธิ์ของหน่วยงาน มีจำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดในช่วงขณะนี้เนื่องมาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการลดลงของนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาการเมือง เศรษฐกิจ และโรคติดต่อ (Covid - 19)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชนตำบลบางสะแก อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่าเป็นชุมชนที่มีความพร้อมในด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีดำเนินงานในรูปแบบของกลุ่มในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในชื่อว่า “กลุ่มรักษ์บางสะแก” ซึ่งสอดคล้องกับ (พจนานวนศรี, 2546) ที่กล่าวว่า การสร้างกระบวนการทำงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ต้องมีการจัดทำวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป้าหมายมีการลงมติดร่วมกันเพื่อก่อตั้งกลุ่ม กำหนดโครงสร้างพร้อมคัดเลือกบุคลากร

เพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา รวมถึงการวางแผนแนวทางการพัฒนาสู่การเป็น แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมโดยคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหลักในการ กำหนดทิศทาง และตัดสินใจและรู้สึกเป็นเจ้าของทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตเกิดความยั่งยืน ทางด้าน สิ่งแวดล้อม โดยคงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนที่มาจาก การบริหารโดยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน อัจฉรา ศรีลาชัย และ ภูเกริก บัวสอน ซึ่งมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ตามทฤษฎีองค์ประกอบการท่องเที่ยว (6A) ของ Pike (2008) และทฤษฎี การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ Shirley (1993) ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ การคมนาคมขนส่ง และการเข้าถึงการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พัก กิจกรรม และการให้บริการ ของแหล่งท่องเที่ยว โดยตาบลงสะแกมุงเน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ คนในชุมชน องค์กรและสถาบัน มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน และท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย การพัฒนาบุคลากรในการฝึกอบรมข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการสร้างการรับรู้ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและมีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชนที่มาจาก การบริหารโดยการร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชน ซึ่งปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับความนิยมอย่างมากจนปัจจุบัน ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรและวัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในการกำหนด ทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวและช่วยในการฟื้นฟูและ อนุรักษ์สภาพแวดล้อม อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างจิตสำนึก เกิดการกระจายรายได้สู่คนในท้องถิ่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งสำคัญ ที่ควรคำนึงถึงในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวไม่ใช่อาชีพหลัก แต่เป็นกิจกรรมเสริมที่ต้องอาศัยทรัพยากรด้านต่างๆ ของชุมชนเพื่อเป็นต้นทุน ในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มาเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนสอดคล้องแผนปฏิบัติการขับเคลื่อน การพัฒนาการท่องเที่ยวโดย

ชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์พ.ศ. 2561–2565 (นายธง คำเกิด และคณะ, 2563) นอกจากนี้สภาพการณ์ของชุมชน ยังพบว่ามีการสร้างเครือข่ายในการทำงานทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในด้านการท่องเที่ยว โดยชุมชน และมีจุดเด่นในด้านของการมีส่วนร่วม ในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีรูปแบบการดำเนินงานที่ชัดเจน เปิดเผยได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมและเข้าใจรูปแบบการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนในทิศทางเดียวกันและมีส่วนร่วมในการเป็นดำเนินงานร่วมกัน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และการสร้างเครือข่ายทางสังคม ผู้การวางแผนทางและทิศทางในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนของหมู่บ้านที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 ชุมชนอื่นสามารถนำแนวทางไปประยุกต์ใช้ในการค้นหาศักยภาพของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาด้านเครือข่ายทางสังคมและการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และวางแผนกลยุทธ์ในด้านการท่องเที่ยวของชุมชนต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาข้อมูลด้านอื่นๆ เพิ่มเติมโดยประยุกต์ใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เช่น ข้อมูลสถิติคนที่เดินทางเข้ามาในหมู่บ้าน สถิติการขายสินค้าผลผลิตทางการเกษตร เพื่อใช้ในการกำหนดวางแผนกลยุทธ์ยุทธศาสตร์รวมถึงแผนการดำเนินงานอื่นๆ ที่เป็นรูปธรรม

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเส้นทางการท่องเที่ยวในชุมชนและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อเป็นการสร้างเครือข่าย อีกทั้งยังสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอื่นๆ ที่น่าสนใจในปัจจุบัน เพื่อเพิ่มความหลากหลายให้แก่กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา(2565, 23 ธันวาคม). *สถิติการท่องเที่ยวประเทศไทย ปี 2565*. <https://www.mots.go.th>.

- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). *รายงานภาวะเศรษฐกิจการท่องเที่ยว*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชนพล จันท์เรืองฤทธิ์.(2562). *แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนริมน้ำ จันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จง คำเกิด พลารัก ไชโยย เพียงฤทัย เสงี่ยมศิลป์ จิตราภรณ์ เถรวัตร อุทมพร เรืองฤทธิ์ และ พรทิพย์ ช่วยเพล (2563). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนโดยองค์กรแบบพหุภาคี ชุมชนวังยาง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 12(6), 432-450.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิต และธรรมชาติ.
- พจนา สวนศรี และ สมภพ ยี่จอหอ. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. หจก. วนิดาการพิมพ์
- พัชรรัตน์ หารไชย. (2552). *การประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจังหวัดศรีสะเกษเพื่อการกำหนด แผนนโยบายการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนระดับจังหวัด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*, 13(2), 25-46.
- วีระพล ทองมา และประเจต อำนาจ. (2547). *ผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่อประชาชนในพื้นที่ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Pike, S. D. (2008). *Destination Marketing: an integrated marketing communication approach*. Butterworth-Heinemann.
- Shirley, E. (1993). *Beyond the Green Horizon: Principles for Sustainable Tourism*. World Wide Fund for Nature.
- United Nations World Tourism Organization. (2020, December 25). *CHANGES IN TRAVELLER BEHAVIOUR IN TIMES OF COVID-19*. <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>.

Walters, G., Huck, L., Robinson, R. N. S., and Stettler, J. (2021). “Commercial hospitality in tourism: A global comparison of what culturally matters. *International Journal of Hospitality Management*, 95(2021), 102-939. doi:10.1016/j.ijhm. 2021.102939.

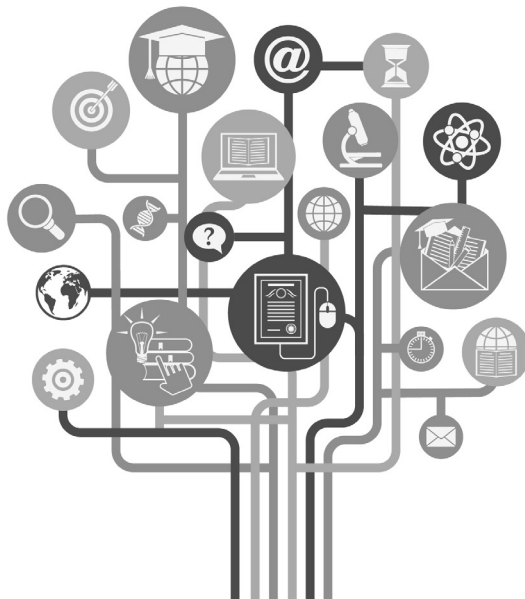
3

กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะ: ผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

Art Activities Promoting the Appreciation of Nan's Textile
Handicraft's Identity for Tourists

โสมฉาย บุญญานันต์และ สุชาติ อิ่มสำราญ

Soamshine Boonyananta and Suchart Imsamraan

กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอ จังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

Art Activities Promoting the Appreciation of Nan's Textile Handicraft's
Identity for Tourists

โสมนฉาย บุญญานันต์¹และ สุชาติ อิมสำราญ^{2*}

Soamshine Boonyananta and Suchart Imsamraan

¹คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย
Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand
e- mail: soamshine.b@chula.ac.th

^{2*} คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย
Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand
Corresponding Author email: suchart_imsamraan@hotmail.com

Received : June 12, 2023 Revised : September 22, 2023 Accepted : September 26, 2023

บทคัดย่อ

จังหวัดน่านมีความโดดเด่นด้านศิลปะผ้าทอพื้นบ้านที่งดงามด้วยสีสันและลวดลายที่มีความหมายสัมพันธ์กับความเชื่อ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะและกระบวนการที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่า การสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน 2) ระยะพัฒนาและทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทย 3 กลุ่มช่วงวัย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินการเห็นคุณค่าแบบ Rating Scale 4 ระดับ แบบสะท้อนคิด และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นคือ “มายเตลู-มุเตลาย” เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ด้วยตนเองทั้งก่อนและระหว่างการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปกลายมงคล คือ กิจกรรมการตกแต่งปกสมุดจดบันทึก กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนาโชค คือ การประดิษฐ์พวงกุญแจนาโชค กิจกรรมที่ 3 แต้มสีเสริมดวง คือ การระบายสีป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง 2) ผลการทดสอบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในด้านการเห็นคุณค่า กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 2.90$) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.03$) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการ

เห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.24$) ในด้านความรู้ที่ได้รับ พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมโดยเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
คำสำคัญ : กิจกรรมศิลปะ การเห็นคุณค่า ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน

Abstract

One of the various cultural crafts produced locally in the Nan province is textile handicraft. These designs not only have exquisite weaving and gorgeous colors, but they also interpolate meanings that reflect the beliefs of the Nan people. This research aimed to develop art activities and processes that promote appreciation and knowledge about the identity of Nan's textile handicraft for creative travelers. The research uses mixed methods, divide into 2 phases: 1) The investigation of the identity of Nan's textile handicraft, 2) The development and the quality testing of the blended art activities. The samples were three age groups among Thai tourists. Research tools included a rating scale evaluation form, a reflection form, and a satisfaction questionnaire. Data were gathered using interview forms and evaluation forms, and analyzed using the arithmetic mean, percentage, and standard deviation. The findings of the study were as follows: 1) The blended art activity was "MY TE LU." It was an activity that tourists could do by themselves. They could do both before and during traveling, consisting of "Auspicious Cover", the activity for decorating the cover of a notebook. "Lucky Keychains" was the invention of lucky keychains. "Coloring Fortuned", was a coloring luggage tags activity. 2) The results of the experimental activities showed that after doing the activities, 7 – 14 years old had a high level of appreciation ($\bar{X} = 2.90$). 15 – 24 years old had a high level of appreciation ($\bar{X} = 3.03$). 25 years or older had a high level of appreciation ($\bar{X} = 3.24$). In terms of knowledge gained, it was found that all sample group had level of knowledge about Nan's textile handicrafts after doing the activities averaged 7.13 out of 10 points. Their satisfaction with activities was at a high level ($\bar{X} = 4.33$).

Keywords: Art activity, Appreciation, Nan's Textile Handicraft

บทนำ

จังหวัดน่านเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นอารยธรรมล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์ มีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สามารถพัฒนาสู่สินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นหนึ่งใน 12 เมืองต้องห้ามพลาด (Chula Creative Tourism, 2563) ได้รับรางวัลชุมชนปลอดภัยและแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนระดับโลก เป้าหมายเพื่อยกระดับจังหวัดน่านให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ The UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน จากการประสานงานและความร่วมมือของทุกภาคส่วน (Creative Cities of Craft & Folk Art) (ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน, 2563) จังหวัดน่านอุดมไปด้วยศิลปะพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสาน งานแกะสลัก งานกระดาษ งานจิตรกรรม และที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างยิ่ง คือ “ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดน่าน” เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดน่านที่หลากหลาย ปรากฏอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ มีการประยุกต์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้เป็นที่ยอมรับในหมู่นักท่องเที่ยว ลวดลายอัตลักษณ์ ได้แก่ ผ้าขิ่นม่าน ผ้าขิ่นป่อง ผ้าขิ่นน้ำไหล ผ้าขิ่นคำเคิบ ผ้าขิ่นกาน ผ้าขิ่นเชียงแสน และผ้าขิ่นตีนจก (สำนักศิลปากรที่ 7 น่าน, 2555) ถึงอย่างนั้นด้วยกระแสสังคมนิยมจึงทำให้ความนิยมลดและการตระหนักถึงคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านลดน้อยลง (นฤทธิ วัฒนภู, 2555) ส่งผลถึงความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อศิลปะผ้าทอพื้นบ้านลดลงไปด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนากิจกรรมที่มีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการทางศิลปะสำหรับนักท่องเที่ยว ให้สามารถเข้าถึงกิจกรรมได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน นำไปสู่การเกิดความตระหนักภาคภูมิใจ รู้สึกรัก ห่วงแหน ส่งผลถึงการสนับสนุน อนุรักษ์ นอกเหนือจากนั้นยังสามารถส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดน่านได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะและกระบวนการที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่า การสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

คำถามวิจัย

รูปแบบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นอย่างไร

ขอบเขตในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอของจังหวัดน่านศึกษาเฉพาะ ลวดลายและสีสันทัน จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

1.2 การพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานและผลิตภัณฑ์ชุมชนในกิจกรรม ศิลปะ จะพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม ซึ่งเป็นชุดกิจกรรมศิลปะที่มีพื้นฐานการออกแบบ จากทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการผสมผสานรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในรูปแบบ face to face และ online

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรสำหรับปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน ได้แก่ นักท่องเที่ยว เชียงสร้างสรรค์ทั่วไปในประเทศไทย

2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวสร้างสรรค์ไทย 3 กลุ่มช่วงวัย ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) จำนวนวัยละ 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

ศิลปะพื้นบ้าน เป็นวัตถุสร้างขึ้นโดยชาวบ้านที่ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง งานศิลปะ ออกมาให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของตน พ้นจาก อิทธิพลของวัฒนธรรมเมือง (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) เป็นการสืบทอดมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่ คนอีกรุ่นหนึ่ง การสร้างงานศิลปะพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นด้าน ประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ประเพณี ความเชื่อ ของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่ได้มุ่งประโยชน์ด้านความงามเป็นหลัก

สภาพทั่วไปของการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านของจังหวัดน่าน จังหวัดน่านมีการ เปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองท่องเที่ยวมากขึ้น มีการเปลี่ยนตึก เก้า ที่อยู่อาศัยให้เป็นร้านอาหาร ที่พัก โรงแรม จากที่ผ่านมามีได้รับรางวัล ได้แก่ รางวัลชุมชนปลอดภัยระดับโลก

(A Safe Community : ISCCC) นครแห่งความสุข เมืองเก่าที่มีชีวิต (Nan The City of Happiness : A Lively Old Town) รางวัลสุดยอด 100 แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนระดับโลก (Sustainable Destinations TOP 100)รวมไปจนถึงทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ขับเคลื่อนจังหวัดน่าน ไปสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก Nan Craft and Folk Art Festival 2020 โดยจังหวัดน่าน ได้เตรียมความพร้อมเข้าประเมินในการเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ The UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ในปี 2564 ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Creative Cities of Craft & Folk Art) ขณะเดียวกันมีการอบรมโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มชาวบ้านสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาให้ทันสมัยและจำหน่าย

จังหวัดน่านเป็น 1 ใน 6 พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมติของคณะรัฐมนตรี โดย อพท. ได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่พิเศษตามแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ที่ให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล หรือ Tourism for all ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองแก่นาน และพื้นที่เชื่อมโยงครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลในเวียง ตำบลบ่อสวก ตำบลนาข้าว ตำบลตุ้ใต้ และตำบลม่วงตึ๊ด เช่น ทำทางลาดเพื่อคนพิการ อารยสถาปัตย์หรือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ถือเป็นสิ่งสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน เพราะจำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะคนกลุ่มนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มักไปเที่ยวกันแบบครอบครัวหรือมีผู้ติดตามเป็นหมู่คณะ (อพท.สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองแก่นาน, 2563)

เนื่องจากจังหวัดน่านมีศิลปะพื้นบ้านที่หลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ ศิลปะผ้าทอที่มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักสะสม และคนที่ชื่นชอบผ้าทอพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่คนน่านยังทอผ้ากันอยู่ทุกพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหรือผ้าซิ่น เพื่อนำมาเผยแพร่และทำให้เกิดการเห็นคุณค่าจึงเป็นสิ่งสมควร ก่อนที่ศิลปะพื้นบ้านประเภทนี้จะถูกละเลย

อัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน (ผ้าซิ่น) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งประดิษฐ์อันจำเป็นอย่างยิ่งของมวลมนุษยย์ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์รู้จักการทอผ้ามาพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ มนุษย์รู้จักคิดประยุกต์นำเส้นใยจากพืชหรือสัตว์มาถักทอเป็นผืนผ้า (วิไล พานิชพันธ์, 2547) ผ้าซิ่นของผู้หญิงมีลักษณะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ทั้งขนาด การนุ่ง และลวดลายบนผืนผ้า ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน

เป็นผ้าที่ทอจากฝ้าย ในอดีตนั้นจะใช้ฝ้ายที่มีในท้องถิ่นโดยเริ่มจากการปลูกฝ้าย และเข้าสู่ขบวนการผลิตเป็นเส้นด้าย โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นทั้งหมด รวมทั้งกรรมวิธีย้อมสีธรรมชาติ (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2547) เอกลักษณ์ของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนการทอผ้าของจังหวัดอื่น คือ การใช้วิธีการทอแบบการล้วง การทอผ้าเช่นนี้เรียกว่า “ลายน้ำไหล” ซึ่งนิยมใช้ทั้งฝ้ายไหม และด้าย ผสมกัน มีสีฉูดฉาดสลับลาย สวยงาม (พิชชา (เสนาณรงค์) อุทิศวรรณกุล, 2561)

คุณค่าของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ได้แก่

1. **คุณค่าด้านความรู้สึก** ความรู้สึกที่เกิดจากงานศิลปะเป็นตัวกระตุ้น ความเชื่อและความงาม คุณค่าทางความงาม

2. **คุณค่าทางด้านการใช้สอย** เป็นจุดมุ่งหมายโดยตรงของการสร้างงานศิลปะพื้นบ้าน ช่างจะคำนึงถึงความสะดวกในการใช้สอย วัสดุ รูปทรง ขนาด รายละเอียด เทคนิควิธีการที่ เหมาะสมไปพร้อมการใช้ฝีมือและความคิดในการสร้างสรรค์งาน ให้ตอบสนองทั้งในแง่ของความงามและประโยชน์ใช้สอย (ชุตินา เวทการ, 2551)

3. **คุณค่าด้านเนื้อหา** เป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะ แม้คนธรรมดาทั่วไปก็เข้าใจได้ง่าย ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสนองตอบได้หลากหลายแบบ จะเป็นเนื้อหาใดก็ได้ตามที่ศิลปินต้องการ อยู่ที่ว่าจะสามารถดึงดูดผู้ชมให้คล้อยตามผลงานได้เพียงใด

4. **คุณค่าด้านความงาม** ความงามอันเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยมือ ถ่ายทอดความคิดและรสนิยมทางความงามของผู้สร้างสรรค์ออกมาให้เห็น คุณลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดความชื่นชมและสุนทรียรสแก่ผู้พบเห็น เพราะเมื่อจิตใจได้สัมผัสกับความประณีตงดงาม ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจและสุขใจในเวลาเดียวกัน

5. **คุณค่าด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น** ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตขนบประเพณี และความเชื่อของคนในถิ่น นั้น ๆ ศิลปะชาวบ้านสะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพ (aesthetic expression) ของท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านแสดงออกมาในศิลปะพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

6. **คุณค่าด้านรูปทรง** คือ มีการใช้ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบศิลปะที่ลงตัว

7. **คุณค่าด้านการสร้างสรรค์** การสร้างสรรค์ เป็นการสร้างสิ่งที่ไม่มิให้เกิดมีขึ้นโดยศิลปิน หรือผู้สร้างสรรค์มีจินตนาการขึ้นจากสิ่งตกลงใจคิด เรื่องของความคิดจึงนำหน้าก่อนฝีมือ การแสดงออกทางศิลปะที่มีตั้งแต่ที่เป็นนามธรรมไปถึงรูปธรรม

ความเชื่อมูลกับการออกแบบ ความเชื่อ คือ ความคิด ความเข้าใจและการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดสนับสนุนหรือพิสูจน์ เพราะความเชื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในสถานการณ์ที่เราารู้สึกว่าไม่แน่นอนจนทำให้เกิดกำลังใจและพลังในการทำสิ่งต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าสิ่งที่เราเชื่อมั่นคุ้มครองอยู่ (บุญยิ่ง คงอาชาภัทร, 2564) การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ชีวิตของผู้คน จาก Covid-19 ในปีที่ผ่านมาต่อเนื่องมาถึงปี 2021 เป็นการเพิ่มปัจจัยให้โลกเข้าสู่สถานการณ์ VUCA World เต็มตัว ซึ่งมี 4 คำหลัก คือ ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ เป็นสิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่สร้างความวิตกกังวลบนความไม่แน่นอนในชีวิต และต้องการที่พึ่งทางใจ งานวิจัย “Marketing in the Uncertain World การตลาดของคนอยู่เป็น” ของวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าคนไทยกว่า 52 ล้านคนในปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องโชคลาง ทำให้เกิดปรากฏการณ์คนไทยหันหน้าพึ่ง “สายมู” (Mutelu) หรือมีความเชื่อโชคลาง (Superstitious) คำว่า “มูเตลู” หรือ “สายมู” สันนิษฐานว่าเป็นคำที่ผวนมาจากชื่อภาพยนตร์ของอินโดนีเซีย เรื่อง Penangkal limu Teluh (ภาษาอังกฤษชื่อว่า Antidote for witchcraft) ชื่อไทยคือ “เมเตลู คีกลไสยศาสตร์” กำกับโดย S.A Karim ออกฉายเมื่อปี ค.ศ.1979 (innnews, 2564)

การเห็นคุณค่า (Awareness) เป็นการให้ความสำคัญต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามระดับความเข้าใจของผู้รับ สำหรับประสบการณ์ศิลปะแล้วเป็นการสื่อสารกับงานศิลปะจนเกิดความเข้าใจและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ปัญหา รวมทั้งประสบการณ์อารมณ์ของผู้ชมทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าสิ่งที่ตนกำลังได้รับอยู่ ซึ่งเป็นภาวะร่วมกันระหว่างพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เช่น รู้สึกหวงแหน เสียหาย ภาควงมีใจทะนง ส่วนผลที่เกิดจากการเห็นคุณค่า ได้แก่ ดูแล รักษา ทะนุถนอม อนุรักษ์ ซ่อมแซม และ สะสม ตัวอย่างเช่นการสะสมตราไปรษณีย์ ผู้สะสมย่อมสามารถอธิบายคุณค่าของแสตมป์ดวงโปรดได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง แสดงให้เห็นความรู้และความเข้าใจต่อแสตมป์ชุดนั้นเป็นอย่างดี ไปจนถึงวิธีเก็บรักษาและการหีบห่ออย่างระมัดระวัง (บุญฉัตรนพิชญไพบุลย์, 2561)

การวัดการเห็นคุณค่า เน้นการประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สามารถวัดได้ทั้งขณะทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมเสร็จ เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล เช่น การสังเกตว่าสามารถตามขั้นตอนในการทำกิจกรรมอย่างถูกต้อง การสังเกตความตั้งใจทำงานของผู้ร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์พูดคุยถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้

การแลกเปลี่ยนอภิปรายกันเองระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม การวัดแบบ Check list ความรู้สึกตนเองเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านนั้น การสะท้อนคิด การแสดงทัศนคติหรือการโพสต์ภาพพร้อมเขียนความรู้สึก หากจัดในห้องเรียนสามารถใช้ร่วมกับแบบทดสอบได้ แต่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ไม่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความเครียดจากการวัดประเมิน

วิธีการดำเนินการศึกษา

ระยะที่ 1 ระยะศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน และการจัดกิจกรรมศิลปะ ด้วยการศึกษาสภาพปัญหา รูปแบบและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน จากการค้นคว้าข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาและทดสอบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ด้วยการวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมศิลปะ ทดสอบกิจกรรมศิลปะกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ที่สามารถทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่เหมาะสม วิธีการทำกิจกรรมไม่ยากจนเกินไป ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที ต่อ 3 กิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) ชี้นำ สังเกตและเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพ ความหมายและความเชื่อของลวดลาย 2) ชื่นปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ และ 3) ชื่นสรุป การสะท้อนคิด และปรับปรุงกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย 3 กลุ่มช่วงวัย จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวสัญชาติไทยที่มีความสนใจด้านการทำกิจกรรมศิลปะพื้นบ้านเชิงท่องเที่ยว จากการประชาสัมพันธ์และรับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านการลงทะเบียนทางออนไลน์ อายุตามเกณฑ์ ดังนี้ กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) จำนวนกลุ่มวัยละ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังทำกิจกรรม แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรม แบบประเมินกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งชุดกิจกรรมให้ผู้สนใจทำกิจกรรม เพื่อร่วมกิจกรรมผ่านคู่มือและสื่อการเรียนรู้ในกิจกรรม โดยที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเลือกรูปแบบการทำกิจกรรมได้ ทั้งแบบทำกิจกรรมด้วยตนเอง (แบบเดี่ยว) และทำกิจกรรมพร้อมกับผู้อื่น (แบบกลุ่ม) แล้วทำการตอบคำถามจากเครื่องมือวิจัยในรูปแบบ Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังทำกิจกรรม แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรม แบบประเมินกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนของการเห็นคุณค่า ความรู้ที่ได้รับและความพึงพอใจต่อกิจกรรม

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

การประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมฯ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีเกณฑ์การแปลผลมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้ 3.51 - 4.00 (ระดับเห็นคุณค่าสูงมาก) 2.51 - 3.50 (ระดับเห็นคุณค่าสูง) 1.51 - 2.50 (ระดับเห็นคุณค่าปานกลาง) 1.00 - 1.50 (ระดับเห็นคุณค่าต่ำ)

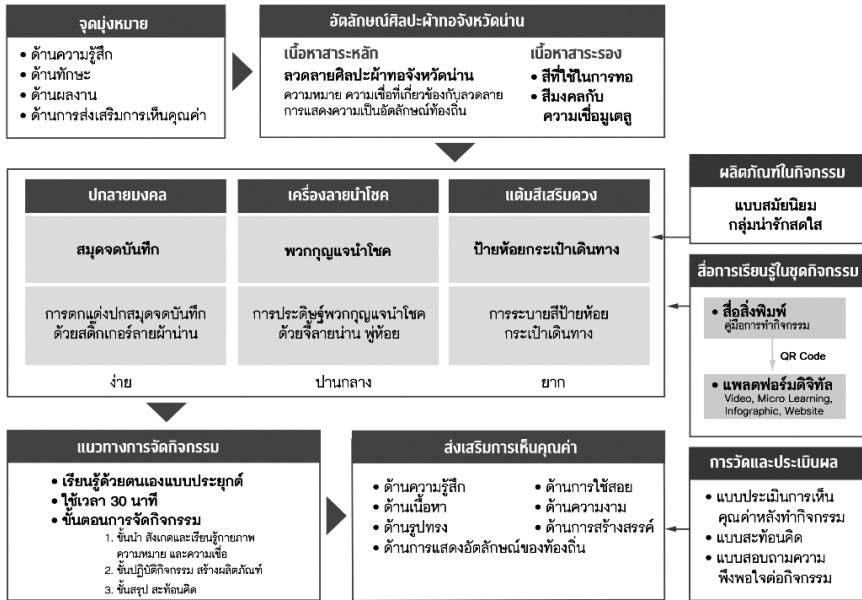
เกณฑ์การแปลความหมายส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้ (มากกว่า 1.75) มีความเห็นแตกต่างกันมาก (1.25 - 1.75) มีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน (น้อยกว่า 1.25) มีความเห็นใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน

ผลการศึกษา

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ชุดกิจกรรม “มายเตลู-มูเตลาย” (MY TE LU) นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ทั้งก่อนและขณะท่องเที่ยว โดยกิจกรรมศิลปะจะเกี่ยวกับการประดิษฐ์และตกแต่งของใช้ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สมุดจดบันทึก พวงกุญแจ และป้ายชื่อสำหรับคล้องกับกระเป๋าเดินทาง ชื่อชุดกิจกรรมนี้มาจากคำว่า “มูเตลู” ที่เป็นเครื่องรางนำโชค และ “ลวดลาย” ของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหรือผ้าชิ้น ลวดลายในชุดกิจกรรม ได้แก่ ลายขอ ลายขอก้ามปู ลายนกกินนักร่วมต้น ลายดอกจันทน์แปดกลีบ

ลายน้ำไหล ลายสายย้อยหรือหางสะเปา ลายตะแหลวดบิด โดยใช้สีส้นในลวดลาย ได้แก่ สีเหลือง สีชมพู สีส้ม สีเขียว สีน้ำเงิน สีเงิน สีขาว ที่มีความหมายสอดคล้องกับความเชื่อในด้านการงาน การเงิน ด้านความรัก เนื้อคู่ สมหวัง ด้านดึงดูดพลังงานดี ๆ เข้ามา ด้านแคล้วคลาดจากอันตราย ด้านการเรียนรู้ ด้านสุขภาพ โดยมีกรอบแนวคิดของชุดกิจกรรม ดังนี้

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของชุดกิจกรรม

1) จุดมุ่งหมายของกิจกรรม คือ (ด้านความรู้สึกรัก) การรับรู้ความงามและความภาคภูมิใจของลวดลายและสีส้นของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ระหว่างทำกิจกรรมเกิดการผ่อนคลายความเครียดและมีความเพลิดเพลิน (ด้านทักษะ) การพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (ด้านผลงาน) สามารถนำผลงานจากกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ (ด้านการส่งเสริมการเห็นคุณค่า) ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน

2) คุณค่าศิลปะพื้นบ้านที่ส่งเสริมให้เห็น ได้แก่ คุณค่าด้านความรู้สึกรัก คุณค่าทางด้านการใช้สอย คุณค่าด้านเนื้อหา คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านการสร้างสรรค์

3) เนื้อหาของกิจกรรม ได้แก่ การนำเสนอลดทอนและสีสัน ผ่านรูปร่างของลดทอนและความหมายที่สัมพันธ์กับความเชื่อมูเตลู

4) แนวทางการจัดกิจกรรม ประมาณ 30 นาที ต่อ 3 กิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) ช้้นนำ สังเกตและเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพ ความหมายและความเชื่อของลดทอน 2) ช้้นปฏิบัติกิจกรรม สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ และ 3) ช้้นสรุปการสะท้อนคิด

5) สื่อการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากคู่มือ เหมาะสมกับทุกช่วงวัย และแสดงขั้นตอนการทำกิจกรรมที่ชัดเจน อุปกรณ์ในชุดกิจกรรมมีไม่มากและสามารถเลือกสีสันได้ มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ คือ คู่มือการทำกิจกรรมเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มดิจิทัล ผ่าน QR Code ได้แก่ วิดีทัศน์สั้น ๆ (Micro Learning) ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) เว็บไซต์ (Website)

6) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม หลังทำกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน 2) แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน โดยวัดหลังจากทำกิจกรรมเสร็จ เน้นการประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

7) แนวโน้มที่ให้ความสำคัญต่อการออกแบบชุดกิจกรรม ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อกิจกรรมที่ต้องคุ้มค่า การมองว่ากิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านนั้นท้าทายและล้ำสมัย

8) ผลิตภัณฑ์ในกิจกรรม เลือกใช้ “แบบสมัยนิยม กลุ่มน่ารักสดใส” คือ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมีลักษณะสมัยใหม่และเรียบง่าย มีความน่ารักสดใส เน้นสีสันสดใส สื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ ใช้วัสดุสังเคราะห์สมัยใหม่จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น การใช้ลดทอนจากงานศิลปะพื้นบ้านมาออกแบบจัดวาง ปรับเปลี่ยนรูปร่างเส้น สี ให้เกิดความแปลกตา และเพิ่มฟังก์ชันการใช้งานเป็นไปตามกระแสนิยมของผู้บริโภค

กิจกรรมในชุดกิจกรรม “มายเตลู-มูเตลู (MY TE LU)” มีทั้งหมด 3 ชุดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ปักลายมงคล กิจกรรมการตกแต่งปอกสมุดจดบันทึก สมุดจดบันทึกเรื่องราวดี ๆ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ก็ต้องคู่กับปักที่มีความหมายลายมงคล

มีอุปกรณ์ ได้แก่ สติกเกอร์สำหรับตกแต่งและสมุดจดบันทึก สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือทำกิจกรรมที่บอกถึงชื่อกิจกรรม แนวคิด อุปกรณ์ วิธีทำกิจกรรม วิดีทัศน์การทำกิจกรรม ส่วนเนื้อหาบอกถึงความหมายของลวดลายศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ความหมายของสีในลวดลาย บูรณาการกับสื่อแพลตฟอร์มดิจิทัล ได้แก่ วิดีทัศน์กรรมวิธีการทำผ้าทอ ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) บอกชนิดของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน แนะนำรูปแบบการตกแต่งจัดวางสติกเกอร์บนหน้าปกสมุด และแบบประเมินกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรมเริ่มจากการเลือกสติกเกอร์ลายผ้าที่มีความหมายมงคลตามที่ต้องการแล้วแปะสติกเกอร์ตกแต่งตามความต้องการลงบนปกสมุด

รูปภาพที่ 2 กิจกรรมที่ 1 ปกลายมงคล

กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค การประดิษฐ์พวงกุญแจนำโชค ที่ทำให้ทุกการเดินทางมีแต่ความสุข สามารถจัดลำดับโชคกลางที่ต้องการได้ อุปกรณ์ ได้แก่ พู่ห้อย ชุดพวงกุญแจ และจี้ลายน่านจี้ลายน่าน 7 ลาย ได้แก่ ลายขอ ลายสายย่อยหรือหางสะเป ลายตะแหลวดบิด ลายนกกินน้ำร่วมต้น ลายดอกจันทน์แปดกลีบ ลายน้ำไหล ลายขอก้ามปู เป็นการพิมพ์บนแผ่นอะคริลิกใส ขนาด 2 x 2 เซนติเมตร โดยในกิจกรรมจะเลือกคล้องได้เพียง 3 ลายจากทั้งหมด 7 ลายนี้ สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือทำกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรม คือ นำจี้ลายน่านมาคล้องบนโซ่ที่ติดกับชุดพวงกุญแจตามต้องการ โดยการบิดห่วงที่จี้ออกแล้วคล้องไปที่โซ่และบิดกลับ โดยตำแหน่งการคล้องจี้สามารถเรียงตามลำดับโชคกลางที่ต้องการให้เกิดก่อน-หลัง โดยเรียงจากบนไปล่าง

รูปภาพที่ 3 กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค

กิจกรรมที่ 3 แแต่มสี่เสริมดวง การระบายสีป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง โดยป้ายห้อยกระเป๋าเดินทางเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเดินทางเพื่อป้องกันภัยและเป็นเจ้าของ จะดียิ่งขึ้นหากป้ายห้อยนั้นมีความหมายเสริมดวงต่อผู้ใช้ อุปกรณ์ ได้แก่ ป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง การ์ดสำหรับเขียนชื่อและระบายสี สติกเกอร์สำหรับตกแต่ง สีไม้ สื่อการเรียนรู้ คือ คู่มือทำกิจกรรม วิธีทำกิจกรรมเริ่มจากเลือกการ์ดตามความหมายที่ต้องการ เขียนชื่อตนเองและข้อมูลการติดต่อที่สำคัญลงบนที่การ์ด จากนั้นระบายสีตกแต่ง และแปะสติกเกอร์ตกแต่งทั้งด้านหน้าและด้านหลังการ์ด และนำการ์ดใส่ลงในป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง และนำไปแขวนตามต้องการ

รูปภาพที่ 4 กิจกรรมที่ 3 แแต่มสี่เสริมดวง

2. ผลการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับนักท่องเที่ยวไทยกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่า

2.1 ผลการประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ 1) กลุ่มวัยเรียน (7 - 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 2.90, S.D. = 0.24) 2) กลุ่มเยาวชน (15 - 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.03, S.D. = 0.29) และ 3) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.24, S.D. = 0.26) ส่วนในภาพรวมทุกกลุ่มวัยมีการเห็นคุณค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.06 อยู่ในระดับเห็นคุณค่าสูง โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการสร้างสรรค์มากที่สุด

(ค่าเฉลี่ย 3.42) รองลงมาเป็นด้านความรู้สึก (ค่าเฉลี่ย 3.27) ด้านรูปทรง (ค่าเฉลี่ย 3.07) ด้านความงาม (ค่าเฉลี่ย 3.05) โดยหลังทำกิจกรรมมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมค่าเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน (S.D. = 1.65) และความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.77 คะแนน S.D. = 0.42) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.17 คะแนน S.D. = 0.45)

หลังทำกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มวัย มีระดับความสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ค่าเฉลี่ย 7.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.53 โดยส่วนใหญ่มีระดับความสนใจอยู่ที่ 8 คะแนน และ 5 คะแนน จำนวนอย่างละ 7 คน (ร้อยละ 23.33) ส่วนจากการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองของกลุ่มเป้าหมายมีระดับความรู้เกี่ยวกับศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 7.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.65 โดยส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ที่ 8 คะแนน จำนวน 10 คน (ร้อยละ 33.33) และมีระดับความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.77, S.D. 0.42) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.17, S.D. 0.45)

รูปภาพที่ 5 การทดสอบชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 ผลการสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะทุกกลุ่มวัยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านกิจกรรมแบบผสมผสานมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) รองลงมาเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนในชุดกิจกรรม ส่วนด้านชุดกิจกรรมแบบผสมผสาน ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

1) ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นคือ “มายเตลลู-มูเตลลาย” เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนำไปใช้ได้ด้วยตนเองทั้งก่อนและระหว่างการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปกปลายมงคล คือ กิจกรรมการตกแต่งปกสมุดจดบันทึก กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค คือ การประดิษฐ์พวงกุญแจนำโชค กิจกรรมที่ 3 แต้มสีเสริมดวง คือ การระบายสีป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง

2) ผลการทดสอบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในด้านการเห็นคุณค่า กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 2.90$) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.03$) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.24$) ในด้านความรู้ที่ได้รับ พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมโดยเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้นคล้ายคลึงกับกระบวนการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ Meehan และ Merrill L. (1981) ได้แก่ การกำหนดหัวข้อของชุดกิจกรรม การกำหนดวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม การสร้างเนื้อหา การตรวจสอบชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมและการเตรียมชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และการออกแบบกิจกรรมโดยใช้หลัก 5P-ART Model (จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง และ นิรัช สุดสังข์, 2562) ที่มีขั้นตอนคือ 1) P-Preparation (การวางแผนเตรียมความพร้อม) 2) P-Participation (การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม) 3) P-Process (กระบวนการดำเนินกิจกรรม) 4) P-Program (แผนการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์) 5) P-Product (ผลงานหรือผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์) 6) A-Assessment (การประเมินผลการดำเนินกิจกรรม) 7) R-Revising (การปรับปรุงผลที่ได้จากการประเมิน) และ 8) T-Transfer (การเผยแพร่ผลงานการจัดกิจกรรม) รวมไปถึงการออกแบบกิจกรรมให้ผู้ทำกิจกรรมสามารถเลือกถอดลายให้ตรงตามความต้องการของตนเอง และแต่ละลายที่สื่อถึงความหมายและรูปร่างของลายศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านนั้น จึงคล้ายกับขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมในการ

ท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ที่มีนิยามว่า กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว (Tourist Activity) โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นต้องเป็นกิจกรรมที่มีความลึกซึ้ง บนฐานของอัตลักษณ์หรือความเป็นจริงของพื้นที่ ผูกโยงเกี่ยวพันกับทุนทางทรัพยากรที่โดดเด่นให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติมีส่วนร่วม เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว และสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของทรัพยากร แต่กิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไม่ได้ดำเนินการโดยอาศัยนักท่องเที่ยวหรือเจ้าของทรัพยากร เป็นผู้สื่อความและการสื่อความ (Story Telling) จะใช้คู่มือที่บ่งบอกถึงความหมายและความเชื่อในลวดลายที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเรื่องเล่านี้ต้องอยู่บนฐานของความเป็นจริงแท้ และมีการสอดแทรกเนื้อหาที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มเข้าใจและสนใจ

2. ผลการทดสอบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอน่านสำหรับนักท่องเที่ยว แนวทางการจัดกิจกรรม ที่เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ ปฏิบัติกิจกรรมแบบเดี่ยวคนเดียว โดยที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเลือกได้ว่าจะทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่เหมาะสม และเมื่อทำกิจกรรมเสร็จสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ตนเองทำไปใช้งาน และสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของตนเองได้ วิธีการทำกิจกรรมไม่ยากจนเกินไป ได้แก่ การติดสติ๊กเกอร์ตกแต่ง การร้อยพวงกุญแจ และ การระบายสี ตรงกับหลักเกณฑ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น การออกแบบกิจกรรมที่มาจากพื้นฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น การเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์จริง ได้ร่วมทำจริง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และได้ความสนุก การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน และการออกแบบกิจกรรมเปิดโอกาสให้พัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจจะถึงขั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2562) อีกทั้งขั้นตอนการจัดกิจกรรม (ขั้นนำ) ผู้ร่วมกิจกรรมสังเกตลักษณะทางกายภาพของลวดลายและสีสันทันของศิลปะผ้าทอ เรียนรู้ความหมายและความเชื่อของลวดลาย รวมไปถึงจนถึงสีที่มีความหมายมงคล (ขั้นปฏิบัติกิจกรรม) ผู้ร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ หรือตามวีดิทัศน์แสดงขั้นตอน

การทำผลิตภัณฑ์ (ขั้นสรุป) ผู้ร่วมกิจกรรมสะท้อนคิด เชื่อมโยงเข้าสู่คุณค่าของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน และเมื่อทำเสร็จแล้วสามารถนำไปใช้งานต่อได้ สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของศิลปะไทยของ ภูมิปัญญาจันทน์เนื้อไม้ และ อภิชาติ พลประเสริฐ (2562) ได้แก่ 1) ให้ผู้เรียนสังเกตรายละเอียดของงานศิลปะอย่างใกล้ชิด 2) ให้ผู้เรียนได้สร้างงานศิลปะดั้งเดิมแบบง่าย ๆ โดยประยุกต์ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในปัจจุบัน 3) ใช้เรื่องความเชื่อเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการกิจกรรมมีความพิเศษ ส่วนการใช้สื่อการสอนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลและแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ หนึ่งในแนวการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่ผนวกเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกับ การเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุม การเรียนรู้ของตนเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น แพลตฟอร์ม e-Learning หรือ Massive Open Online Courses (MOOCs) (OKMD, 2017) อีกทั้งในรายงาน “The Future 100:2023” (Wunderman Thompson, 2023) ก็สนับสนุนว่าคนไทยมีโทรศัพท์มือถือที่เล่นอินเทอร์เน็ตถึง 95.3% ในปี 2566 และใช้ QR Code ได้ติดอันดับ 5 ของโลก สูงถึง 54.1% ทำให้เห็นว่าการเชื่อมโยงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ผ่านการสแกน QR Code ในคู่มือการทำกิจกรรมถือเป็นเรื่องที่ดี แต่ในขณะเดียวกันคนไทยมีการเรียนรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์แค่ 32.7% เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยการเรียนรู้ด้วยตัวเองผ่านวิดีโอออนไลน์จากทั่วโลกที่สูงถึง 43% ซึ่งชุดกิจกรรม “มายเตลู-มุเตลาย (MY TE LU)” นี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์ให้มากขึ้น

ผลของการดำเนินการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน “มายเตลู-มุเตลาย (MY TE LU)” ในภาพรวมทุกกลุ่มวัยมีการเห็นคุณค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.06 อยู่ในระดับเห็นคุณค่าสูง อาจเกิดจากการหาจุดต่างสร้างความโดดเด่นบนฐานอัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ นำไปสู่การสร้างสรรคประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวแบบที่ไม่เหมือนใคร กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) กล่าวว่า การที่นักท่องเที่ยวสร้างสรรค์ของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถผูกโยงเรื่องราวของการท่องเที่ยวและ กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดี ซึ่งกระบวนการให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ในการทดลองสร้างสรรค์ของที่ระลึกขึ้นมาเอง จะทำให้ของนั้นเกิดคุณค่าและมูลค่าในมุมมองของนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย และอุปกรณในชุดกิจกรรม ก็ทำให้เกิดความแตกต่างไม่ซ้ำใคร แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านในด้านของสีและลวดลาย

ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความรู้สึกของการได้เป็นหนึ่งเดียวและหาที่อื่นไม่ได้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ทำกิจกรรมมีความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ที่เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ที่สามารถทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่สะดวกสามารถนำชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานดังกล่าวประยุกต์ให้เรียนรู้จากวิทยากรในสถานที่ได้ เป็นการสร้างบรรยากาศการเห็นคุณค่าโดยใช้สถานที่จริง หรืออาจใช้หลักการของ Gamification เช่น การแข่งขัน การสร้างภารกิจให้พิชิต ซึ่งจะทำให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความสนุกและได้ความรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนากิจกรรมให้ชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดน่าน สามารถจัดกิจกรรมเองได้ เป็นกิจกรรมประจำสถานที่ท่องเที่ยว ตัวละครน้องเมื่อน่านสามารถนำไปสอบถามความคิดเห็นกับคนจังหวัดน่านและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อพัฒนาต่อยอดในด้านสื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน หรืออยู่ในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ได้ และสร้างแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ให้นักท่องเที่ยวสามารถเผยแพร่ผลงานของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. จากผลการทดสอบกิจกรรมฯ ควรต่อยอดชุดกิจกรรมให้สามารถจำหน่ายได้จริง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกิจกรรมให้เป็นของที่ระลึก แล้วประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำเป็นของที่ระลึกจำหน่ายเชิงพาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) : (ทุนมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

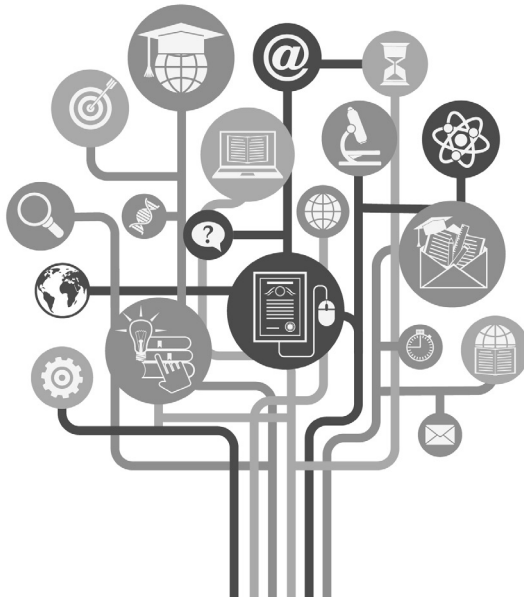
- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง และ นิรัช สุตสังข์. (2562). ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม ศิลปะประดิษฐ์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ. *Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci.* , 20(2), 136 - 144.
- 3 ชุตติมา เวทการ. (2551). *การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้ และ อภิชาติ พลประเสริฐ (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(5), 322-343.
- นฤทธิ์ วัฒนภ. (2555). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านไทย*. วาดศิลป์.
- บุญยั้ง คงอาษาภัทร. (2564). *Marketing in the Uncertain World การตลาดของ คนอยู่เป็น*. 22 มกราคม 2564 สัมนาการตลาดวิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน. (2563, 8 ตุลาคม). *ข่าวสารจังหวัดน่าน*. Facebook. <https://www.facebook.com/nanprovince>
- บุญณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์. (2561). *จิตวิทยาศิลปะ : สุนทรียศาสตร์เชิงประจักษ์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัตชา (เสนาณรงค์) อุทิศวรรณกุล. (2561). *แพชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ จากทุน วัฒนธรรมสิ่งทอจังหวัดน่าน*. วิสคอมเซ็นเตอร์.
- วิถี พาณิชพันธ์. (2547). *ผ้าและสิ่งถักทอไท*. ซิลค์เวอร์ม.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2546). *ศิลปะชาวบ้าน* (3 ed.). อมรินทร์.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). *ศิลปะระดับมัธยมศึกษา*. ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2547). *ผ้าทอพื้นเมืองภาคเหนือ*. ดอกเบญ.
- สำนักศิลปากรที่ 7 น่าน. (2555). *ผ้าพื้นเมือง งานหัตถศิลป์ถิ่นน่าน*. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2562). *Creating Creative Tourism Toolkit* (2 ed.). บุกพลัส พับลิชชิ่ง
- อพท. สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน. (2563, 28 มีนาคม). *ข้อมูลพื้นที่พิเศษ*. <http://www.dasta.or.th/dastaarea6/th/>

- Chula Creative Tourism. (2563, 7 เมษายน). รายงานสรุปเชิงนโยบาย การศึกษาจัดทำแผนการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : พื้นที่น่านและอันดามัน. Chula creative tourismias. <https://cucreative-tourismias.wordpress.com>.
- innnews. (2564, 17 กุมภาพันธ์). มูเตลู มาจากไหน แปลว่าอะไร. Independent News Network. https://www.innnews.co.th/horoscope/news_40779/.
- Meehan and Merrill L. (1981). *Learning Activity Packages: A Guidebook of Definitions, Components, Organization, Criteria, and Aids for Their Development and Evaluation*. Charleston, West Virginia, Appalachia Educational Lab.
- OKMD. (2017, August 8). *Education Platform*. https://www.okmd.or.th/upload/pdf/magazine/The_Knowledge_vol_6.pdf
- Wunderman Thompson. (2023, January 28). The Future 100:2023. การตลาดวันละตอน. <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/wunderman-thompson-releases-the-future-100-2023-predicting-the-future-of-digital-trends/>.

4

แนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อพกา อำเภอชานี จังหวัดบุรีรัมย์ Approach for Managing Local Wisdom of the Silk Weaving Group at Bankhokphet Cho Phaka Sub-District Chamni District Buriram Province

ธัญญรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ ราชต อุบลเลิศ และ ธนวัฒน์ จงมีสุข
Thanyarat Phutthiphongchaicharn Rachata Ubollett
and Thanapat Jongmeesuk

แนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอขามันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์

Approach for Managing Local Wisdom of the Silk Weaving Group at
Bankhokphet Cho Phaka Sub-District Chamni District Buriram Province

ธัญยรัตน์ พุทธิพงษ์ชัยชาญ¹ รชต อุบลเลิศ² และ ธนพัฒน์ จงมีสุข³

Thanyarat Phutthiphongchaicharn Rachata Ubollert and
Thanapat Jongmeesuk

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000 ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University,
Buriram 31000, Thailand email : thanyarat.ph@bru.ac.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000 ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University,
Buriram 31000, Thailand email : rachata.ub@bru.ac.th

³คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ บุรีรัมย์ 31000 ประเทศไทย
Faculty of Humanities and Social Sciences Buriram Rajabhat University,
Buriram 31000, Thailand email : thanapat.jm@bru.ac.th

Received : April 19, 2023 Revised : August 9, 2023 Accepted : September 14, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์ 1) เพื่อศึกษาบริบทชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอขามันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอขามันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่ม ผู้นำชุมชน นักพัฒนาชุมชน นักวิชาการ เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และช่างทอผ้าบ้านโคกเพชร จำนวน 30 คน ใช้วิธีการสังเกต การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนโคกเพชรได้สืบทอดการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษ การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ นอกเหนือจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มทอผ้าไหมเริ่มก่อตั้งจากโครงการ “สัมมาชีพชุมชน” โดยพัฒนาชุมชนอำเภอขามันธ์ จังหวัดบุรีรัมย์ ใน พ.ศ.2559 กลุ่มทอผ้าไหมมีการจัดจำหน่ายทั้งในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง รวมถึงจำหน่ายในงานแสดงสินค้า OTOP งานท้องถิ่น

ประจำปีของจังหวัดบุรีรัมย์ และรับทำตามคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าในโอกาสพิเศษ กลุ่มทอผ้าไหมมีแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ องค์ความรู้ วิธีการแสวงหาความรู้ที่ต้องการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; ผ้าไหม

Abstract

The purposes of this research were to 1) find out the context of Ban Khok Phet silk weaving communities, Cho Phaka Subdistrict, Chamni District, Buriram Province; and to 2) investigate the local wisdom management guidelines of Ban Khok Phet silk weaving group, Cho Phaka Subdistrict, Chamni District, Buriram Province using a qualitative research. The sample included 30 community leaders, community developers, district agricultural officer, sub-district administrative organization staff and the weavers at Ban Khok Phet chosen by purposive sampling method. The data were collected by using observation, focus group, and in-depth interview. The collected data were analyzed by using content analysis. The findings revealed that Ban Khok Phet community inherited weaving from their ancestors in which weaving was an additional income-generating occupation apart from agriculture. The silk weaving group was established from the project, "Community Livelihood" by Chamni District Community Development, Buriram Province in 2016. The products from silk weaving group were distributed both in the village and nearby communities as well as in the OTOP exhibition, an annual local event of Buriram Province. Moreover, the group received orders from the customers on special occasions. Additionally, the silk weaving group had a guideline for knowledge management of local wisdom, including the body of knowledge, methods for knowledge acquisition, exchange of knowledge, knowledge storage, knowledge transfer, and application of knowledge.

Keywords: Knowledge Management; Local Wisdom; Silk

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการสร้างความสามารถการแข่งขัน มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพด้วยแนวคิดการต่อยอดอดีต อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีวิถีชีวิต และขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างและพัฒนาสินค้าและบริการ ด้วยวัฒนธรรม (คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ.2566 - 2570) สร้างความสามารถในการ พัฒนาและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งผ้าทอ เป็นสินค้าที่ผลิตมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำสิ่งเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการ สร้างมูลค่าเพิ่มและสร้างรายได้ให้กับชุมชน (จุฑามาศ พรหมทอง, 2565)

ผ้าไหมทอมือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับผ้าทอที่มีอยู่ตามพื้นที่ ต่าง ๆ ในประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษของคนไทย ในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นคนไทยในปัจจุบันจึงควรอนุรักษ์องค์ความรู้เรื่องผ้าทอที่มีให้ดำรง อยู่ เพื่อแสดงความเป็นชาติ เอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แนวการทอผ้าพื้นเมืองของไทยนั้นมีความ วิจิตรงดงามทั้งสีสันทัน และลวดลาย โดยเฉพาะขั้นตอนวิธีการทอที่มีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่น แต่ละถิ่นฐานจะมีขั้นตอนวิธีการทอผ้าให้สวยงามต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทของ สังคมนั้น ๆ นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงถึงความงดงามของเส้นไหมที่เป็น เอกลักษณ์ ลวดลายที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย ทำให้ได้รับความนิยม และสืบสานมรดก ทางวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของคนไทยที่สั่งสม ประสบการณ์ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุจแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบทอด กันมา เพื่อใช้แก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและ เหมาะสมกับยุคสมัย มีลักษณะเป็นองค์รวมของภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรม ปรัชญา ศาสนา และประเพณีของไทย (นิคม ชมพู่หลง, 2548 : 45-46) การทอผ้าไหมของประเทศไทยในอดีตทำกันในครัวเรือนเพื่อใช้เอง หรือทำขึ้น เพื่อใช้ในงานพิธี เช่น งานบุญ งานแต่งงาน หรืองานสังคมต่าง ๆ คนไทยมีการนำเอา ศิลปะมาประยุกต์ใช้กับวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์ โดยผ้าไหม ทอมือมีหลายแหล่ง แต่ไม่ว่าแหล่งทอผ้าไหมภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งการทอผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองหลายแห่งยังทอลวดลายสัญลักษณ์ ดั้งเดิม โดยเฉพาะในชุมชน ที่มีเชื้อสายชาติพันธุ์บางกลุ่มที่กระจายตัวกันอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ศิลปะการทอผ้าของกลุ่มชนเหล่านี้ จึงนับว่าเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม

อยู่จนถึงทุกวันนี้ และมากยิ่งขึ้นกว่าการใช้งาน คือความสวยงามและความมีเสน่ห์แบบไทย เป็นการแสดงถึงความประณีตของคนไทยที่มีมาแต่ในอดีตและความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบซึ่งยังสืบต่อมาถึงปัจจุบัน

ชุมชนบ้านโคกเพชรได้มีการสืบทอดการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษมาช้านานตั้งแต่ในอดีต การทอผ้าเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่คนโบราณนิยมทอผ้าใช้ในชีวิตประจำวัน การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมอีกหนึ่งอาชีพ ที่สร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร เริ่มก่อตั้งจากโครงการ “สัมมาชีพชุมชน” โดยพัฒนาชุมชน อำเภออ่าบิ จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 ได้มีการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการตามมติที่ประชุมของสมาชิก

การบริหารจัดการของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร กลุ่มทอผ้าไหมได้รับทุนจากพัฒนาชุมชน อำเภออ่าบิ ในโครงการสัมมาชีพชุมชน 6,000 บาท และได้ซื้อวัตถุดิบในการทอผ้า เริ่มแรกจะเป็นการทอถุงมัดหมี่(เป็นฝ้าย) ให้กลุ่มจำนวนหนึ่ง เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มสามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จ ทางพัฒนาชุมชนอำเภอเห็นว่ากลุ่มทอผ้ามีการขับเคลื่อนสามารถทอผ้าถุงมาจำหน่ายและมีทุนหมุนเวียนภายในกลุ่มได้ดี จึงได้ให้งบประมาณอีกปี พ.ศ. 2560 จำนวน 20,000 บาท มาดำเนินการ ประธานจึงเรียกประชุมสมาชิกกลุ่มเพื่อซื้ออุปกรณ์ในการทอผ้าและวัตถุดิบเพิ่มมาทอและจำหน่ายในชุมชนและให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้นต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2561 ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้เข้ามาจัดโครงการอบรมให้กับชาวโคกเพชรและกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร เพื่อเสริมสร้างความรู้ เทคนิค ในการพัฒนาทักษะการทอผ้าและได้จัดงบประมาณอีกจำนวนหนึ่ง เป็นพิมพ์เส้นด้าย ให้กับกลุ่มทอผ้ามาบริหารจัดการ ในปัจจุบันทางกลุ่มทอผ้าไหมมีการจัดจำหน่ายทั้งในหมู่บ้านและชุมชนใกล้เคียง รวมถึงจำหน่ายในงานแสดงสินค้า OTOP งานกาชาดประจำปีของจังหวัดบุรีรัมย์ ต่างประเทศ และรับทำตามคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าในโอกาสพิเศษ

การทอผ้าไหมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นหนึ่งในภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ นอกจากเป็นการทอผ้าเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่มใช้ในครัวเรือนแล้ว การทอผ้ายังเป็นการถ่ายทอดศิลปะ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ที่บรรพบุรุษใช้ในการอบรมสั่งสอนลูกหลานผู้หญิงในครอบครัว ซึ่งผ้าทอที่ทอเก็บไว้จะนำมาใช้ในงานสำคัญ และการทอผ้ายังเป็นการสร้างอาชีพให้กับผู้หญิง เพื่อเป็นรายได้เสริมให้แก่ครอบครัว (อรุณา มุลว้ตร, 2554 :1) และยังเป็นงานฝีมือที่

เชื่อมโยงศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีการดำรงชีวิตของคนพื้นบ้านในแต่ละยุคสมัย ตามกาลเวลา และการล่อหลอมให้เหมาะสมกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม จนเป็นอัตลักษณ์ตามลักษณะของพื้นบ้านตน ภูมิปัญญาเหล่านี้สร้างขึ้นด้วยฝีมือเชิงศิลปะ เพื่อการถ่ายทอดและสะท้อนคุณค่าของชุมชนที่เป็นอยู่ลงในเนื้อหา ทั้งการบ่งบอก ลักษณะที่ตั้งของชุมชนรวมถึงวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ที่แสดงออกมาอย่างประณีต สวยงาม และทักษะในงานฝีมือนี้จะถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงทำให้งานศิลปหัตถกรรม การทอผ้าพื้นบ้านเป็นสิ่งบอกเล่าความเป็นมาของเชื้อชาติ ชุมชนนั้นได้เป็นอย่างดี (ทัศวรรณ ธิมาคำ, 2533)

กลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกลุ่มทอผ้าที่ไม่ได้มีการรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอ เนื่องจากการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอของกลุ่มทอผ้าใช้การถ่ายทอดจากการบอกเล่าของผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องผ้าทอและเน้นการปฏิบัติตาม ซึ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ขาดการบันทึกกระบวนการที่เป็นระบบ หากผู้ถ่ายทอดความรู้เสียชีวิตจะทำให้ไม่มีการสืบทอดองค์ความรู้เรื่องผ้าทอ ดังนั้นแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นจะช่วยให้กลุ่มทอผ้าสามารถจัดเก็บองค์ความรู้ภูมิปัญญาผ้าทอเพื่อไม่ให้สูญหายและเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาผ้าทอของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ยังคงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์

การทบทวนวรรณกรรม

ภูมิปัญญาผ้า

การทอผ้าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นที่สะท้อนถึงนัยที่ซ่อนเร้นของเรื่องราวความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มทอผ้าที่สื่อออกมาในรูปแบบของผ้าทอและกระบวนการทอผ้า ดังนี้ (จุฑามาศ พรหมทอง, 2565)

1. การทอผ้ามัดหมี่ เป็นการมัดเส้นไหมเป็นเปราะๆ ตามลวดลายที่กำหนดไว้แล้วใช้วัสดุที่ไม่ดูดซึมน้ำมีดบริเวณที่ไม่ต้องการถูกย้อมสีแล้วนำไปย้อมสีก่อนทอ

โดยซึงกับหลัก 2 หลักที่มีความกว้างเท่ากับหน้าผ้า แต่ละล้าจะมีจำนวนเส้นด้ายตามที่คำนวณไว้ในแต่ละล้า โดยสามารถทอเป็นผืนผ้าให้มีความยาวผ้าตามที่ต้องการ

2. การทอมัดหมี่เส้นพุ่ง เป็นการมัดเฉพาะเส้นพุ่งแบบทั่วไป การทอมัดหมี่เส้นพุ่งรูปแบบนี้มีการออกแบบลวดลายเป็นลวดลายเลียนแบบธรรมชาติ ลวดลายเรขาคณิต ลวดลายประยุกต์

3. การทอมัดหมี่สลัสีเส้นพุ่งเส้นยืน เป็นการมัดหมี่ลายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืนแล้วนำมาทอ

4. การทอขัด เป็นวิธีการทอผ้าพื้นฐานของผ้าทุกชนิด เป็นการนำเส้นพุ่งและเส้นยืนอาจเป็นสีเดียวกันหรือต่างสีกัน ทำให้เกิดลวดลายในเนื้อผ้าต่างกัน

5. การทอยกดอก เป็นการเพิ่มลวดลายเข้าไปเนื้อผ้าเป็นพิเศษ ทำให้ผ้าทั้งสองด้านมีลวดลายแตกต่างกัน คือ ด้านหนึ่งจะมีลวดลายชัดและเรียบ ส่วนอีกด้านหนึ่งจะมีลวดลายหยาบหรือเส้นด้ายข้ามมาก ซึ่งจะทำให้ถูกเกี่ยวได้ง่าย

6. การขีด เป็นการใช้ไม้เก็บขีด สะกิดหรือซ้อน เส้นยืนยกขึ้นเป็นช่วงระยะตามลวดลายตลอดหน้าผ้า แล้วพุ่งกระสวยสอดเส้นพุ่งพิเศษและเส้นพุ่งเข้าไปตลอดแนวทำให้เกิดเป็นลวดลายยกตัวนูนบนผืนผ้า

การจัดการความรู้

การจัดการความรู้ หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล เอกสาร องค์กร หรือชุมชน มาจัดระเบียบ พัฒนา แล้วจัดเก็บให้เอื้อระบบ เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ พัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ และนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล เป็นแนวทางการบริหารองค์กรให้เกิดวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ การต่อยอดความรู้ การแบ่งปันภูมิปัญญา และการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ภายในชุมชน

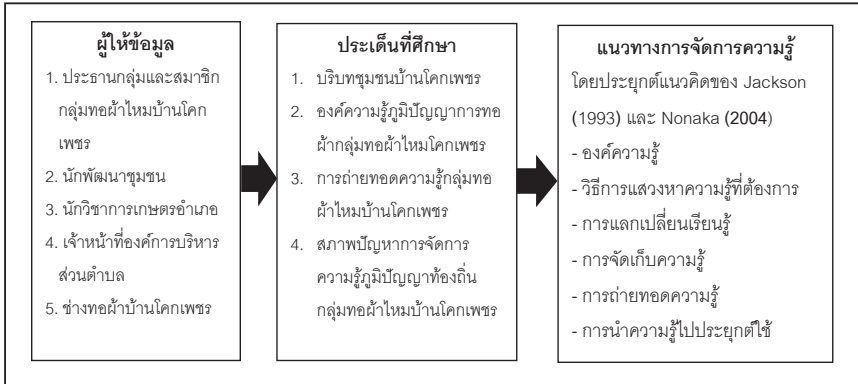
การจัดการความรู้ของ Jackson (1993) มุ่งเน้นการให้เหตุผลสร้างประสบการณ์การศึกษาทดลองและการวิเคราะห์ ซึ่งมีกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 5 กระบวนการ คือ 1) การวิเคราะห์ปัญหา 2) การค้นหาทางออก 3) การทดสอบความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ และ 5) การกระจายความรู้เพื่อนำไปใช้

การจัดการความรู้ของ Nonaka (2004) เป็นการจัดการความรู้ที่มีการผสมผสานความรู้ระหว่างความรู้ที่อยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) กับความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งมีกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ

- 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวคน 3) การรวบรวมความรู้
- 4) การฝึกฝังความรู้

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่องผกา อำเภอขานี จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ความรู้ในการจัดการกลุ่มทอผ้าไหม บริบทของการทอผ้าไหมในชุมชน ประเด็นเกี่ยวกับความเป็นมาและวิธีการ แนวทางและกระบวนการทอผ้าไหมของคนในชุมชนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่องผกา อำเภอขานี จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล (Key Informant) ประกอบด้วย ประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร จำนวน 7 คน นักพัฒนาชุมชน จำนวน 4 คน นักวิชาการเกษตรอำเภอ จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน ช่างทอผ้าบ้านโคกเพชรที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การทอผ้า อย่างน้อย 5 ปี จำนวน 15 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คือ 1) การประชุมระดมความคิดเห็น 2) แบบสัมภาษณ์ 3) การสนทนากลุ่ม โดยเครื่องมือการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบและปรับแก้จากผู้ทรงคุณวุฒิ

วิธีการหรือขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพหลายวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง และสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ให้ตรงกัน ดังนี้

1. จัดประชุมระดมความคิดเห็น เกี่ยวกับพัฒนาการ ในการจัดการความรู้ของ กลุ่มทอผ้า การสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้า ปัญหาการจัดการความรู้และร่วมกันหา แนวทางในการจัดการความรู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร

2. สัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับการสร้างความรู้และวิธีการ แสวงหาความรู้ กระบวนการทอผ้าไหม อาทิ วัตถุประสงค์ในการทอผ้า ขั้นตอนการทอผ้า ลักษณะและวิธี การใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทอผ้า ลักษณะการจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่และถ่ายทอด ความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการทอผ้า เป็นต้น

3. จัดสนทนา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกันกับการเก็บ รวบรวมข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการ ทอผ้าไหม ได้แก่ การสร้างความรู้และวิธีการแสวงหาความรู้การทอผ้าไหม เช่น วิธีการ ทอผ้า วัตถุประสงค์ในการทอผ้า ลักษณะและวิธีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ทอผ้า ลักษณะ การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่และถ่ายทอดความรู้ และการใช้ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า รวมทั้งปัญหาและแนวทางในการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้า

4. สานิตการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร เพื่อเป็นการ ทบทวน และตรวจสอบทักษะและวิธีการที่ดีในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า

5. จัดประชุมสมาชิกกลุ่มทอผ้า เพื่อสรุปองค์ความรู้และตรวจสอบความถูกต้อง ของข้อมูล ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมและรายละเอียดแนวทางในการจัดการความรู้การ ทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร โดยการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การจัดหมวดหมู่ของข้อมูลและจำแนก วิเคราะห์ตามประเด็นคำถามการวิจัยเป็นการ วิเคราะห์ตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยใช้แนวทางในการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของ สุกวงค์ จันทวานิช (2551, 17 - 64) ประกอบด้วย

การใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล การจัดบันทึกข้อมูล การทำข้อสรุปชั่วคราว การจัดการข้อมูล และการสร้างข้อสรุปข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. บริบทชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่อผกา อำเภอขานี จังหวัดบุรีรัมย์

กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร หมู่ที่ 1 ตำบลช่อผกา อำเภอขานี จังหวัดบุรีรัมย์ เริ่มก่อตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2559 โดยกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชรผลิตผ้าพื้นบ้านและจัดจำหน่ายช่องทางการขายออนไลน์ งานแสดงสินค้า OTOP งานออกร้านจำหน่ายสินค้าในงานต่าง ๆ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในชุมชนตามช่วงเทศกาลประจำปี ตามคำสั่งซื้อสินค้าของลูกค้าในโอกาสพิเศษและรับผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายที่กรุงเทพและต่างประเทศ

บ้านโคกเพชรเป็นชุมชนที่มีกระบวนการผลิตผ้าพื้นบ้านมาตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นผ้าฝ้าย ผ้าไหม ดังนั้นทุกคนครอบครัวจึงมีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าที่สืบทอดจากบรรพบุรุษเป็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกัน บ้านโคกเพชรทอผ้าใช้เองทุกครัวเรือน การถ่ายทอดการทอผ้าเป็นวิถีตามธรรมชาติแบบค่อยเป็นค่อยไป การเรียนรู้สืบทอดกันระหว่างรุ่นสู่รุ่น มีการลงมือฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เกิดเป็นทักษะจนสามารถทอผ้าได้ ลักษณะการสอนจะเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง การถ่ายทอดการทอผ้าของชุมชนบ้านโคกเพชรได้รับความสนใจจากคนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชรเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนสมาชิกมีไม่มากพอ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าต้องสับเปลี่ยนตารางการทำงานตามความสะดวกของสมาชิกแต่ละคน ประชาชนในชุมชนมีความหลากหลายทางอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพเกษตรกร การปลูกมัน ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ทำให้ไม่มีเวลาเข้ามาเป็นสมาชิกในกลุ่ม แต่มีการทอผ้าเป็นส่วนตัวที่บ้านของตน

ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร ตั้งแต่การเตรียมเส้นไหม การออกแบบลายมัดหมี่ จนทอเป็นผืนผ้า ความรู้เหล่านี้ยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเป็นระบบ แต่ช่างทอผ้าทุกคนจะจดจำขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ได้แม่นยำ โดยเฉพาะลวดลายที่ผลิตบ่อยๆ จะจดจำได้และมัดหมี่ได้โดยไม่ต้องดู

แบบลวดลายจากกระดาษกราฟ และถ้าจะดูแบบลายมัดหมี่จะดูจากผ้าต้นแบบจะเข้าใจง่ายกว่าดูจากกราฟ ยกเว้นลวดลายใหม่ๆ จึงจะมีการเขียนลายมัดหมี่ลงบนกระดาษกราฟ ดังนั้นการบันทึกลายมัดหมี่ลงในกระดาษกราฟจึงมีค่อนข้างน้อยและเก็บไว้ไม่เป็นระบบ การวิจัยครั้งนี้ พบว่า สามารถสรุปรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าของกลุ่มทอผ้าได้ 3 วิธี ดังนี้ 1) วิธีการสาธิตหรือสอนก่อนปฏิบัติ โดยผู้สอนจะสาธิตลงมือทอผ้าให้ดูก่อน เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดสังเกตจนเกิดความเข้าใจและจดจำขั้นตอนต่างๆ ของการทอผ้า ระหว่างการสาธิตก็จะอธิบายขั้นตอนและเทคนิควิธีการทอผ้าไปพร้อมๆ จากนั้นจึงให้ผู้รับการถ่ายทอด ลงมือฝึกปฏิบัติการทอผ้าด้วยตนเองทุกขั้นตอน วิธีนี้ผู้รับการถ่ายทอด ต้องจดจำขั้นตอนและกระบวนการทอผ้า 2) วิธีปฏิบัติจริงหรือสอนขณะปฏิบัติ ผู้รับการถ่ายทอดจะต้องลงมือปฏิบัติการทอผ้า หากผู้รับการถ่ายทอดเกิดปัญหาระหว่างฝึกปฏิบัติ ผู้สอนจะคอยแนะนำ แก้ไขการทอผ้าให้แก่ผู้รับการถ่ายทอด ซึ่งการให้ผู้รับการถ่ายทอดลงมือปฏิบัติจริงถือว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า แต่ก่อนจะลงมือปฏิบัติจริงผู้รับการถ่ายทอด ส่วนใหญ่จะผ่านการสังเกตกระบวนการ วิธีการ การทอผ้าทุกขั้นตอนมาแล้ว 3) วิธีเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยศึกษาจากลวดลายผ้าเดิมที่มีอยู่แล้ว ลวดลายผ้าจากกลุ่มทอผ้าอื่น ภาพวาดเดิมจากสมุดกราฟ

ดังนั้นรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าชุมชนบ้านโคกเพชรที่ได้ผลดีที่สุด คือ วิธีการสาธิตเป็นรายบุคคลซึ่งเป็นวิธีสอนแบบดั้งเดิม การทอผ้าเป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจสูง อดทน มีสมาธิ มุ่งมั่นพยายามฝึกทอผ้าและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นทักษะ ความชำนาญ เพื่อที่จะได้สืบทอด ภูมิปัญญาที่มีคุณค่านี้ต่อไป ทั้งนี้ในการจัดเก็บลายผ้าทอสมาชิกกลุ่มทอผ้าใหม่บ้านโคกเพชร เริ่มมองเห็นความสำคัญและจำเป็นของการจัดทำบันทึกลายมัดหมี่ลงในสมุดกราฟ เพื่อให้มีการจัดเก็บที่เป็นระบบสะดวกแก่ผู้สนใจศึกษา สามารถนำไปใช้และป้องกันการหลงลืมลายมัดหมี่บางลาย โดยรวบรวมลายผ้า จากช่างทอผ้าแต่ละคน โดยเฉพาะลายใหม่ๆ ที่ช่างทอผ้าได้รับการอบรมปฏิบัติการจากหน่วยงานภาครัฐ และยังช่วยให้สามารถผลิตตามความต้องการของลูกค้าได้ด้วย

2. แนวทางการจัดการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม กลุ่มทอผ้าใหม่บ้านโคกเพชร

การจัดการความรู้ คือ การเปลี่ยนความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) ให้กลายเป็นความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ที่สามารถเรียนรู้ ถ่ายทอด สืบทอด และปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมต่อการนำไปใช้ จากการศึกษาพบว่าแนวทางการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร ดังนี้

1) องค์ความรู้ กลุ่มทอผ้าไหมของชุมชนบ้านโคกเพชร พบว่า สมาชิกมีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าไหมทุกขั้นตอนเป็นอย่างดี โดยมีการพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสำรวจและทบทวนความรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้า ซึ่งเป็นวิถีชีวิตปกติของชุมชน สถานที่พูดคุย คือ ที่ทำการกลุ่มทอผ้าซึ่งเป็นบ้านของประธานกลุ่มและเป็นสถานที่ที่สมาชิกกลุ่มทอผ้าแวะมาพูดคุยกันเป็นประจำ รวมถึงมีการสลับสับเปลี่ยนกันมาทอผ้าที่บ้านประธานกลุ่ม เพราะบ้านของประธานกลุ่มมีที่ทอผ้าที่หน่วยงานภาครัฐมอบให้กับกลุ่มทอผ้า

องค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าของกลุ่มทอผ้ากลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร พบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าของกลุ่ม ประกอบด้วย 1) ความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลเป็นความรู้เดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของช่างทอผ้า ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งความรู้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มทอผ้าและภูมิปัญญาทอผ้าในชุมชน โดยความรู้ที่นำมาใช้ คือ ทักษะการทอผ้า และ 2) ความรู้ใหม่ที่มีการประยุกต์และนำมาใช้ในกระบวนการทอผ้า เช่น เทคนิคการสาวไหม เทคนิคการย้อมสี เป็นต้น ทำให้สมาชิกกลุ่มทอผ้าได้ทราบและทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าของชุมชน และพัฒนากระบวนการทอผ้าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าได้มาจากสัมภาษณ์เชิงลึกสมาชิกกลุ่มทอผ้า ภูมิปัญญาการทอผ้าอาวุโส รวมทั้งสมาชิกที่มีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการทอ ดังนั้นองค์ความรู้ในการทอผ้าจึงเป็นทักษะของช่างทอผ้าแต่ละคน ที่มีประสบการณ์และมีการฝึกทอผ้าอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดทักษะและความเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะการทอผ้าไหมมัดหมี่ต้องใช้ ความละเอียด และพิถีพิถันมาก ต้องใช้สมาธิ ความละเอียดและความประณีต เพื่อทอผ้าให้เกิดลวดลายสวยงามตามที่ได้ออกแบบและมัดหมี่ไว้

2) การแสวงหาความรู้ การสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร พบว่า สมาชิกกลุ่มมีการแสวงหาความรู้ ทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มเพิ่มเติมจากความรู้ และเทคนิคต่างๆในกระบวนการผลิตผ้าไหมที่ต้องพัฒนาเพิ่มเติมให้ทันสมัย นำความรู้

มาพัฒนากระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ โดยการแสวงหาความรู้ภายในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน สมาชิกมีการพูดคุย แนะนำเทคนิคของตนเองเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาแบบเล่าสู่กันฟังในบริบทการใช้ชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการแสวงหาความรู้จากภายนอกแล้วนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นความรู้ที่มาจากกรอบรมสัมพันธ์ของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้นแล้วนำมาประยุกต์ใช้ในการทอผ้า เช่น โครงการอบรมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ฝ่ายพัฒนาชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาดูงาน และยังพบว่ามีการถ่ายทอดจากประธานกลุ่มหรือตัวแทนกลุ่มที่เข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ แล้วนำมาถ่ายทอดให้สมาชิกกลุ่มทั้งเทคนิคและกระบวนการทอผ้าไหม เช่น ความรู้เกี่ยวกับวัตถุดิบให้สี ธรรมชาติ กระบวนการย้อมสี และการใช้วัตถุดิบที่หลากหลาย

การแสวงหาความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับลวดลายผ้าไหมมัดหมี่ของกลุ่มทอผ้าสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การแสวงหาความรู้โดยดูแบบจากลายผ้าจากภายนอก และจดจำนำมาเป็นแบบลายผ้าของตัวเอง ลายผ้าส่วนใหญ่จะคล้ายกันมากจนแทบจะมองไม่เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน และไม่สามารถจดจำลายและแหล่งที่มาของลายต้นแบบได้ เมื่อเห็นว่าลายสวยก็นำมาเป็นแบบในการมัดหมี่ และถ่ายทอดความรู้ต่อกันมา นอกจากนี้การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับลายผ้ายังได้มาจากการที่คนในชุมชนได้รับผ้าไหมมาจากที่อื่นเป็นของฝากหรือของสัมมา ถ้ามีลวดลายสวยงามก็จะมี การนำมาแกะลาย และทอกันแพร่หลายในชุมชน ซึ่งช่างทอผ้าเองก็ไม่สามารถบอกได้ว่ามีลายใดบ้างที่รับมาจากชุมชนอื่นหรือรับมาจากที่ใด ปัจจุบันลวดลายต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกันและนำมาเผยแพร่จำนวนมากในกลุ่มทอผ้าทุกชุมชน 2) การแสวงหาความรู้ของลวดลายโดยจำลวดลายผ้าต้นแบบที่ช่างทอผ้าเห็นว่าสวยเลยลองมาแกะลวดลายตาม ช่างทอผ้ามีประสบการณ์การมัดหมี่และทอผ้าเป็นประจำเพียงดูลวดลายต้นแบบบนผ้าไหมแล้วสามารถออกแบบลวดลายและมัดหมี่ได้แล้ว เนื่องจากลวดลายต่าง ๆ จะคล้ายกันนั่นเอง แต่บางครั้งช่างทอผ้าจำลวดลายต้นแบบผ้าได้ไม่หมดทำให้ได้ลวดลายผ้าไม่ชัดเจน ซึ่งลวดลายต้นแบบที่ช่างทอผ้าเห็นส่วนใหญ่เป็นลวดลายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ทั้งพืช และสัตว์ที่พบเห็นในวิถีชีวิตประจำวัน รวมทั้งสัตว์ทางพุทธศาสนาที่นิยมมาก เช่น ลายนาค พบมากกว่าสัตว์ชนิดอื่น ๆ 3) การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับลายผ้าที่ได้จากการเข้ารับการอบรม สัมมนา ดูงาน เป็นต้น แล้วนำความรู้ลวดลายที่ได้มาใช้ในการทอและมัดหมี่ผ้า เพื่อให้ได้ลวดลายใหม่ๆ เกิดขึ้นในกลุ่มทอผ้า

ความแตกต่างของการสร้างลวดลายและการถ่ายทอดความรู้ของช่างทอผ้าในกลุ่มทอผ้าใช้ประสบการณ์และความชำนาญของตนเอง ทำให้สามารถอ่านลวดลายผ้าและแกะลวดลายผ้ามาทอผ้าได้เลย ปัจจุบันช่างทอผ้าได้เริ่มวาดลวดลายผ้าและบันทึกลงในกระดาษกราฟ เพื่อไม่ให้ภูมิปัญญาเหล่านี้สูญหายไปกับผู้สร้างลายต้นแบบ แต่ปัจจุบันกลุ่มทอผ้ายังไม่สามารถบันทึกลวดลายผ้าที่มีอยู่ในชุมชนได้ครบทั้งหมด

4

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลช่องผกา อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์

ชุมชนบ้านโคกเพชรได้มีการสืบทอดการทอผ้ามาจากบรรพบุรุษมาช้านานตั้งแต่ในอดีต การทอผ้าเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิมที่คนโบราณนิยมทอผ้าใช้ในชีวิตประจำวัน การทอผ้าเป็นอาชีพเสริมอีกหนึ่งอาชีพ ที่สร้างรายได้เสริมจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร เริ่มก่อตั้งจากโครงการ “สัมมาชีพชุมชน” โดยพัฒนาชุมชน อำเภอลำดวน จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559 ได้มีการบริหารจัดการ โดยคณะกรรมการตามมติที่ประชุมของสมาชิก

การถ่ายทอดภูมิปัญญาของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชรได้มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ของผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ได้สั่งสมมาเป็นเวลานาน ซึ่งไม่มีอยู่ในเอกสารหรือตำรา โดยใช้วิถีทางธรรมชาติแบบค่อยเป็นค่อยไป คือ มีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตามซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัตจนเกิดการสั่งสม เป็นภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ ประดิษฐ์คิดค้นเป็นศาสตร์และศิลป์ที่สืบทอดกันมา สะท้อนถึง คติความเชื่อ วัฒนธรรมการดำเนินชีวิต และความเปี่ยมมาในอดีต การโยกย้ายถิ่นฐาน โครงสร้างทางสังคมของ ผู้คนในแต่ละรุ่นได้เป็นอย่างดี และพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของพัฒนาการ ทั้งด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพ นอกจากการได้รับการถ่ายทอดความรู้ ยังได้รับการพัฒนาองค์ความรู้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือสาธิตเทคนิควิธีให้ดูระหว่างสมาชิกในกลุ่มทอผ้าไหม พัฒนาต่อยอดความรู้กระบวนการผลิตระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลอ่วมพญา อำเภอบ้านจั่น จังหวัดบุรีรัมย์

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร ตำบลอ่วมพญา อำเภอบ้านจั่น จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย 1) องค์ความรู้ ความรู้ของกลุ่มทอผ้าเกิดจากการพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันสามารถแบ่งออกเป็น 1.1) ความรู้เดิมที่อยู่ในตัวบุคคลเดิมที่อยู่ในตัวบุคคลที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของช่างทอผ้า ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ และ 1.2) ความรู้ใหม่ที่มีการประยุกต์และนำมาใช้ในกระบวนการทอผ้า ซึ่งความรู้จะเกี่ยวเรื่องกระบวนการทอผ้า เช่น เทคนิคการสาวไหม เทคนิคการย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี ความรู้ที่กำหนดเกี่ยวกับการทอผ้า ได้แก่ อุปกรณ์ในการ เตรียมเส้นไหม อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า วัตถุประสงค์และการย้อมสีธรรมชาติ 2) วิธีการแสวงหาความรู้ที่ต้องการ กลุ่มทอผ้ามีการแสวงหาความรู้ภายในกลุ่มและจากภายนอกกลุ่ม ความรู้ภายในกลุ่มเป็นความรู้จากสมาชิกของกลุ่มที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทอผ้ามาพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ แนะนำ และถ่ายทอดภูมิปัญญา และความรู้จากภายนอกมาจากการอบรม สัมมนาของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดขึ้นแล้วนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการทอผ้า 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการพบปะพูดคุย การสังเกต การสอน การสอบถาม นอกจากนี้ยังพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มทอผ้าจากที่ต่างๆ โดยการศึกษาดูงานในแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จ การออกร้านจัดนิทรรศการ การออกบูทของร้านผ้าไหม ซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ 4) การจัดเก็บความรู้ เน้นการจัดเก็บความรู้ไว้ที่ตัวบุคคล โดยการจดจำของแต่ละบุคคล ซึ่งได้จากประสบการณ์ทอผ้ามาอย่างยาวนาน ความรู้เหล่านี้มีการเขียนบันทึกจดจำของแต่ละบุคคล และบางส่วนมีการรวบรวมเป็นลายลักษณ์อักษรที่สามารถนำเผยแพร่ได้ 5) การถ่ายทอดความรู้ กลุ่มทอผ้ามีรูปแบบการถ่ายทอดความรู้ 3 วิธี ดังนี้ 5.1) วิธีการสาธิตหรือสอนก่อนปฏิบัติ ผู้สอนสาธิตการทอผ้าหลังจากนั้นให้ผู้รับการถ่ายทอดฝึกปฏิบัติทอผ้าด้วยตนเอง 5.2) วิธีปฏิบัติจริงหรือสอนขณะปฏิบัติ ผู้รับการถ่ายทอดจะต้องลงมือปฏิบัติการทอผ้า หากผู้รับการถ่ายทอดเกิดปัญหาระหว่างฝึกปฏิบัติ ผู้สอนจะคอยแนะนำแก้ไขการทอผ้าให้แก่ผู้รับการถ่ายทอด 5.3) วิธีเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยศึกษาจากลวดลายผ้าเดิมที่มีอยู่แล้ว ลวดลายผ้าจากกลุ่มทอผ้าอื่น ภาพวาดเดิมจากสมุดกราฟ 6) การนำ

ความรู้ไปประยุกต์ใช้ สมาชิกกลุ่มทอผ้าได้ความรู้ภูมิปัญญาไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนากระบวนการทอผ้า ได้แก่ การสาวไหม การมัดหมี่ การย้อมสีธรรมชาติ และการทอผ้า

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร ต.ช่องผกา อ.ขานี จ.บุรีรัมย์ สามารถนำมาอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร อดีตถึงปัจจุบันเป็นการสังเกต จดจำ เรียนรู้ และฝึกปฏิบัติ วิธีสอนโดยการบอกหรืออธิบายปากเปล่า และการสาธิตหรือทำให้ดูพร้อมการอธิบายวิธีการทอเป็นขั้นตอน และผู้เรียนต้องลงมือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง การที่จะทอผ้าได้ประณีตสวยงามนั้นจะเกิดจากการฝึกปฏิบัติทอผ้าอย่างสม่ำเสมอจนเกิดทักษะ ในอดีตเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการจดจำและปฏิบัติตามโดยการเลียนแบบสืบทอดกันมาในครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยส่วนใหญ่ที่มีวัตถุประสงค์ศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้า เช่น อรณิชา ทศตา และคณะ (2560) ศึกษาเทคนิคการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขวาสันติ จังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีวิธีการถ่ายทอดได้หลายทางโดยใช้เทคนิคการสาธิต การปฏิบัติจริง การบอกเล่าเพื่อให้ปฏิบัติตาม การทำให้ดูพร้อมทั้งการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน วิธีการเรียนรู้ส่วนใหญ่เกิดจากการลงมือทำ การลองผิดลองถูก ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต (Dynamics) จนเกิดการสั่งสมและพัฒนาความรู้การทอผ้าไหมอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของพัฒนาการจนผลงานดีขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม (Innovation) อีกทั้งยังมีการประกวดการทอผ้าด้วยมือ เพื่อการพัฒนาผลงานของผู้ผลิตผ้าไหมแต่ละกลุ่ม ซึ่งแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับองค์ความรู้และกลุ่มเป้าหมายที่รับกรถ่ายทอด

การถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร สรุปได้ 3 วิธี คือ วิธีการสาธิต วิธีปฏิบัติจริง และวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง การถ่ายทอดกระบวนการทอผ้าทั้งสามวิธีดังกล่าวเป็นการถ่ายทอดโดยตรง และเทคนิคสำคัญของวิธีการ ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าที่ได้ผลดี คือ การสอนแบบตัวต่อตัวหรือสอนเป็นรายบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงพล ต่วนเทศ (2555: 121) ที่ศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง จังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี สรุปไว้ว่ากระบวนการ

ถ่ายทอดความรู้ในการทอผ้า มีวิธีการเรียนรู้จากการเลียนแบบและการสาธิตให้ดูแล้วลงมือปฏิบัติ

2. แนวทางการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านโคกเพชร ได้แก่ องค์ความรู้ วิธีการแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปราย ดังนี้ 1) องค์ความรู้ สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านโคกเพชรมีการพูดคุยกัน เพื่อทบทวนความรู้เกี่ยวกับการทอผ้า ความรู้ใหม่ที่ได้มีการนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการทอผ้า เช่น เทคนิคการสาวไหม เทคนิคการย้อมสีธรรมชาติและสีเคมี ความรู้ที่กำหนดเกี่ยวกับการทอผ้า ได้แก่ อุปกรณ์ในการเตรียมเส้นไหม อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า วัตถุประสงค์และการย้อมสีธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัย พนารัตน์ เดชกุลทอง (2560 : 59) ศึกษาเรื่องจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าการทอผ้าไหมบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการกำหนดความรู้มาจากสมาชิกกลุ่มทอผ้าไหมบ้านนาเสียวมีการพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสำรวจและทบทวนความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าซึ่งเป็นการกำหนดความรู้ที่สำคัญที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพของสังคมและสิ่งแวดล้อม การสำรวจความรู้ การพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ คิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าเป็นวิถีชีวิตปกติของชุมชน มีทั้งความรู้เดิมที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของช่างทอผ้า ความรู้ที่ได้รับการอบรมจากหน่วยงานต่างๆ เช่น ทักษะการทอผ้า ลวดลายผ้า ความรู้ใหม่ที่มีการประยุกต์และนำมาใช้ในกระบวนการทอผ้า เช่น เทคนิคการสาวไหม เทคนิคการย้อมสีธรรมชาติ และการออกแบบลวดลาย เป็นต้น ซึ่งความรู้ที่กำหนดเกี่ยวกับการทอผ้า ได้แก่ การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม อุปกรณ์สำหรับการทอผ้า วัตถุประสงค์และการย้อมสีธรรมชาติ การมัดหมี่ และการทอผ้า การกำหนดความรู้ในขั้นตอนการทอผ้า เป็นทักษะของช่างทอผ้าแต่ละคน ที่ต้องอาศัย ประสบการณ์และการฝึกทอผ้าอย่างสม่ำเสมอ จนเกิดทักษะและความเชี่ยวชาญ การทอผ้าไหมมัดหมี่ ต้องใช้ความละเอียดและพิถีพิถันมาก ต้องใช้สมาธิ ความละเอียดและความประณีต เพื่อทอผ้าให้เกิด ลวดลายสวยงามตามลวดลายที่ได้ออกแบบไว้ 2) วิธีการแสวงหาความรู้ที่ต้องการ เพื่อให้มีความรู้ที่ทันสมัยเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดในอดีตแล้ว ยังมีการแสวงหาความรู้ เพิ่มเติมโดยการแสวงหาความรู้ภายในกลุ่มและ

ภายนอกกลุ่ม ความรู้ภายในกลุ่มเป็น การพูดคุยแนะนำเทคนิคของแต่ละคน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การแสวงหาความรู้และการประยุกต์ใช้ความรู้จากภายนอกจะเป็นความรู้ที่ได้รับจากการอบรม สัมมนาที่หน่วยงานต่างๆ จัดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ เอกชัย พุ่มดวง (2556 : 997) เรื่องกลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า วิธีการแสวงหาความรู้ ชุมชนมีการดำเนินการแสวงหาความรู้ด้วยการสืบค้นภูมิปัญญาของชุมชน การรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาจากกลุ่มคนผู้สูงอายุในชุมชน การแสวงหาความรู้ จากกลุ่มสมาชิกเครือข่ายภายนอก เช่น เครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ความรู้ภายนอกที่หน่วยงานภายนอกนำมาถ่ายทอดและการศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ สมาชิกกลุ่มทอผ้าบ้านโคกเพชร มีวิถีชีวิตแบบสังคมชนบทโดยมีการไปมาหาสู่และพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการทอผ้าของสมาชิกกลุ่มทอผ้า นอกจากนี้ยังพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มโดยการศึกษาดูงานแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น กลุ่มทอผ้าที่ประสบความสำเร็จ หรือการออกร้านจัด นิทรรศการ เป็นต้น ซึ่งเป็นการการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ นอกจากนี้ประธานกลุ่ม ทอผ้าจะนำความรู้และเทคนิคใหม่ๆ เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าไหม ที่ได้รับการอบรม ประชุม สัมมนา มาถ่ายทอดแก่สมาชิกอยู่เป็นประจำโดยการจัดประชุมกลุ่มทอผ้าซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการเข้าร่วมประชุมแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทอผ้าที่ส่วนราชการจัดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลาวรรณ จันทร์เพ็ญมงคล (2554 : 86) การจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ ศึกษากรณีบ้านหันสามัคคี 4 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งพบว่า กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านหันสามัคคีมีกระบวนการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม 4) การจัดเก็บความรู้ การจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้าไหม เน้นการจัดเก็บความรู้ไว้ที่ตัวบุคคล โดยใช้วิธีการจดจำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าจะมีอยู่ในตัวของช่างทอผ้าทุกคน ซึ่งมีประสบการณ์ทอผ้ามาอย่างยาวนาน ความรู้เหล่านี้ไม่มีการเขียนบันทึกเป็นตำรา แต่ที่มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนใหญ่จะเป็นการเขียนลายกราฟบางลาย แต่การเขียนลายกราฟก็ยังไม่เป็นระบบและไม่ครบทุกลายที่มีการทอผ้าในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย

ของ นันทวุฒิ ป้องพันธ์ (2555:บทคัดย่อ) เรื่องการจัดการภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหม ย้อมสีธรรมชาติ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดเก็บความรู้ มีจัดเก็บความรู้ ในรูปแบบจดจำเองโดยใช้ประสบการณ์ และความชำนาญและการลองผิดลองถูกของ ตนเอง เป็นความรู้เฉพาะตัวบุคคลซึ่งไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแต่อย่างใด

5) การถ่ายทอดความรู้ การถ่ายทอดความรู้การผลิตผ้าไหมของกลุ่มจะเน้นการถ่ายทอด ความรู้โดยตรงจากผู้ถ่ายทอดสู่ผู้รับการถ่ายทอด คือ การสอนหรือถ่ายทอดเป็นราย บุคคล โดยจะมีการผสมผสานกันทั้งวิธีการสาธิตและการให้ลงมือปฏิบัติจริง ผู้เรียนหรือ ผู้รับการถ่ายทอดจะต้องสังเกตและจดจำขั้นตอนต่างๆ ของการทอผ้าและลงมือฝึก ปฏิบัติการทอผ้าด้วยตนเองทุกขั้นตอน การให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงถือว่าเป็นวิธีการ ที่ดีที่สุดในการความรู้การทอผ้าและเทคนิคสำคัญ ส่วนใหญ่จะสอนแบบตัวต่อตัวหรือ สอนเป็นรายคน ซึ่งเป็นวิธีสอนแบบดั้งเดิม สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ นันทวุฒิ ป้องพันธ์ (2555) เรื่องการจัดการภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติ อำเภอ บ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์ความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษและ นำความรู้ที่ได้รับมาใช้และปฏิบัติ โดยอาศัยประสบการณ์ ความชำนาญ และความรู้ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันภายในวิถีชีวิตประจำวันโดยผ่านการลองผิดลอง ถูกและประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

6) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สมาชิกกลุ่มทอผ้าไหม บ้านโคกเพชร มีการทอผ้าเป็นอาชีพเสริม โดยนำความรู้ภูมิปัญญาการผลิตผ้าไหมไป ประยุกต์ใช้ในการทอผ้าสร้างรายได้เสริม นอกจากนี้กลุ่มทอผ้า ไหมบ้านโคกเพชรยังมึ การนำความรู้ไปใช้โดยเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษาดูงาน การเรียนรู้และการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้า สำหรับนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย และผู้สนใจทั่วไป

กระบวนการสร้างความรู้ โดยอาศัยแนวคิดจาก SECI Model ของ Ikujiro Nonaka (Nonaka 1991 อ้างถึงใน ดวงกมล วิลาวรรณ 2555 : 8-12) เริ่มจาก กระบวนการเรียนรู้จากสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ฝังลึก ความรู้ที่ยากจะอธิบายออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรแล้วนำมาถ่ายทอด ความรู้ออกมา (Externalization) เป็นการดึงความรู้ฝังลึกของแต่ละคนให้ออกมาเป็น ความรู้ชัดแจ้ง และถ่ายทอดความรู้ออกมาและรวมความรู้ (Combination) เป็นการ ประมวลความรู้ชัดแจ้งต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นการ รวบรวมความรู้ชัดแจ้งที่มีอยู่ในรูปเอกสาร (Documentation) จัดทำอย่างเป็น ทางการตามความต้องการขององค์กรทำให้เข้าใจในความรู้ชัดแจ้งนั้นมากขึ้นและ

ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้น นำความรู้ (Internalization) เป็นการฝังความรู้ซัดแน่นเข้าไปภายในตัวบุคคลแต่ละคนโดยการลงมือปฏิบัติ (Practice) การลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทำให้เกิดประสบการณ์และทักษะระหว่างกาปฏิบัตินั้นกลายเป็นความรู้ ฝังลึกของเฉพาะตนของคนๆ นั้น ที่สุดก็จะเกิดกระบวนการ Socialization ซึ่งจะ หมุนเวียนเช่นนี้เรื่อยไปจากรุ่นสู่รุ่น จากอดีตสู่ปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้ภูมิปัญญาคงอยู่

4

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนเข้าเรียนรู้หรืออาจบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอน

1.2 ให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดเก็บองค์ความรู้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่

1.3 หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนให้มีการนำผ้าไหมมาประยุกต์ใช้กับยุคปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการค้นหาอัตลักษณ์ของกลุ่ม เพื่อนำไปประยุกต์ในการสร้างเป็นนวัตกรรมเชิงสร้างสรรค์ ยกกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยในรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในชุมชนหลายๆด้าน เช่น ด้านเครื่องจักสาน ด้านหัตถกรรม ด้านเกษตรกรรม เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580*

(พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จุฑามาศ พรหมทอง. (2565). *การพัฒนาออนไลน์โดยความรู้วัฒนธรรมผ้าทอกลุ่ม*

ชาติพันธุ์ไทยเขมร (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ดวงกมล วิลาวรรณ. (2555). *ชุดวิชาการศึกษาความเป็นไปได้และการวิจัยธุรกิจ.*

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ทรงพล ต่วนเทศ. (2555). การศึกษาภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองของคนไทยเชื้อสายลาวครั้ง ในจังหวัดสุพรรณบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทศวรรณ อิมาคำ รัตนา ณ ลำพูน และทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล. (2553). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเรื่องการทอผ้ายกลำพูน. วารสารสารสนเทศศาสตร์, 28(2), 17-28.
- นิคม ชมพูลง. (2548). ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การเรียนรู้. อภิชาติการพิมพ์
- นันทวุฒิ ป้องขันธ. (2555). การจัดการภูมิปัญญาในการผลิตผ้าไหมย้อมสีธรรมชาติอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2560). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอมือง จังหวัดชัยภูมิ. (รายงานผลการวิจัย).NRCT. <https://dric.nrct.go.th/Search/SearchDetail/296004>.
- วิลาวรรณ จันทร์เพ็ญมงคล. (2554). การจัดการความรู้เรื่องภูมิปัญญาการทอผ้าย้อมสีธรรมชาติเพื่อการอนุรักษ์ศึกษากรณี บ้านหันสามัคคี 4 ตำบลบ้านหัน อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. (การศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุภางค์ จันทวานิช (2551). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 16). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอุมา มุลวัตร. (2554). การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย. (รายงานผลการวิจัย). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อรณิชา ทศตา สุกัญญา ใจอดทน และจันทร์จิรา ใจอดทน (2560). การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิจัยวิทยาลัย นครราชสีมา, 1(1), 117-128
- เอกชัย พุ่มดวง. (2556). กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. การนำเสนอผลงานวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53 วันที่ 3-6 กุมภาพันธ์ 2558 ณ มหาลัยวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ, 993-1000.

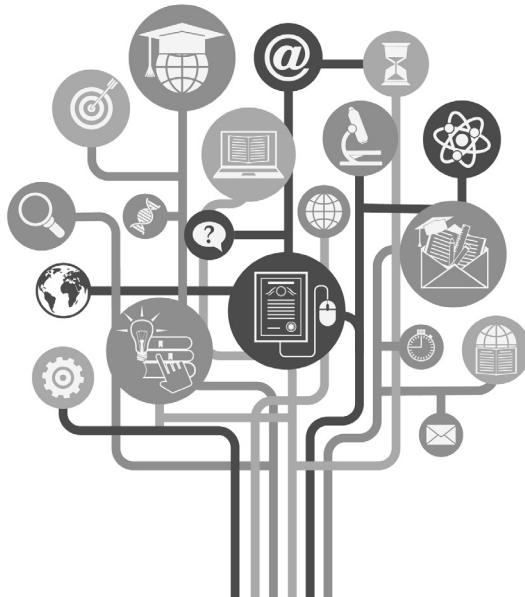
Nonaka I., Takeuchi H., (2004). *Hitotsubashi on Knowledge Management*.
John Wiley & Son Asia.

Jackson, R.G. (1993). *The effect of elaboration theory in facilitating achievement of varied educational objectives in print/text material* [A Thesis in Instructional Systems, The Pennsylvania State University]. ProQuest. <https://www.proquest.com/openview/fd368640f62217bb94c81037445cb373/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>

5

Exploration of the Development Path of Urban Cultural Industry An example of Harbin Summer Music Concert

Luan TianChi

Exploration of the Development Path of Urban Cultural Industry An example of Harbin Summer Music Concert

Luan TianChi¹

¹International College, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail: ltc1072975172@gmail.com

Received : February 10, 2023 Revised : July 20, 2023 Accepted : July 27, 2023

Abstract

The cultural industry represents the soft power of a country or a region and has an essential role in helping economic growth. The development of cultural industries requires continuous exploration and innovation, and seeks to diversify and develop dynamically, in this regard, the Harbin Summer Music Concerts held regularly in Harbin, China, are an excellent case study for us to learn from and refer to. Along with the development of Harbin, a famous northern city, the Harbin Summer Music Concert has been successfully held for 35 sessions, which has witnessed the great achievements of the people of Harbin in building their homeland, accompanying the people of Harbin through the difficulties and hardships in the early stage of their business, greatly encouraged the people's morale, enriched the cultural life of the people, became synonymous with Harbin, a famous northern city. This study uses qualitative research methods to analyze and summarize the various paths of city cultural industry development through survey analysis of the emergence and development of Harbin Summer Music Concert, in an attempt to provide corresponding experiences and new insights for the development and transformation of cultural industries in various cities today.

Keywords: Harbin Summer Music Concert; City Cultural Industry; Cultural Development; Development Path

Introduction

Culture is the soul of a country and a nation. As a strategic new industry, the cultural industry represents the soft power of a country or a region and

plays an important role in boosting economic growth, as well as the key driving force toward an era of innovation (Yan & Liu, 2023). The term cultural industries was diffused since the Eighties, and it was referred to those forms of cultural production and consumption. The concept was then spread around the world by UNESCO just since the Eighties and its definition has gradually incorporated a wide range of industries: music, the industries related to art, writing, fashion and design, media, as well as craft production (Boccella & Salerno, 2016). In addition, the development of any city needs to be supported by culture, and a city with culture has more temperament and charm. In a broad sense, urban culture refers to the entire way of life and production of human beings in a city, from education to technology, from the architectural art style to plaza planning and other material and immaterial entities, and is the result and sum of the interaction of all elements in the city. In a narrow sense, urban culture refers to the spiritual ideology guiding human production and life in the city, including various spiritual concepts and products such as education and art. Locality and uniqueness are the two characteristics of urban culture, and the cultural industry formed and developed on this basis can provide the impetus and lay the foundation for a city to achieve long-term healthy development (Liu & Chiu, 2017). In conclusion, urban cultural industries are business industries that are engaged in the production of cultural products and the provision of cultural services in cities. At present, it is a question worth exploring how to better develop urban cultural industries for the overall development of the city. In this regard, the Harbin Summer Music Concert held in Harbin, China, is an excellent case worthy of our reference and reference. The China-Harbin Summer Music Concert is the only concert held in Harbin, known as the Capital of Music by the United Nations in Asia, and was first held in August 1961, it is one of China's three major music festivals, along with the Shanghai Spring International Music Festival and the Guangzhou Yangcheng Music Flower Festival. This study adopted a qualitative research methodology, interviewing Qi Chairman of the Harbin Literature Federation, Curator of the Harbin Music Museum Miao Di, Gu Wei-quan, Director

of the Library of the Harbin Conservatory of Music, Yu Zhengmin, Dean of the School of Music of the former Harbin Normal University, as well as relevant staff members of the Harbin Archives, having asked questions about the background and development of the Harbin Summer Music Concert. Also investigated and borrowed Harbin Daily News, Harbin Cultural Chronicles, Harbin Local Chronicles and other literary and historical materials preserved in the Harbin Library, so as to sort out the historical facts of the formation and evolution of the Harbin Summer Music Concerts, thereby objectively analyzing the reasons and elements of its formation based on the sorted and summarized historical materials, so as to study its development rules, methods, direction and process, thus provide paths and inspirations for the development of cultural industries in other cities.

Research Content

1. Background analysis of the Harbin Summer Music Concert formation

Harbin has a history of just over 1,000 years, and in 1896 the unequal Russian Chinese Secret Treaty gave Tsarist Russia the right to build the Middle East Railway. For the Middle East Railway construction, thousands of Russian engineers and railroad workers were. Tsarist crews and their families began to migrate to Harbin. With the introduction of a large number of immigrants, Harbin's civic way of life inevitably suffered a strong impact. The Russians played and sang themselves after work to entertain their spare time, and for the first time, the aborigines of Harbin could experience Western music up close. Over time, people's attitudes toward Western music changed from curiosity to habit, slowly to love, and then to an indispensable part of life. In the early 20th century, the prosperity of music groups and musical performances in Harbin can prove the acceptance of Western music by Harbin residents at that time and also witnessed the gradual formation of Harbin's musical culture under the influence of Russian music culture. In April 1908, the orchestra of the second battalion of the Russian Amur Railway Regiment was transferred to Harbin and established the *Middle East Qing Railway Administration Orchestra*, which was the first organized Western music group

in Harbin. In the early 20th century, with the arrival of the Russian Fidorov Grand Opera Company and the establishment of the Harbin Fevigunsky Opera Company, the art of opera in Harbin was well developed. 1932-1945, Western music activities in Harbin were more abundant, and in the then, Harbin streets and railway stations and other public places were plastered with advertisements for various concerts in the form of light operas, symphonies, religious chants, etc., and involving works from different periods such as classical, romantic and nationalist music. Under the influence of Russian expatriates, people in Harbin began to practice and learn Western music on their own, and in 1941 *the Ha Sheng Orchestra*, composed entirely of Chinese, was born, a change that emerged under the influence of Russian music culture, making music. This change was the result and product of cultural exchange, as well as a qualitative leap in the development of Western music in China, it laid the foundation of the Harbin Summer Music Concert.

2. Analysis of factors contributing to Harbin Summer Music Concert

At that time, for the success of the Harbin Summer Music Concert, two conditions are needed: first, to have musical strength, both musical talent, such as Li Nianshu, Wang Lisan, Liu Shi Ren, etc., but also singers such as Guo Song, Feng Shaoxian, Wang Yuncai, etc. In a few years, Ussuri River, I love you the snow in the north of the country, new cargo, Songhua River fishing song, orchestral suite Oroqen bonfire, and other works for the Harbin Summer Music Concert on the wings. Another condition is to have the appreciation and support of the masses. The citizens of Harbin began to take an interest in Russian and European classical music in the 1920s and 1930s under the influence of Russian expatriates' musical groups. At the same time, Harbin, a large city liberated by China, was filled with singing through the new rice-song movement and the powerful mass singing. In Harbin, the municipal party committee to make spiritual life more colorful under the correct leadership, drawing on the Czech Republic's Prague Spring, held the Harbin Summer Music Concert. The purpose is to inspire the masses, unite the people through the most mass music and art, and strengthen people's determination to overcome difficulties.

3. Harbin Summer Music Concert development stage analysis

Since its inception in the late 1950s and early 1960s (Lu, 2015), Harbin Summer Music Concerts has been to satisfy the self-entertainment of citizens' cultural life. Still, times are constantly changing, and development is the mainstream of the times, and Harbin Summer Music Concerts has never stopped developing its own musical values and pursuing its own influence. At the beginning of its birth, it was a city exclusive, and then it was co-organized by the three northeastern provinces, and then it leaped to be a national music event. The development of summer concerts in Harbin can be divided into four periods by system comparing and analyzing materials from previous periods, including the start-up period, the development period, the transformation period and the take-off period.

Among them, the first to the sixth was the starting stage, which formed a clear interval from the first officially held until the country entered the cultural revolution in 1966. Due to political reasons, the Harbin Summer Music Concerts were suspended for 12 years from then on. The overall direction of this period was to hold on to the principle of serving the direction of public music as well as the principle of unity with the direction of all national literature and art.

Subsequently, the 7th to the 13th was the period of development. The 7th State Ministry of Culture and the Heilongjiang Cultural Bureau jointly vindicated the Harbin Summer Music Concert. The 7th Harbin Summer Music Concert has a great significance that goes far beyond itself. It is a literary and artistic rectification, for the Harbin Summer Music Concert after the development of a solid theoretical foundation and artistic development direction. The 13th Harbin Summer Music Concerts was moved from being hosted by a professional arts organization to being hosted by a government administrative agency, and the change in hosting rights led to a change in the style and content of the concerts, making the seventh to thirteenth Harbin Summer Music Concerts a period of recovery and development. Compared with the previous period, this period raised the call for the prosperity of

literary and artistic works, reflecting the increasingly rich cultural life of the masses. At the same time, new ideas were vigorously publicized.

The 14th to 18th concerts were the period of transformation, and the transfer of hosting rights from 1986 marked the beginning of significant government involvement and a significant change in the creation and style of the works, and since 1986, the citywide musical activities have tended to serve the economy, and the quantity and quality of musical works have declined and diminished, making the Harbin Summer Music Concerts gradually show signs of decline after 1986. It was not until 1994 that the Harbin Summer Music Concerts were placed under the Ministry of Culture's authority, completing its local concert mission. Among them, before the 16th session, it showed that public music was the main direction of creation, with appreciation of entertainment as the main role, but after the 16th session, it began to determine the theme of the content as a whole, and demanded that professionals and amateurs should combine and improve each other, and the Harbin Summer Concerts began to highlight the return of the artistic understanding and the awareness of the improvement of the quality of the works.

Finally, the period from the 19th to the present 35th is the period of take-off. From 1994 to today, the Harbin Summer Music Concert has become more complete in structure, richer in content and more significant in scale, and has determined the direction of internationalization, specialization and mass development, such as the beginning of the 25th Harbin Summer Music Concert, in addition to the performance of domestic professional music groups, musicians from the United States, Japan, Taiwan and singers of Chinese descent have been invited to give an incredible performance. The 29th Harbin Summer Music Concert, the unprecedented grand scale, the realization of the Chinese and Western cultural convergence, the North and South cultural integration of the goal, highlighting the intent of the internationalization of the Harbin Summer Music Concert; the 30th Harbin Summer Music Concert United Nations officially awarded Harbin City of Music medal; the 33rd Harbin Summer Music Concert mass cultural activities lasted for more than three

months, with more than a thousand performances, more than a million people directly benefited from the results of the cultural benefits to the people. In addition to the stage performance, the concert also organized some music theory seminars, and the gradual deepening of the degree of theoretical research, so that the concert has a deeper level of theoretical guidance. So far, the Harbin Summer Music Concert has formed its unique internationalization, specialization, and mass characteristics, really making it become the world's stage, the people's festival, and the music festival.

5

To summarize, the Harbin Summer Music Concerts have been experienced for more than half a century, which has not only made an important impact at home and abroad, but also become the name card and brand of Harbin as a characteristic city. As a matter of fact, the cultural characteristics of Harbin are determined by the characteristics of Harbin's geographic location on the foreign border, the economic development of foreign trade patterns, and the popularization and education level of the music of immigrant foreigners. Multicultural characteristics of the impact of the Harbin contributed to the demand for public music mode, laid the foundation of the Harbin Summer Music Concert, and its development process, but also for the gradual establishment of the city of Harbin's cultural industry has played a key role. This will be further analyzed below.

4. Analysis of the value of Harbin Summer Music Concert to the city's cultural industry

1) Enriching the cultural horizons of the public

The development of human culture from a historical perspective shows that, with the continuous evolution of human material civilization, the modern cultural system, especially the art and cultural system, has been developing and improving, and people's consciousness of the subject has been increasingly awakened. The development of Chinese popular culture must meet the needs of the public, be close to the public's life, reflect the public's ideals and enhance the public's spirit.

Harbin Summer Music Concert since the late 1950s and early 1960s when it was founded, the idea is to meet the citizens of the cultural life of

self-entertainment, but the times are always changing, development is the mainstream of the times, Harbin Summer Music Concert also never stopped to develop their own musical value and the pursuit of their own influence. At the beginning of its birth, it was a city exclusive, and then it was co-organized by the three northeastern provinces, and then it jumped to be a national music event, a series of national music events, so that the authority of the Harbin Summer Music Concert was enhanced, and the exotic performances brought by overseas orchestras made the content of the Harbin Summer Music Concert rich and varied, and the influence of the Harbin Summer Music Concert was increasingly evident. The most popular performance of the Harbin Summer Music Concert, which can show the aesthetic orientation of the masses, is to make the Harbin Summer Music Concert widely popularized.

Today's Harbin Summer Music Concerts' international direction, national level, and mass participation in this approach have been through its always, and each concert is still writing richer and newer wonderful music, looking forward to the growth of the Harbin Summer Music Concerts, clearly visible Harbin Summer Music Concerts follow the pace of the times of the art form, to add color to the world of popular culture. In the era of popular culture, the Harbin Summer Music Concert is a manifestation of contemporary civilization, which can meet people's spiritual needs, and aesthetic needs. The Harbin Summer Music Concert has become indispensable in the public spiritual world.

2) Successful cases in line with government music culture

The government music culture system is operated by government-run propaganda media and performance groups, clearly expressing the government's advocacy and encouragement of music samples, and content to meet the social music needs and political purposes of a particular era.

Since the 1950s, China has entered the realm of governmental music culture characterized by its political orientation. In China, it was impossible to develop cultural industries without the approval of the state. In the late 1970s, the reform and opening up policy started to focus on economic

reconstruction and modernization. The aesthetic and entertainment values of culture began gaining significance. In 1991, the Ministry of Culture issued a report which introduced the concept of culture as an economic entity, these all represented a new perspective on culture (Shan, 2014). A look at the Harbin Summer Music Concert shows that it was born in response to this political context. As one of the prototypes of mass culture in the new era, the Harbin Summer Music Concert is particularly evident. The Harbin Summer Music Concert has had its twists and turns during these decades due to various problems. However, it is certain that the Harbin Summer Music Concert has always been in the changing context of Chinese society and has been deeply appreciated as a successful case in the governmental music and culture system. In the governmental music culture system, the government is inseparable from the governmental guidance and the provision of talents and funds (Hesmondhalgh & Pratt, 2005), which is the basis for the survival of the Harbin Summer Music Concerts. However, at the same time, each session is held in response to the needs of the times and politics, and misses many vivid works reflecting the times and real life, this reflects the political restrictions and state intervention model it may limit the content production of the cultural industries. Therefore, if we look at the Harbin Summer Music Concerts as a whole, it is only a glimpse of the works, ignoring the lasting support provided by the government behind them. This support may be the real reason why the Harbin Summer Music Concert remains in people's minds today.

3) Become a link between the city and the international community

The international direction is the goal of Harbin Summer Music Concerts to connect with the world. With the continuous progress of the times, Harbin Summer Music Concerts keeps pace with the times and is constantly updating its own concept of the development of a look over. Music was enjoyed by all in primitive society, and in the classical period, class dominated the whole music world. In the modern civilization period, people have the conditions to establish music for all, such as television, movies, the Internet and many

other electronic technologies have emerged to provide the best, most convenient and also the most practical tools for the wide dissemination and popularization of Harbin Summer Music Concerts. Music is created by human beings, and it deserves to be the fruit of common enjoyment by all human beings.

From 1994 to 2022, the Harbin Summer Music Concert has become more complete in structure, richer in content, and larger in scale, and has established the development direction of internationalization, specialization, and mass, gradually becoming a national artistic activity with wide influence, in addition to stage performances, the concert also organizes some seminars on music theory, and the degree of theoretical research has gradually deepened, which makes Harbin The summer concert of Harbin has a deeper level of theoretical guidance. It not only enriches the cultural life of the people of Harbin, promotes the construction of urban culture in Harbin, but also injects new vitality into the development of Chinese music art.

For example, beginning of the 25th, Harbin Summer Music Concert in addition to the performance of domestic professional music groups, musicians from the United States, Japan, Taiwan and Chinese singers living abroad have made in addition to a wonderful performance, marking its international direction has been greatly buying a step forward. The unprecedented 29th concert was grand in scale, high in artistic standard, wide in mass participation, and achieved the goal of combining professional and amateur, Chinese and Western cultures, and the intermingling of North and South cultures, which more fully showed her international orientation goal. The beautiful notes again and again in Harbin stage towards, bring people into the realm of beauty. Germany, Turkey, Israel, Korea, Russia, India, the Philippines and other folk song and dance performance groups again let people experience the exotic flavor. From the international level of indoor concerts to the streets of the hot rock show, Harbin Summer Music Concert has really created a colorful international stage. In short, to adapt to the trend of the development of the times, Harbin Summer Music Concert is riding the international train to the world, becoming

a link to foreign cultural exchanges, the future should continue to put it in the wave of economic globalization to spread, in order to build Harbin city construction of a better future.

5. City cultural industry development path analysis of Harbin Summer Music Concert

The establishment of the fine not only lies in the creation of art but to maintain its vitality needs to accept the test of the market. Throughout the recent Harbin Summer Music Concerts, it is easy to see that it is trying to develop a new situation towards the road of public welfare, industrialization, and innovation. This requires the combination of its own characteristics, playing its advantages, forging ahead and exploring new mechanisms and ideas to adapt to market demand.

1) Improve social forces support

In order to make the Harbin Summer Music Concert in the public interest under the premise of the introduction of industrial operation, it must deal with the relationship between public interest and industrialization, so that the two complement each other. Sponsorship, donation, title, collaboration and other forms of funding, in-kind and service can be widely mobilized to support the concert. Establish a diversified funding mechanism that combines financial allocations, social sponsorship and operating income (Leslie & Rantisi, 2011). A variety of ways can be considered: to pay for the project's operating rights and title rights, give full play to the role of social entities, cultural enterprises, the media and other social forces, to achieve diversification of the main business; critical productions of the performance rights can try the form of public bidding auction, really open up a market-oriented road; the development of commemorative and market competitiveness of the Harbin Summer Music Concert series of licensed Commodities, such as mascots, emblems, logos, and outsourcing their operating rights.

2) Establish a perfect ticket marketing mechanism

Ticket marketing will be directly related to the success of the Harbin Summer Music Concert market operation, for this reason, the relevant departments of the organizing committee should develop a detailed publicity,

promotion plan. For example: open a 24-hour booking hotline; further expand the ticket sales network, release information about the concert through the international Internet to facilitate telephone booking and e-mail booking for Chinese and foreign audiences; use theaters, hotels, supermarkets, and other channels to facilitate the purchase of tickets and expand ticket sales. According to the situation of different productions, different measures are taken to carry out targeted promotions. For example, group presales, student shows, corporate packages, etc., and cooperation with tourism companies, to promote observation tourism to tourists from other provinces and cities and even overseas, combining the Harbin Summer Music Concert with tourism (Shi & Xu, 2017). Despite the fact that it is mostly privately driven, the culture–tourism relationship is viewed as holding great potential for all sides involved and for local cultural and overall sustainability (Terkenli & Georgoula, 2021).

3) Increase publicity to expand the impact

Every event is with the support of publicity. Publicity is the Harbin Summer Music Concert and the outside world to communicate the bridge, which is the expansion of its radiation and influence. Relevant departments need to develop practical propaganda programs, from the propaganda objectives and propaganda to the propaganda steps and points, to make integrated planning and specific deployment. Make use of multiple publicity points, provide corresponding information to the media in a planned and systematic manner, and invite journalists to various press conferences in a timely manner to announce relevant news. Make full use of TV promos, radio promos, big screen promos, print ads, as well as brochures, leaflets, posters with news, news, highlights, interviews and particular pages in various newspapers and magazines on the Internet, as well as microblogs, WeChat public numbers, short video type APPs, live streaming platforms, web page construction, to weave a huge information space about the Harbin Summer Music Concert and create a broad publicity atmosphere.

4) Develop related derivative products and enhance the service level

Now that the Harbin Summer Music Concert has become an important cultural and artistic resource and a powerful brand in Harbin, the development

of its related derivative products is the proper way and necessary means to promote industrialization and create social and economic benefits. Continuously explore and develop the tangible and intangible resources of Harbin Summer Music Concert, for example, through the design of Harbin Summer Music Concert cultural shirts, audio and video products, books and toys, etc. to promote sales, so as to stimulate the development of related industries and maximize their economic benefits. At the same time, the concert organizing committee can organize special personnel responsible for the study of cultural dynamics, analysis of the direction of the cultural market, to provide a variety of information services, and task the relevant departments of the concert market research, evaluation, in order to provide a strong reference data for the work of the Harbin Summer Music Concert, in order to obtain better social and economic benefits.

In short, nowadays, countries, regions, and cities have recognized the importance of developing urban cultural industry and raised it to the height of an effective carrier to promote the continuous improvement of urban soft power. First, the development of the cultural industry can attract a large number of talents and capital and help the city's attractiveness to play effectively. Second, the cultural industry generates economic benefits as well as social benefits, i.e., it promotes the consolidation of urban cohesion through the construction of spiritual civilization and harmonious society. Third, the development of urban cultural industry plays an important role in the renovation and upgrading of old buildings. urban renewal, while the many branches of the cultural industry play a role in promoting the city. urban marketing, and ultimately establishing a good image for the city. Just like the successful development of the Harbin Summer Music Concert is not only a button in the city marketing, but also the mainstay of the city image and establishing the city brand. The social impact of the Harbin Summer Music Concert should not only be seen as a musical or artistic impact and progress, but also the connection between things that really drive the city's economic development, human development and other hard and soft power of common progress.

Conclusion

At this stage, mankind has entered the era of a knowledge economy, and the position of a country, a region or a city in the cultural market competition is closely related to the level of development of its cultural industry. Overall, there are many new trends in the development of cultural industries in countries and regions around the world, including diversified social investment, intangible resources, shared information resources, international resource allocation, and so on. Many city decision-makers are deeply aware of the importance of the development of urban cultural industries in improving the core competitiveness and economic development of a city, it plays an important role in optimizing the structure, expanding consumption, increasing employment, and achieving sustainable development, which lays a solid basis for promoting city-economic development (Zhu, 2020). Through the above analysis of Harbin and its iconic cultural industry, Harbin Summer Music Concert, the following lessons and suggestions can be drawn for the high level and quality development of a city's cultural industry.

First, based on the city's historical foundation and social-cultural atmosphere to create a cultural industry in line with its own city development rules. One of the objective laws of the operation of cultural and creative industries is this urban selectivity and self-reinforcing effect, and cities that are not suitable for the development of this industry will inevitably fail to achieve the expected results if they force the development of this industry against this objective law. As some researchers have pointed out, in the context of globalization, dynamic regions are more the exception than the rule, globalization makes economic activities more mobile and less restricted, yet globalized investments emphasize sensitivity to local and regional differences. The success and development of the Harbin Summer Music Concerts cannot be separated from its historical foundation as a window to Chinese and foreign music, and from Harbin's unique artistic and cultural heritage. Therefore, the management of each city should fully respect the law and objectively examine whether their own cities meet this demand for cultural and creative industries, and only develop and invest in cultural and

creative industries in a targeted and rational way on the basis of mature conditions, otherwise they should consciously reduce their enthusiasm for investing in this industry (Markusen & Gadwa, 2010).

Secondly, the successful birth of the Harbin Summer Music Concert was due to the support of many local artists and the development of art education. The first Harbin Summer Music Concert was made possible by the flourishing of various music groups under the influence of Russian expatriates, the creativity of many artists, and the establishment and improvement of the Harbin Institute of Arts from 1961 onwards, which led to a tremendous development of cultural work in Harbin and satisfied the growing enthusiasm of the public for music. This fully reflects that the most important production factor in the development of the city's cultural industry is the practitioners of the industry. A city can only attract a certain number of cultural and creative enterprises to develop if it can attract a large number of practitioners to work. Therefore, it is essential to actively create a city environment that is loved and favored by the practitioners of cultural industry. To this end, various cities can start from the following two aspects. First, actively create a hard urban environment favored by practitioners, corresponding convenient facilities. Second, actively create a relaxed and conducive urban environment.

Finally, it is necessary to point out that the expansion and development of the urban cultural industry cannot be achieved without a sound statistical system of cultural and creative industries. This system should be an open system, which should continuously absorb the relevant industries rich in culture and creativity into it in conjunction with the trend of the times. Just as the urban cultural industry consisting of Harbin Summer Music Concert is to a certain extent generated with the improvement of local people's demand level, it is not a brand-new industry, but a re-recognition and re-categorization of existing industries. Therefore, the future Cities statistical system should be kept open, and new and traditional industries that meet people's cultural needs, spiritual needs, or self-fulfillment needs should be included in its system at any time, so that the composition of cultural industries can become richer, and thus provide a basis for relevant scientific research and government agencies to formulate scientific and reasonable policies.

References

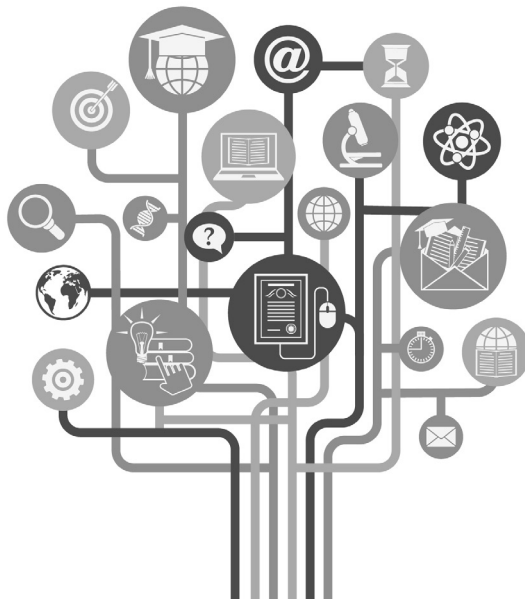
- Boccella, N., & Salerno, I. (2016). Creative Economy, Cultural Industries and Local Development. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 223(2016), 291–296.
- Hesmondhalgh, D., & Pratt, A. C. (2005). Cultural industries and cultural policy. *International journal of cultural policy*, 11(1), 1-13.
- Leslie, D., & Rantisi, N. M. (2011). Creativity and place in the evolution of a cultural industry: The case of Cirque du Soleil. *Urban studies*, 48(9), 1771-1787.
- Liu, Y. Y., & Chiu, Y. H. (2017). Evaluation of the policy of the creative industry for urban development. *Sustainability*, 9(6), 1009.
- Lu, Y. (2015). *An analysis on the Status of Harbin Summer Music Concert in Chinese Modern Music History*. In 2015 International Conference on Economics, Social Science, Arts, Education and Management Engineering. Atlantis Press, 26-29.
- Markusen, A., & Gadwa, A. (2010). Arts and culture in urban or regional planning: A review and research agenda. *Journal of planning education and research*, 29(3), 379-391.
- Shan, S. (2014). Chinese cultural policy and the cultural industries. *City, Culture and Society*, 5(3), 115–121.
- Shi, C., & Xu, Y. (2017). *Study on the Development of Cultural Tourism in Harbin City*. In 2017 3rd International Conference on Humanities and Social Science Research. Atlantis Press, 578-581.
- Terkenli, T. S., & Georgoula, V. (2021). Tourism and Cultural Sustainability: Views and Prospects from Cyclades, Greece. *Sustainability*, 14(1), 307.
- Yan, W. J., & Liu, S. T. (2023). Creative Economy and Sustainable Development: Shaping Flexible Cultural Governance Model for Creativity. *Sustainability*, 15(5), 4353.
- Zhu, Y. (2020). An Economic Model for Studying the Role of Cultural Industries on Social Development in Cross-border Contexts. *Emerging Markets Finance and Trade*, 56(07), 1581-1600.

6

พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมืองจังหวัดน่าน

Behaviors and Marketing Mix Affecting the Decision Making for Choosing Hotel Accommodation Services in Muang Nan District, Nan Province

พลกฤต รักจุล
Ponkrit Rakjul

พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

Behaviors and Marketing Mix Affecting the Decision Making for Choosing Hotel Accommodation Services in Muang Nan District, Nan Province

พลกฤต รักจุล¹
Ponkrit Rakjul

¹วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ น่าน 55110 ประเทศไทย
Nan College, Uttaradit Rajabhat University, Nan 55110, Thailand
email: Ponkrit.ra@gmail.com

Received : June 12, 2023 Revised : October 12, 2023 Accepted : October 26, 2023

6

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน และเพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรม ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการจะไปท่องเที่ยวและกำลังตัดสินใจที่จะจองที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน และมีการปรับรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่โดยใช้แนวคิดของแฮร์ (Hair, 2010) ซึ่งเสนอว่าขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กับนักท่องเที่ยวที่เคยใช้บริการธุรกิจที่พักในจังหวัดน่าน โดยกลุ่มตัวอย่างได้ตอบกลับแบบสอบถามจำนวน 440 ชุด

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากสถิติที่ใช้ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ค่า Chi-Square (χ^2) เท่ากับ 31.126 ค่าองศาอิสระ(df) เท่ากับ 22 ค่า p-value เท่ากับ 0.094 มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2 /df) เท่ากับ 1.42 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.99 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.99 มีค่ามากกว่า

0.90 ค่าดัชนี AGFI เท่ากับ 0.95 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.031 มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.010 มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนี CN เท่ากับ 479 มีค่ามากกว่า 200 ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ค่าสถิติที่สำคัญทุกดัชนีผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และส่งผลให้พฤติกรรม(BEHA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน(DECL) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.06 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และส่วนประสมทางการตลาดบริการ (MKST) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน(DECL) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.94 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว; ส่วนประสมทางการตลาดบริการ; การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม

Abstract

The objective of this article is to 1) examine how the tourist behavior influence their decision-making in choosing hotel accommodation services in the Muang District of Nan Province, 2) examine how the market-mix components affect the decision-making in selecting hotel accommodation services in the Muang District of Nan Province, and 3) investigate how the influence of consumer behavior and service market-mix components affect the decision-making process in choosing hotel accommodation services in the Muang District of Nan Province. This was a quantitative research study with a population and sample group consisting of consumers intended to travel and were currently making decisions to book hotel accommodations in the Muang District of Nan Province. The research methodology was adapted to a new lifestyle using the framework proposed by Hair (2010), suggesting that an appropriate sample size should have a minimum of 300 samples, which is the minimum required for analysis using modeling techniques. The researchers distributed questionnaires to tourists who had previously used accommodation services in Nan Province, and the sample group responded with a total of 440 sets of questionnaires.

The research findings indicated that the model was consistent with the empirical data, as evidenced by the statistical tests performed. Specifically, the Chi-Square statistic (χ^2) was 31.126 with degrees of freedom (df) equal to 22, and a p-value of 0.094, which was greater than 0.05. The Chi-Square to df ratio (χ^2/df) was 1.42, which was less than 2. Furthermore, the Comparative Fit Index (CFI) was 0.99, exceeding the 0.90 threshold, and the Goodness of Fit Index (GFI) was also 0.99, surpassing the 0.90 threshold. Additionally, the Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) was 0.95, greater than 0.90. Moreover, the Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) was 0.031, which was less than 0.05, and the Root Mean Square Residual (RMR) was 0.010, also less than 0.05. The Normed Fit Index (CN) was 479, well above the 200 threshold. In summary, all the statistical indices met the predefined criteria, indicating that the model fitted well with the empirical data. Consequently, it could be concluded that the model was consistent with the empirical data and that the Behavior (BEHA) negatively influenced the decision-making process to choose hotel accommodation services in the Muang District of Nan Province (DECI), with a direct effect size of -0.06 and a total effect size of -0.06. These effects were statistically significant at the 0.05 level. Additionally, Market Service Components (MKST) had a positive direct influence on the decision-making process to choose hotel accommodation services in the Muang District of Nan Province (DECI), with a direct effect size of 0.94 and a total effect size of 0.94. These effects were statistically significant at the 0.01 level.

Keywords: Behavior; Service Marketing-Mix; Decision to Choose Accommodation Services

บทนำ

จังหวัดน่านเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์สามารถท่องเที่ยวได้ไม่จำกัดเวลาและไม่จำเป็นต้องมีงบประมาณมาก แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีอยู่เป็นจำนวนมากของจังหวัดน่าน คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและวัฒนธรรมที่น่าสนใจได้แก่พระธาตุแช่แห้งพระธาตุประจำปีเกิดของปีเถาะซึ่งเป็น

พระธาตุคู่บ้านคู่เมืองของคนเมืองน่าน จิตรกรรมฝาผนังวัดภูมินทร์ปูม่านยาม่านภาพกระซิบบันลือโลกแห่งล้านนา คุ้มเก่าน่านที่อยู่ของผู้ครองน่านและเจ้านายในอดีตเสภาพระหลักเมืองอุโบสถล้านนาสีขาวหนึ่งเดียวในน่านวัดภูมินทร์สุดยอดสถาปัตยกรรมล้านนาUnseen Thailand ประเพณีแข่งเรือยว่น่าน ความศรัทธาถูกผู้ชายสายน้ำหนึ่งเดียวในลุ่มแม่น้ำน่านนั่งสามล้อเที่ยวสบายๆรอบเมืองเก่าน่าน และทั้งนี้ยังสามารถหนีร้อนไปเที่ยวป่าใกล้เมืองน่านแหล่งท่องเที่ยวเชิงเขตรน่านเป็นต้น และเหตุผลอีกประการที่ถือเป็นเสน่ห์ของเมืองน่านก็คือ ความเป็นกันเองของคนเมืองน่าน รวมถึงวัฒนธรรมอันดีงามคนเมืองน่านเป็นคนมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่รู้จักให้เกียรติซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะได้รับการปลูกฝังจากครอบครัวทำให้คนน่านต่างนับถือกันและกันอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้อง และนี่ก็ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอบอุ่นใจและปลอดภัยเหมือนกับการได้อยู่ท่ามกลางญาติสนิทมิตรสหาย ทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เรียกว่าเมืองในหุบเขาอย่างจังหวัดน่าน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวยังจังหวัดน่าน (สำนักสถิติจังหวัดน่าน, 2564)

6

ตารางที่ 1 : จำนวนที่พักแรม ผู้มาเยือน และรายได้จากการท่องเที่ยว จังหวัดน่าน 4 ปีย้อนหลังนักท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ปี	จำนวน ที่พักแรม	ผู้มาเยือน			รายได้ (ล้านบาท)	ผลเปรียบเทียบ
		นักท่องเที่ยว	นักท่องเที่ยว	รวม		
2561	2,427	611,659	153,791	765,450	2,057.00	-
2562	2954	737,709	162,417	900,126	2,462.93	เพิ่มขึ้น
2563	2951	671,615	72,329	743,944	2,271.12	ลดลง
2564	2881	670,038	67,857	737,895	2,223.91	ลดลง

ที่มา : รายงานสำนักงานสถิติจังหวัดน่าน พ.ศ.2564

ธุรกิจที่พักแรมเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้และสร้างอาชีพที่สำคัญธุรกิจที่พักแรมมีหลายธุรกิจ เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ บ้านเช่า เป็นต้น ที่พักแต่ละประเภทมีราคาหลายระดับต่างกันตามขนาดของที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ ความปลอดภัยความสะดวกในการเดินทาง การที่นักท่องเที่ยวจะเลือกที่พักแบบใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น รายได้รสนิยมของตัวนักท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยว

ต้องเดินทางไปเป็นต้น ธุรกิจที่พักรวมสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในจังหวัดน่านได้จำนวนมาก ซึ่งพิจารณาถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดน่านมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาในจังหวัดน่าน และในเขตอำเภอเมืองจังหวัดน่านมีโรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ และบ้านเช่า มากถึง 135 แห่งจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 เรียกชื่ออย่างเป็นทางการ คือ โควิดไนท์ทีน หรือ COVID – 19 (World Health Organization, 2019) เป็นโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงที่สามารถติดต่อกันได้ง่าย มีการแพร่กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคโรคทำให้มีผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การแพร่ระบาดของไวรัสนั้นส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินธุรกิจต่างๆ ธุรกิจที่พักรวมเป็นหนึ่งในธุรกิจที่อยู่ภายใต้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ที่มีบทบาทสำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจประเทศ จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการธุรกิจที่พักรวมหลายรายต้องปิดดำเนินกิจการชั่วคราว และส่งผลกระทบต่อสภาพคล่องของธุรกิจเกิดการยกเลิกการจองโรงแรม ที่ได้รับผลกระทบอย่างหนักในสภาวะวิกฤตที่ตัวเลขของผู้เข้าพักลดลง ผู้ประกอบการต้องรับภาระค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่ไม่มีรายได้เข้ามาในกิจการ ทำให้เกิดปัญหาสภาพคล่องตามมา เพื่อให้ธุรกิจดำเนินงานต่อไปได้ภายใต้สภาวะวิกฤต ถือว่าเป็นความท้าทายของธุรกิจที่พักรวมจะต้องปรับตัวจากวิกฤตการณ์ COVID – 19 ทำให้เกิดความปกติใหม่ โดยให้ความสำคัญกับความปลอดภัยด้านสุขอนามัยผนวกกับมาตรฐานให้บริการที่มีคุณภาพของสถานประกอบการ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักรวมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์แผนการตลาด เพื่อปรับตัวตั้งรับ และสามารถดำรงอยู่หลังจากวิกฤตเริ่มคลี่คลายในอนาคต เพื่อกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายหลังจากสถานการณ์เข้าสู่ภาวะปกติและพัฒนาการให้บริการเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการที่พักรวม เพื่อให้การดำเนินธุรกิจที่พักรวมประสบความสำเร็จสร้างความความประทับใจและความเชื่อมั่นให้แก่นักท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานสุขอนามัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวให้มาเลือกใช้บริการที่พักรวมในจังหวัดน่านมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรม ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อค้นหาตัวแปรและสรุปเป็นความสัมพันธ์ของตัวแปร ตลอดจนสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

ปัจจุบันมีผู้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเป็นกิจกรรมต่างๆ ซึ่งบุคคลแสดงออกโดยผู้อื่นอาจเห็นได้ พฤติกรรมทุกอย่างที่บุคคลแสดงออกมานั้น มีผลมาจากการเลือกปฏิบัติตอบสนองที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดตามสถานการณ์นั้นๆ ตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมสรุปได้ว่า พฤติกรรม การกระทำของบุคคลใดบุคคลหนึ่งและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจแสดงพฤติกรรมนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ประการ ได้แก่ ทักษะที่มีต่อพฤติกรรม บรรทัดฐานของบุคคลเกี่ยวกับพฤติกรรม และการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมของตนเองในการแสดงพฤติกรรม โดยการรับรู้ถึงการควบคุมพฤติกรรมยังมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมซึ่งจะส่งผลต่อความตั้งใจเป็นการรับรู้โอกาสของการกระทำ พฤติกรรมของตนว่าจะทำหรือไม่ทำ พฤติกรรมในอนาคต เป็นตัวชี้วัดความพร้อมของบุคคลที่จะกระทำ พฤติกรรมนั้น และเชื่อว่าเป็นสถานการณ์ที่ต้องเกิดก่อนการมีพฤติกรรมความตั้งใจจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม จากการทบทวนวรรณกรรม วสันต์ กานต์วรรัตน์ (2563); พนิดา นิลอรุณ และคณะ(2564); ณิชารีย์ ทองย้อย และคณะ (2564); นลินี พานสายตา และคณะ (2565); จินดา ทับทิมดี (2565) สามารถแยกองค์ประกอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้ 1) วัตถุประสงค์ในการเดินทาง 2) ผู้ร่วมเดินทาง 3) ประเภท

ของห้องพัก 4) อัตราค่าที่พัก 5) ระยะเวลาในการเข้าพัก 6) ช่องทางในการจองที่พัก
7) ระยะเวลาในการเลือกใช้บริการ

2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ

ปัจจุบันมีผู้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดบริการเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมได้ทางการตลาดหมายถึงการสนองความต้องการเป็นตัวแปรที่สามารถควบคุมและสนองความต้องการของลูกค้าให้พึงพอใจ (Philip Kotler, 2003) ส่วนประสมการตลาดหมายถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินงานการตลาดเป็นปัจจัยที่กิจการสามารถควบคุมได้กิจการธุรกิจจะต้องสร้างส่วนประสมการตลาดที่เหมาะสมในการวางส่วนประสมทางการตลาดบริการ (สุดาตวง เรืองรุจิระ, 2543) ส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยที่สามารถควบคุมได้และสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเพื่อทำให้กิจการอยู่รอดหรืออาจเรียกได้ว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ถูกใช้เพื่อสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายทำให้ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายพอใจและมีความสุขได้ (กุลวดี คุหะโรจนานนท์, 2545) ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) หมายถึงตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ที่องค์กรจะต้องนำมาใช้ร่วมกันเพื่อสนองความพึงพอใจของตลาด ดังนั้นส่วนประสมการตลาดบริการหมายถึง ตัวแปรทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ที่องค์กรจะต้องนำมาใช้ร่วมกันที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ขายในราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้ และผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะเห็นว่าคุ้ม รวมถึงมีการจัดจำหน่ายกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการณ์การซื้อหาเพื่อความสะดวกแก่ลูกค้า ด้วยความพยายามจงใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้องซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมสามารถแยกองค์ประกอบได้ดังต่อไปนี้ Payne Adrian (1933); สมจิตร ล้วนจำเจริญ (2541); ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2543); Kotler (2003); สุดาตวง เรืองรุจิระ (2543); กุลวดี คุหะโรจนานนท์ (2545); Rakjun (2011); ศิวพร วงศ์คุณ (2558); Seehanate, K. (2017); กัญสพัตน์ นันถิ์ตรง (2564) ส่วนประสมการตลาดบริการประกอบไปด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (product)
- 2) ราคา (price)
- 3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place)
- 4) การส่งเสริมการตลาด (promotion)
- 5) บุคลากร (people)
- 6) กระบวนการให้บริการ (Process)
- 7) การสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence & Presentation)

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม

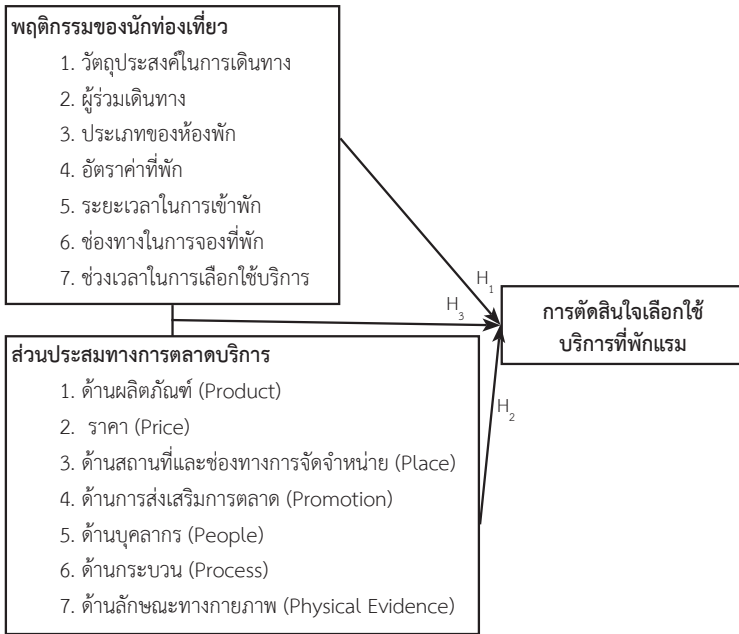
ปัจจุบันมีผู้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม หัสยา อินทคง (2560) ให้ความหมายถึง อารมณ์ ความรู้สึกที่ดี ซึ่งมักเกิดจากการที่ผู้บริโภค ได้รับการตอบสนองตามความต้องการก็มักจะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางกลับกันหากความต้องการของผู้บริโภคไม่ได้รับการตอบสนองความไม่พึงพอใจก็จะเกิดขึ้น โดยมี (บุญฤทธิ์ หวังดี (2560); วรกานต์ เชื้อสำราญ (2564); ธนชัย สีปุย และคณะ (2565) หลักเกณฑ์ที่ใช้วัดความพึงพอใจของการใช้ บริการ ได้แก่ การให้บริการความความสมัครใจ การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนาวิธีการให้บริการใหม่ดังนั้นสรุปได้ว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม หมายถึง อารมณ์ ความรู้สึกที่ดี ซึ่งมักเกิดจากการที่ผู้บริโภค ได้รับการตอบสนองตามความต้องการก็มักจะเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้นทั้งทางบวกและทางลบโดยผ่านหมายถึง กระบวนการตัดสินใจในการซื้อที่ผู้ใช้บริการต้องพิจารณา หรือลงมือกระทำ อย่างเป็นลำดับ และดำเนินต่อเนื่องไปจนกระทั่งเกิดการตัดสินใจซื้อและลงมือซื้อสินค้า หรือ บริการในขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจซื้อ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

รูปภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการจะไปท่องเที่ยวและกำลังตัดสินใจที่จะจองที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน และมีการปรับรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยใช้แนวคิดของแฮร์ (Hair, 2010) ซึ่งเสนอว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีขนาดอย่างน้อย 20 เท่าของตัวแปรที่ศึกษา การวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรที่ใช้ทั้งหมด 15 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง ซึ่งจากผลการคำนวณเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามตามสัดส่วนรวมทั้งสิ้น จำนวน 1,500 ชุด โดยได้แบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 440 ชุด เมื่อดำเนินการทำ Data Cleaning ได้แบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 440 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 29.33 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด เครื่องมือรวบรวม

ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถามการศึกษาพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน โดยผ่านการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย รวมถึงนำเครื่องมือวิจัยไปตรวจสอบเพื่อหาความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจงเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาจากความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องจากความรู้ ความเชี่ยวชาญ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ ตลอดจนตำแหน่งหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งในอดีตและปัจจุบัน จำนวน 7 ท่านเมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านให้คะแนนความคิดเห็นของแบบสอบถามในแต่ละข้อแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาคำนวณโดยการหาค่า Content validity Index (CVI) (Polit and Beck, 2008) และการหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา มาทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่จังหวัดน่าน จำนวน 30 รายนำข้อมูลที่ได้มาทำการทดสอบค่า Cronbach's Alpha ได้ค่าความน่าเชื่อถือไม่น้อยกว่า 0.92 ถือว่ายอมรับได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2545) สถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) โดยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) การดำเนินการในขั้นตอนนี้ได้ดำเนินการหลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจริงจากข้อมูลเชิงประจักษ์ จำนวน 440 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างต่อความตั้งใจที่จะใช้บริการ จำนวน 3 ตัวแปร โดยใช้โปรแกรม AMOS เป็นการตรวจสอบว่าโมเดลการวัดตัวแปรแฝงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่าโมเดลการวัดมีความตรงตัวแปรแฝงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดล ดังผลการวิเคราะห์ที่แสดงด้วยค่าสถิติและโมเดลจำลองการวัดตัวแปรแฝงแต่ละตัวโดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 : แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล พกฤต รักรกุล (2565)

ลำดับ	ค่าดัชนี	เกณฑ์	การพิจารณา
1	ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square: χ^2)	$P > .05$	ค่า P มีค่ามากกว่า 0.05 จะแสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสม (Goodness of Fit) และสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตารางที่ 2 : แสดงค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดล พกฤต รักจุล (2565) (ต่อ)

ลำดับ	ค่าดัชนี	เกณฑ์	การพิจารณา
2	ค่าไคสแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df)	3	ค่า CMIN/df ต้องน้อยกว่าหรือเท่ากับ 3 และถ้าค่า CMIN/df ยังมีค่าใกล้ 0 มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
3	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืน > 0.90 (Goodness of Fit Index: GFI)		ค่าดัชนี GFI ต้องมากกว่า 0.90 และถ้าค่า GFI ยิ่งมีค่าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
4	ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนที่ > 0.90 ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)		ค่าดัชนี AGFI ต้องมากกว่า 0.90 และถ้าค่า AGFI ยิ่งมีค่าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลนั้นยังมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเท่านั้น
5	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)		ค่าดัชนี RMSEA จะต้องมีความต่ำกว่า 0.05 ถ้าค่าดัชนี RMSEA ยิ่งมีค่าใกล้ 0 มากเท่าไร แสดงว่าโมเดลนั้นมีค่าความคลาดเคลื่อนยิ่งน้อย โมเดลจึงมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น
6	ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืน > 0.90-เชิงสัมพันธ์ (Comparative Fit Index: CFI)	0.95	ค่า CFI อยู่ระหว่าง 0 และ 1 และหากค่า CFI มีค่าดัชนี > 0.90 เป็นระดับที่โมเดลอาจถูกยอมรับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวัดที่ใช้ในการศึกษาไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านสถานที่พักแรมในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน
2. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับมาตรวจเช็คความสมบูรณ์ ถูกต้อง

เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ(Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รวมถึงวิเคราะห์ข้อมูลโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ด้วยโปรแกรม AMOS โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตกับตัวแปรแฝงเพื่อทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square = 0.02, df = 1, p = 0.90, CFI = 1.00, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, RMR = 0.001, RMSEA = 0.000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่พักรวมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่(BEHA) มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่พักรวมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่พบว่า ตัวแปรมีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่พักรวมทั้งหมด 7 ตัวแปร ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือวัตถุประสงค์ในการเดินทาง (PUTR) อัตราค่าที่พัก (ACRA) ช่วงเวลาในการเลือกใช้บริการ (TPCS) ผู้ร่วมเดินทาง (TRCO) ช่องทางในการจองที่พัก (CHBA) ประเภทของห้องพัก (ROTY) และระยะเวลาในการเข้าพัก (LEST) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98, 0.85, -0.70, 0.69, 0.64, 0.64 และ 0.35 ตามลำดับ และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกที่พักรวมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่ร้อยละ 96, 73, 50, 48, 41, 37 และ 13 ตามลำดับ ดังภาพที่ 2

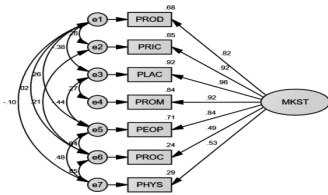
ตอนที่ 2. ผลการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัดได้ค่า Chi-Square = 2.83, df = 3, p = 0.42, CFI = 1.00, GFI = 0.99, AGFI = 0.98, RMR = 0.002, RMSEA = 0.000 แสดงให้เห็นว่าโมเดลการวัดส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พัก(MKST) มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พักพบว่า ตัวแปรมีน้ำหนักความสำคัญในการบ่งชี้ส่วนประสม

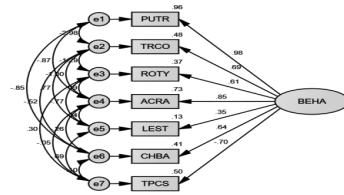
ทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พักทั้งหมด 7 ตัวแปร ซึ่งเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย คือด้านสถานที่และช่องทางการจัดจำหน่าย (PLAC) ด้านราคา (PRIC) ด้านการส่งเสริมการตลาด (PROM) ด้านบุคลากร (PEOP) ด้านผลิตภัณฑ์ (PROD) ด้านลักษณะทางกายภาพ (PHYS) และด้านกระบวนการ (PROC) ตามลำดับ โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.96, 0.92, 0.92, 0.84, 0.82, 0.53 และ 0.49 ตามลำดับ และมีความผันแปรร่วมของตัวบ่งชี้ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พักร้อยละ 92, 85, 84, 71, 68, 29 และ 24 ตามลำดับ ดังภาพที่ 3

6

Chi-square=2.825,df=3,p-value=.419, Chi-square/df=.942, GFI=.998, AGFI=.983, CFI=1.000, RMSEA=.000, RMR=.002

รูปภาพที่ 2 แสดงโมเดลการวัดพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกที่พักแรมภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่

Chi-square=.015,df=1,p-value=.903, Chi-square/df=.015, GFI=1.000, AGFI=1.000, CFI=1.000, RMSEA=.000, RMR=.001

รูปภาพที่ 3 แสดงโมเดลการวัดส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พัก

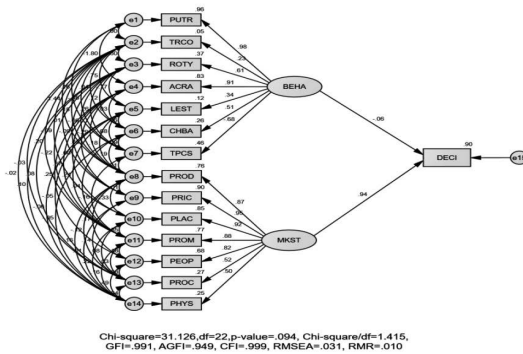
ตอนที่ 3. ผลการศึกษาอิทธิพลของพฤติกรรม ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน จากการปรับโมเดลได้โมเดลที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และได้ค่าสถิติตามเกณฑ์ที่กำหนดผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบ	เกณฑ์ที่ใช้พิจารณา	ค่าที่คำนวณได้	ผลการพิจารณา
Chi-Square (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ > 0.05	31.126	-
df	-	22	-
p-value	p > 0.05	0.094	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	$\chi^2/df < 2$	1.42	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	0.99	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.95	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	< 0.05	0.031	ผ่านเกณฑ์
RMR	< 0.05	0.010	ผ่านเกณฑ์
CN	≥ 200	479	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 3 ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากสถิติที่ใช้ตรวจสอบ ความสอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ค่า Chi-Square (χ^2) เท่ากับ 31.126 องศาอิสระ(df) เท่ากับ 22 ค่า p-value เท่ากับ 0.094 มีค่ามากกว่า 0.05 ค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.42 มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนี CFI เท่ากับ 0.99 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี GFI เท่ากับ 0.99 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี AGFI เท่ากับ 0.95 มีค่ามากกว่า 0.90 ค่าดัชนี RMSEA เท่ากับ 0.031 มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนี RMR เท่ากับ 0.010 มีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าดัชนี CN เท่ากับ 479 มีค่ามากกว่า 200 ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ค่าสถิติที่สำคัญทุกดัชนีผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังภาพที่ 4

รูปภาพที่ 4 ผลการวิเคราะห์โมเดลพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดบริการ
ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน

ตารางที่ 4 : ผลการวิเคราะห์อิทธิพลในโมเดลพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาด
บริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม ในเขตอำเภอเมือง
จังหวัดน่าน

ตัวแปรผล	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรเชิงสาเหตุ	
			พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรม (BEHA)	ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจที่พัก (MKST)
การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่านภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยววิถีใหม่(DECI)	0.90	ทางตรง (DE) ทางอ้อม (IE) โดยรวม (TE)	-0.06* - -0.06*	0.94** - 0.94**

หมายเหตุ ** หมายถึง $p < 0.01$, * หมายถึง $p < 0.05$

จากตารางที่ 7 พบว่า พฤติกรรม(BEHA) มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.06 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (MKST) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.94 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ของการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) มีค่าเท่ากับ 0.90 หรือตัวแปรในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) ได้ร้อยละ 90

ตารางที่ 5 : สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย	ผลการทดสอบสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 1 พฤติกรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ยอมรับสมมติฐาน
สมมติฐานที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน	ยอมรับสมมติฐาน

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่านพบว่า มีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.06 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบว่าพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ วัตถุประสงค์ในการเดินทาง (PUTR) รองลงมาคือ อัตราค่าที่พัก (ACRA) และช่วงเวลาในการเลือกใช้บริการ (TPCS) ซึ่งจากผลงานวิจัยจะเห็นว่าจากสถานการณ์โควิดที่ผ่านมาทำให้นักท่องเที่ยวไม่ต้องการมาใช้บริการที่พักเนื่องจาก เกิดความเสี่ยงมากมายดังนั้นธุรกิจที่พักควรมีแนวทางในการสร้าง

กลยุทธ์ในการสร้างความน่าเชื่อถือให้กับนักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในการเข้ารับบริการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินดา ทับทิมดี(2564) ผลงานวิจัยสรุปได้ว่า การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีจะไม่แตกต่างกันหากพิจารณาแยกตามปัจจัยส่วนบุคคล ยกเว้นตัวแปรเพศ ซึ่งเพศชายมีแนวโน้มที่จะการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พัก ได้ดีกว่า ในขณะที่ปัจจัยที่มีความสำคัญคือ ตามพฤติกรรม การเลือกใช้บริการที่พัก มีความแตกต่างกันตาม ความถี่ในการเดินทาง วัตถุประสงค์หลัก ผู้ร่วมเดินทาง แหล่งที่ได้มาของข้อมูล และ ค่าใช้จ่ายต่อครั้ง ดังนั้นผู้ประกอบการควรวางกลยุทธ์บริการที่สอดคล้องกับ พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นอันดับต้น ในเวลาเดียวกัน ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับพนักงานโรงแรม โดยการฝึกอบรมพนักงานให้มีความชำนาญและสามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องภายในครั้งแรก ให้พนักงานโรงแรมรับรู้คุณค่างานบริการที่แท้จริงต้องมา จากจิตใจที่รักงานบริการเพื่อให้พนักงานรู้สึกตั้งใจและอยากทำงานให้กับทางโรงแรม ให้ความสำคัญกับการจัดการสถานที่ให้สอดคล้องกับความคาดหวังลูกค้า

ผลการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน (DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.94 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01จากผลงานวิจัยระบุว่า ตัวแปรที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด คือ ด้านราคา (PRIC) รองลงมาคือ ด้านสถานที่และช่องทางการจัดจำหน่าย (PLAC)ด้านการส่งเสริมการตลาด (PROM) และด้านผลิตภัณฑ์ (PROD) ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของสาลินี ชัยวัฒน์พร (2565) ผลงานวิจัยสรุปได้ว่า สามารถสรุปตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการโดยเรียงตามความสำคัญดังนี้ 1) บุคลากร 2) ช่องทางการจัดจำหน่ายจำหน่าย 3) กระบวนการ 4) ลักษณะทางกายภาพ 5) ผลิตภัณฑ์ 6) ราคา 7) การส่งเสริมการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ มะลิวรรณ ช่องงาม, และคณะ(2564). ความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดบริการสำหรับ รีสอร์ทในจังหวัดนครนายกในภาพรวมรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่ลูกค้าให้ความสำคัญอันดับแรก คือ ด้านผลิตภัณฑ์ รองลงมา ด้านลักษณะทางกายภาพและด้านพนักงาน เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจส่วนประสมการตลาดบริการสำหรับรีสอร์ทขนาดเล็กในจังหวัดนครนายก พบว่า เพศ ต่างกันไม่มีผลต่อระดับความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดบริการสำหรับรีสอร์ทในจังหวัดนครนายก เมื่อ

จำแนกตาม อายุระดับการศึกษา รายได้ พบว่า ความพึงพอใจต่อส่วนประสมการตลาดบริการสำหรับรีสอร์ตในจังหวัดน่านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ส่วนประสมทางการตลาดบริการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักแรมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน(DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ -0.06 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ -0.06 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวในเขตอำเภอเมือง จังหวัดน่าน(DECI) โดยมีขนาดอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.94 และมีขนาดอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งแตกต่างกับ พิมพ์นิภา รัตนจันทร์ และคณะ (2561) นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ความสำคัญส่วนประสมทางการตลาดรายด้าน ด้านกระบวนการให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านที่พักและบริการ ด้านพนักงานให้บริการ ด้านราคา ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านสถานที่หรือช่องทางการจำหน่าย อยู่ในระดับมากทุกด้าน พฤติกรรมด้านระยะเวลาในการเข้าพักโรงแรม จำนวนครั้งที่มาพักโรงแรมไม่มีความสัมพันธ์กับส่วนประสมทางการตลาดบริการ และส่วนประสมทางการตลาดบริการมีความสัมพันธ์กับกระบวนการตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักโรงแรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ระดับ ปานกลาง ในทิศทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลจากการศึกษานี้ได้ขยายขอบเขตความเข้าใจที่มีต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของนักท่องเที่ยวในธุรกิจที่พักในเขตพื้นที่จังหวัดน่าน ผู้สนใจสามารถนำเอาแนวทางในการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนิยาม ความหมาย กำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการศึกษาครั้งนี้ดำเนินการภายใต้บริบทของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดเป็นเฉพาะธุรกิจเดียว ดังนั้นหากผู้ที่สนใจ

จะศึกษาต่อไปควรจะมีกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ และผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่างและออกแบบข้อคำถามที่เป็นเฉพาะกลุ่มตัวอย่างตามบริบทของธุรกิจนั้น ๆ

2.2 ในการศึกษางานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในหลากหลายประเด็นไม่ว่าจะเป็นในด้านของเวลา รวมถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันดังนั้นในการศึกษาในครั้งต่อไป ควรเพิ่มวิธีการหรือออกแบบกระบวนการในการศึกษา โดยการปรับให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันให้มากที่สุดเพื่อความคล่องตัวในการทำงานวิจัยในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2555). *สถิติสำหรับงานวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 6). โรงพิมพ์ธรรมการ. กัญสพัฒน์ นบถื่อตรง และสุจิตรา แสงจินดา. (2022). การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า(7C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้าในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. *ปัญญาปณิธาน*, 7(1), 167-180.
- กุลวดี คูหะโรจนานนท์. (2545). *หลักการตลาด*. สถาบันราชภัฏเพชรบุรีวิทยาลัยการณ. จินดา ทับทิม. (2564). การตัดสินใจเลือกใช้บริการที่พักของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดสุพรรณบุรีจากส่วนประสมทางการตลาดบริการ. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 8(2), 446-456.
- ณิชารีย์ ทองย้อย วิจารณ์ เอิบพบ และฐิติรัตน์ ปั้นบำรุงกิจ. (2564). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวอาหรับใน กรุงเทพมหานคร. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 16(1), 40-55.
- ธนชัย สิปยุ ซาลีณี บำรุงแสง มนต์ชัย โรจน์วัฒนบุลย์ ภาณุวัฒน์ ยาวศิริ และกรธวัฒน์ สกลคุณเดช. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจสนามเบตมินตันให้เช่า. *Academic Journal of Thailand National Sports University*, 14(3), 281-290.
- นลินี พานสายตา กาญจนนา ภัทราวิวัฒน์ และโชคชัย สุเวชวัฒนกุล(2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการท่องเที่ยวข้ามภาคของ นักท่องเที่ยวเงินเนอเรนวาย. *Journal of Behavioral Science for Development*, 14(2), 39-58.

- บุญฤทธิ์ หวังดี (2560). *ความคาดหวังคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีในการใช้ บริการ QR Code ในการเลือกซื้อสินค้าที่ร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร*. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ). DSpace. <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/2427>.
- พนิดา นิลอรุณ มนทิพา วิลาศทิพย์ และ พีระพล วิชยานุภาพ(2564) พฤติกรรมการปรับตัวในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวใน จังหวัด สมุทรสงคราม. *Journal of Innovation and Management*, 6(2), 131-142.
- พลกฤต รักจุล (2565). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะเข้าใช้บริการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวพิเศษจังหวัดน่าน. *Journal of Social Science and Buddhist Anthropology*, 7(4), 441-455.
- พิมพ์นิภา รัตนจันทร์ ณพรธณ สินธุศิริ ผุสดี นิลสมัคร และ ปิยะมาภรณ์ เทียมจิตร. (2562).ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการเลือกใช้บริการโรงแรมในอำเภอเมืองจังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 13(1), 149.
- มะลิวรรณ ช่องงาม และภัทรารุณี โนรี. (2564). ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการสำหรับรีสอร์ทในจังหวัดนครนายก. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 8(2), 104-117.
- วรกานต์ เชื้อสำราญ. (2564). *ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจใช้บริการซักและความพึงพอใจในการใช้บริการร้านสะดวกซัก (Laundromat) ของผู้ใช้บริการที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล* (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล). ThaiLis.<https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/4524>
- วสันต์ กานต์วรรธน์. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเลือกใช้บริการที่พักรีสอร์ทของนักท่องเที่ยวในอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 4(2), 157-170.
- ศิวพร วงศ์คุณ. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประสมทางการตลาดบริการกับการตัดสินใจเลือกใช้บริการ. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanities*, 5(3), 274-280.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ศุภกร เสรีรัตน์ ปริญ ลักชิตานนท์ สุพีร์ ลี้มไทย และองอาจ ปทะวานิช. (2543). *หลักการตลาด*. บริษัท ซีระฟิล์มและโฮเท็ลส์ จำกัด.

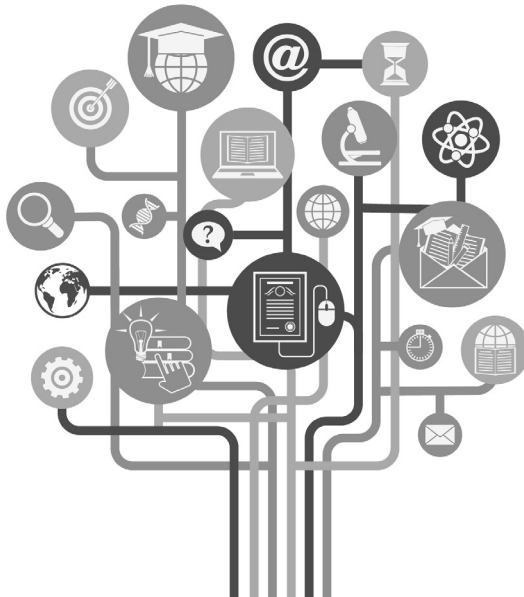
- สมจิตร ล้วนจำเจริญ. (2541). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุดาตวง เรืองรุจิระ. (2543). *หลักการตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 9). ยงพลเทรตติ้ง.
- สุนันท์ สารियाชีวะ. (2562). ส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อการใช้บริการโรงพยาบาลราชบุรี. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 7(3), 77-87.
- สำนักงานสถิติจังหวัดน่าน.(2564, 15 พฤษภาคม). *รายงานสถิติจังหวัดน่าน*. <http://nan.nso.go.th/index.php>
- หัตยา อินทวง. (2560). *คุณภาพบริการคุณภาพผลิตภัณฑ์กลยุทธ์ราคาและคุณลักษณะของร้านค้าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและความภักดีต่อร้านค้าปลีกสินค้าออร์แกนิกของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร*. (การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ). ThaiLis. <http://dspace.bu.ac.th/jspui/handle/123456789/3897>
- Hair, J., Joseph F, Babin, B. J. & Anderson, R. E. 2010. *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective*. Pearson.
- Kotler, P. (2003). *Marketing insights from A to Z: 80 concepts every manager needs to know*. John Wiley & Sons.
- Payne, A., & Frow, P. (2014). Deconstructing the value proposition of an innovation exemplar. *European Journal of Marketing*, 48(1/2), 237-270.
- Polit, D. F., & Beck, C. T. (2008). Is there gender bias in nursing research?. *Research in nursing & health*, 31(5), 417-427.
- Seehanate, K. (2017). The marketing factors affecting student's decision of choosing higher education institution in South-Northeastern Region. *Review of Integrative Business and Economics Research*, 6, 275-283.
- World Health Organization. (2019). *Global status report on alcohol and health 2018*. World Health Organization.

7

การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี

Digital Marketing Influencing Behavior and Buying Decisions on One Tambon One Product (OTOP) in Nonthaburi Province

พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์
Pornpimol Sampatpong

การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้า
หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี

Digital Marketing Influencing Behavior and Buying Decisions on
One Tambon One Product (OTOP) in Nonthaburi Province

พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์¹

Pornpimol Sampatpong

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ นนทบุรี 11130 ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Rajabruk University, Nonthaburi 11130, Thailand

e-mail: posamp@rpu.ac.th

Received : April 18, 2023 Revised : August 24, 2023 Accepted : August 28, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนนทบุรี 2) การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนนทบุรี ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.92 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรอิสระคือ การตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การครองหน้าแรก การตลาดเชิงเนื้อหา และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ พฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้ร้อยละ 60.2 2) การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดนนทบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรอิสระคือ การตลาดดิจิทัล ประกอบด้วย สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การตลาดเชิงเนื้อหา การครองหน้าแรก และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้ร้อยละ 45.3

คำสำคัญ : การตลาดดิจิทัล; พฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อ; หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

Abstract

The purposes of this research were to examine whether 1) digital marketing influences on purchasing behaviors of One Tambon One Product in Nonthaburi, and whether 2) digital marketing influences on purchase decisions to One Tambon One Product in Nonthaburi. The questionnaire was used as a research tool. The reliability was 0.92. The sample size was 400 people. The used statistics were mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the research revealed that 1) digital marketing influenced on purchasing behaviors of OTOP products in Nonthaburi at the statistically significant of .01 level. The independent variable was digital marketing including social media, websites, search engine optimization, content marketing, and e-mail, respectively. This could explain that the variation of the dependent variable as purchasing behavior of OTOP products was at 60.2%, 2) digital marketing influenced on purchase decisions of OTOP products in Nonthaburi with statistically significant at the .01 level. The independent variable was digital marketing including social media, websites, content marketing, search engine optimization, and e-mail, respectively. This could explain that the variation of the dependent variable as the purchase decision of OTOP products was at 45.3%.

Keywords: Digital Marketing; Behavior and Buying Decisions; One Tambon One Product (OTOP)

บทนำ

สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product: OTOP) ปัจจุบันมักเรียกทับศัพท์ว่าโอท็อปหรือสินค้าโอท็อปหรือผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์เกิดจากภูมิปัญญาของท้องถิ่นทั่วประเทศ ภายใต้โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ที่จัดทำขึ้นโดยมีเป้าหมายหลักในการสร้างรายได้ ยกระดับความอยู่ของคนในชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยที่ผ่านมามีสินค้าโอท็อปมักจะได้รับคามนิยมเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันสินค้าโอท็อปได้รับความนิยมและขยายตัวกว้างสามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล ทุกเพศทุกวัยและบางกลุ่มถือเป็นบริการบริโภคที่ต้องใช้ประจำวัน ทำให้ตลาดสินค้าโอท็อปมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น (พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์, 2559) อย่างไร

ก็ตามผู้ประกอบการสินค้าโอท็อปยังประสบปัญหาในด้านการทำการตลาด ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาถึงแม้รัฐบาลจะสนับสนุนส่งเสริมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในทุก ๆ ปี แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ไม่สามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ได้ตามจำนวนที่กำหนด ทำให้วิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ ประสบกับภาวะขาดทุน ผู้ประกอบการไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้ ซึ่งสาเหตุดังกล่าวมาจากการมุ่งเน้นการผลิตมากกว่าการทำการตลาด (กศิพัญญ์ ทองแกม และโฆสิต แพงสร้อย, 2562)

จังหวัดนนทบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีสินค้าโอท็อปที่มีชื่อเสียงและมีคุณภาพด้วยความโดดเด่นที่แตกต่างจากที่อื่น ซึ่งมีความเป็นอัตลักษณ์ของเมืองนนท์ ใช้ภูมิปัญญาสู่สากล ไม่ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ผ้าและเครื่องแต่งกาย ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก สมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและผลิตภัณฑ์อาหาร (อินไซด์เอทส์สตอรี, 2562) ในปี 2565 มีจำนวนผู้ประกอบการโอท็อปที่ลงทะเบียนเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,075 ราย โดยจำแนกเป็นกลุ่มผู้ประกอบการรายเดียว จำนวน 783 ราย กลุ่มผู้ผลิตชุมชน 205 ราย และกลุ่มผู้ผลิตวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 87 ราย ซึ่งมีจำนวนรายการผลิตภัณฑ์รวมทั้งหมด 2,693 รายการ โดยในปี 2561-2563 มียอดจำหน่ายโดยเฉลี่ยปีละประมาณ 2,000 ล้านบาท (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2564) อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการสินค้าโอท็อปกลับมีการทำการตลาดโดยจัดจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์เป็นจำนวนน้อย ทำให้ผู้บริโภคยังเข้าไม่ถึงสินค้าและไม่รู้จักสินค้า สอดคล้องกับข้อมูลจาก มาร์เก็ตติ้งอุปส์ (2562) ที่ระบุว่าพฤติกรรมผู้บริโภคคนไทย ร้อยละ 56 ไม่ซื้อสินค้าไทยหรือสินค้าโอท็อป เพราะช่องทางการจำหน่ายไม่ทั่วถึง การสื่อสารข้อมูลสินค้าไม่เพียงพอ และไม่เข้าถึงผู้บริโภค และจากผลการสำรวจของสำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชนยังพบว่า ผู้ประกอบการโอท็อปจังหวัดนนทบุรีร้อยละ 95.7 นิยมจำหน่ายผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ งานแสดงสินค้า ตลาดนัดประชารัฐ ห้างสรรพสินค้า และขายผ่านเว็บไซต์และเพจเฟซบุ๊กของโอท็อปทุเคย์ เป็นต้น สำหรับการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์ที่เป็นของผู้ประกอบการตนเองกลับมีเพียงร้อยละ 4.3 ได้แก่ เฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2563) จึงเห็นได้ว่าการทำการตลาดของผู้ประกอบการสินค้าโอท็อปจังหวัดนนทบุรีนั้น ยังไม่สอดคล้องกับยุคสมัยปัจจุบันซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ตลาดไม่เพียงแต่เดิมที่จะต้องอยู่เพียงในงานแสดงสินค้า ห้างสรรพสินค้า หรือตามตลาดนั้น ที่สามารถ

มองเห็นได้ต่อไปอีก แต่กลับเป็นตลาดในรูปแบบออนไลน์ ทั้งจากเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน มาร์เกตเพลส ที่เป็นที่นิยมของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าออนไลน์ในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสร้างความสะดวกสบายและส่งถึงบ้าน (กศิพัญญ์ ทองแกม และ โขสิต แพงสร้อย, 2562)

สำหรับความสำคัญในการทำการตลาดในยุคดิจิทัล โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้เผยแพร่ผลสำรวจมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ปี 2564 คาดการณ์ว่ามูลค่าอีคอมเมิร์ซในประเทศไทยในปี 2564 เติบโตถึง 4.01 ล้านล้านบาท (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564) การตลาดดิจิทัลจึงเป็นสิ่งที่เลี่ยงไม่ได้สำหรับการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ธุรกิจจึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพ โดยการออกแบบเครื่องมือการตลาดดิจิทัลให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจซื้อในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Chaffey (2013) ที่ได้กล่าวว่า การตลาดดิจิทัลว่าเป็นการดำเนินการทางการตลาด โดยการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต สื่อดิจิทัล อื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการตลาดสมัยใหม่ ในวิธีการหรือรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการให้กับลูกค้า มีงานวิจัยที่สนับสนุนเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้า และการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยการศึกษาของ ธนิตา อัครโยธิน (2561); สุภกร ต้นนราวุฒิชัย และ บุญไทย แก้วขันตี (2564); กตัญญูตา โอเช่ และ สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์ (2565) ได้พบว่า การตลาดดิจิทัลส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการตลาดดิจิทัลนั้นมีความสำคัญต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของการผู้บริโภคในยุคปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง

จากปัญหาดังกล่าวทำให้เห็นถึงโอกาสและความท้าทาย สำหรับผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์ OTOP จังหวัดนนทบุรี ในการหันมาให้ความสำคัญกับการทำการขายผ่านสังคมออนไลน์ และการทำการตลาดดิจิทัลอย่างจริงจังเพื่อให้สามารถเข้าถึง และนำไปสู่การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี ซึ่งจะช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยที่ได้มาพัฒนาเครื่องมือการตลาดดิจิทัลให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงผู้บริโภคยุคปัจจุบันและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งจะส่งผลให้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น และสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้มีคุณภาพดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาการตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตลาดดิจิทัล

Chaffey (2013) ได้ให้ความหมายของการตลาดดิจิทัล ไว้ว่าการตลาดดิจิทัลเป็นการดำเนินการทางการตลาด โดยการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต สื่อดิจิทัลอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการตลาดสมัยใหม่ ในวิธีการหรือรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการให้กับลูกค้า โดยการตลาดดิจิทัล ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบด้วยกัน (พรพรรณ ตาลประเสริฐ, 2559) ได้แก่

1. เว็บไซต์ (Website)

เว็บไซต์เป็นเครื่องมือสำหรับการทำการตลาดดิจิทัล เพราะการมีเว็บไซต์ก็เปรียบเสมือนมีหน้าร้านค้าของตนเองที่จะแนะนำสินค้า และทำการซื้อขายผ่านหน้าเว็บไซต์ ซึ่งเป็นจุดศูนย์กลางที่จะเชื่อมโยงไปยังสื่ออื่น ๆ จะทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับรู้แบรนด์มีชื่อเสียง มีคุณภาพไว้วางใจได้ เป็นสิ่งที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับแบรนด์มากขึ้น Krueinim (2006) ได้กล่าวว่า เว็บไซต์เป็นกลุ่มของเว็บเพจที่ประกอบไปด้วยหน้าเว็บเพจหลาย ๆ หน้า โดยใช้การเชื่อมโยงระหว่างหน้าด้วยระบบไฮเปอร์ลิงก์ (Hyperlink) ดังนั้น ภายในเว็บไซต์ประกอบด้วยหน้าโฮมเพจและเว็บเพจ

2. สื่อสังคมออนไลน์ (Social Network)

สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและอิทธิพลต่อกลุ่มผู้บริโภคเป็นอย่างมาก เช่น Facebook Instagram Twitter Instagram Google+ Youtube ฯลฯ สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนความรู้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งการแลกเปลี่ยนรูปภาพ วิดีโอ การส่งข้อความและการพูดคุยกัน Nosko, Wood and Molema (2010) นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งของการตลาดทางอินเทอร์เน็ตที่ใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการสื่อสารทางการตลาดและเป้าหมายทางสังคมของแบรนด์ การตลาดสื่อสังคมส่วนใหญ่ครอบคลุมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแบ่งปัน

เนื้อหาทางสังคม วิดีโอและรูปภาพ เพื่อวัตถุประสงค์ทางการตลาด ซึ่งเป็นเทรนด์ใหม่ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็วในรูปแบบที่ธุรกิจเข้าถึงลูกค้าเป้าหมายได้ง่าย (Kaur, 2016)

3. ครงหน้าแรก (Search Engine Optimization : SEO)

ครงหน้าแรกเป็นการทำให้เว็บไซต์ติดอยู่ในอันดับต้น ๆ โดยการปรับแต่งเว็บไซต์ และการเพิ่มลิงค์ที่มีคุณภาพมายังเว็บไซต์ บนหน้าแสดงผลการค้นหา เมื่อกรอกคำค้นหา (Keyword) ที่ต้องการผ่านเครื่องมือค้นหา (Search Engine) ต่าง ๆ อาทิ Google, Yahoo!, Bing, Youtube เป็นต้น สอดคล้องกับ Sezgin and Yildirim (2016) ที่กล่าวว่า การครงหน้าแรก (SEO) ทำให้เว็บไซต์ปรากฏติดอันดับต้น ๆ ในการแสดงผลการค้นหาสำหรับคำหลักบางคำที่ทำให้เว็บไซต์เลื่อนขึ้นไปติดอันดับต้น ๆ ได้ วิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ใช้จำนวนมากเชื่อมต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ กลไกการค้นหา

4. การตลาดเชิงเนื้อหา (Content Marketing)

การตลาดเชิงเนื้อหา มีผลต่อสื่อดิจิทัลมาร์เก็ตติ้งที่ส่งผลต่อเส้นทางการบริโภคสินค้าและบริการของประชากรในประเทศ ซึ่งผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ประชากรในประเทศไทยให้ความสำคัญกับด้านความสนใจกับคอนเทนต์ผลประโยชน์ How to ซึ่งสอดคล้องกับ Philip Kotler Marketing 4.0 กล่าวว่า คอนเทนต์ (Content) ถือเป็นส่วนสำคัญของการทำการตลาดออนไลน์ในยุค 4.0 ซึ่งนอกเหนือจากการที่เจ้าของกิจการหรือเจ้าของธุรกิจทั้งหลายนั้นจะต้องทำให้คนเห็นหรือรู้จักให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจอีกด้วย (Kotler, 2017) สอดคล้องกับ Pulizzi (2014) ที่กล่าวว่า การตลาดเชิงเนื้อหาเป็นกระบวนการทำการตลาดที่สร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่มีคุณค่า เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้บริโภคที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้ลูกค้าสร้างกำไรให้กับธุรกิจ

5. จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email Marketing)

การตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ คือ การส่งข้อความเชิงพาณิชย์ไปยังกลุ่มผู้ใช้อีเมลหรือการส่งไปยังลูกค้าปัจจุบัน ลูกค้าคาดหวัง โดยในรายละเอียดของอีเมลจะเกี่ยวข้องกับการโฆษณา การขาย หรือสิทธิพิเศษ เพื่อสร้างความจงรักภักดี ความไว้วางใจ เชื่อใจ การรับรู้ถึงแบรนด์ การหาลูกค้าใหม่ๆ หรือทำให้ลูกค้าปัจจุบันสามารถตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ได้อย่างรวดเร็ว (พรพรรณ ตาลประเสริฐ, 2559) นอกจากนี้ การตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นวิธีการสื่อสารที่ราคาประหยัด เป็นรูปแบบของ

กลยุทธ์การตลาดแบบตรงและแบบโต้ตอบสามารถตรวจสอบย้อนกลับ โดยจากการศึกษาของ Hartemo (2016) พบว่า การตลาดผ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมากกับการเพิ่มยอดขายและช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการสื่อสารกับผู้บริโภค

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

Kotler and Keller (2016) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมผู้บริโภคไว้ว่าผู้บริโภคทั้งที่เป็นส่วนบุคคล กลุ่มและองค์กรนั้น เลือกซื้อ ใช้ และไม่ชอบสินค้า บริการ โดยในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค เป็นการค้นหาหรือวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อและบริโภคเพื่อทราบถึงลักษณะความต้องการและพฤติกรรม การซื้อและการใช้ของผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้สามารถจัดกลยุทธ์การตลาดที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ เศรษฐวิวัฒน์ คงกะพันธ์ และ วลัยลักษณ์ บวรสินรักดี (2565) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าการตลาดออนไลน์ ทั้งปัจจัยส่วนประสมการตลาดและเครื่องมือการตลาดดิจิทัลผ่านความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำที่ยากจะคาดเดาและสุดท้ายคือพฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นนั้น Kotler and Armstrong (2013) ได้สรุปเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคใช้หลัก 6Ws 1H ซึ่งประกอบด้วย 1) ใครอยู่ในตลาดเป้าหมาย 2) ผู้บริโภคซื้ออะไร 3) ทำไมผู้บริโภคจึงซื้อ 4) ใครมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 5) ผู้บริโภคซื้ออย่างไร 6) ผู้บริโภคซื้อเมื่อใด 7) ผู้บริโภคซื้อที่ไหน โดยแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคงกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคซื้ออะไร มีรูปแบบการชำระเงินอย่างไร ซื้อผ่านช่องทางใด มีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่ออะไร และซื้อในโอกาสใด

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

Flom (2011) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับองค์การหรือตราสินค้าตั้งแต่ก่อนการซื้อ ระหว่างซื้อและหลังการซื้อ ทำให้ธุรกิจสามารถพัฒนากลยุทธ์หรือวิธีการที่จะสามารถตอบสนองความต้องการ สามารถวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดในอนาคตให้เกิดความสนใจในสินค้าและบริการเพื่อตอบโจทยความต้องการของผู้บริโภค กระบวนการตัดสินใจจะเป็นการปฏิบัติของแต่ละบุคคลที่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการซื้อและการใช้สินค้าหรือบริการต่าง ๆ วิธีการศึกษาในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ เป็นวิธีที่ช่วยให้เรียนรู้เรื่องราวของพฤติกรรมผู้บริโภคในส่วนของ

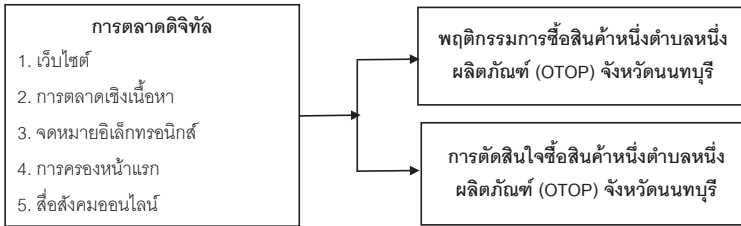
อิทธิพลทางสังคมได้ ปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรม การซื้อจะเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลแต่ละคน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากตัวกระตุ้นแล้วทำให้ตัวผู้บริโภคแสดงพฤติกรรม (Stankevich, 2017) กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การแสวงหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อและพฤติกรรมหลังการซื้อ (Kotler & Keller, 2014)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมา สำหรับบริบทของสินค้าโอท็อปนั้น การตลาดดิจิทัลได้เข้าไปมีบทบาทต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจของผู้บริโภค อย่างงานวิจัยของ กาญจนา ธรรมสา (2563) พบว่า การสื่อสารการตลาดดิจิทัลส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในการให้คำแนะนำ ทำให้ผู้บริโภคยังรู้จักสินค้าโอท็อปมากขึ้น ในขณะที่ จันทนา ทิมทอง (2564) พบว่า การตลาดดิจิทัล ด้านการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์และด้านการตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อป นอกจากนี้ ชนิษฐ์ มหัทธนะชัย และคณะ (2561) ยังพบว่า การทำการตลาดออนไลน์ โดยใช้เว็บไซต์ทำให้ผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการสินค้าโอท็อปเป็นที่รู้จักมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากต่างประเทศ อาทิเช่น งานวิจัยของ Walid, Dojanah and Sulaiman (2016); Rodney Graeme Duffett (2017) และ Abdel Fattah AL-AZZAM and Khaled AL-MIZEED (2021) ได้ศึกษาการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

ดังนั้นเห็นได้ว่า การตลาดดิจิทัลถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับธุรกิจในยุคปัจจุบันที่จะสามารถเข้าถึงและตอบสนองได้ตรงกับความต้องการผู้บริโภค โดยการใช้เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตเป็นตัวขับเคลื่อน ทั้งเว็บไซต์ การครองหน้าแรก การตลาดเชิงเนื้อหา สื่อสังคมออนไลน์ และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการศึกษา การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้ และนำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยและแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปร ดังภาพที่ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นผู้บริโภคที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนนทบุรี และเป็นผู้ที่เคยซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในรูปแบบออนไลน์ แต่เนื่องจากไม่สามารถระบุถึงจำนวนที่แน่นอนได้ จึงคำนวณได้จากสูตรของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (Cochran, 1977) ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 และเพื่อให้มีโอกาสเกิดความคลาดเคลื่อนน้อยลง (Kerlinger, 1972) จึงเพิ่มเป็น 400 ตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างจาก Google Form โดยแชร์ผ่านไลน์แอปพลิเคชัน (Line Application) โดยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและกำหนดเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจะต้องผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีและเคยซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในรูปแบบออนไลน์ โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ แบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อการตลาดดิจิทัลของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี ตอนที่ 3 ระดับความสำคัญของพฤติกรรมการณ์ซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี และตอนที่ 4 ระดับความสำคัญของการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี ทั้งนี้ในตอนี่ 2-4 ใช้มาตราวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดมาตราวัดออกเป็น 5 ระดับ โดย 5 เท่ากับ มากที่สุด และ 1 เท่ากับ น้อยที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามโดยรวม 0.93 และทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 0.63 – 1.00 แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Rovinelli & Hambleton, 1977) จากนั้นนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย (ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่าง) แล้วนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ Alpha Coefficient ใช้สูตรของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 โดยการตลาดดิจิทัล มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 พฤติกรรมการซื้อสินค้าเท่ากับ 0.94 และการตัดสินใจซื้อเท่ากับ 0.94 จะเห็นได้ว่าค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับ 0.70 ขึ้นไป (Hair, Black, Babin, Anderson & Tatham, 2006) ความเหมาะสมที่ใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นต่อการตลาดดิจิทัล ระดับความสำคัญของพฤติกรรมการซื้อสินค้าโอท็อป และระดับความสำคัญของการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อป 2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) การทดสอบ Collinearity โดยค่า Tolerance ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.01 และค่า VIF ต้องมีค่าไม่เกิน 10 ซึ่งทำให้ตัวแปรอิสระไม่ถึงขั้นก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุ (Enter Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อที่ 1 ระดับความคิดเห็นต่อการตลาดดิจิทัลของผู้บริโภคในการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี ภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ($\chi^2 = 4.57$, $SD = 0.85$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) เว็บไซต์ โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่มักซื้อสินค้าในเว็บไซต์ที่มีระบบการใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน ปลอดภัย มีแบนเนอร์โฆษณาเพื่อเข้าหน้าแรกของเว็บไซต์และเลือกซื้อสินค้า 2) ด้านสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้บริโภคเห็นว่าโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางในการอัปเดตข้อมูลต่าง ๆ ที่ต่อเนื่องและรวดเร็ว 3) ด้านการครองหน้าแรก

ผู้บริโภคมักใส่คีย์เวิร์ดสั้น ๆ ในการค้นหา โดยมักมีคำเชื่อมโยงกันผลิตภัณฑ์หรือธุรกิจ ทำให้ค้นหาง่าย และมักที่อยู่อันดับแรก ๆ 4) ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา โดยผู้บริโภคสนใจกราฟิกที่มีเนื้อหาสั้น กระชับ เข้าใจง่าย มีความน่าสนใจ ด้วยการสื่อสารด้วยภาพ หรือการเล่าเรื่องด้วยภาพ และเนื้อหาที่น่าสนใจ และความบันเทิงควบคู่กัน และ 5) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยได้รับอีเมลที่แจ้งข่าวสารหรือโปรโมชั่น รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ รู้สึกเป็นที่น่าสนใจ

ผลการวิจัยข้อที่ 2 ระดับความสำคัญของพฤติกรรมการซื้อขายสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\chi^2 = 4.46$, $SD = 0.73$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านประเภทของสินค้าที่ซื้อ ซึ่งผู้บริโภคให้ความสำคัญกับสินค้าประเภทอาหาร ประเภทเครื่องดื่ม และ ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย ตามลำดับ 2) ด้านรูปแบบการชำระเงิน ผู้บริโภคนิยมชำระโดยการเก็บเงินปลายทาง และ ชำระผ่าน Mobile Banking ตามลำดับ 3) ด้านช่องทางที่ซื้อ ผู้บริโภคนิยมซื้อผ่านเว็บไซต์ มาร์เก็ตเพลส และเฟซบุ๊ก ตามลำดับ 4) ด้านวัตถุประสงค์ในการซื้อ นิยมซื้อไปเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และเป็นของฝาก/ของที่ระลึก ตามลำดับ 5) ด้านโอกาสในการซื้อสินค้า ซื้อเมื่อมีการส่งเสริมการขาย และมีเทศกาล หรือโอกาสพิเศษต่าง ๆ ตามลำดับ

ผลการวิจัยข้อที่ 3 ระดับความสำคัญของการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี พบว่า ผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรีให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\chi^2 = 4.33$, $SD = 0.79$) โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านการตัดสินใจซื้อ ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับรูปแบบการชำระเงินโดยการเก็บเงินปลายทาง 2) ด้านการค้นหาข้อมูล ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับการค้นหาข้อมูลผลิตภัณฑ์โอท็อปบนอินเทอร์เน็ต (Search Engine) รวมทั้งการอ่านความคิดเห็นของผู้ที่เคยใช้สินค้าหรือบริการ (Review) 3) ด้านการรับรู้ปัญหา ผู้บริโภครับรู้สินค้าโอท็อปผ่านจาก เว็บไซต์ มาร์เก็ตเพลส และโซเชียลมีเดีย ตามลำดับ 4) ด้านการประเมิน ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญกับการเปรียบเทียบราคาและคุณภาพก่อนการตัดสินใจซื้อ และ 5) ด้านพฤติกรรมหลังการซื้อ ผู้บริโภคซื้อสินค้าและหากเกิดความประทับใจทั้งตราสินค้า/ร้านค้า แล้ว โอกาสจะกลับไปซื้อซ้ำอีกในอนาคต

ตารางที่ 1: ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี

	B	Beta	t	p-Value	Tolerance	VIF
Constant	0.956		10.122**	0.000	0.478	3.678
เว็บไซต์	0.378	0.391	12.212**	0.001	0.563	3.098
การตลาดเชิงเนื้อหา	0.312	0.223	4.892**	0.000	0.332	2.121
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์	0.142	0.119	9.278**	0.002	0.343	4.872
ครองหน้าแรก	0.323	0.348	6.334**	0.000	0.457	3.289
สื่อสังคมออนไลน์	0.222	0.426	8.132**	0.000	0.566	2.227

$R^2 = 0.602$; $F = 107.076$; $p\text{-value} < .01$

จากตารางที่ 1 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี พบว่า ตัวแปรอิสระคือ การตลาดดิจิทัลสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ พฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้ร้อยละ 60.2 ($R^2 = 0.602$) เหลือร้อยละ 39.8 มาจากสาเหตุอื่น ๆ เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระเป็นรายด้าน พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Beta=0.426) เว็บไซต์ (Beta=0.391) การครองหน้าแรก (Beta = 0.348) การตลาดเชิงเนื้อหา (Beta=0.223) และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Beta=0.119) ตามลำดับ ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ หากทำการตลาดดิจิทัลมากขึ้นจะทำให้ผู้บริโภคมีพฤติกรรม การซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 2: ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี

	B	Beta	t	p-Value	Tolerance	VIF
Constant	1.354		18.109**	0.000	0.333	2.001
เว็บไซต์	0.309	0.317	8.332**	0.001	0.446	3.048
การตลาดเชิงเนื้อหา	0.312	0.311	2.802**	0.000	0.292	1.820
จดหมายอิเล็กทรอนิกส์	0.241	0.219	4.288**	0.000	0.449	2.902
ครองหน้าแรก	0.301	0.278	7.034**	0.003	0.307	4.234
สื่อสังคมออนไลน์	0.420	0.432	11.802**	0.001	0.396	1.123

$R^2 = 0.453$; $F = 202.126$; $p\text{-value} < .01$

จากตารางที่ 2 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี พบว่า ตัวแปรอิสระคือ การตลาดดิจิทัลสามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตาม คือ การตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้ร้อยละ 45.3 ($R^2 = 0.453$) เหลือร้อยละ 54.7 มาจากสาเหตุอื่น ๆ เมื่อวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระเป็นรายด้าน พบว่า สื่อสังคมออนไลน์ (Beta = 0.432) เว็บไซต์ (Beta = 0.317) การตลาดเชิงเนื้อหา (Beta = 0.311) การครองหน้าแรก (Beta = 0.278) และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Beta = 0.219) ตามลำดับ ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กล่าวคือ หากทำการตลาดดิจิทัลมากขึ้นจะทำให้ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถนำมาสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

7

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี พบว่า การตลาดดิจิทัลซึ่งประกอบด้วย สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การครองหน้าแรก การตลาดเชิงเนื้อหา และ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ ส่งผลต่อพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และสามารถอธิบายความผันแปรของ พฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้ร้อยละ 60.2 แสดงให้เห็นว่าการทำการตลาดดิจิทัลทั้ง 5 ด้านนั้น ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อปของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับ กาญจนา ธรรมสา (2563) พบว่า การสื่อสารการตลาดดิจิทัลส่งผลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจซื้อ การตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ยังสอดคล้องกับ ธนิตา อัครโยธิน (2561) ที่พบว่า การตลาดออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ การตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การตลาดเชิงเนื้อหา และการตลาดผ่านเครื่องมือค้นหา มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริโภคในยุคปัจจุบันถูกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าทางการตลาดในรูปแบบใหม่หรือที่เรียกว่าการตลาดดิจิทัล ซึ่งสามารถเข้าถึงผู้บริโภคในปัจจุบันได้ง่ายดาย และสอดคล้องกับพฤติกรรม การซื้อสินค้าของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ทั้งช่องทางการซื้อสินค้า รูปแบบการชำระเงิน ประเภทของสินค้าที่ซื้อ วัตถุประสงค์

ในการซื้อ รวมทั้งโอกาสในการซื้อสินค้า สอดคล้องกับแนวคิดของ เศรษฐวิวัฒน์ คงกะพันธ์ และ วลัยลักษณ์ บวรสินรักติ (2565) ที่ได้กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากสิ่งเร้าการตลาดออนไลน์ ทั้งปัจจัยส่วนประสมการตลาดและเครื่องมือการตลาดดิจิทัล ผ่านความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำที่ยากจะคาดเดาและสุดท้ายคือ พฤติกรรมการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นนั้น ๆ ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปแบบของการเลือกผลิตภัณฑ์ การเลือกตราสินค้า การเลือกผู้ขาย การเลือกเวลาในการซื้อ การเลือกปริมาณในการซื้อ รวมถึงเหตุผลในการซื้อ และวิธีการชำระเงินผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การตลาดดิจิทัลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดนนทบุรี พบว่า การตลาดดิจิทัล ได้แก่ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ การตลาดเชิงเนื้อหา การครองหน้าแรก และจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ตามลำดับ ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 โดยสามารถอธิบายความผันแปรของการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์โอท็อป ได้ร้อยละ 45.3 แสดงให้เห็นว่าการทำการตลาดดิจิทัลทั้ง 5 ด้านนั้น สามารถส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรี สอดคล้องกับ พรพรรณ ตาลประเสริฐ (2559) ที่พบว่า อิทธิพลของการตลาดแบบดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วย ด้านเว็บไซต์ ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา ด้านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ด้านครองหน้าแรก และด้านสื่อสังคม ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคกลุ่มธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร ยังสอดคล้องกับ ชนิษฐา มหัทธนะชัย และคณะ (2561) และจันทนา ทิมทอง (2564) ที่มีการศึกษาทิศทางเดียวกัน โดยพบว่า การตลาดดิจิทัล ด้านการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และด้านการตลาดเชิงเนื้อหาส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อป และเว็บไซต์กับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ จะยังทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าโอท็อปมากขึ้นด้วย เช่นเดียวกับ Walid el at. (2016) ที่พบว่า การใช้เว็บไซต์จากสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค แสดงให้เห็นว่าสินค้าโอท็อป หากการทำการตลาดดิจิทัลผ่านสื่อสังคม หรือเว็บไซต์ รวมถึงการค้นหาข้อมูลการครองหน้าแรก โดยมีการสร้างเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีการใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริโภค ตั้งแต่ก่อนการซื้อ ระหว่างซื้อและหลังการซื้อ ย่อมทำให้ผู้บริโภคมีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อปได้ง่ายยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ

Flom (2011) ได้กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับองค์กรหรือตราสินค้าตั้งแต่ก่อนการซื้อ ระหว่างซื้อและหลังการซื้อ ทำให้ธุรกิจสามารถพัฒนากลยุทธ์หรือวิธีการที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า การตลาดดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน มีความสำคัญต่อธุรกิจ โดยสามารถทำให้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ประกอบการสินค้าโอท็อป ควรหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาช่องทาง การจัดจำหน่ายออนไลน์ให้มากขึ้น ที่จากเดิมมีเพียงจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับช่องทางอื่น ๆ ทั้งนี้การทำการพัฒนาช่องทางดังกล่าว จำเป็นที่จะต้องดำเนินการควบคู่ไปพร้อมกับการทำการตลาดดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค โดยเฉพาะในด้านสื่อสังคมออนไลน์ และเว็บไซต์ ตามลำดับ ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคสูงสุด มีรายละเอียดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการทำการตลาดดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน ดังต่อไปนี้

1.1 ด้านสื่อสังคมออนไลน์ อาทิเช่น เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม ติ๊กต็อก ไลน์ ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันได้รับความนิยมเป็นอย่างมากกับทุกกลุ่มช่วงอายุ ผู้ประกอบการควรสร้างช่องทางที่เป็นของตนเองโดยอาจใช้ชื่อเป็นกลุ่มของผู้ประกอบการ หรือชื่อตราสินค้า เป็นต้น สร้างฐานข้อมูลลูกค้า มีการอัปเดตแจ้งข้อมูลข่าวสาร โปรโมชันใหม่ ๆ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดตามช่วงเทศกาลต่าง ๆ มีคุณค่าและน่าสนใจ รวมทั้งการเปิดพื้นที่ให้ผู้บริโภคได้เข้ามามีส่วน สามารถร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอข้อเสนอด่าง ๆ ที่มีประโยชน์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้

1.2 เว็บไซต์ เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการควรพัฒนาเว็บไซต์เป็นของตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดความน่าเชื่อถือและแสดงความมีตัวตน โดยเว็บไซต์จะต้องมีระบบการใช้งานง่ายไม่ซับซ้อน มีความน่าเชื่อถือและปลอดภัย สามารถแชร์ลิงค์ของเว็บไซต์ไปยังช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงและเลือกซื้อสินค้า และนอกจากนี้จะต้องมีบริการตอบคำถามหรือข้อสงสัยของผู้บริโภคได้

1.3 การครองหน้าแรก ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เมื่อผู้บริโภคมีปัญหาหรือต้องการค้นหาข้อมูลสินค้าโอท็อป ดังนั้นผู้ประกอบการจะต้องเรียนรู้

ในการสร้างการใช้คำหรือคีย์เวิร์ด ที่มีความเหมาะสม ไม่ยาวจนเกินไป มีความสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์ หรือธุรกิจ ซึ่งมีคำดังกล่าวในเว็บไซต์ จะทำให้เว็บไซต์มีการค้นหาง่ายยิ่งขึ้น และทำให้มีโอกาสอยู่ในอันดับต้น ๆ ของการค้นหา โดยเฉพาะการค้นหาในกูเกิล (Google)

1.4 ด้านการตลาดเชิงเนื้อหา เป็นการทำการตลาดที่มีความสำคัญที่จะสามารถทำให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจติดตาม ดังนั้นผู้ประกอบการอาจสร้างเนื้อหาในรูปแบบการนำเสนออาจเป็นกราฟิก วิดีโอ ที่มีเนื้อหาสั้น กระชับ เข้าใจง่าย การสื่อสารด้วยภาพหรือการเล่าเรื่องด้วยภาพ เป็นต้น ทั้งนี้เนื้อหาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจและติดตามหรือแชร์ข้อมูล โดยเนื้อดังกล่าวจะต้องมีคุณค่าและเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภค

1.5 จุดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ผู้ประกอบการควรนำมาใช้เพื่อสื่อสารไปยังผู้บริโภคเป้าหมาย อาจเป็นการแจ้งข่าวสารหรือโปรโมชั่น รวมถึงสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะการรักษาความสัมพันธ์กับลูกค้าเก่าที่เคยซื้อสินค้า ทำให้สามารถมีโอกาสกลับมาซื้อซ้ำอีกในอนาคต

ทั้งนี้การทำการตลาดดิจิทัล เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคจังหวัดนนทบุรีนั้น ผู้ประกอบการอาจนำเครื่องมือการตลาดดิจิทัลทั้ง 5 ด้าน มาบูรณาการใช้ร่วมกันในการสื่อสารไปยังผู้บริโภคเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับประชากรพื้นที่อื่น ๆ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อป ในลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการซื้อผ่านแอปพลิเคชัน ว่ามีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจซื้อสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคอย่างไร เนื่องจากการซื้อผ่านแอปพลิเคชันมีความสะดวกและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ธรรมสา. (2563). พฤติกรรมการตลาดแบบดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า OTOP ประเภทเสื้อผ้า และเครื่องแต่งกายของบุคลากรองค์กรบริหารส่วนจังหวัดเชียงราย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- กัตัญญูตา โอเช่ และ สุวัฒนา ตั้งสวัสดิ์. (2565). การตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคในกลุ่มจังหวัดนครชัยบุรินทร์. *วารสาร วิชาการเทคโนโลยีการจัดการ*, 3(1), 57-70.
- กศิพัญญ์ ทองแกม และ โฆสิต แพงสร้อย. (2562). ปัญหาและแนวทางส่งเสริมการขาย สินค้าโอท็อปบนตลาดออนไลน์เชิงพุทธในจังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาวิทยาลัย มหาสารคาม*. 6(9), 4627-4643.
- จันทนา ทิมทอง. (2564). *นวัตกรรมผลิตภัณฑ์และการตลาดดิจิทัลที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ซื้อสินค้าโอท็อปของผู้บริโภคในจังหวัดชุมพร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง). ThaiLis. <https://tdc.thailis.or.th/tdc/basic.php>
- ชนินทร์ มัทธนะชัย บุษราภรณ์ มัทธนะชัย ทิวาวลัย ต๊ะการ จิตรภรณ์ ธาราพิทักษ์ วงศ์ ชัยทัศน์ เกียรติยากุล และ มานพ ชุ่มอุ่น. (2561). *การพัฒนาระบบ ดิจิทัลคอมเมอร์ซเพื่อส่งเสริมการตลาดของผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่*. (งานวิจัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่ และสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ)
- ธนิดา อัสวโยธิน. (2561). การตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ ของผู้บริโภคในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร ธุรกิจ ไม้ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรพิมล สัมพัทธ์พงศ์. (2559). พฤติกรรมและความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อ ผลิตภัณฑ์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(1), 62-71.
- พรพรรณ ตาลประเสริฐ. (2559). อิทธิพลของการตลาดแบบดิจิทัลต่อการตัดสินใจซื้อ ของผู้บริโภคกลุ่มธุรกิจการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ). http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2865/1/pomphan_tarn.pdf
- มาร์เก็ตติ้งอุปล. (2562, 5 กันยายน). 3 จุดอ่อน “OTOP ไทย” กับ 5 เคล็ดลับความสำเร็จ 20 แปรนด์ไทยไม่แพ้ชาติใดในโลก. <https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/decoding-the-success-of-thai-local-brand/>

- เศรษฐวิรุทธิ์ คงกะพันธ์ และ วลัยลักษณ์ บวรสินรักดี. (2565). พฤติกรรมการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภคสูงอายุ จังหวัดภูเก็ตในยุคดิจิทัล. *วารสารรัชต์ภักย์*, 16(47), 273-286.
- สุภกร ตันวรารุณชัย และ บุญไทย แก้วขันตี. (2564). ปัจจัยการตลาดแบบดิจิทัล การโฆษณาผ่านสื่อสังคมออนไลน์และความสามารถด้านโลจิสติกส์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านช่องทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. *วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์*, 15(22), 23-40.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2564, 14 ตุลาคม). *ETDA คาดอีคอมเมิร์ซไทยปี 64 พุ่งสูงถึง 4.01 ล้านล้านบาท*. <https://www.mcot.net/view/8CwbihJv>
- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2564, 1 มิถุนายน). รายงานหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล. <https://otop.cdd.go.th/report#>.
- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2563, 28 พฤษภาคม). การตลาด. <https://cep.cdd.go.th/otop-data/>.
- อินไซด์เอท์สตอรี. (2562, 28 กรกฎาคม). *ชวนเที่ยวงาน OTOP “อัตลักษณ์เมืองนนท์” ณ โรบินสัน ไลฟ์สไตล์ สมุทรปราการ*. <http://www.insightoutstory.com/2019/08/otop-28.html>
- Abdel Fattah AL-AZZAM & Khaled AL-MIZEED. (2021). The Effect of Digital Marketing on Purchasing Decisions: A Case Study in Jordan. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*. 8(5), 455-463.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision marking* (4th ed.). John wiley & Sons.
- Chaffey, D. (2013, December 18). *Definitions of E-marketing vs Internet vs Digital marketing*. <https://www.smartinsights.com/digital-marketing-strategy/online-marketing-mix/definitions-of-emarketing-vs-internet-vs-digital-marketing/>
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd ed.). John Wiley and Sons Inc.

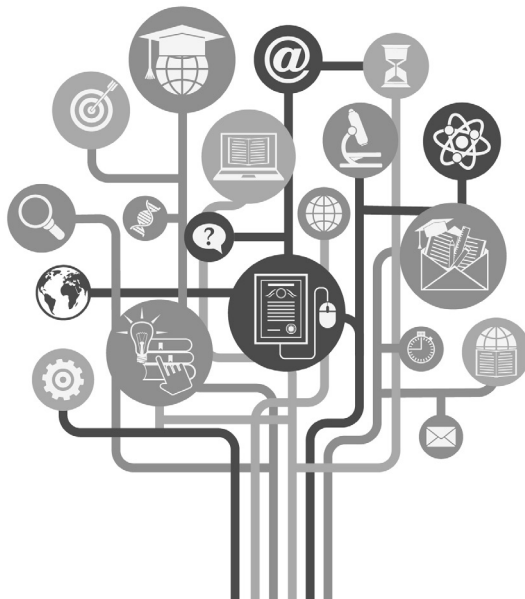
- Flom, J. (2011, September 7). *The Value of Customer Journey Maps: A UX Designer's Personal Journey*. <https://www.uxmatters.com/mt/archives/2011/09/the-value-of-customer-journey-maps-a-ux-designers-personal-journey.php>
- Hair J.F., Black W.C., Babin B.J., Anderson R.E. & Tatham R.L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Pearson Prentice Hall
- Hartemo, M. (2016). Email marketing in the era of the empowered consumer. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 10(3), 212-230.
- Kaur, G. (2016). Social Media Marketing. *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 4(6), 34-36.
- Kerlinger, F. (1972, April 3-7). *The Study and Measurement of Values and Attitudes*. (Paper presented). At the American Educational Research Association, Chicago, Illinois. <https://eric.ed.gov/?id=ED079618>
- Kotler, P. (2017). *Marketing 4.0: Moving from Traditional to Digital*. John Wiley & Sons, Inc.
- Kotler, P & Armstrong, G. (2013). *Principles of Marketing* (15th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2014). *Marketing Management* (15th ed.). Pearson Education.
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2016). *Marketing Management* (15th global ed.). Pearson Education.
- Kruenium, P. (2006). *Learn to create computer-assisted lessons (CAI) with Authorware 7 novice* (1st ed.). IDC Infographic Center.
- Nosko, A., Wood, E., & Molema, S. (2010). All About me: Disclosure in Online Social Networking Profiles: The Case of FACEBOOK. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 406-418.
- Pulizzi, J. (2014). *Epic content marketing: how to tell a different story, break through the clutter, and win more customers by marketing less*. McGraw-Hill.

- Rodney Graeme Duffett. (2017). Influence of social media marketing communications on young consumers' attitudes. *Young Consumers*, 18(1), 19-39
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Tijdschrift voor Onderwijs research*, 2(2), 49–60.
- Sezgin, E., & Yildirim, S. O. (2016). *Trends of factors and theories in health information systems acceptance: 2002-2014 Review*. IGI Global.
- Stankevich, A. (2017). Explaining the Consumer Decision-Making Process. *Journal of International Business Research and Marketing*, 2(6), 7-14.
- Walid, I., Dojanah, M., & Sulaiman, A. (2016). The impact of social media as a marketing tool on purchasing decisions (Case study on Samsung for electrical home appliances). *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*, 4(1), 14-28.

8

พฤติกรรม การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก Behavior in Using Financial Transaction Services on Mobile Phones of Generation Y Consumers in Tak

วิภาวรรณ พิสิฐเวช
Wipawan Pisitwej

พฤติกรรม การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก

Behavior in Using Financial Transaction Services on
Mobile Phones of Generation Y Consumers in Tak

วิภาวรรณ พิสิฐเวช¹

Wipawan Pisitwej

คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ตาก 63000 ประเทศไทย

The Faculty of Business Administration, Northern College, Tak 63000, Thailand

e-mail : wipisit99@gmail.com

Received : June 21, 2023 Revised : November 8, 2023 Accepted : November 14, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรม และความสัมพันธ์ระหว่าง ข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก จำนวน 400 ตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าไคสแควร์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ใช้บริการธนาคารกสิกรไทย โดยมีระยะเวลา ในการใช้บริการ 1-2 ปี ใช้โอนเงินระหว่างบัญชี จำนวนเงินต่อครั้ง 1,000-5,000 บาท ชำระค่าบริการ โดยหักเงินสดจากบัญชี ช่วงเวลาไม่แน่นอน ระยะเวลาต่อครั้งน้อยกว่า 5 นาที และปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.05 ปัจจัยแรกคือด้านบริการตรวจสอบข้อมูล ผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ได้ตลอดเวลา รองลงมาคือ ด้านระบบทำธุรกรรมได้รวดเร็ว ด้านคุณภาพข้อมูล มีการอัปเดตข้อมูลทันต่อความต้องการใช้และ ด้านการนำมาใช้ โดยรวมมีความพึงพอใจ ส่วนผลกระทบต่อ การตัดสินใจ พบว่า เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ แตกต่างกัน รวมถึงพฤติกรรมที่ส่งผลต่อปัจจัยการตัดสินใจ ด้านคุณภาพเครื่องมือ ด้านคุณภาพข้อมูล ด้านระบบ ด้านบริการ และด้านการนำมาใช้ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้; บริการธุรกรรมทางการเงิน; โทรศัพท์เคลื่อนที่

Abstract

The objectives of this research was to investigate the behavior in using financial transaction services on mobile phones of Generation Y consumers

in Tak. 400 Generation Y consumers selected as the samples of the study. The statistics used were frequency, percentage, average, standard deviation, and chi-square. The results showed that most of the respondents used Kasikorn Bank services with a service period of 1-2 years, using them to transfer money between accounts, the amount per time was 1,000-5,000 baht, paying for services by debiting cash from the account, at uncertain periods, with less than 5 minutes per service. In terms of factors affecting the overall decision, it was at a high level with an average of 4.05. The first factor was the service and auditing financial information via mobile applications at any time. Next on down were: the factor of system of fast transaction, the factor of data quality that the information was updated in time to meet the demand and the factor of utilization with overall satisfaction. In terms of the impact on decision-making, the results found that the respondents who were from different gender, age, education, occupation, average monthly income affected the decision-making behavior, data quality, system, service, and utilization factors, with a statistically significant level of .05.

Keywords: Behavior in Using; Financial Transaction Services; Mobile Phones

บทนำ

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันธนาคารได้รับแรงกดดันอย่างมากให้ต้องยกระดับความพึงพอใจ รวมทั้งการที่จะต้องรักษา และดึงดูดลูกค้าของตนให้อยู่บนแพลตฟอร์มของตัวเองได้มากที่สุด ซึ่งกลยุทธ์สำคัญอันดับแรก ที่ธนาคารจะต้องใส่ใจ คือ ‘การเข้าใจปัญหา’ หรือ ‘Pain Point’ ที่ลูกค้ากำลังเผชิญ และหาทางแก้ไข ปัญหา ที่ต้อบใจത്യ และสร้างคุณค่าได้อย่างแท้จริง เช่น ปัญหาเรื่องการรอคอยแก้ไข ด้วยวิธีให้บริการจองคิวล่วงหน้าผ่านแอปพลิเคชัน ซึ่งจะแจ้งเตือนเมื่อใกล้ถึงคิวรับบริการของลูกค้าจุดนี้ทำให้ ธนาคารสามารถเปลี่ยน ‘Pain Point’ เป็น ‘Gain Point’ ที่ทำให้ลูกค้าวางแผน ทำธุรกรรมได้สะดวกยิ่งขึ้น (ชาญชัย ชัยประสิทธิ์, 2565) อีกทั้งสถานะการแข่งขันที่รุนแรงของธนาคารต่างๆ ความรวดเร็วของการบริการ และการอำนวยความสะดวกให้แก่ลูกค้าในการทำธุรกรรม ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าจึงเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะดึงดูดลูกค้าให้มาใช้บริการ ซึ่งก่อให้เกิดการบริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ E-Banking ซึ่งในแต่ละธนาคารก็จะมีชื่อเรียกแตก

ต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็น “Bualuang mBanking” ของธนาคารกรุงเทพ “K PLUS” ของธนาคารกสิกรไทย “SCB EASY” ของธนาคารไทยพาณิชย์ “ttb Internet Banking” ของธนาคารทีเอ็มบีธนชาต และ “Krungthai NEXT” ของธนาคารกรุงไทย เป็นต้น

อรรถพร ดวงมณี และต่อตระกูล อุบลวัตร (2561:151) สังคมไร้เงินสด (Cashless Society) นับเป็นการตอบสนอง ต่อยุคเศรษฐกิจปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่ช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมไร้เงินสด นั่นทนี ลักษณะมีการค้า (2561:15) สังคมไร้เงินสด ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สาเหตุสำคัญมาจาก ระบบการชำระเงินที่พัฒนาขึ้นช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้จ่ายและลดต้นทุนการทำธุรกรรมทางการเงิน ทำให้ประชาชนใช้เงินสดลดลง ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เกิดขึ้นเช่นเดียวกับหลายประเทศทั่วโลก สำหรับประเทศไทย ข้อมูลชี้ว่า คนไทยนิยมใช้ e-Payments ในการชำระเงินมากขึ้น สะท้อนจาก สัดส่วนเงินสดที่หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ (currency in circulation: CIC) ต่อ GDP ที่ไม่ได้ปรับลดลง แต่ทรงตัว ที่ประมาณร้อยละ 9.0 ขณะที่สัดส่วน มูลค่าการใช้ e-Payments ต่อ GDP กลับเพิ่มขึ้น ในระยะหลัง จากอัตราการขยายตัว ของปริมาณเงินสดหมุนเวียน ในระบบเศรษฐกิจ ที่เติบโตชะลอลงกว่าครึ่ง เทียบกับช่วงปี 2004-2013 ในทางกลับกัน ปริมาณ การใช้ e-Payments ของคนไทยกลับเร่งขึ้นอย่างก้าวกระโดด ในลักษณะ exponential growth จากความนิยมในการใช้ e-Payments ผ่าน internet mobile banking (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563 :2) ซึ่งในปัจจุบัน คนกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยส่วนใหญ่ เป็นคนกลุ่มวัยทำงาน มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง ไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ มีทัศนคติการยอมรับ นิยมความสะดวก รวดเร็ว ทันสมัยตามเทคโนโลยี สะดวกเลือกใช้ บริการธุรกรรมทางการเงิน ผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่มากขึ้น

จากประเด็นดังกล่าว ทำให้มีความสนใจที่จะศึกษา ถึง พฤติกรรมในการใช้ บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก ว่ามีทัศนคติ การยอมรับ และพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่เป็นอย่างไบบ้าง เพื่อที่จะนำข้อมูลไปพัฒนา การให้บริการด้านธุรกรรมทางการเงิน ให้ทันสมัย ครบวงจร มีความปลอดภัย สามารถสร้างความพึงพอใจ ได้ตรงตามกับความต้องการของคนยุคใหม่ โดยมีการอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ของการทำธุรกรรมทางการเงินธนาคาร ไม่ให้เป็นเรื่องที่น่ากลัวอีกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัย ด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย ของกลุ่มผู้บริโภคชนนอร์ชนวัย ในเขตจังหวัดตากที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการใช้บริการ ธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคชนนอร์ชนวัย ในด้านคุณภาพข้อมูล ด้านระบบด้านบริการ และด้านการนำมาใช้ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจโดยรวมในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่

การทบทวนวรรณกรรม

1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

Solomon (1996:7) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง การศึกษาถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อทำการเลือกสรร การซื้อ การใช้ การบริโภค ที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ ความคิดหรือประสบการณ์ เพื่อสนองความต้องการ และความปรารถนาต่าง ๆ ให้ได้รับความพอใจ” Loudon and Bitta (1998: 9) กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการตัดสินใจและกิจกรรมทางกายภาพที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง เมื่อมีการประเมินการได้มาซึ่งสินค้าและบริการ

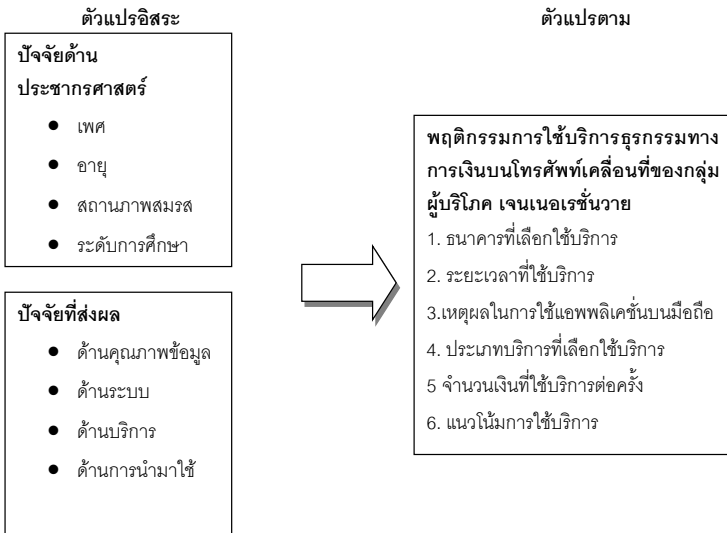
สรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้บริโภค หมายถึง กระบวนการ ที่เกี่ยวข้อง กับการเลือกสรร และหรือในการตัดสินใจ เพื่อเลือกซื้อสินค้า หรือบริการนั้น ๆ ด้วยความพึงพอใจ และตอบสนอง ต่อความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งพฤติกรรมผู้บริโภค มีความสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ ในธุรกิจทางการตลาด ทั้งสินค้า และบริการ เนื่องจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่แสดงออกจะมีผลต่อการวางแผนทางธุรกิจ เพื่อทราบว่า ผู้บริโภคต้องการอะไร จากตลาด เช่น ต้องการรูปแบบสินค้าแบบใด ราคาเท่าไร เป็นต้น ดังนั้น การนำผลวิจัยของพฤติกรรมผู้บริโภคมาศึกษา ก็เพื่อจัดวางกลยุทธ์ทางการตลาด ด้วยแนวทางทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดหรือ 4' Ps ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อสินค้า และบริการว่า มีความคิดเห็นเช่นไร ต่อการบริโภคสินค้า และหรือบริการของแต่ละบุคคล ซึ่งผลวิจัยทางพฤติกรรมของผู้บริโภค ที่จะได้นั้น สามารถนำไปเปรียบเทียบทำการกำหนดและปรับกลยุทธ์ เพื่อความสอดคล้อง ต่อพฤติกรรมทางการเลือกบริโภคของแต่ละปัจเจกบุคคล ให้เกิดประประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ต่อธุรกิจผลิตภัณฑ์ฯ ต่อไป

2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริการ

Gronroos (1990) คุณภาพการให้บริการ (Service Quality) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อมีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างผู้บริโภค และพนักงานให้บริการ หรือสินค้า หรือระบบของผู้ให้บริการ ซึ่งสามารถทราบความต้องการ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ฌ์รัฐพัชร ลอประเสริฐ (2549:12) คุณภาพการบริการเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างทางธุรกิจที่สามารถทำให้ธุรกิจอยู่เหนือคู่แข่ง โดยผู้ให้บริการ ควรคำนึงถึงความต้องการ ความรู้สึก ที่ทำให้ลูกค้าพึงพอใจ และนึกถึงเสมอ เมื่อได้ใช้สินค้า และบริการ ไปจนถึงความภักดีของลูกค้า สำหรับการวัดคุณภาพการบริการ ในธุรกิจบริการ พบว่า Parasuraman, Zeithaml and Berry (1985) ได้พัฒนาเครื่องมือ เพื่อประเมินการรับรู้ของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการ และเพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการพัฒนา คุณภาพของงานบริการ เรียกว่า SERVQUAL ซึ่งเป็นหนึ่งในมาตรวัด ที่มีชื่อเสียง ต่อมาพบว่า มีระดับความสัมพันธ์กันเอง (Degree of Correlation) ระหว่างตัวแปรดังกล่าวค่อนข้างสูง จึงปรับเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพของบริการ โดยให้เหลือเกณฑ์อย่างกว้างรวม 5 เกณฑ์ ซึ่งแต่ละเกณฑ์ ได้กำหนดเครื่องมือ ในการวัดระดับคุณภาพ การให้บริการ (Zeithaml, Bitner, & Gremler ,2006)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

รูปภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบน โทรศัพท์เคลื่อนที่ แตกต่างกันไป

2. ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก ด้านคุณภาพเครื่องมือ ด้านระบบ ด้านบริการ ด้านการนำมาใช้ ไม่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบน โทรศัพท์เคลื่อนที่

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคกลุ่มเจนเนอเรชันวาย ที่เกิดระหว่างปี ค.ศ.1980 - 1997 หรือ พ.ศ. 2523 -2540 มีอายุระหว่าง 20 -37 ปี ที่เคยใช้บริการ ธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน (Infinite Population) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่น ของกลุ่มตัวอย่างให้มีค่าเท่ากับร้อยละ 95 โดยใช้สูตร ในการคำนวณดังนี้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551 : 14)

$$n = \frac{Z^2}{4 E^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

E = ความคลาดเคลื่อนในการประเมินค่า

Z = ค่าปกติมาตรฐานที่ได้จากตารางแจกแจงแบบปกติ
มาตรฐานโดยที่ระดับความเชื่อมั่น 95% Z=1.96

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร } n &= \frac{(1.96^2)}{4 (0.05)^2} \\ &= 384.16 \end{aligned}$$

และได้ทำการสำรวจข้อมูลของแบบสอบถาม 4% เท่ากับ 15 คน ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 400 คน การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Method) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง แบบไม่ทราบความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) และวิธีสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ย

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผล ต่อการใช้บริการ ธุรกิจทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการบริการ และด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งในแต่ละคำถาม ให้ระดับความสำคัญให้เลือก 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับของการประเมินดังนี้

ค่าประเมิน	ระดับความคาดหวัง
5	ส่งผลมากที่สุด
4	ส่งผลมาก
3	ส่งผลปานกลาง
2	ส่งผลน้อย
1	ส่งผลน้อยที่สุด

การแปลความหมายเฉลี่ยของระดับการส่งผล กำหนดได้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	ความหมาย
4.20 – 5.00	หมายถึง ส่งผลมากที่สุด
3.40 – 4.19	หมายถึง ส่งผลมาก
2.60 – 3.39	หมายถึง ส่งผลปานกลาง
1.80 – 2.59	หมายถึง ส่งผลน้อย
1.00 – 1.79	หมายถึง ส่งผลน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้บริการธุรกิจทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลุ่มผู้บริโภคเงินออเวอร์เซ็นวราย มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดจำนวน 15 ข้อและส่วนที่ 4 เป็นส่วนข้อเสนอแนะ แสดงความคิดเห็น และเป็นคำถามปลายเปิด

การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ มีขั้นตอนคือ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมรายละเอียด และงานวิจัยที่กำหนด 2) สร้างแบบสอบถาม ให้สอดคล้องกับ กรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ 3)ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และให้คำแนะนำ เพื่อแก้ไขปรับปรุงให้ตรงตามวัตถุประสงค์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น 4) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตาม

ข้อ 3 เสนอผู้เชี่ยวชาญทางด้านบริหารธุรกิจ จำนวน 3 ท่าน พิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ปรับปรุง ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย 5) นำแบบสอบถามที่ตรวจสอบแล้ว ไปทำการตรวจคุณภาพ โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient;) จำนวน 30 ชุด โดยจะมีค่าแสดงถึงความเชื่อมั่นสูง ค่า alpha = .76 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70 ถือว่าเป็นเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่นที่เหมาะสม และยอมรับได้ (สุวิชาน มนแพวงศาสนนท์, 2545 :129-131) และ 6) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้แล้ว มาตรวจสอบ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูล โดยข้อมูลแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการแจกแบบสอบถาม ให้กลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนด กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง เมื่อรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งหมดแล้ว ทำการตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ ข้อมูลตามขั้นตอนต่อไป

การจัดทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาทั้งหมด มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก 2) การลงรหัส (Coding) นำแบบสอบถามที่ถูกต้อง มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า 3) การประมวลผลข้อมูล ข้อมูลที่ได้ลงรหัสแล้วมาบันทึกเข้า File โดยใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ เพื่อทำการประมวลผล ซึ่งใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS ในการคำนวณค่า สถิติโดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 4) นำข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม มาคิดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 5) นำข้อมูลด้านลักษณะ ทางประชากรศาสตร์ ที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก มาคิดด้วยค่าสถิติ เชนอนูมานโดยใช้ t-test เปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม ในเรื่อง เพศ และใช้ค่าสถิติ ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างที่มากกว่า 2 กลุ่ม 6) เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนระดับปัจจัย ที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ความหมายของคะแนนเฉลี่ย ของคำตอบ โดยอาศัยขอบเขตของคะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 แล้วแปลความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนด โดย Best John W (1981 : 179-187) ดังต่อไปนี้

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean/Average) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) 2) หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามของ (Cronbach's alpha – coefficient) 3) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistic) ได้แก่ 3.1) ทดสอบความแตกต่าง ระหว่างคะแนนเฉลี่ยด้านเพศ โดยใช้สถิติ ใช้สูตร t-test Independent Sample 3.2) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ของกลุ่มตัวอย่างที่มากกว่า 2 กลุ่ม เช่น อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สูตรค่า One-way Analysis of Variance /ANOVA กรณีพบความแตกต่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 หรือระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัย

แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์

เพศ พบว่า ผู้ใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.20 และเพศชาย จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 39.80

อายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 รองลงมาคือน้อยกว่า 20 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.50 อายุ 31-40 ปี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.80 และ 41ปีขึ้นไป จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.20 ตามลำดับ

การศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 172 คิดเป็นร้อยละ 43.00 รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50

อาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน และนักศึกษา จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมาคือ พนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 เจ้าของกิจการ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00

รายได้ต่อเดือน พบว่า ส่วนใหญ่ มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 20,000 บาท จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.20 รองลงมาคือ 20,000-30,000 บาท จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รายได้ 30,001-40,000 บาท จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 รายได้ 40,001-50,000 บาท จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.50 และมีรายได้ 50,001 บาทขึ้นไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.80 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก พบว่า การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : แสดงค่าคะแนนเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่เกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การตัดสินใจในการใช้บริการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ด้านคุณภาพข้อมูล	3.90	0.80	มาก
ด้านระบบ	4.24	0.69	มากที่สุด
ด้านบริการ	4.28	0.72	มากที่สุด
ด้านการนำมาใช้	3.76	0.79	มาก
ผลรวมในแต่ละด้าน	4.05	0.75	มาก

ด้านคุณภาพข้อมูล ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การอัปเดตข้อมูล ทันต่อความต้องการใช้ มีค่าเฉลี่ย 4.39 รองลงมาคือ ข้อมูลมีความครบถ้วน และสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีค่าเฉลี่ย 3.94 ข้อมูลมีความละเอียดชัดเจน มีค่าเฉลี่ย 3.92 อัปเดตข้อมูล การใช้งานทันสมัย อยู่เสมอ มีค่าเฉลี่ย 3.84 ข้อมูลถูกต้อง มีค่าเฉลี่ย 3.66 และลำดับสุดท้ายคือ ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ แสดงแหล่งที่มาของข้อมูล มีค่าเฉลี่ย 3.64

ด้านระบบ ภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า แสดงผลการทำงานธุรกรรมได้อย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.54 รองลงมา

คือ เข้าใช้งาน และเชื่อมต่อได้อย่างรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.48 รูปแบบที่ดึงดูดใจ ในการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.41 ความพร้อมในการให้บริการ ระบบไม่ขัดข้อง สามารถ Log In ได้ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.31 การจัดการรูปแบบ ในการเข้าถึงระบบได้ง่าย มีค่าเฉลี่ย 4.24 สามารถรองรับ ระบบการทำงานได้ทุกระบบปฏิบัติการ เช่น IOS Android มีค่าเฉลี่ย 4.02 และลำดับสุดท้ายคือ เมื่อเข้าใช้งานแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ สามารถเข้าใจสัญลักษณ์ต่าง ๆ ได้ทันที มีค่าเฉลี่ย 3.70

ด้านบริการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.28 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สามารถใช้บริการ และตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ผ่านแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ได้ตลอดเวลา มีค่าเฉลี่ย 4.55 รองลงมาคือ ช่วยลดเวลา สามารถใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา เช่น การใช้งาน ในต่างประเทศ บางธนาคาร ไม่สามารถที่จะใช้เพื่อ ทำธุรกรรมทางการเงินได้ มีค่าเฉลี่ย 4.54 Call Center ที่ดูแลการใช้งานแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ สามารถตอบ ข้อซักถาม แก้ปัญหาได้ทันที มีค่าเฉลี่ย 4.48 Call Center (ที่ดูแลการใช้งานแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่) ให้ข้อมูลที่ถูกต้องแม่นยำ และเชื่อถือได้ มีค่าเฉลี่ย 4.01 และลำดับสุดท้ายคือ มีประโยชน์ และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ในการทำธุรกรรมทางการเงิน มีค่าเฉลี่ย 3.82

ด้านการนำไปใช้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน ผ่านแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของธนาคาร มีค่าเฉลี่ย 4.25 รองลงมาคือ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และง่ายต่อการใช้งาน มีค่าเฉลี่ย 4.11 สามารถใช้งานผ่านแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพื่อทำธุรกรรม ที่ต้องการอย่างต่อเนื่องในอนาคต มีค่าเฉลี่ย 3.82 ในอนาคตจะโอนเงินหรือทำธุรกรรมทางการเงิน ผ่านแอปพลิเคชัน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ด้วยจำนวนเงินที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.76 จะแนะนำการใช้บริการแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ให้ผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 3.30 และลำดับสุดท้ายคือ การทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีความรวดเร็วและสะดวก มีค่าเฉลี่ย 3.29

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของลูกค้า ที่ใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเงินออเวอร์ไนท์ ในเขตจังหวัดตาก พบว่า ส่วนใหญ่มีระยะเวลาที่ใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบน โทรศัพท์เคลื่อนที่ 4-6 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมาคือ น้อยกว่า 1 ปี ร้อยละ 24.80 ระยะเวลา

7-9 ปี ร้อยละ 17.80 ส่วนใหญ่ มีเหตุผลต่อ ความน่าเชื่อถือ ของธนาคาร ร้อยละ 25.20 รองลงมาคือ ใช้จ่ายเงินเดือน ผ่านบัญชีของธนาคาร ร้อยละ 23.20 รูปแบบ การใช้ยังไม่ซับซ้อน ร้อยละ 20.20 ส่วนใหญ่เลือกใช้ เพื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการ ร้อยละ 47.00 รองลงมาคือ สอบถามยอดเงินคงเหลือ ร้อยละ 23.50 และโอนเงิน ระหว่างบัญชี ร้อยละ 18.80 ซึ่งจำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง น้อยกว่า 1,000 บาท จำนวน 221 คน ร้อยละ 55.30 รองลงมาคือ 1,000-5,000 บาท ร้อยละ 26.30 และ 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 8.20 และมีแนวโน้มการใช้บริการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 58.00 รองลงมาใช้บริการเท่าเดิม ร้อยละ 37.00 และใช้บริการลดลง ร้อยละ 5.00

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ แตกต่างกัน

ผลกระทบต่อเพศต่างกัน ต่ออายุต่างกัน ต่อระดับการศึกษาต่างกัน ต่ออาชีพ ต่างกัน และต่อรายได้ต่างกัน พบว่า มีผลกระทบต่อการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรม ทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของผู้บริโภคเจนเนอเรชันวาย ในเขตจังหวัดตาก ด้านคุณภาพข้อมูล ด้านระบบ ด้านบริการและด้านการนำมาใช้ แตกต่างกัน ที่ระดับ นัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ .05

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรม ทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ด้านคุณภาพเครื่องมือ ด้านระบบ ด้านบริการ ด้านการนำมาใช้ พบว่าทุกด้าน ไม่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีค่าSig น้อยกว่า 0.05 ส่งผลต่อปัจจัยการตัดสินใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ .05 ดังตัวอย่างตารางเปรียบเทียบที่ 2 ด้านคุณภาพ เครื่องมือ

ตารางที่ 2 : แสดงความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ด้านคุณภาพเครื่องมือ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลุ่มผู้บริโภคเงินเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก

พฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่	Pearson Correlation	Sig	ระดับความสัมพันธ์
1. ธนาคารที่เลือกใช้บริการ	.050	.315	ไม่ส่งผล
2. ระยะเวลาที่ใช้บริการ	-.033	.512	ไม่ส่งผล
3. เหตุผลในการใช้แอปพลิเคชันบนมือถือ	-.041	.413	ไม่ส่งผล
4. ประเภทบริการที่เลือกใช้บริการ	.038	.445	ไม่ส่งผล
5 จำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง	-.018	.717	ไม่ส่งผล
6. แนวโน้มการใช้บริการ	-.037	.459	ไม่ส่งผล

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของกลุ่มผู้บริโภคเงินเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก ด้านคุณภาพเครื่องมือ ไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของปัจจัยการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้านคุณภาพเครื่องมือ

สรุปและอภิปรายผลวิจัย

ในการศึกษาพฤติกรรม การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของกลุ่มผู้บริโภคเงินเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี สอดคล้องกับ วริศรา นิลนาก และดาวพระศุภร์ทองกลิ่น (2564:751) ผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 70.37 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 60.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 20,000 บาท มีพฤติกรรมการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ซึ่งส่วนใหญ่มีระยะเวลา ที่ใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบน โทรศัพท์เคลื่อนที่ 1-3 ปี มีเหตุผลในการใช้แอปพลิเคชันของธนาคารเพราะ ความน่าเชื่อถือของธนาคาร มีวัตถุประสงค์เพื่อชำระค่าสินค้าหรือบริการ ซึ่งจำนวนเงินที่ใช้บริการต่อครั้ง คือ ต่ำกว่า 1,000 บาท และมีแนวโน้มการใช้บริการเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ วิชาภรณ์ ทองแสน และณกมล

จันทร์สม (2564:823) วัตถุประสงค์การใช้บริการคือ การชำระเงินค่าสินค้าและบริการ คุณภาพของเทคโนโลยีทางการเงิน มีผลต่อการยอมรับ เทคโนโลยีทางการเงิน ของ ธนาคารกสิกรไทย (ออนไลน์แบงก์กิ้ง) ซึ่งประกอบด้วย คุณภาพของข้อมูล คุณภาพ ของระบบ และคุณภาพของการให้บริการภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด สามารถสรุป และอภิปรายผล ได้ดังนี้

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.05 มีปัจจัยแรกคือ ด้าน บริการ สามารถใช้บริการ และตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน ผ่านแอปพลิเคชัน บนมือถือ ได้ตลอดเวลา รองลงมาคือ ด้านระบบ แสดงผลการทำธุรกรรมได้อย่างรวดเร็ว ด้านคุณภาพข้อมูล มีการอัปเดตข้อมูลทันต่อความต้องการใช้ และปัจจัยสุดท้ายคือ ด้านการนำมาใช้ โดยรวมมีความพึงพอใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่าน แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ของธนาคาร Gronroos (1990) คุณภาพการให้ บริการที่ดีนั้น ควรปราศจากข้อบกพร่อง สามารถทราบความต้องการ และตอบสนอง ความต้องการของผู้บริโภค คุณภาพการบริการเป็น สิ่งหนึ่งซึ่งสร้างความแตกต่างทางธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ พรพรรณ อาชีวะเกษะ และ มหุปายาส ทองมาก (2560) สามารถทำธุรกรรม ได้สะดวกรวดเร็ว ลดระยะเวลา และสอดคล้องกับ K. Muiruri, S. Richu and G. Karanja (2015) ได้ศึกษาบทบาทของ Mobile Banking เพื่อยกระดับและเพิ่มประสิทธิภาพ ทางการเงินของผู้ประกอบการรายย่อย ในประเทศ เคนยา กรณีศึกษา เมือง นาคูรู โดยใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายของนวัตกรรม และแบบจำลอง การยอมรับเทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้าน เวลา (timeliness) ที่ผู้ประกอบการทำธุรกรรม ผ่านช่องทาง Mobile Banking นั้น สามารถ ช่วยให้ผู้ประกอบการ ประหยัดเวลา ในการเดินทางไปทำธุรกรรมการเงินที่ธนาคารได้ ดี การทำธุรกรรมการเงินผ่าน Mobile Banking ทำให้ลดความเสี่ยงจากอาชญากรรม จากการพกเงินสด และจ่ายเงินเดือนพนักงานผ่านช่องทางบริการนี้ ได้รวดเร็ว ปลอดภัย ช่วยลดต้นทุน สนับสนุน การยกระดับประสิทธิภาพด้านการบริการ ของผู้ประกอบการ ในประเทศเคนยา สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชารีณี สัญญา และปราณี เอี่ยมล่อภักดี (2559) ได้ศึกษา เรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด บริการที่มีผลกับ การใช้บริการธุรกรรม ธนาคารออนไลน์ ธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงราย ผลการ วิจัย พบว่า ด้านพฤติกรรมการใช้บริการ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ มีระยะเวลาในการเป็น ลูกค้ากับธนาคารมากกว่า 10 ปีขึ้นไป ธุรกรรมที่ใช้มากที่สุด คือ การฝากเงิน ช่วงเวลา

ที่ใช้บริการ นอกเวลาทำงานของสาขาปกติ ปริมาณในการใช้บริการต่อเดือน 1 – 4 ครั้ง ต่อเดือน ส่วนด้านทัศนคติ ผู้บริโภคมุ่งความเข้าใจ และความรู้เกี่ยวกับการให้บริการ ณาการออนไลน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการใช้บริการณาการออนไลน์ของ ณาการอมสิน อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับที่ วรรณพร หวลมานพ (2559) และ นรศิลป์ ชูชื่น และธรรมา คุณาสุภักกุล (2560) ได้ศึกษา เรื่อง พฤติกรรม และความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน เคโมบายแบงก์กิ้งพลัส ของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า มีความพึงพอใจในการใช้ แอปพลิเคชัน เคโมบายแบงก์กิ้งพลัส ในระดับมาก

ผลการศึกษา ผลกระทบต่อการตัดสินใจในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบน โทรศัพท์เคลื่อนที่ ของผู้บริโภคเจนเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตาก ซึ่งพบว่า ผู้บริโภค เจนเนอเรชั่นวาย ในเขตจังหวัดตากที่มีเพศต่างกันมี อายุต่างกัน มีการศึกษาต่างกัน มีอาชีพต่างกัน และมีรายได้ต่างกันมีผลกระทบต่อตัดสินใจ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ด้านคุณภาพข้อมูล ด้านระบบ ด้านบริการ และด้าน การนำมาใช้ แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .05 และพบว่า พฤติกรรม การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ส่งผลต่อ ปัจจัยการตัดสินใจใน การใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ด้านคุณภาพเครื่องมือ อยู่ที่ ระดับนัยสำคัญ .05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชาริณี สัญญา และปราณี เอี่ยม ลอภักดี (2559) ได้ศึกษา เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด บริการที่มีผลกับ การใช้บริการธุรกรรม ณาการออนไลน์ ณาการอมสินในจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัย พบว่า ส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ ได้แก่ ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ และ บริการ (Product) และปัจจัยด้านการบริหารราคา (Price) ผู้บริโภคให้ระดับความ สำคัญมากที่สุด ส่วนปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพนักงานที่ให้บริการ ด้านกายภาพ การนำเสนอ และปัจจัย ด้านกระบวนการบริการ ให้ระดับความสำคัญมาก ณาการต้องวางตำแหน่งเป็นณาการที่รวดเร็ว สร้างกลยุทธ์ ผ่านเครื่องมือทางการตลาด เพื่อสร้างความพึงพอใจ ด้านการบริการให้กับผู้ใช้บริการ (Kotler,1997) สอดคล้องกับ วรรณพร หวลมานพ (2559) ได้ศึกษา เรื่อง พฤติกรรม และความพึงพอใจของผู้ใช้แอปพลิเคชัน เคโมบายแบงก์กิ้งพลัส ของธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมของผู้ใช้งาน ที่มีความถี่ที่แตกต่างกัน มีความพึงพอใจ ในการใช้แอปพลิเคชัน เคโมบายแบงก์กิ้งพลัส

แตกต่างกัน ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย ผู้บริโภคกลุ่มเงินเฒ่าวัยที่ใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในเขตพื้นที่จังหวัดตาก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นนักเรียน และนักศึกษา แสดงให้เห็นว่า เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่ให้ความสนใจ และใช้บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ดังนั้นทางธนาคาร ควรออกแบบบริการ ให้มีความทันสมัย สร้างแอปพลิเคชัน ที่น่าสนใจ สะดวกสบาย และควรเพิ่ม แอปพลิเคชัน ที่สามารถป้องกันการโจรกรรมทางการเงิน เพื่อความปลอดภัย ให้กับลูกค้ามากยิ่งขึ้น ให้ข้อมูลข่าวสารป้องกันการหลอกลวง โดยมี Call Center ดูแลสอบถาม รับเรื่องร้องทุกข์ แก้ไขปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ ตลอด 24 ชม. เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างความมั่นใจ ต่อการใช้บริการทำธุรกรรมทางการเงินต่างๆ ของธนาคาร เพื่อรักษาฐานลูกค้า และสร้างโอกาส ในการเพิ่มกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ต่อไป

1.2 จากผลการวิจัย เหตุผลที่เลือกใช้ บริการธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่ เพราะ สามารถใช้บริการได้ทุกที่ทุกเวลา สะดวกรวดเร็วขึ้น รูปแบบทันสมัย น่าใช้ สามารถสอบถามยอดเงินคงเหลือในบัญชี สอบถามรายการเคลื่อนไหวในบัญชี บริการโอนเงินระหว่างบัญชี และต่างบัญชีก็ได้ ดังนั้นธนาคาร จึงต้องรักษาภาพลักษณ์ที่ดี พัฒนาระบบให้ใช้งานได้ง่าย เพิ่มช่องทางบริการอื่น ๆ ให้มากขึ้น ทำการส่งเสริมการตลาด ให้บริการฟรี ค่าธรรมเนียมการโอนเงินไปต่างธนาคาร เพื่อเป็นการจูงใจ ตอบสนองกลุ่มคนยุคใหม่ ที่ปัจจุบัน ใช้อินเทอร์เน็ตผ่านสมาร์ตโฟนกันเป็นจำนวนมาก

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริการอินเทอร์เน็ตแบงก์กิ้ง (Internet Banking) เพิ่มเติม เพื่อนำผลมาพัฒนาการให้บริการ เช่น การยอมรับ ในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ รักษาภาพลักษณ์ที่ดีของธนาคาร ที่มีผลต่อการให้บริการ ปัจจัยอื่นๆ ที่มีผล ต่อความพึงพอใจของลูกค้า หรือความเสี่ยงในการใช้บริการ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาให้ครอบคลุมพื้นที่ต่างๆ เพิ่มขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนว่า ผู้บริโภคกลุ่มเงินเนอเรชั่นวาย มีพฤติกรรม การใช้บริการทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ ในลักษณะใดบ้าง เพื่อที่จะเพิ่มประสิทธิภาพ ในการให้บริการแก่ผู้บริโภคอย่างครอบคลุม ทั่วถึงทุกพื้นที่ของประเทศ

2.3 ควรศึกษา การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และมีคุณภาพ สามารถนำมาแก้ไข และพัฒนาบริการการทำธุรกรรมทางการเงิน บนโทรศัพท์เคลื่อนที่กับธนาคาร ในด้านต่างๆ ให้สอดคล้อง และตรงต่อความต้องการของลูกค้าที่ใช้บริการให้ได้มากที่สุด

2.4 ควรนำปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ในการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ มาปรับปรุง เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้บริโภค และเกิดความพึงพอใจอย่างสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). *ภาควิชาสถิติ (พิมพ์ครั้งที่3)*. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญชัย ชัยประสิทธิ์. (2565, 20 พฤษภาคม). 5 กลยุทธ์ขับเคลื่อนกลุ่มธุรกิจธนาคารสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน บริษัท PWC ประเทศไทย. PwC Thailand. <https://www.pwc.com/th/en/pwc-thailand-blogs/blog-20220520.html>.
- ชาโรณี สัญญา และปราณี เอี่ยมล่อภักดี. (2559). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลกับการใช้บริการธุรกรรมธนาคารออนไลน์ธนาคารออมสินในจังหวัดเชียงราย. *วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ*, 3(2), 1-15.
- ณัฐพัชร ล้อประเสริฐ. (2549). *คู่มือสำรวจความพึงพอใจของลูกค้า*. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย.(2563,5 กุมภาพันธ์). *การตรวจสอบสถานการณ์การเงินของสถาบันการเงิน*. <https://www.bot.or.th/Thai/FinancialInstitutions>.
- นนทนี ลักษณ์การค้า. (2561). *ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีต่อการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชากรเจนเนอเรชั่น เอ็กซ์ ขึ้นไป : กรณีศึกษาจังหวัดกรุงเทพมหานคร (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต)*.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2018/TU_2018_6002030705_9868_9827.pdf

นรศิลป์ ชูชื่น และ รฐา คุณาสุกข์กุล. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้บริการธุรกรรมทางการเงินผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ (Mobile Banking). (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

พรพรรณ อาชีวะเกษะ และมณฑุปายาส ทองมาก. (2560).อุปสรรคและตัวขับเคลื่อนการยอมรับเทคโนโลยี เอ็นเอฟซีในการชำระสินค้าผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ : กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการสื่อสาร*, 12(1), 55-72.

วรรณพร หวลมานพ. (2559). พฤติกรรมและความพึงพอใจ ของผู้ใช้แอปพลิเคชันเคโมบายแบงก์กิ้ง พลัสของธนาคารกสิกรไทยจำกัด (มหาชน) ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารธรรมศาสตร์*, 2(3),15-28.

วิศรา นิลนาก และ ดาวพระศุภร์ ทองกลืน.(2564). การใช้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดในการตัดสินใจ เลือกใช้บริการธนาคารกรุงเทพจำกัด(มหาชน)ของผู้ใช้บริการในเขตพระนครศรีอยุธยา. การนำเสนอผลงานวิชาการ *การประชุมเกริกวิชาการระดับชาติประจำปี 2564* วันที่ 18 ธันวาคม 2564 ณ. ศูนย์ประชุมวิชาการนานาชาติ อาคาร ดร. เกริก มหาวิทยาลัยเกริก, 751.

วิภาภรณ์ ทองแสน และ ณภมล จันท์สม.(2564). คุณภาพของเทคโนโลยีทางการเงินมีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีทางการเงิน ของ ธนาคารกสิกรไทย (ออนไลน์แบงก์กิ้ง) การนำเสนอผลงานวิชาการ *การประชุมเกริกวิชาการระดับชาติประจำปี 2564* วันที่ 18 ธันวาคม 2564 ณ. ศูนย์ประชุมวิชาการนานาชาติ อาคาร ดร. เกริก มหาวิทยาลัยเกริก, 823.

สุวิชาน มนแพวงศานนท์. (2545). *วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS for Windows ครอบคลุมทุกเวอร์ชัน*. ซีเอ็ดดูเคชั่น.

อรรณพ ดวงมณี และต่อตระกูล อุบลวัตร. (2561). พฤติกรรมการใช้สื่อใหม่และทัศนคติที่มีต่อการเข้าสู่สังคมไร้เงินสดของประชาชน ในกรุงเทพมหานคร. *นิเทศสยามปริทัศน์*. 17 (22), 1-13

Best, John W.1981. *Research in Education* (4 rd ed.). Prentice Hall, 179-187.

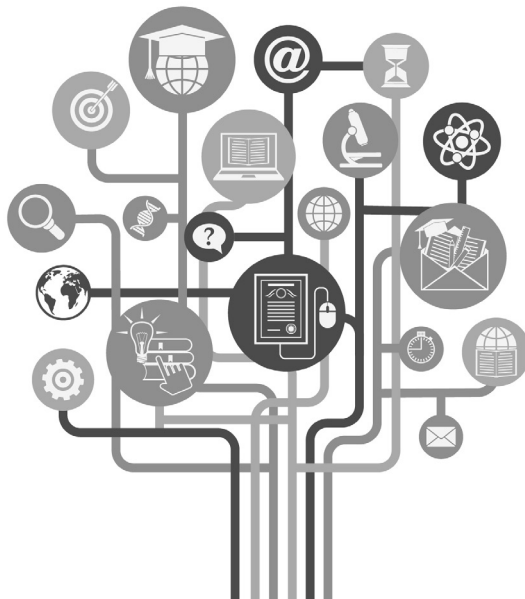
Groonroos, C. (1990). Relationship Approach to Marketing in Service Contexts: The Marketing and Organizational Behavior Interface. *Journal of Business Research*, 20(1), 3-11.

- K. Muiruri, S. Richu, & G. Karanja. (2015). Role of Mobile banking in enhancing financial performance of Micro and small enterprises in Kenya: A case study of Nakuru town. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(10), 604-618.
- Kotler. (1997) Kotler, P. & Keller, K.L. (2012). *Marketing Management* (14th ed.). Pearson Education.
- Loudon and Bitta. (1998). *Consumer Behavior: Concepts and Applications* (3rd. ed). McGraw-Hill.
- Parasuraman, Zeithaml and Berry. (1985). Refinement and reassessment of the SERVQUAL scale. *Journal of Retailing*, 67(4), 420-450
- Solomon (1996). *Consumer Behavior* (3 rd ed.). NePrentice-Hall.
- Zuithaml, Bitner, & Gremler. (2006). *Service marketing: Integrating customer focus across the firm* (4 th ed). n.p.

อิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ
การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
ศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรม
สีเขียวในอุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์ของประเทศไทย
The Influence of Integrated Dynamic Capability, Risk
Management by Environmental Considerations, Potentiality
of Resource Management Towards Green Innovation
Management in the Chemical Manufacturing Industry in
Thailand

ยวดี ศิริยทรัพย์ วิโรจน์ เจษฎาต์ลักษณ์ และสวรรรยา ธรรมอภิพล
Yuvadee Siriyasub Viroj Jadesadalug and Sawanya Thammaapipon

อิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยง ด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการ จัดการนวัตกรรมสีเขียวในอุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์ของประเทศไทย

The Influence of Integrated Dynamic Capability, Risk Management
by Environmental Considerations, Potentiality of Resource
Management Towards Green Innovation Management
in the Chemical Manufacturing Industry in Thailand

ยุวดี ศิริยทรัพย์¹ วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์² และสวรรยา ธรรมอภิพล³

Yuvadee Siriyasub Viroj Jadesadalug and Sawanya Thammaapipon

¹คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพชรบุรี 76120
ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University Petchaburi IT Campus,
Phetchaburi 76120, Thailand e-mail : yuvadee_jum@hotmail.com

²คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพชรบุรี 76120
ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University Petchaburi IT Campus,
Phetchaburi 76120, Thailand e-mail : viroj@ms.su.ac.th

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี เพชรบุรี 76120
ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Silpakorn University Petchaburi IT Campus,
Phetchaburi 76120, Thailand e-mail : sawanya@ms.su.ac.th

Received : May 7, 2023 Revised : September 9, 2023 Accepted : September 11, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว ประชากรในการศึกษาคือ ผู้บริหารระดับสูงหรือเจ้าของกิจการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยในหมวดเคมีภัณฑ์ขั้นมูลฐาน ปุ๋ยเคมี สารประกอบไนโตรเจน พลาสติกและยางสังเคราะห์ขั้นต้น และมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามรายชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการที่ขออนุญาตประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรม ได้รับแบบสอบถามที่ตอบกลับและสมบูรณ์จำนวน 269 ราย

สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการมีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรม สีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 3) ศักยภาพการจัดการทรัพยากร มีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และปัจจัยทั้งสามสามารถร่วมกันทำนายการจัดการนวัตกรรมสีเขียว ได้ร้อยละ 75.7 ผลลัพธ์การศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อกิจการที่สนใจแนวทางการบริหารกิจการที่ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม โดยควรพัฒนาปัจจัยทั้งสาม เพื่อส่งเสริมต่อความสำเร็จต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียวของกิจการ

คำสำคัญ : ความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ; การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม; ศักยภาพการจัดการทรัพยากร; การจัดการนวัตกรรมสีเขียว

Abstract

The purpose of this research was to examine the influence of integrated dynamical capability, Risk Management by Environmental Considerations, and Potentiality of Resource Management towards green innovation management. The study population was executive or business owners in Thailand's manufacturing industry in the category of basic chemicals, chemical fertilizers, nitrogen compounds, and primary plastics and synthetic rubber. The research instrument was a questionnaire, which was mailed to the names and addresses of business owners who were applying for a business license from the Department of Industrial Works. Of these, a total of 269 complete questionnaire returned. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression coefficients. The results showed that 1) integrated dynamic capability influenced green innovation management statistically significance at 0.01 level; 2) risk management by environmental considerations influenced Green Innovation Management statistically significantly at the 0.01 level and 3) Potentiality of Resource

Management Influencing Green Innovation Management with statistical significance at 0.05 level and all three factors could together predict green innovation management at 75.7 percent.

The results are beneficial for businesses interested in environmentally focused management practices, emphasizing the importance of developing all three factors to enhance the success of green innovation management within their operations.

Keywords: Integrated Dynamic Capability; Risk Management by Environmental Considerations; Potentiality of Resource Management; Green Innovation Management

บทนำ

ปัจจุบันโลกเผชิญกับปัญหาความเสื่อมโทรมของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ภาวะโลกร้อน มลพิษและสารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น (นิธิภักดิ์ กทิตศาสตร์, 2561) จากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือของภาครัฐในแต่ละประเทศเพื่อผนึกกำลังความร่วมมือด้วยสัญญาความร่วมมือต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยกันลดสารคาร์บอนไดออกไซด์ (Carbon Dioxide) แต่ความพยายามนั้นไม่สามารถหยุดยั้งปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของภาวะโลกร้อน ดังข้อมูลจากการรายงานฉบับที่ 3 สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มอนาคตของการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยโลกในช่วงศตวรรษที่ 21 ค.ศ. 2001-2100 หรือ พ.ศ. 2544-2643 พบว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกมีแนวโน้มจะสูงเกินกว่าที่คาดไว้ (กรมอุตุนิยมวิทยา, 2553; เรวดี พานิช, 2563) กระแสสังคมจึงเรียกร้องให้ภาคธุรกิจเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในขณะที่ผู้บริโภคในปัจจุบันต่างให้ความสำคัญต่อการดำเนินการที่ดีและความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น จึงส่งผลให้เกิดการปรับตัวของกิจการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคและนโยบายของภาครัฐ ตลอดจนสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และก่อให้เกิดแนวคิดการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน (สฤณี อาชวานันทกุล, 2556) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวถูกแตกแขนง โดยมีเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคมจริยธรรมทางธุรกิจ การกำกับดูแลกิจการที่ดี เศรษฐกิจสีเขียว เป็นต้น (พรชนก ทองลาด และคณะ, 2559)

เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นประเด็นที่ถูกกำหนดในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ในช่วงเวลาต่อมาได้มีการนำเสนอโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน หรือที่เรียกว่า BCG Model เพื่อผลักดันประเทศไทยให้ข้ามผ่านกับดักประเทศรายได้ระดับปานกลางและลดความเหลื่อมล้ำ ซึ่ง BCG Model นั้นเป็นโมเดลที่เน้นการพัฒนา 3 เศรษฐกิจสำคัญ คือ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563)

ขณะเดียวกันในบริบทของภาคธุรกิจได้มีการปรับตัวตอบสนองต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ของภาครัฐ ก่อเกิดเป็นแนวคิดที่เรียกว่า นวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation) ซึ่งนวัตกรรมสีเขียว หมายถึง นวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และเทคโนโลยีที่ช่วยในการประหยัดพลังงาน ป้องกันมลพิษ รีไซเคิลของเสีย ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เน้นแนวคิดสีเขียวและจัดการกับสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Chen, et al., 2006) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีส่วนช่วยลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาประสิทธิภาพของทรัพยากรและในด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น (Soewarno, et al., 2019) และยังคงตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น (Chu, et al., 2019)

นอกจากนั้นจากข้อมูลการรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับ 5 ในปี 2565 จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม พบว่ากิจการในกลุ่มเคมีภัณฑ์ขึ้นต้นเป็นกลุ่มกิจการที่มีการตื่นตัวมากต่อการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีสัดส่วนที่ได้รับการรับรองอุตสาหกรรมสีเขียวระดับ 5 มากกว่า ร้อยละ 30 ของกิจการทั้งหมด (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2565) ดังนั้นจากประเด็นความสำคัญของนวัตกรรมสีเขียว ประกอบกับกิจการต่าง ๆ จะต้องปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทั้งในด้านกฎเกณฑ์มาตรฐานที่กำกับการค้าระหว่างประเทศ และข้อกำหนดและการจูงใจของภาครัฐ ตลอดจนพฤติกรรมผู้บริโภคที่ตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น จึงเป็นที่มาของการศึกษาเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการสำหรับผู้บริหารกิจการที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมผ่านตัวแปรการจัดการนวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation Management)

ซึ่งบูรณาการจากแนวคิดนวัตกรรมสีเขียวและการจัดการนวัตกรรม และศึกษาอิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว โดยอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีฐานทรัพยากรธรรมชาติ และทฤษฎีองค์ประกอบขององค์การแห่งความสร้างสรรค์และนวัตกรรม และมีบริบทของการศึกษากิจการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยในหมวดเคมีภัณฑ์ขั้นมูลฐาน ปุ๋ยเคมี และสารประกอบไนโตรเจน พลาสติกและยางสังเคราะห์ขั้นต้น ซึ่งผลลัพธ์จากการศึกษาสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารที่สนใจพัฒนากิจการด้วยการให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

การทบทวนวรรณกรรม

ทฤษฎีฐานทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource-based View: NRBV) เป็นทฤษฎีที่มุ่งให้ความสำคัญต่อการจัดการทรัพยากรของกิจการเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยทฤษฎีเสนอว่ากิจการควรเน้นการสร้างคุณค่าร่วมกันในด้านเทคโนโลยีใหม่ ความสามารถใหม่ การปรับเปลี่ยนกิจการให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง และการใช้กลยุทธ์ด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยลดมลพิษและผลิตสินค้าที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมให้น้อยที่สุด ดังนั้นจากความสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีกระบวนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยให้กิจการลดต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและพัฒนากิจการสู่ความยั่งยืน และ Hart & Dowell (2011) ได้เสนอกุญแจความสามารถเชิงกลยุทธ์ 3 ประการของทฤษฎีฐานทรัพยากรธรรมชาติ คือ 1) การป้องกันมลพิษ (Pollution Prevention) เน้นกระบวนการผลิตที่มีประสิทธิภาพ 2) ผลิตภัณฑ์ที่ดูแลสิ่งแวดล้อม

(Product Stewardship) 3) กลยุทธ์การพัฒนาความยั่งยืน (Sustainable Development Strategy) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญต่อการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป

ทฤษฎีองค์ประกอบขององค์การแห่งความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Componential Theory of Organizational Creativity and Innovation) (Amabile, 1997) เป็นทฤษฎีที่มีพื้นฐานการศึกษาจากกิจการระหว่างประเทศในธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์ที่มีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์กับสภาพแวดล้อมการทำงาน พบว่า สภาพแวดล้อมการทำงานส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ทั้งในระดับบุคคลและกลุ่ม และความคิดสร้างสรรค์เป็นพื้นฐานของนวัตกรรมองค์การ ซึ่งผลจากการศึกษาสามารถจำแนกสภาพแวดล้อมการทำงาน หรือเรียกว่าส่วนประกอบขององค์การแห่งความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนประกอบ ดังนี้ 1) ทรัพยากร (Resource) เป็นทรัพยากรที่ช่วยสนับสนุนต่อการสร้างนวัตกรรม เช่น อุปกรณ์ เครื่องมือ วัสดุดิบ งบประมาณ บุคลากรที่เชี่ยวชาญ ระบบ กระบวนการ และข้อมูลที่สนับสนุน เป็นต้น 2) การจูงใจขององค์การ (Organizational Motivation) เป็นกลไกการสนับสนุนต่อการพัฒนาความคิดใหม่ เปิดรับความคิดเห็นของพนักงาน เน้นการสื่อสารข้อมูลเชิงรุก และมีระบบการจูงใจ เช่น ระบบเชิดชูและการให้รางวัลต่อความคิดสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมให้กิจการ และรวมถึงการมีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยุติธรรม 3) แนวปฏิบัติทางการบริหาร (Management Practices) เน้นการบริหารในทุกระดับของกิจการที่ส่งเสริมต่อความคิดสร้างสรรค์และมุ่งมั่นต่อการพัฒนานวัตกรรมที่ชัดเจน

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการนวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation Management)

นวัตกรรมสีเขียว เป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ กระบวนการ และเทคโนโลยีที่ช่วยในการประหยัดพลังงาน ป้องกันมลพิษ รีไซเคิลของเสีย ออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เน้นแนวคิดสีเขียวและจัดการกับสิ่งแวดล้อมขององค์การ (Chen et al., 2006)

การจัดการนวัตกรรม (Innovation Management) หมายถึง การจำแนกอย่างเป็นระบบ และการประยุกต์ผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการ และธุรกิจ (Niewöhner, et al., 2020) ดังนั้นจากการศึกษาคำนิยามของนวัตกรรมสีเขียวและการจัดการนวัตกรรม จึงได้กำหนดคำนิยามของการจัดการนวัตกรรมสีเขียว (Green Innovation

Management) หมายถึง กระบวนการทางการจัดการ ทั้งการวางแผน การตัดสินใจ ขององค์การ การพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ และกระบวนการผลิตที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และทำให้องค์การสามารถบรรลุเป้าหมายและผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนากลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว การสร้างสรรค์อัตลักษณ์องค์กรสีเขียว การสร้างแรงจูงใจสีเขียว และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสีเขียว

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และศักยภาพการจัดการทรัพยากร

ความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ (Integrated Dynamic Capability) หมายถึง ความสามารถขององค์การในการรับรู้โอกาส เลือกโอกาสและปรับกิจการให้ นำไปสู่การสร้างและรักษาความสามารถในการแข่งขัน โดยประกอบไปด้วย องค์ประกอบ ดังนี้คือ 1) การรับรู้แรงกดดันของสภาพแวดล้อมด้านสิ่งแวดล้อม 2) ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนของกิจการ (Karman & Savaneviciene, 2021; Lee & Yoo, 2019; Teece, 2007) และมีหลักฐานอันเชิงประจักษ์ว่า ความสามารถเชิงพลวัต สามารถส่งผลต่อผลการปฏิบัติงาน นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ตลอดจนความได้เปรียบในการแข่งขัน (Lee & Yoo, 2019) และพบว่าความสามารถเชิงพลวัตสนับสนุนต่อนวัตกรรมสีเขียว (Albort-Morant, et al., 2016) ดังนั้นความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการจึงมีส่วนช่วยส่งเสริมต่อความสำเร็จ ของการจัดการนวัตกรรม สีเขียว เนื่องจากเป็นความสามารถที่ทำให้กิจการเกิดการตื่นตัว เรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนกิจการให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

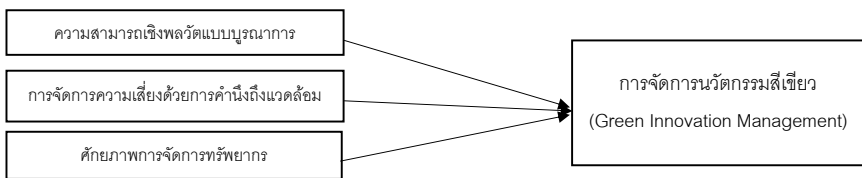
การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Risk Management by Environmental Considerations) หมายถึง กระบวนการดำเนินงานของ องค์การที่ยอมรับให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุดกับธุรกิจที่มุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย 1) การจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และ 2) การจัดการความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (Breitenstein, et al., 2021; Sarfraz, et al., 2018) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าการจัดการความเสี่ยงเป็นประเด็นสำคัญต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งกิจการควรแสวงหาวิธีการจัดการความเสี่ยงอันเกิดขึ้น

จากการดำเนินการนวัตกรรมสีเขียว เพื่อปกป้องคุณค่าและรักษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานนวัตกรรม สีเขียวในองค์กร (Abdullah, et al., 2016; Altuntas, et al., 2021; Huang, et al., 2019; Sun, et al., 2020)

ศักยภาพการจัดการทรัพยากร (Potentiality of Resource Management)

ศักยภาพการจัดการทรัพยากร หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการจัดการกับทุนการเงิน ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม เพื่อก่อให้เกิดการหาทรัพยากรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกิจการ (Liu, et al., 2020; Memon, et al., 2020) ซึ่งประกอบด้วย ศักยภาพการจัดการทุนการเงิน ประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ และการบูรณาการทุนทางสังคม จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่าหากกิจการสามารถจัดการกับศักยภาพของทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนต่อความสำเร็จของการจัดการนวัตกรรมสีเขียว (Huang & Li, 2018; Liu, et al., 2020)

กรอบแนวคิดการวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามที่วัดระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากร และการจัดการนวัตกรรมสีเขียว โดยประชากรการศึกษาคือ ผู้บริหารระดับสูง หรือเจ้าของกิจการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยในหมวดเคมีภัณฑ์ขั้นมูลฐาน ปุ๋ยเคมี และสารประกอบไนโตรเจนพลาสติกและยางสังเคราะห์ขั้นต้น จำนวนทั้งหมด 1,280 บริษัท (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2565) เก็บข้อมูลโดยมีหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือระดับ

องค์การ และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.95 จากการคำนวณขนาดของตัวอย่างสูงสุดต้องไม่น้อยกว่า 296 กิจการ ค่าความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามรายชื่อและที่อยู่ของผู้ประกอบการที่ขออนุญาตประกอบกิจการจากกรมโรงงานอุตสาหกรรมในหมวดผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐาน ปุ๋ยเคมี และสารประกอบไนโตรเจน พลาสติกและยางสังเคราะห์ขั้นต้น โดยแจกทั้งหมด 1,280 บริษัท และมีแบบสอบถามที่ตอบกลับและสมบูรณ์จำนวน 269 ราย คิดเป็นร้อยละ 21.02 ของประชากร ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามทางไปรษณีย์ที่ยอมรับได้ ต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 20 (Aaker, et al., 2001)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาขั้นต้น ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณที่เน้น การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่ผ่านมา และมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยที่ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ จำนวน 9 ข้อ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม จำนวน 6 ข้อ ศักยภาพการจัดการทรัพยากร จำนวน 9 ข้อ และการจัดการนวัตกรรมสีเขียว จำนวน 12 ข้อ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ในการวิจัยมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item Object Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบ พบว่า ทุกข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.0 ซึ่งอยู่ในระดับยอมรับได้ (Rovinelli & Hambleton, 1976) และมีการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ด้วยวิธีของครอนบาค โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกิจการการผลิตในหมวดผลิตภัณฑ์เคมีอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย แล้วนำค่ามาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามผลการวิเคราะห์ พบว่าทุกตัวแปรมีค่าอยู่ระหว่าง 0.754-0.918 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป จึงอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ (Hair, et al, 2006)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) สถิติสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากร โดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติทดสอบสมมติฐาน คือ การวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารระดับสูงของกิจการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทยในหมวดเคมีภัณฑ์ขั้นมูลฐาน ปุ๋ยเคมี และสารประกอบไนโตรเจน พลาสติกและยางสังเคราะห์ขั้นต้น จำนวน 269 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 56.13 เพศหญิง 118 คน คิดเป็นร้อยละ 43.87 อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 12.64 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 18.96 อายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 31.60 อายุมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 36.80

1.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม และศักยภาพการจัดการทรัพยากร

1.2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการของกิจการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.57 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ ดังนี้ การรับรู้แรงกดดันของสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 และความสามารถในการปรับเปลี่ยนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65

1.2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของกิจการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.64 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับ ดังนี้ การจัดการความเสี่ยงทางธุรกิจด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 และการจัดการความเสี่ยงของผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69

1.2.3 ผลการวิเคราะห์ระดับศักยภาพการจัดการทรัพยากรของกิจการในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.72 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านพบว่า ศักยภาพการจัดการทางการเงิน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และการบูรณาการทุนทางสังคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.77 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ส่วนประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากร ที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

ตารางที่ 1 : การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ศักยภาพการจัดการทรัพยากร ที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	Collinearity Statistics	
						Tolerance	VIF
ค่าคงที่	0.080	0.150		0.531	0.596		
IDC (X_1)	0.707	0.078	0.593**	9.088	0.000	0.213	4.698
RMBC (X_2)	0.417	0.062	0.392**	6.732	0.000	0.267	3.741
RMP (X_3)	-0.167	0.065	-0.135*	-2.551	0.011	0.325	3.077
R Square				0.762			
Adjusted R ²				0.757			

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ **มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ (IDC) การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม (RMBEC) และศักยภาพการจัดการทรัพยากร (RMP) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ 0.593, 0.392 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ -0.135 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ตามลำดับ และตัวแปรทั้งสามมีค่าอำนาจในการพยากรณ์นวัตกรรมสีเขียวได้ถึงร้อยละ 75.70 ซึ่งผลจากการวิเคราะห์สามารถสร้างสมการพยากรณ์ การจัดการนวัตกรรมสีเขียว (สำราญ มีแจ้ง, 2557) ดังนี้ สมการพยากรณ์รูปแบบคะแนนดิบ $Y = 0.080 + 0.707X_1 + 0.417X_2 - 0.167X_3$ และสมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน $Z = 0.593Z_1 + 0.392Z_2 - 0.135Z_3$

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

อิทธิพลของความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ ซึ่งเป็นความสามารถขององค์กรในการรับรู้โอกาส เลือกโอกาสและปรับกิจการให้เข้าไปสู่การสร้างและรักษาความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งประกอบด้วย ด้านการรับรู้แรงกดดันของสภาพแวดล้อม ด้านความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยน มีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว เนื่องจากความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ เป็นความสามารถที่ช่วยให้กิจการเกิดการรับรู้ เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และปรับเปลี่ยนกิจการให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งในปัจจุบันและอนาคตผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของกิจการ ทั้งภาครัฐบาล ผู้บริโภค ชุมชน และคู่แข่งต่างให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านความยั่งยืนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการ จึงช่วยทำให้กิจการเกิดการปรับตัวโดยใช้การจัดการนวัตกรรมสีเขียวภายในกิจการ เพื่อบริหารกิจการให้มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม หรือความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ Dangelico, et al., (2017) ที่ศึกษาการจัดการนวัตกรรมสีเขียวและความยั่งยืนที่มุ่งเน้นความสามารถเชิงพลวัตของกิจการภาคการผลิตในประเทศอิตาลี

ผลการศึกษา เสนอว่าท่ามกลางปัจจัยแวดล้อมที่เรียกร้องในประเด็นด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมที่มีแนวโน้มขยายตัว ทั้งจากความต้องการจากผู้บริโภค สังคมและจากภาครัฐ ส่งผลให้กิจการต่าง ๆ เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมด้วยการพัฒนากลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว ซึ่งเป็นกุญแจนำไปสู่ภาคปฏิบัติในการบริหารกิจการ โดยเน้นนวัตกรรมสีเขียว ด้านผลิตภัณฑ์และกระบวนการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนและรวมถึงความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม และในแนวทางเดียวกันพบว่าความสามารถเชิงพลวัตมีส่วนสนับสนุนต่อนวัตกรรมสีเขียว (Albort-Morant et al., 2016) นอกจากนี้จากการศึกษาของ Arun & Özmutlu (2021) และ Wilhelm, et al., (2015) พบว่า ความสามารถในการเรียนรู้มักถูกศึกษาผ่านความสามารถเชิงพลวัต และความสามารถในการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับนวัตกรรมสีเขียวขององค์กร เนื่องจากความสามารถในการเรียนรู้ทำให้กิจการมีการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จึงเป็นพื้นฐานในการสร้างสมดุลต่อความสามารถเชิงพลวัตของกิจการ และให้ข้อเสนอแนะว่ากิจการต่าง ๆ ควรพัฒนากลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม และกระตุ้นให้พนักงานเกิดความผูกพันต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลสูงสุดต่อนวัตกรรมสีเขียวของกิจการ (Zhang, et al., 2018)

9 อิทธิพลของการจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

จากผลการวิจัย พบว่า การจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว ในประเด็นการศึกษาด้านการจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมีอยู่อย่างจำกัด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาในบริบทใกล้เคียง พบว่ามีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Park, et al., (2017) ซึ่งศึกษาความเสี่ยงจากการลงทุนด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในอุตสาหกรรมร้านอาหารและมีข้อค้นพบว่าแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ทางด้านลบสามารถส่งผลกระทบต่อที่เป็นอันตรายต่อความเสี่ยงทางธุรกิจ ดังนั้นในการป้องกันความเสี่ยงทางธุรกิจ กิจการควรคำนึงถึงแนวทางปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงาน การสนับสนุนด้านการศึกษาของพนักงาน การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย เป็นต้น จากการศึกษาครั้งนี้ที่มีการมุ่งเน้นไปทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ เพื่อการบรรลุเป้าหมายของกิจการ โดยมีข้อเสนอแนะว่าควรพัฒนาความรู้ ทักษะและสร้างแรงจูงใจต่อทรัพยากรมนุษย์ เพื่อก่อให้เกิดการดูดซับความเชื่อและ

ทัศนคติที่สอดคล้องกับความต้องการของกิจการ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่สอดคล้องต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร ดังนั้นจากการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นหลักฐานสำคัญที่สนับสนุนว่า การจัดการนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งมีส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ นั่นคือ การสร้างสรรค้อัตลักษณ์องค์กรสีเขียว และการสร้างแรงจูงใจสีเขียว จึงมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของนวัตกรรมสีเขียวในขณะเดียวกันยังเป็นการปกป้องต่อความล้มเหลวของนวัตกรรมสีเขียวของกิจการ

ดังนั้นจากการตระหนักต่อการจัดการความเสี่ยงด้วยการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารกิจการ จึงเกิดการระบุมความเสี่ยง และค้นหาวิธีการจัดการเพื่อปกป้องความเสียหายหรืออันตรายต่อความสำเร็จของนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งความสำเร็จของนวัตกรรมสีเขียวนั้นเกิดจากพฤติกรรมที่ส่งเสริมต่อความสำเร็จร่วมกันของพนักงานทุกคนในกิจการ จึงนำไปสู่การค้นหาแนวทางการจัดการนวัตกรรมสีเขียวและประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนากลยุทธ์นวัตกรรมสีเขียว การสร้างสรรค้อัตลักษณ์องค์กรสีเขียว การสร้างแรงจูงใจสีเขียว และการประยุกต์ใช้นวัตกรรมสีเขียว

อิทธิพลของศักยภาพการจัดการทรัพยากรที่มีต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว

ผลการวิจัย พบว่า ศักยภาพการจัดการทรัพยากร มีอิทธิพลต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Memon, et al. (2020) ที่พบว่า ความพร้อมทางการเงินนั้นมีส่วนสำคัญต่อผลการปฏิบัติงานด้านการเงินและนวัตกรรม และส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม โดยความพร้อมทางการเงินนั้นทำให้กิจการเกิดการรับรู้ในโอกาสทางการเงินที่สามารถอำนวยความสะดวกต่อการสร้างผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม และจากการศึกษาแนวคิดนวัตกรรมสีเขียวของ Santoro, et al., (2018) ในกิจการขนาดกลางและขนาดย่อม ยังคงมีส่วนน้อยที่ไม่เต็มใจต่อการนำแนวคิดนวัตกรรมสีเขียวไปประยุกต์ใช้ในกิจการ เนื่องจากประสบกับปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทางการเงิน และการขาดความน่าสนใจในการดำเนินการ และพบว่าในกิจการขนาดย่อมมักให้ความสำคัญต่อประเด็นการดำเนินธุรกิจด้วยต้นทุนต่ำ ดังนั้นทรัพยากรที่ใช้ในนวัตกรรมสีเขียวจะต้องก่อให้เกิดกำไรสูงสุดเป็นสำคัญ นอกจากนี้ประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ และการบูรณาการทุนทางสังคม เป็นประเด็นที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ามีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินการนวัตกรรมสีเขียวของกิจการ (Jin, et al., 2022) โดยพบว่าประสิทธิภาพของทุนมนุษย์ ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์อันเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมของทรัพยากรมนุษย์ จะส่งผลต่อการดำเนินการ

นวัตกรรมสีเขียวของกิจการ (Wang & Juo, 2021) นอกจากนั้น พบว่าการบูรณาการทุนทางสังคมนั้นมีส่วนสนับสนุนต่อความสำเร็จของนวัตกรรมสีเขียว ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Chen & Hung (2014) ที่ให้ข้อเสนอแนะจากการศึกษาว่า กิจการควรใช้ประโยชน์จากทุนทางสังคม เพื่อการบรรลุประสิทธิภาพของนวัตกรรมสีเขียว และก่อให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขันและความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษานี้พบว่า ศักยภาพการจัดการทรัพยากรมีอิทธิพลทางลบต่อการจัดการนวัตกรรมสีเขียว เป็นประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในบริบทของประเทศไทย กิจการโดยส่วนใหญ่ ผู้บริหารมีมุมมองต่อศักยภาพการจัดการทรัพยากรโดยรวมของกิจการตนเองว่ามีศักยภาพที่จำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับกิจการขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตามกิจการเหล่านี้ต่างมีความพยายามที่จะปรับกิจการให้ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปและกระแสการเรียกร้องของสังคม แต่เป็นไปได้โดยจำกัด ซึ่งสอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกับการศึกษาของ Song & Yu (2018) ที่มีหลักฐานบ่งชี้ว่าสภาพแวดล้อมภายนอกกิจการ ทั้งจากกฎเกณฑ์ มาตรการ กฎหมาย ความต้องการของผู้บริโภค ชุมชน ตลอดจนคู่แข่ง สิ่งเหล่านี้สร้างแรงกดดันให้กิจการเกิดการปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการบริหารกิจการที่ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาผลการปฏิบัติงานด้านสิ่งแวดล้อม แต่ในทางตรงกันข้าม พบว่ากิจการขนาดกลางกับขนาดเล็กล้วนต่างประสบปัญหาในการขาดแคลนแหล่งเงินทุนและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนในการดำเนินงาน ในขณะที่พบว่ากิจการเหล่านี้ยังคงมีความพยายามมุ่งมั่นต่อการปรับตัวสู่แนวคิดนวัตกรรมสีเขียวเพื่อให้ได้รับประโยชน์จากแนวคิดดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

กิจการในอุตสาหกรรมการผลิตเคมีภัณฑ์ของประเทศไทยที่สนใจการพัฒนาในแนวทางการยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารกิจการควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถเชิงพลวัตแบบบูรณาการของกิจการ ซึ่งจะก่อให้เกิดการตื่นตัวและปรับเปลี่ยนกิจการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และในขณะเดียวกันควรจัดการกับความเสี่ยงในการบริหารกิจการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการจัดการนวัตกรรมสีเขียว นอกจากนั้นประเด็นปัญหาสำคัญ คือ ศักยภาพการจัดการทรัพยากรของกิจการ เช่น เงินทุน ทุนมนุษย์ และทุน

ทางสังคม เป็นต้น ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนต่อความสำเร็จของการจัดการนวัตกรรมสีเขียว และเป็นข้อจำกัดในบริบทประเทศไทยที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งจากภาครัฐ ภาคอุตสาหกรรม และประชาชนที่ต้องร่วมกันผลักดันการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563, 4 มีนาคม). *ข้อเสนอ BCG in Action: The New Sustainable Growth Enging: โมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-in-action-new-sustainable/
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2565). *คู่มืออุตสาหกรรมสีเขียว*. กองส่งเสริมเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. (2565, 15 ธันวาคม). *ความผันแปรและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศของประเทศไทยและการคาดการณ์ในอนาคต*. https://www.tmd.go.th/media/PDF/climate_future.pdf
- นิธิกัณฑ์ กทิตศาสตร์. (2561). การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเพื่อความยั่งยืน. *วารสารวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 3(6), 55-62.
- พรชนก ทองลาด ไพฑูรย์ อินตะชนัน และ บัณฑิต บุชบา. (2559). แนวทางการพัฒนาธุรกิจให้มีความยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่. *วารสารสมาคมนักวิจัย*. 21(1), 74-87.
- เรวดี พานิช. (2563). เจตคติผู้บริหารบริษัทไทยที่มีต่อการดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2015-2030. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*. 26(2), 1-12.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สถุณี อาชวานันทกุล. (2557, 22 มีนาคม). *ธุรกิจที่ยั่งยืน*. ยูทูบ. https://www.youtube.com/watch?v=_dKnNrQVCAs&list=LLl8yvdyxYVlcET9vhPhXzPg&index=196
- Aaker, D. A., Kumar, V., & Day, G. S. (2001). *Marketing Research*. John Wiley & Sons.
- Albort-Morant, G., Leal, A., & Cepeda-Carrion, G. (2016). The antecedents of green innovation performance: A model of learning and capabilities. *Journal of Business Research*, 69(11), 4912-4917.
- Abdullah, M., Zailani, S., Iranmanesh, M., & Jayaraman, K. (2016). Barriers to green innovation initiatives among manufacturers: the Malaysian case. *Review of Managerial Science*, 10(4), 683-709.
- Altuntas, M., Berry-Stölzle, T. R., & Cummins, J. D. (2021). Enterprise risk management and economies of scale and scope: evidence from the German insurance industry. *Annals of Operations Research*, 299(1), 811-845.
- Amabile, T. M. (1997). Motivating creativity in organizations: On doing what you love and loving what you do. *California Management Review*, 40(1), 39-58.
- Arun, K., & Özmutlu, S. (2021). Narratives of environmental munificence of 3PL firms on the relationship between dynamic capabilities, strategic management and organizational performance. *Journal of Strategy and Management*, 15(1), 96-118.
- Breitenstein, M., Nguyen, D. K., & Walther, T. (2021). Environmental hazards and risk management in the financial sector: A systematic literature review. *Journal of Economic Surveys*, 35(2), 512-538.
- Chen, P.-C., & Hung, S.-W. (2014). Collaborative green innovation in emerging countries: a social capital perspective. *International Journal of Operations & Production Management*, 34(3), 347-363.

- Chen, Y.-S., Lai, S.-B., & Wen, C.-T. (2006). The Influence of Green Innovation Performance on Corporate Advantage in Taiwan. *Journal of Business Ethics*, 67(4), 331-339.
- Chu, Z., Wang, L., & Lai, F. (2019). Customer pressure and green innovations at third party logistics providers in China. *The International Journal of Logistics Management*, 30(1), 57-75.
- Dangelico, R. M., Pujari, D., & Pontrandolfo, P. (2017). Green Product Innovation in Manufacturing Firms: A Sustainability-Oriented Dynamic Capability Perspective. *Business Strategy and the Environment*, 26(4), 490-506.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate Data Analysis*. Upper Saddle River. Pearson Prentice Hall.
- Hart, S. L., & Dowell, G. (2011). Invited editorial: A natural-resource-based view of the firm: fifteen years after. *Journal of Management*, 37(5), 1464-1479.
- Huang, J.-W., & Li, Y.-H. (2018). How resource alignment moderates the relationship between environmental innovation strategy and green innovation performance. *Journal of Business & Industrial Marketing*, 33(3), 316-324.
- Huang, Z., Liao, G., & Li, Z. (2019). Loaning scale and government subsidy for promoting green innovation. *Technological Forecasting and Social Change*, 144(1), 156-148.
- Jin, C., Razaq, A., Saleem, F., & Sinha, A. (2022). Asymmetric effects of eco-innovation and human capital development in realizing environmental sustainability in China: evidence from quantile ARDL framework. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 35(1), 4947-4970.

- Karman, A., & Savaneviciene, A. (2021). Enhancing dynamic capabilities to improve sustainable competitiveness: insights from research on organisations of the Baltic region. *Baltic journal of management*, 16(2), 318-341.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.
- Lee, K., & Yoo, J. (2019). How does open innovation lead competitive advantage? A dynamic capability view perspective. *PLOS ONE*, 14(11), 1-18. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0223405>
- Liu, C.-H., Chang, A. Y.-P., & Fang, Y.-P. (2020). Network activities as critical sources of creating capability and competitive advantage. *Management Decision*, 58(3), 544-568.
- Memon, A., Yong An, Z., & Memon, M. Q. (2020). Does financial availability sustain financial, innovative, and environmental performance? Relation via opportunity recognition. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27(2), 562-575.
- Niewöhner, N., Asmar, L., Röltgen, D., Kühn, A., & Dumitrescu, R. (2020). The impact of the 4th industrial revolution on the design fields of innovation management. *Procedia CIRP*, 91(1), 43-48.
- Park, S., Song, S., & Lee, S. (2017). How Do Investments in Human Resource Management Practices Affect Firm-Specific Risk in the Restaurant Industry?. *Cornell Hospitality Quarterly*, 58(4), 374-386.
- Rovinelli, R., & Hambleton, R. (1976). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. Conference on the Annual Meeting of the American Educational Research Association 19-23 April 1976, San Francisco, California. 1-37.

- Santoro, G., Ferraris, A., Giacosa, E., & Giovando, G. (2018). How SMEs Engage in Open Innovation: a Survey. *Journal of the Knowledge Economy*, 9(2), 561-574.
- Sarfraz, M., Qun, W., Hui, L., & Abdullah, M. I. (2018). Environmental risk management strategies and the moderating role of corporate social responsibility in project financing Decisions. *Sustainability*, 10(8), 1-17.
- Soewarno, N., Tjahjadi, B., & Fithrianti, F. (2019). Green innovation strategy and green innovation. *Management Decision*, 57(11), 3061-3078.
- Song, W., & Yu, H. (2018). Green Innovation Strategy and Green Innovation: The Roles of Green Creativity and Green Organizational Identity. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(2), 135-150.
- Sun, Y., Bi, K., & Yin, S. (2020). Measuring and integrating risk management into green Innovation practices for green manufacturing under the global value chain. *Sustainability*, 12(2), 1-33.
- Teece, D. J. (2007). Explicating dynamic capabilities: the nature and microfoundations of (sustainable) enterprise performance. *Strategic Management Journal*, 28(13), 1319-1350.
- Wang, C. H., & Juo, W.-J. (2021). An environmental policy of green intellectual capital: Green innovation strategy for performance sustainability. *Business Strategy and the Environment*, 30(7), 3241-3254.
- Wilhelm, H., Schlömer, M., & Maurer, I. (2015). How Dynamic Capabilities Affect the Effectiveness and Efficiency of Operating Routines under High and Low Levels of Environmental Dynamism. *British Journal of Management*, 26(2), 327-345.
- Zhang, Y., Sun, J., Yang, Z., & Li, S. (2018). Organizational Learning and Green Innovation: Does Environmental Proactivity Matter? *Sustainability*, 10(10), 1-14.

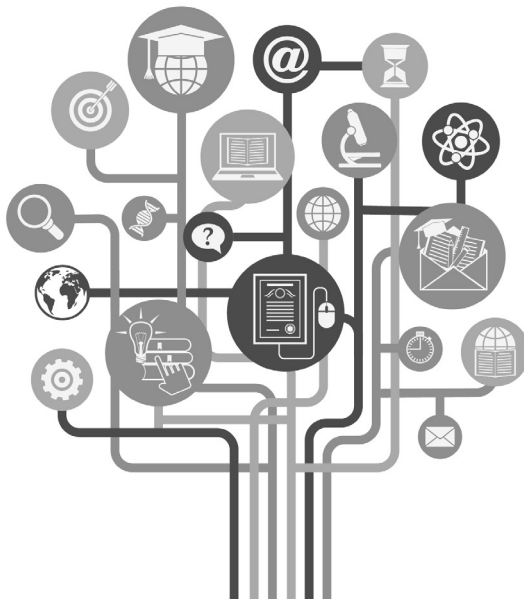
10

การปลูกฝังพฤติกรรมในการแยกขยะในเด็ก

The Inculcating of Children's Behavior in Waste Segregation

ชุติวรรณ บุญอาชาทอง สายสุดา ปั่นตระกูล และภุริพจน์ แก้วย่อง

Chutiwan Boonarchatong Saisuda Pantrakool and Phuripoj Keawyong

การปลูกฝังพฤติกรรมในการแยกขยะในเด็ก

The Inculcating of Children's Behavior in Waste Segregation

ชุติวรรณ บุญอาชาทอง¹ สายสุดา ปันตระกูล² และภูริพจน์ แก้วयोग³

Chutiwan Boonarchatong¹ Saisuda Pantrakool² and Phuripoj Keawyong³

¹คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพฯ 10300 ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Suandusit university, Bangkok 10300, Thailand

e-mail : chutiwan_boo@dusit.ac.th

²คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพฯ 10300 ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suandusit university, Bangkok 10300,

Thailand e-mail : saisuda_pan@dusit.ac.th

³คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสวนดุสิต กรุงเทพฯ 10300 ประเทศไทย

Faculty of Science and Technology, Suandusit university, Bangkok 10300, Thailand

e-mail : phuripoj_kea@dusit.ac.th

Received : February 6, 2023 Revised : June 17, 2023 Accepted : June 22, 2023

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบกิจกรรมการปลูกฝังพฤติกรรมการคัดแยกขยะให้แก่คนในวัยเด็ก ในประเทศไทย จำนวน 12 แห่ง รวมทั้ง วิธีการสร้างความรู้ เจตคติ จนนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับการจัดการขยะ การคัดแยกขยะแก่เด็ก และการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน จึงเป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของเด็ก การสร้างความรู้เรื่องการคัดแยกขยะสำหรับเด็กทำได้หลายวิธี เช่น การสร้างนิทาน การเขียนการ์ตูน การแทรกในบทเรียน หรือ การสร้างเกม การสร้างจิตสำนึกในการจัดการขยะควรเริ่มปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก เด็กควรได้รับการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะให้เกิดขึ้น เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างถาวร อันจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาขยะได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คัดแยกขยะ; พฤติกรรม; ถังขยะ

Abstract

The article is a comparative analysis for shaping behaviors for conditioned waste sorting among youth in 12 locations in Thailand. It also seeks to provide strategies for gaining information and mindset that directly contribute to appropriate waste management, waste segregation behavior, and maintaining

a clean and orderly environment. Children are therefore taught to take responsibility for themselves and their environment. Children could learn about trash segregation in a variety of methods, such through narrative, cartooning, lesson embedding, or game creation. Waste segregation should be emphasized from an early age. Children ought to be conscious of environmental issues and have a conscience. They will therefore mature into change agents who can address waste-related issues.

Keywords: Waste Segregation; Waste Management; Behavior; Bin

บทนำ

ปริมาณขยะมูลฝอยในชุมชนเมืองของประเทศไทยมีแนวโน้มปริมาณขยะเกิดขึ้นประมาณ 41,064 ตัน/วัน (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2564) ปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นกลายเป็นภาระของผู้รับผิดชอบ คือหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่ต้องเก็บขนและนำไปกำจัด จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พบว่า ในด้านสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน มีขยะที่ถูกนำไปกำจัดถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลเพียงร้อยละ 30 ส่วนที่เหลือร้อยละ 64 ถูกกำจัดด้วยการเผา (กรมควบคุมมลพิษ, 2564ก) กองทิ้งในบ่อดินเก่าหรือพื้นที่รกร้าง ซึ่งขยะมูลฝอยชุมชนที่จัดการไม่ถูกหลักสุขาภิบาลเหล่านี้มีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่อดีตมีการลงทุนก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเป็นเงินจำนวนมากและอนาคตหากไม่มีการนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ในสัดส่วนที่มากขึ้นจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของคนในสังคม (ณัชชลิดา ยุคะลัง และคณะ, 2563)

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกปี เนื่องมาจากการขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอย รวมถึงทุกภาคส่วนไม่ให้ความสำคัญที่จะลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ปริมาณขยะมูลฝอยจึงเพิ่มขึ้นทุกปี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัดทำโครงการ “ทำความดีด้วยหัวใจ ลดภัยสิ่งแวดล้อม” เพื่อเป็นการบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชนและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ที่สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อน

การแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อนและสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (กรมควบคุมมลพิษ, 2565ก)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญและจำเป็นในสังคม และแนวคิดธรรมาภิบาลตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน การแก้ปัญหากลับมาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมการทิ้งขยะไม่ถูกสุขลักษณะจึงเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้และแก้ไข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักตของประเทศชาติ คือ เด็กประถมศึกษา ดังนั้นเพื่อเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมในการแยกขยะในเด็ก จึงต้องมีการปลูกฝังองค์ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ เพราะถ้ายังทิ้งขยะไม่ถูกสุขลักษณะ จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ที่จะทำให้เกิดมลพิษ ซึ่งนำความสกปรกและนำพาสัตว์ที่เป็นพาหะนำโรคเช่น หนู หนอน แมลงสาบ ซึ่งสัตว์เหล่านี้จะนำเชื้อโรคกลับมาสู่ตัวเด็กประถมศึกษาเอง ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขอนามัยตามมา การจัดการขยะให้ถูกวิธีจึงเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องการแก้ไข

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การปลูกฝังพฤติกรรมคัดแยกขยะให้แก่วัยเด็กเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง สำหรับบทความนี้เป็นการรวบรวมวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการปลูกฝังพฤติกรรมคัดแยกขยะของหน่วยงานต่างๆ ที่จัดให้ก่อนวัยเรียน วัยประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในประเทศไทย จำนวน 12 แห่ง ในแง่มุมของใคร ทำอะไร ที่ไหน และผลลัพธ์เป็นอย่างไร สำหรับรายละเอียดของการวิเคราะห์ที่ได้แสดงไว้ในลำดับถัดไป

ประเภทของขยะและการคัดแยกขยะ

คำว่า “ขยะ” หรือ “มูลฝอย” หรือ “ขยะมูลฝอย” เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน คำว่า “มูลฝอย” (solid wastes) หมายถึงของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เช่น มูลฝอยในชุมชน (municipal solid wastes) มูลฝอยหรือของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม (industrial wastes) มูลฝอยติดเชื้อ (infectious wastes) จากโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล

1. ประเภทของขยะ

กรมควบคุมมลพิษ (2564ก) แบ่งประเภทของขยะตามลักษณะทางกายภาพของขยะมูลฝอย ได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.1 ขยะอินทรีย์ (Compostable Waste) หรือมูลฝอยย่อยสลาย เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์

1.2 ขยะรีไซเคิล (Recyclable Waste) หรือมูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระจก เศษพลาสติกกล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระจกเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์

1.3 ขยะอันตราย (Hazardous Waste) หรือมูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระจกสเปร์ยบรรจุสีหรือสารเคมี

1.4 ขยะทั่วไป (General Waste) หรือมูลฝอยทั่วไป คือขยะประเภทอื่น เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติก ห่อลูกอม ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร พอยล์เปื้อนอาหาร

2. การคัดแยกขยะ

จากรายงานข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศ ของกรมควบคุมมลพิษ ปี 2563 พบว่าประเทศไทยมีขยะมูลฝอยมากถึง 25.37 ล้านตัน ซึ่งมีขยะที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์มีเพียงร้อยละ 33 หรือคิดเป็น 8.3 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2564ข) ถ้าประชาชนทุกคนร่วมมือกันคัดแยกขยะ จะสามารถเพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งสามารถลดปริมาณขยะในแต่ละปีลงได้เช่นกัน

การคัดแยกขยะต้องมีภาชนะในการจัดเก็บรวบรวมขยะที่มีประสิทธิภาพ เพื่อลดการปนเปื้อนของขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือใช้ซ้ำ และมีถังขยะที่มีสี สัญลักษณ์ ในการแบ่งแยกขยะประเภทต่าง ๆ และภายในถังขยะต้องมีถุงบรรจุขยะเพื่อไม่ให้ขยะตกหล่น แพร่เชื้อโรค และสะดวกในการจัดเก็บ (ชวลิต เหลืองอร่าม, 2562)

กรมควบคุมมลพิษ (2565ก) จัดทำคู่มือการคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินงานคัดแยกขยะ ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์

ประกอบด้วย ถังพลาสติกโพลีเอทิลีนชนิดความหนาแน่นสูงหรือภาชนะแบบอื่นที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน ตาข่ายหรือเครื่องขังน้ำหนัก อุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น เสื้อกันภัย หมวกกันภัย แวนตานิรภัย รองเท้าบูทนิรภัย หน้ากากอนามัย ถุงมือชนิดหนา เครื่องมือคีบหนีบจับและอุปกรณ์อื่น ๆ ที่มีความเหมาะสม อุปกรณ์พื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอย เช่น ผ้าใบปูพื้น พลับ ไม้กวาด กรรไกร เชือกหรือไม้สำหรับแบ่งกองขยะมูลฝอย

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมความพร้อมและการวางแผนการคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอย หน่วยงานที่จะดำเนินการคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอยจัดเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ข้อมูลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/เอกชนที่เป็นเจ้าของสถานที่ กำจัดและหน่วยงานที่นำขยะมูลฝอยมาร่วมกำจัด อาทิ ปริมาณขยะ จำนวนและลักษณะของรถเก็บขนขยะมูลฝอย พื้นที่/เส้นทางและช่วงเวลาในการเก็บ คัดเลือกและกำหนดตัวอย่างที่เหมาะสม

กรมควบคุมมลพิษ (2564ค) แบ่งประเภทถังขยะที่ใช้ในการคัดแยกแบ่งออกได้ 4 ประเภท โดยใช้สีเป็นตัวแบ่งประเภทของถังขยะ ซึ่งแต่ละประเภทจะแบ่งความหมายออกต่างกัน ดังนี้

2.1 ถังขยะสีเขียว คือ ขยะเปียกเป็นขยะย่อยสลายง่ายที่อยู่ในรูปแบบของเศษอาหารที่กินเหลือ วัสดุคั่วที่เน่าเสียได้ง่าย ผลไม้ ใบไม้ กิ่งไม้ ซากพืช ซากสัตว์ ที่เมื่อทิ้งไว้ไม่นานจะส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ขยะเหล่านี้อาจสามารถนำไปใช้ประโยชน์อื่นได้ เช่น การนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

2.2 ถังขยะสีน้ำเงิน คือ ขยะทั่วไปเป็นขยะจำพวกเศษกระดาษ ซองพลาสติก ถุงใส่ขนม หรือของจำพวกที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ ที่ไม่คุ้มค่ากับการนำไปรีไซเคิล ขยะเหล่านี้จะถูกนำไปกำจัดตามกระบวนการ เช่น การฝังกลบ การเผาด้วยเตาเผาขยะ เป็นต้น

2.3 ถังขยะสีเหลือง คือ ขยะรีไซเคิลมักเป็นบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้วหรือวัสดุเหลือใช้ที่สามารถนำไปเข้ากระบวนการรีไซเคิลได้ เช่น แก้ว กระป๋อง ขวดน้ำ เศษพลาสติกที่สามารถนำไปหลอมเพื่อแปรรูปสำหรับใช้ประโยชน์ได้ต่อไป ขยะประเภทนี้จะมีมูลค่าสามารถเก็บไว้ขายให้กับคนที่รับซื้อของเก่า เนื่องจากสามารถนำไปสร้างประโยชน์ต่อไปได้

2.4 ถังขยะสีแดง คือ ขยะอันตรายที่อาจมีสารปนเปื้อนไปกับสภาพแวดล้อมได้ เช่น กระป๋องสเปรย์ แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เสื่อมสภาพ

ควรถูกแยกออกจากขยะทั่วไป เนื่องจากขยะเหล่านี้จะมีสารประกอบทางเคมีอันตรายหลายอย่างที่ต้องถูกกำจัดอย่างถูกวิธี

จากรายงานโครงการการจัดทำฐานข้อมูลขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน, 2564) ได้มีการศึกษาปริมาณและองค์ประกอบขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยประเภทครัวเรือนและประเภทอาคาร ภายใต้โครงการโครงการจัดทำฐานข้อมูลขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ทำการศึกษาใน 2 ฤดูกาล คือฤดูฝน (กันยายน - ธันวาคม 2563) ซึ่งเป็นช่วงระหว่างสถานการณ์การระบาดโรคไวรัสโคโรนาะระหว่างระลอกแรกและระลอกที่ 2 และฤดูแล้ง (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม 2564) ซึ่งเป็นช่วงการระบาดโรคไวรัสโคโรนาะระลอกที่ 3 เก็บตัวอย่างทั้งวันหยุดและวันทำงานปกติ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบขยะมูลฝอยที่อาจได้รับผลจากปัจจัยจากสภาพอากาศและรูปแบบกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 57 อยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 32 อยู่ในพื้นที่เทศบาล และร้อยละ 11 อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร สำหรับการดำเนินการศึกษาในกรณีแหล่งกำเนิดประเภทอาคาร ได้แบ่งตัวอย่างการศึกษาตามลักษณะอาคารที่มีกิจกรรมและขนาดแตกต่างกัน แบ่งกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมเป็น 7 ประเภท ได้แก่ คอนโดมิเนียม/อพาร์ทเมนท์ตลาดสดอาคารสถาบัน/โรงเรียน สถานที่ราชการ/อาคารสำนักงาน โรงแรม/รีสอร์ท ห้างสรรพสินค้า/ร้านสะดวกซื้อและศาสนสถาน และแบ่งประเภทย่อยตามขนาดพื้นที่การใช้สอย

ผลการศึกษาขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดประเภทสถานศึกษา พบว่า 1) ภาพรวมขยะอินทรีย์ (ขยะอาหารและขยะจากสวน) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 41.69 โดยเป็นขยะอาหารร้อยละ 30.49 (เศษอาหารกินได้ร้อยละ 20.56 และเศษอาหารที่กินไม่ได้ร้อยละ 9.93) และขยะจากสวนร้อยละ 11.20 2) ขยะพลาสติก มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 21.07 3) กระดาษ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 18.91 4) ไม้ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.66 5) แก้ว มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.34 และ 6) ขยะเครื่องใช้ไฟฟ้า (E-waste) มักพบในสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่เป็นวิทยาลัยเทคนิคมากกว่าสถานศึกษาประเภทอื่น (กรมควบคุมมลพิษ, 2565ข)

การปลูกฝังพฤติกรรมการคัดแยกขยะ

การสร้างความรู้ เจตคติ จนนำไปสู่พฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับการจัดการขยะหรือการคัดแยกขยะแก่เด็กประถมศึกษา ในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน จึงเป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อตนเองและสิ่งแวดล้อมของ

เด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า สำหรับในการสร้างความรู้เรื่องการคัดแยกขยะสำหรับเด็กทำได้หลายวิธี เช่น การสร้างนิทาน การเขียนการ์ตูน การแทรกในบทเรียน หรือการสร้างเกม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้การพัฒนาสื่อพหุวิทยาที่สร้างความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะเพื่อทิ้งขยะให้ถูกต้องโดยใช้สื่อถังขยะอัจฉริยะ ซึ่งเป็นกระบวนการของพหุวิทยาการ ที่รวมองค์ความรู้ทั้งศาสตร์ของเทคโนโลยีดิจิทัล นวัตกรรมอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งและศาสตร์ของการสร้างองค์ความรู้ด้านการศึกษาสำหรับเด็ก ประถมศึกษาเข้าไว้ด้วยกัน

เด็กประถมศึกษาที่ร่วมในงานวิจัยนี้อยู่ในช่วงวัย Gen Z และ Gen Alpha เป็นผู้ที่เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกที่สร้างจากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างจริงจัง เด็กเหล่านี้สามารถเข้าถึงและใช้งานอุปกรณ์ดิจิทัลได้อย่างคล่องแคล่ว เช่น แท็บเล็ต สมาร์ทโฟน ตลอดจน การเล่นเกมคอมพิวเตอร์และการใช้แอปพลิเคชันสำหรับเด็ก (นันธิดา อนันตชัย, 2564; ภัทรธาดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และ ฐิติชัย รักบำรุง, 2563)

จากผลการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของคน 4 Generations พบว่า กลุ่ม Gen Z มีความสัมพันธ์กับปัจจัย ทัศนคติ แรงจูงใจ และระดับการศึกษา ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการคัดแยกขยะ การแสดงออกเชิงพฤติกรรมการคัดแยกขยะจะขึ้นกับความต้องการของตนเองเป็นหลัก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ชอบอิสระ ไม่ชอบอยู่ในกฎ เงื่อนไข (ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธุ์, 2563)

การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาระบบคัดแยกขยะแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยยังเสนอแนะให้มีการกระตุ้นประชาชนในชุมชน โดยการตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากขยะ การสร้างระเบียบวินัยในการรับผิดชอบ การทิ้งขยะมูลฝอยควรมีการคัดแยกขยะทุกครั้งเรื่อก่อนทิ้งในถัง โดยเฉพาะขยะอันตราย (อารีย์ พลภูมิเมือง และ เสฐียรพงษ์ ศิวินา, 2560)

การศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ตัวแทนครัวเรือนมีระดับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลางและพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง (นฤญา ยางอิสาร และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์, 2563)

การจัดการขยะโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการที่สำคัญคือบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการประชาสัมพันธ์บางคนมีคุณธรรมและจิตสาธารณะในการบริการที่ควรได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ผู้วิจัยเสนอแนะให้จัดทำการบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงผู้นำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนเพิ่มขึ้น (ณรงค์ศักดิ์ อู่ยคำ, 2563)

การศึกษาสภาพและปัญหาอุปสรรคการจัดการขยะและแนวทางในการแก้ไขปัญหาพัฒนาการดำเนินการจัดการขยะ มูลฝอยที่เหมาะสมของเทศบาลตำบลบ้านเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พบว่า ประชาชนไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทำให้ขยะมีปริมาณมาก ส่งผลให้การดำเนินการขนย้ายขยะของเทศบาลสิ้นเปลืองค่าพลังงานเชื้อเพลิงเพิ่มมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ในเรื่องการลดปริมาณขยะโดยการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนและเยาวชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้รู้จักการคัดแยกขยะ (ปิติพงษ์ วิริยปิยะ, 2559)

จากงานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถานศึกษา พบว่า องค์กรประกอบในการบริหารจัดการขยะในสถานศึกษาประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร องค์กรแห่งการเรียนรู้ การจัดการองค์กร การบริหารจัดการทั้งระบบ ปฏิบัติการเรียนรู้เครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการสู่คุณภาพ (วิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์, 2562)

นอกจากนี้ จากการแบ่งสื่อการสอนของ เอ็ดการ์ เดล (Edgar Dale) ตามประสบการณ์การเรียนรู้จากรูปธรรมไปสู่นามธรรม โดยแบ่งประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนออกเป็น 10 ชั้น ซึ่งรู้จักกันในชื่อว่า “กรวยประสบการณ์” (Cone of Experience)

กรวยประสบการณ์ พิจารณาการแบ่งจากลักษณะของประสบการณ์ที่ได้รับจากสื่อการสอนประเภทนั้น โดยยึดเอาความเป็นรูปธรรมและนามธรรมเป็นหลักในการแบ่งประเภท และได้เรียงลำดับจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่สุด ไปจนถึงประสบการณ์ที่เป็นนามธรรมที่สุด (Dale, 1969)

ชั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรงและมีความมุ่งหมาย (Direct Purposeful Experience) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรากฐานของประสบการณ์ที่ทั้งปวง เพราะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้เห็น ได้ยินเสียง ได้สัมผัสด้วยตนเอง เช่น การเรียนจากของจริง ได้ร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการลงมือกระทำ

ขั้นที่ 2 ประสบการณ์จำลอง (Contrived Simulation Experience) จากข้อจำกัดที่ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนจากประสบการณ์จริงให้แก่ผู้เรียนได้ เช่น ของจริงมีขนาดใหญ่ หรือ เล็กเกินไป มีความซับซ้อนมีอันตราย จึงใช้ประสบการณ์จำลองแทน เช่น การใช้หุ่นจำลอง ของตัวอย่าง

ขั้นที่ 3 ประสบการณ์นาฏการ (Dramatized Experience) เป็นประสบการณ์ที่จัดขึ้นแทน ประสบการณ์จริงที่เป็นอดีตไปแล้วหรือเป็นนามธรรมที่ ยากเกินกว่าจะเข้าใจและไม่สามารถใช้ ประสบการณ์จำลองได้ เช่น การละเล่นพื้นเมือง ประเพณีต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การสาธิต (Demonstration) คือ การอธิบายข้อเท็จจริง ความจริง และกระบวนการ ที่สำคัญด้วยการแสดงให้เห็นเป็นลำดับขั้น การสาธิตอาจทำได้โดยผู้สอนเป็นผู้สาธิต

ขั้นที่ 5 การศึกษานอกสถานที่ (Field Trip) การพานักเรียนไปศึกษาแหล่งความรู้ นอกห้องเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้หลาย ๆ ด้าน ได้แก่ การศึกษาความรู้จากสถานที่สำคัญ เช่น โบราณสถาน โรงงานอุตสาหกรรม

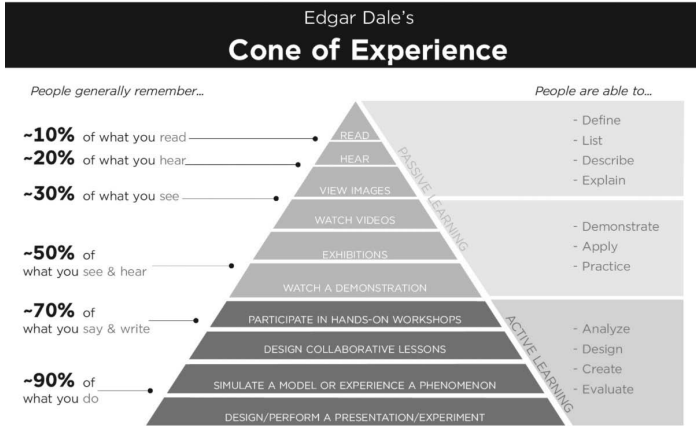
ขั้นที่ 6 นิทรรศการ (Exhibition) คือ การจัดแสดงสิ่งต่างๆ รวมทั้งมีการสาธิต และการฉายภาพยนตร์ประกอบเพื่อให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนหลายด้าน ได้แก่ การจัดป้ายนิทรรศการ การจัดแสดงผลงานนักเรียน

ขั้นที่ 7 ภาพยนตร์ และโทรทัศน์ (Motion Picture and Television) ผู้เรียนได้เรียนด้วยการเห็นและได้ยินเสียงเหตุการณ์และเรื่องราวต่าง ๆ ได้มองเห็นภาพในลักษณะการเคลื่อนไหวเหมือนจริงไปพร้อม ๆ กัน

ขั้นที่ 8 การบันทึกเสียง วิทยุ และภาพนิ่ง (Recording, Radio and Picture) ได้แก่ เทปบันทึกเสียง แผ่นเสียง วิทยุ ซึ่งต้องอาศัยเรื่องการขยายเสียง ส่วนภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพทั้งชนิดโปร่งแสงที่ใช้กับเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ สไลด์ ภาพนิ่งจากคอมพิวเตอร์ และภาพบันทึกเสียงที่ใช้กับเครื่องฉายภาพทึบแสง

ขั้นที่ 9 ทศนสัญลักษณ์ (Visual Symbol) มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นพื้นฐานในการเลือกนำไปใช้ สื่อที่จัดอยู่ในประเภทนี้ คือ แผนภูมิ แผนสถิติ ภาพโฆษณา การ์ตูน แผนที่ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ขั้นที่ 10 วจนสัญลักษณ์ (Verbal Symbol) เป็นประสบการณ์ขั้นสุดท้าย ซึ่งเป็นนามธรรมที่สุด ไม่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างวจนสัญลักษณ์กับของจริง ได้แก่ การใช้ตัวหนังสือแทนคำพูด

รูปภาพที่ 1 กรวยประสบการณ์ของเอดการ์ เดล
(ที่มา: นพพล เผ่าสวัสดิ์, 2563)

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้จากสื่อการสอนที่สำคัญที่สุดหรือด้านล่างสุดของกรวยประสบการณ์ คือ ขั้นที่ 1 ประสบการณ์ตรง (Direct Purposeful Experience) เป็นประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุด โดยสื่อการสอนสามารถสร้างประสบการณ์ให้กับผู้เรียนได้รับรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง จากลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองอันจะทำให้ประสาทสัมผัสทั้งห้าได้รับรู้ นอกจากนี้ยังพบว่าการเรียนรู้จากสื่อในขั้นที่ 1 นี้ ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้มากถึงร้อยละ 90 ดังนั้น เกมการคัดแยกขยะเพื่อส่งเสริมความรู้ของเด็กประถมศึกษาโดยใช้ถังขยะอัจฉริยะจึงตรงทฤษฎีของกรวยประสบการณ์ของเอดการ์ เดล ในประเด็นของ การเป็นสื่อการเรียนที่ผู้เรียนสามารถหยิบจับของจริงและลงมือปฏิบัติจริงจากการเล่นเก๋มดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้และจดจำมากกว่าการเรียนรู้จากแผ่นกระดาษหรือจอของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

กิจกรรมการคัดแยกขยะของหน่วยงานในประเทศไทย

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมการคัดแยกขยะของเด็กในประเทศไทย สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 : กิจกรรมการคัดแยกขยะสำหรับเด็ก

อ้างอิง	who	what	where	ผล
จันทร์หา พีระขจร (2556)	เด็ก 3 - 5 ปี	หนังสือสอนเรื่องแยกขยะให้ถูกต้องตามประเภททุกอย่าง	ทั่วไป	NA
เทศบาลตำบลริมปิง (2561)	เด็กเล็กอายุระหว่าง 2-4 ปี	กิจกรรมคัดแยกขยะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลริมปิง ในโครงการจัดการขยะโดยชุมชน และโครงการทำปุ๋ยหมักจากขยะเปียก เพื่อสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรม การคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีให้กับเด็ก ลดขยะภายในศูนย์เด็กเล็กฯ เด็กรู้จักคุณค่าของขยะ นำมารีไซเคิลใช้ประโยชน์ได้ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลริมปิง	NA
โรงเรียนเอ็ดดี มีสุข (2561)	เด็กประถมศึกษา	กิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การแยกขยะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่งเสริมกิจกรรมที่บ้าน บูรณาการเข้ากับรายวิชาชีววิทยาและวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ในชุมชนเอ็ดดีมีสุข และโครงการโรงเรียนพอเพียง	เด็กนักเรียนใน อีสานตอนล่าง เช่น โรงเรียนกุญชร ศิรวิทย์ โรงเรียนโคกสะอาด วิทยาคม โรงเรียนปรีอใหญ่ วิทยาลัยบัตลังก์ โรงเรียนขุนหาญ วิทยาลัยการศึกษาศรค์	นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะ โรงเรียนมีศูนย์คัดแยกขยะ ลดปริมาณขยะในโรงเรียน ได้มาก เกือบ ร้อยละ 50
สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล บึงสามพัน (2561)	ครู นักเรียน ในโรงเรียน 80 คน	เข้าใจการคัดแยกขยะอย่างถูกวิธี สร้างรายได้จากการจำหน่ายวัสดุรีไซเคิล ลดปริมาณขยะในโรงเรียน สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กำจัดแหล่งเพาะพันธุ์พาหะนำโรคจากขยะมูลฝอย	โรงเรียนบ้านทรัพย์เกษตร อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์	ใช้เป็นข้อมูลสำคัญ ในการวางแผน พัฒนาการดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ตารางที่ 1 : กิจกรรมการคัดแยกขยะสำหรับเด็ก (ต่อ)

อ้างอิง	who	what	where	ผล
ซอง-เรอเน กงแบร์ (2561)	เด็ก	หนังสือสำหรับเด็กเกี่ยวกับกำเนิดของขยะ การจัดการขยะ การคัดแยกประเภทขยะ การทิ้งลงถังสีต่าง ๆ และการร่วมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผ่านเกมค้นหา	NA	NA
ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (2562)	เด็กประถม 4,600 คน จาก 12 โรงเรียนในเขตปทุมธานี และบริเวณใกล้เคียง	กิจกรรมวันเด็ก “คัดแยกขยะ ลดภาระสิ่งแวดล้อม” เพื่อให้เด็กตระหนักถึงปริมาณขยะแล้วรู้จักสิ่งแวดล้อม ประโยชน์จากการคัดแยกขยะ สร้างนิสัยคิดก่อนทิ้ง	อุทยานวิทยาศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี	ได้รับความรู้คู่ความ สนุกสนาน
มูลนิธิ สถาบันสิ่งแวดล้อมไทย (2562)	เด็กอนุบาล 3	กิจกรรมเปลี่ยนขยะเป็นเงิน และนิทานรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้ปกครองและเด็กนักเรียนนำขยะที่ช่วยกันแยกมาจากบ้าน ส่งต่อให้กับคุณครูและผู้พิทักษ์สิ่งแวดล้อมตัวน้อย ที่ช่วยกันซังน้ำหนักขยะและจดบันทึกลงสมุด เปลี่ยนขยะเป็นรายได้ทุกภาคการศึกษา	อนุบาลสุदारักษ์ บางเขน	เด็กๆ มีความ สุข และสนุกในการแยกขยะชนิดต่าง ๆ มีวินัยในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมมากขึ้น
ฐานเศรษฐกิจ มัลดีมีเดีย (2563)	อายุระหว่าง 8-20 ปี รวมกว่า 30 คน	ครูสุยมพร เหล่าวัชรสุวรรณ และทีมซีเอสอาร์ จากบริษัท อินโดรามา เวนเจอร์ส จำกัด (มหาชน) ให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะรีไซเคิล เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการอย่างถูกวิธี ขยะพลาสติกมีมูลค่าสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนได้ และมีส่วนช่วยในการลดขยะในชุมชน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์กับเด็กและชุมชน คลองเตยอย่างยั่งยืน	โรงเรียนยานุส คอร์ซัค แห่งเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งอยู่ในชุมชน คลองเตย	มุ่งหวังให้เด็กๆ เห็นความสำคัญของการแยกขยะนำไปปรับใช้ได้จริงทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน และบอกต่อขยายผลให้เกิดความตระหนัก เข้าใจ และร่วมใจกันปฏิบัติต่อไปในวงกว้าง

ตารางที่ 1 : กิจกรรมการคัดแยกขยะสำหรับเด็ก (ต่อ)

อ้างอิง	who	what	where	ผล
กรมอนามัย (2563)	เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี	กิจกรรมมาลดขยะกันเถอะ ร้องเพลง เล่านิทาน เรียนรู้เรื่องประเภทขยะ ขยะรีไซเคิล	จังหวัดนนทบุรี	เด็กให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมกับครู
องค์การบริหารส่วนตำบลวังทับไทร (2564)	เด็กเล็ก	เรียนรู้การคัดแยกขยะสามารถแยกขยะก่อนลงถังขยะได้	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองหินอบต.วังทับไทร อำเภอสากเหล็ก จังหวัดเพชรบูรณ์	NA
ลฎภา อินทรมหา (2564)	นักเรียนอนุบาล-มัธยมศึกษาปีที่ 3	โครงการโรงเรียนส่งเสริมสิ่งแวดล้อม ใช้หลัก 3Rs และ Zero-Waste เช่น มีจุดคัดแยกขยะ กิจกรรมธนาคารขยะ จุดทำปุ๋ยหมักและน้ำหมักชีวภาพ มีการสอนให้ความรู้ด้วยฐานการเรียนรู้และการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับขยะในวิชาต่างๆ (ทำเป็นใบงานในวิชา)	โรงเรียนบ้านลำต้นกล้วย กรุงเทพมหานคร	ทุกคนในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ ด้วยการทำกล่องสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ทำด้วยความสนุกและภูมิใจ
องค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี (ม.ป.ป.)	เด็กก่อนเกณฑ์	โครงการคัดแยกขยะให้เด็กได้เรียนรู้การคัดแยกขยะ การทิ้งขยะให้ถูกประเภทถัง	ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ วัดกลางบางแก้ว จัดโครงการคัดแยกขยะ	NA

จากตารางที่ 1 พบว่า กิจกรรมการคัดแยกขยะของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จัดให้แก่วัยเด็ก ทั้งเด็กเล็กก่อนวัยเรียน วัยประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเน้นการปลูกฝังการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กผ่านกิจกรรม ร้องเพลง เล่านิทาน อ่านหนังสือ ที่เน้นให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของขยะและการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ประเภทของถังขยะ และความหมายของถังขยะแต่ละสี การนำขยะที่เหลือใช้มารีไซเคิลเพื่อเปลี่ยนขยะเป็นเงิน สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชน ส่งเสริมให้มีจัดการขยะโดยชุมชน และจัดทำโครงการทำปุ๋ยหมักจากขยะเปียก เพื่อสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรม การคัดแยกขยะอย่างถูกวิธีให้กับเด็ก

การจัดกิจกรรมการจัดการขยะของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานเอกชน นับว่าเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญในการบ่มเพาะและปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนให้ใส่ใจเรื่องขยะและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่พลเมืองเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ลดการสะสมของปริมาณขยะ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาขยะในทะเลที่จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและชีวิตของสัตว์ทะเลได้อีกด้วย ดังนั้น การปลูกฝังเด็กให้เกิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดี ควรเริ่มต้นตั้งแต่ในโรงเรียนซึ่งเป็นแหล่งบ่มเพาะความรู้และปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อเยาวชน เช่นเดียวกับแนวคิดปลอดขยะ (Zero Waste) ที่เป็นแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน มีจุดประสงค์ที่จะลดปริมาณขยะที่ต้องส่งไปกำจัดด้วยการฝังกลบหรือเผาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด

การนำแนวคิดปลอดขยะมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ภายใต้ความร่วมมือของหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาที่ยึดหลักการเรียนการสอนแบบองค์รวม นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดปลอดขยะแบบองค์รวมสำหรับการยกระดับการจัดการขยะของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญ เรียกสั้น ๆ ว่า “4ป.” (สุจิตรา วาสนาดำรงดี และอรอุษา สุขสุมิตร, 2564) มีดังนี้

1. ประกาศนโยบายและแผนงาน เช่น ประกาศมาตรการลดขยะอย่างชัดเจน อาทิ งดแจกถุงพลาสติก รวมทั้งแต่งตั้งคณะทำงานในเรื่องการจัดการขยะภายในโรงเรียน
2. ปรับการเรียนการสอนให้เชื่อมโยงกันทั้งในและนอกห้องเรียน เช่น สอดแทรกแนวคิดปลอดขยะในวิชาต่าง ๆ ทุกระดับชั้นอย่างสอดรับกันและสามารถวัดผลเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม
3. เปลี่ยนสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการสร้างพฤติกรรมและบ่มเพาะนิสัยในการลดการสร้างขยะ คัดแยกขยะ รวมถึงจัดการขยะบางประเภท เช่น การปรับปรุงตู้กดน้ำดื่มสร้างความมั่นใจให้เด็กและบุคลากรพกกระบอกน้ำมาเติมน้ำ แทนการซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติก การจัดระบบถังขยะแบบแยกประเภทโดยติดป้ายและใช้สีถังขยะตามมาตรฐานเพื่อให้มีการสื่อสารที่ตรงกันและเข้าใจง่าย เป็นต้น
4. พูทางไปสู่อำนาจและชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมธนาคารขยะหรือตลาดนัดขยะรีไซเคิลที่เปิดรับขยะรีไซเคิลจากบ้าน ทำให้นักเรียนมีการสื่อสารและช่วยกระตุ้นให้ผู้ปกครองทำการคัดแยกขยะที่บ้าน รวมถึงการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ลดการสร้างขยะพลาสติก โดยโรงเรียนทำกิจกรรมเป็นตัวอย่างให้กับผู้ปกครอง

การคัดแยกขยะมีประโยชน์อย่างมากต่อสิ่งแวดล้อมและการดูแลสุขภาพของมนุษย์ ช่วยลดการสร้างขยะ การคัดแยกขยะช่วยลดปริมาณขยะที่ส่งไปยังถังขยะทั่วไป โดยการแยกขยะให้เหมาะสม เช่น คัดแยกขยะที่รีไซเคิลได้และขยะที่สามารถย่อยสลายได้ จะสามารถลดการใช้งานของถังขยะและการจัดการขยะที่มีค่าใช้จ่ายสูง การส่งเสริมการรีไซเคิล เมื่อทำการคัดแยกขยะจะช่วยให้สามารถระบุและแยกขยะที่นำไปรีไซเคิลได้ เช่น แก้วพลาสติก กระป๋อง หรือกระดาษ การนำขยะที่สามารถรีไซเคิลได้กลับสู่กระบวนการผลิตจะช่วยลดการใช้วัตถุดิบใหม่ ลดการเกิดมลพิษจากกระบวนการผลิต และลดการใช้พลังงานที่ต้องใช้ในการผลิตวัตถุดิบใหม่ และยังเป็นการประหยัดทรัพยากรธรรมชาติ

สรุป

การปลูกฝังพฤติกรรมในการแยกขยะในเด็กเพื่อแก้ไขปัญหาปริมาณขยะในระยะยาว จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในทุกปีอาจมีสาเหตุมาจากการขาดระบบการจัดการที่ดี การขาดพื้นที่รองรับปริมาณขยะ รวมถึงการขาดจิตสำนึก ทำให้พฤติกรรม การทิ้งขยะไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งไม่มีการนำขยะมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยเฉพาะในชุมชนเมือง ปริมาณขยะจึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก ปัญหาขยะจะไม่มีความหมดไปหรือบรรเทาเบาบางลง ถ้ากระบวนการจัดการขยะ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ตลอดจนยังไม่มีจิตสำนึกในการแก้ปัญหาขยะที่เกิดขึ้น ดังนั้นการสร้างจิตสำนึก ในการจัดการขยะนี้จึงควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก จากการส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ พบว่า การจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังนิสัยการแยกขยะในเด็กจึงมีบทบาทสำคัญ การจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการแยกขยะประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิลไม่ได้ การนำความรู้เรื่องการจัดการขยะและการคัดแยกขยะมารวมไว้ในกิจกรรม การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนจะช่วยสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้กับเด็ก การมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะจะเป็นการบ่มเพาะพฤติกรรมที่ยั่งยืนให้เด็ก สร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความรับผิดชอบในเด็ก ประสบการณ์เหล่านี้ช่วยให้เด็ก ๆ ได้เห็นผลกระทบโดยรวมจากการกระทำของพวกเขา และกระตุ้นให้เกิดการแยกขยะต่อไป ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปอย่างถาวร อันจะส่งผลต่อการแก้ปัญหาขยะได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการสร้าง จิตสำนึกให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ซึ่งเด็กในช่วงประถมศึกษาจะมีลักษณะ

พัฒนาการทางสติปัญญาที่เพิ่มขึ้น เด็กจะมีความก้าวหน้าทางด้านความคิด ความเข้าใจ และการหาเหตุผลเพื่อมาอธิบายสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมความรู้ เจตคติ ในการจัดการและการคัดแยกขยะสำหรับเด็ก ทำให้เด็กจดจำและได้รับการปลูกฝังพฤติกรรมที่ดีเกี่ยวกับขยะ จึงควรให้หน่วยงานที่ดูแลเด็ก (ก่อนวัยเรียน ประถมและมัธยม) ทุกแห่งในประเทศไทยจัดกิจกรรมดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของเราทุกคน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2564ก, 2 มีนาคม). *คู่มือแนวทางและข้อกำหนดเบื้องต้น การลด และใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย*. https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew-2020-05-24_04-01-30_968463.pdf.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2564ข, 22 ตุลาคม). *ข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศ*. <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2563>.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2565ก). *การศึกษาองค์ประกอบขยะมูลฝอย ปี 2564*. กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2565ข). *คู่มือการคัดแยกองค์ประกอบขยะมูลฝอย ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย*. กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2565ค). *แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570)*. กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมควบคุมมลพิษและองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของเยอรมัน. (2564). *โครงการการจัดทำฐานข้อมูลขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ศึกษาโดยศูนย์บริการวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, (2564, 14 พฤษภาคม). *ข้อมูลสถิติ ภัยแล้งสำคัญไขปัญหาขยะ*. <https://infotrash.deqp.go.th/news/78>.
- กรมอนามัย. (2563). *แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายบุคคล ปีการศึกษา 2562 ตามหนังสือแนวทางการอบรมเลี้ยงดูส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี สารระการเรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก หน่วยการเรียนรู้ หนูน้อยตาวิเศษ*. กรมอนามัย.

- จันทรา พีระขจร. (2556). *ปอแก้วนักสะสม*. แสปปี้คิดส์.
- ขวลิต เหลืองอร่าม. (2562, 28 มีนาคม). *ประชาสัมพันธ์กิจกรรมอนามัย การคัดแยกขยะ เริ่มต้นได้ที่ตัวคุณ*.
- สำนักงานสาธารณสุขสุพรรณบุรี. <https://pri.moph.go.th/index.php/news/28-healthknowledge/environment>.
- ของ-เรอเน กงแบร์. (2561). *ฉันทัดแยกขยะ เพื่อนำไปรีไซเคิล*. นานมีบุ๊กส์.
- ฐานเศรษฐกิจ มัลติมีเดีย. (2563, 3 มกราคม). “ไอวีแอล” สอนเด็กชุมชนคลองเตยคัดแยกขยะรีไซเคิล.
- ฐานเศรษฐกิจ. <https://www.thansettakij.com/general-news/418026>.
- ณรงค์ศักดิ์ อู่คำ. (2563). การบริหารจัดการการประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรี. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย*, 12(1), 355-370.
- ณัชชลิดา ยุคะลัง จารุวรรณ วิโรจน์ กูเกียรติ ทุดปอ และ นิรุวรรณ เทิร์นโนบล์. (2563). ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการมูลฝอยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพในพื้นที่ที่มีการขยายชุมชนอย่างรวดเร็ว:
- กรณีศึกษาชุมชนข้างเคียงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 13(1), 532-638.
- นพพล เผ่าสวัสดิ์. (2563, 1 พฤศจิกายน). *การออกแบบการเรียนการสอนสำหรับบทเรียนออนไลน์*. MahidolUniversity Extension. <https://mux.mahidol.ac.th/>.
- นฤญา ยางอิสาร และ ปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยครัวเรือนของผู้อยู่อาศัยในตำบลหนองกะท้าว อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 28(1), 155-167.
- นันธิดา อนันตชัย. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำกับตนเองในการเรียนของนักศึกษาเจนเนอเรชั่นซี (GEN Z) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร. *วารสารบริหารธุรกิจเทคโนโลยีมหานคร*, 8(1), 1-27.
- เทศบาลตำบลริมปีง. (2561, 26 เมษายน). *กิจกรรมคัดแยกขยะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบล ริมปีง*. เทศบาลริมปีง จ.ลำพูน. <http://www.rimping.go.th/news-activities-etail.php?id=509>.

- ปิติพงษ์ วิริยปิยะ. (2559). การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ตำบลบ้านเปิด อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. *วารสารธรรมทรรศน์*, 6(13), 63-75.
- ภัทรธาดา เอี่ยมบุญญฤทธิ์ และฐิติชัย รักบำรุง. (2563). การสอนอ่านเชิงวิเคราะห์ผ่าน กระบวนการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของเด็กไทยยุค Gen Z. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(3), 1-11.
- ภัทรานิษฐ์ ศรีจันทราพันธ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะของคน 4 Generations. *Humanities, Social Sciences, and Arts*, 2(6), 2476-2495.
- มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย. (2562, 31 กรกฎาคม). ผู้พิทักษ์ตัวน้อย หนูไม่อยากเห็น พลาสติกในท้องวาฬ-เต่าทะเล. Thai PBS. https://www.tei.or.th/th/highlight_detail.php?event_id=407.
- โรงเรียนเอ็ดดีมีสุข. (2561). *นวัตกรรมสร้างสรรค์สุขภาพ โรงเรียนเอ็ดดีมีสุข ชุด “เรื่อง ของขยะ (แต่ไม่แฉียง)”* (โครงการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายโรงเรียนสุข ภาวะภาคอีสานตอนล่าง (โรงเรียนเอ็ดดีมีสุข) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี. ubu. https://www.ubu.ac.th/web/files_up/43f2018050410033433.pdf.
- ลฎาภา อินทรมหา. (2564, 21 มกราคม). *ปลูกฝังความยั่งยืนในใจเด็กๆ ให้ไปถึงระดับ ประเทศที่โรงเรียนบ้านลำตันกล้วย*. Chula Zero Waste. <http://www.chulazerowaste.chula.ac.th/baanlamtonkluy/>.
- วิมลชญาณ์ สถิตสุนทรพันธ์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในสถาน ศึกษา. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 157-173.
- ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ. (2562, 10 มกราคม). “คัดแยกขยะ ลดภาวะ สิ่งแวดล้อม” ในงานตะลุยวันเด็ก! บ้านวิทยาศาสตร์สิรินธร. MTEC NSTDA. <https://www.mtec.or.th/news-event/26649/>.
- สุจิตรา วาสนาดำรงดี และอรอุษา สุขสมิตร. (2564). ยกระดับการจัดการขยะของ โรงเรียนด้วยแนวคิดปลอดขยะแบบองค์รวม: กรณีศึกษาโรงเรียนราช ราชพฤกษ์นุชมีอุทิศ กรุงเทพมหานคร. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 25(3), 1-8.
- สำนักงานเทศบาลตำบลนาตาล่วง. (ม.ป.ป.). *หน่วยการเรียนรู้ หนูน้อยตัวพิเศษ (เรียนรู้ การคัดแยกขยะ) ชั้นอนุบาล1*. เทศบาลตำบลนาตาล่วง. <https://nataluang.go.th/public/list/data/showdetail/id/4642/menu/1668.3>

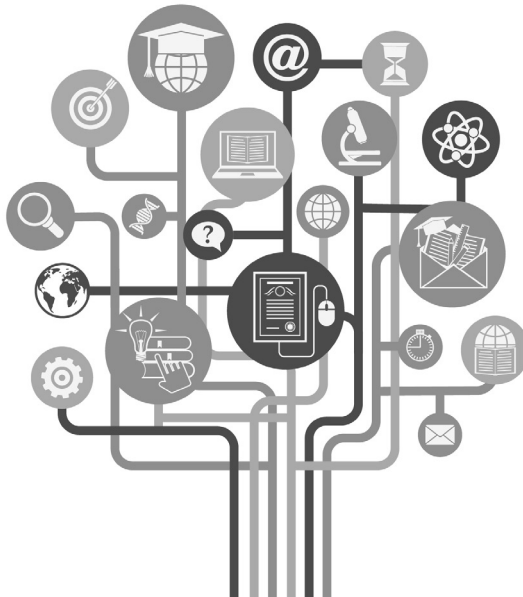

- สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบึงสามพัน. (2561). รายงานผลการดำเนินงานโครงการรณรงค์การกำจัดขยะมูลฝอย (คัดแยกขยะในโรงเรียน). สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบึงสามพัน.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2562). แผนปฏิบัติการลดและคัดแยกขยะมูลฝอย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ประจำปีงบประมาณ 2562. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี. (ม.ป.ป.). ข่าวประชาสัมพันธ์ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์วัดกลางบางแก้ว จัดโครงการคัดแยกขยะ. องค์การบริหารส่วนตำบลนครชัยศรี. <https://www.nakhonchaisi-sao.go.th/content-8-283.html>.
- องค์การบริหารส่วนตำบลวังทับไทร. (2564, 22 มิถุนายน). เรียนรู้การคัดแยกขยะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านคลองหิน. องค์การบริหารส่วนตำบลวังทับไทร. https://www.wangtapsaiphichit.go.th/news_detail.
- อารีย์ พลภูเมือง และ เสฐียรพงษ์ ศิวินา. (2560). การพัฒนาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาล ต.เมืองสรวง อ.เมืองสรวง จ.ร้อยเอ็ด. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 4 (Special Issue), 147-161.
- Dale, E. (1969). *Audiovisual Methods in Teaching* (3rd ed). Dryden Press.

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการระบาดของ
โรคโควิด-19 ในชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร
Community Participation in Preventing COVID-19 Pandemic
in Bang Bua Community Bang Khen Bangkok

ประคอง สุคนธ์จิตต์ วิเชียร จันทะเนตร ศุภรดา ไชยรบ
และ ชุตติพัฒน์ วงศ์ชัยสุวรรณ

Prakong Sukonthachit Wichian Chanthanet Suparada Chairob
and Chutipat Wongchaisuwan

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

Community Participation in Preventing COVID-19 Pandemic
in Bang Bua Community Bang Khen Bangkok

ประคอง สุคนธ์จิตต์¹ วิเชียร จันทะเนตร^{2*} ศุภรดา ไชยรบ³ และ ชุตติพัฒน์ วงศ์ชัยสุวรรณ⁴
Prakong Sukonthachit Wichian Chanthanet Suparada Chairob
and Chutipat Wongchaisuwan

¹คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: suprakong1@gmail.com

^{2*}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand corresponding author
e-mail: wichian_krirk@hotmail.com

³คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Business Administration, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: maew_1965@hotmail.com

⁴คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย
Faculty of Liberal Arts, Krirk University, Bangkok 10220, Thailand
e-mail: honeychutipat@gmail.com

Received : May 16, 2023 Revised : September 4, 2023 Accepted : September 11, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วมของชุมชน ประชากรคือชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร จำนวน 229 หลังคาเรือน และสมาชิกจำนวน 1,284 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลัก จำนวน 13 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ได้จำนวน 296 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตีความและสรุปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเชิงบูรณาการ และการอ้างอิงเชิงเหตุผลตามแนวคิดทฤษฎี วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัยยืนยันสมมติฐานที่กำหนดไว้คือ ความรู้ พฤติกรรมและการมีส่วนร่วม ส่งผลต่อความสำเร็จของการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 อย่างมี

*ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยเกริก ปีการศึกษา2564

นัยสำคัญทางสถิติ ($R=0.673$, $R^2=0.453$, $p<.01$) ทั้งยังพบด้วยว่า ภายหลังจากพัฒนารูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 โดยใช้กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดียิ่งขึ้นของคนในชุมชนและผู้มีส่วนได้เสีย สอดคล้องกับผลลัพธ์เชิงประจักษ์ที่เพิ่มสูงขึ้นทุกตัวแปรและในภาพรวม (ก่อนพัฒนา $M=0.745$, $SD=0.139$ หลังพัฒนา $M=0.920$, $SD=0.134$)

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน; การป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19; การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This article aimed to examine and develop a model for community participation in preventing the COVID-19 pandemic. The population was Bang Bua community members, Bang Khen District, Bangkok, with 229 households and 1,284 members. Using a purposive sampling method, 13 people were the key informants, and a simple random sampling method was used, with a total of 296 people. While the qualitative analysis of data involved integrated interpreting and summary of the facts accompanied by rational references based on theoretical concepts, the quantitative analysis used descriptive statistics and inferential statistics for hypothesis testing. The research result confirmed the hypothesis that knowledge, behavior, and participation affecting the success of preventing the spread of COVID-19 were statistically significant. ($R=0.673$, $R^2=0.453$, $p<.01$) Furthermore, the development of a model for preventing the COVID-19 pandemic under the participatory action research activities resulted in better change for people in the community and stakeholders and was consistent with the empirical results of all variables and the overall increase. (Before development, $M=0.745$, $SD=0.139$; after development, $M=0.920$, $SD=0.134$.)

Keywords: Community Participation; Preventing the COVID-19 Pandemic; Participatory Action Research

ความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์การแพร่ระบาดใหญ่ของโรคโควิด-19 ลุกลามไปทั่วโลกและได้กลาย เป็นภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 กระทั่งปี พ.ศ. 2565 การระบาดของโรคโควิด-19 ยังไม่คลี่คลาย ทั้งยังมีอัตราการติดเชื้อและ

เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจากเชื้อกลายพันธุ์โอมิครอนซึ่งมีลักษณะไม่ต่างจากใช้หวัดใหญ่ คือ ติดต่อดีง่ายจากการแพร่กระจายเชื้อผ่านละอองเสมหะ การไอหรือจาม และการรับเชื้อผ่านจุดสัมผัสร่วมในที่สาธารณะ ฯลฯ ส่วนระยะการฟักตัวสั้นลงเหลือประมาณ 2-10 วัน เมื่อพิจารณาความสามารถในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ของชุมชนในเมืองหลายแห่งและชุมชนบางบัวซึ่งเคยเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง ยังคงพบว่าด้วยประสิทธิภาพเมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้ติดเชื้อในปัจจุบันกับจำนวนผู้ติดเชื้อสูงสุดของช่วงระยะเวลาก่อนหน้านี้ (กรมควบคุมโรค, 2565; คณะกรรมการชุมชนบางบัว, 2565) จากข้อมูลสถิติในรอบปี พ.ศ. 2564 ชุมชนบางบัว มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วประเทศ (21,744 คน) ขณะที่ในรอบปี พ.ศ. 2565 (ม.ค.-มี.ค.) มีจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง (10 คน 25 คน 70 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.11 ร้อยละ 0.16 และร้อยละ 0.30 ของจำนวนผู้ติดเชื้อทั่วประเทศ (9,090 คน 15,430 คน 23,110 คน) จะเห็นได้ว่า ในระยะเริ่มต้นการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว สามารถรับมือกับการแพร่ระบาดได้ดี (ร้อยละ 0.02) อันเป็นผลมาจากการได้รับปัจจัยสนับสนุนการป้องกันโรคของหน่วยงานภายนอกเป็นหลัก แตกต่างจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในรอบปี พ.ศ. 2565 ที่เชื้อโรคโควิด-19 สายพันธุ์โอมิครอนแพร่กระจายรวดเร็ว (ร้อยละ 0.11) อีกทั้งหน่วยงานภายนอกที่เคยช่วยเหลือชุมชนก็ได้ลดทอนบทบาทการสนับสนุนลง ประกอบกับความไม่พร้อมในหลายด้านของชุมชนทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วภายในระยะเวลา 3 เดือน ผลของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนที่กระจายตัวอย่างรุนแรงได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชาวชุมชน โดยมีลักษณะการติดเชื้อแบบเป็นกลุ่มก้อนทั้งครัวเรือน ซึ่งผู้สัมผัสเชื้อส่วนใหญ่ล้วนจำเป็นผู้ต้องออกไปทำงานนอกชุมชนและนำกลับเข้ามาแพร่เชื้อโรคในครัวเรือนตนเองโดยไม่ตั้งใจ จากข้อมูลย้อนหลัง 3 เดือน (มกราคม-มีนาคม) พบว่ายอดผู้ติดเชื้อสะสมกระจายตัวทั่วทั้งชุมชน คิดเป็นร้อยละ 69 ต่อหลังคาเรือน อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในอนาคตจึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วนที่จะแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ โดยการนำองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนบวกกับภาคีเครือข่ายภายนอก เพื่อออกแบบเครื่องมืออันเป็นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาและพัฒนาศักยภาพของชาวชุมชนไปพร้อมกัน

จากการลงพื้นที่และได้ทำงานร่วมกับทีมนักวิจัยชุมชน ทำการสำรวจปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน นำมาวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่

ต้องรีบดำเนินการ จึงมีมติร่วมกันในแนวทางการเรียนรู้เพื่อแสวงหาวิธีป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันคาดว่ามูลเหตุอาจจะมาจาก 4 ประการเหล่านี้ คือ (1) ชาวชุมชนบางส่วนยังขาดความรู้จริงเกี่ยวกับโรคโควิด-19 เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ที่ยังไม่เคยมีความรู้มาก่อน บุคลากรทางด้านสาธารณสุขและผู้นำชุมชนให้ความรู้แก่ชาวชุมชนได้ไม่ทั่วถึงและไม่เพียงพอ (2) ชาวชุมชนบางส่วนยังขาดการรับรู้ความเสี่ยงและความรุนแรงของโรค จากการที่อยู่แต่บ้าน เป็นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านคนเดียว ผู้ป่วยติดเตียง และการมุ่งทำงานหาเลี้ยงชีพ (3) ชาวชุมชนบางส่วนยังมีพฤติกรรมป้องกันโรคไม่เหมาะสม ไม่สวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า เนื่องจากรู้สึกอึดอัด หายใจไม่สะดวก และคิดว่าไม่จำเป็นต้องสวมเพราะอยู่ในบ้านหรือชุมชน มีความยุ่งยากในการใช้และหน้ากากอนามัยมีไม่เพียงพอ และไม่เว้นระยะห่างทางสังคมอย่างเหมาะสม และ (4) ชาวชุมชนบางส่วนยังขาดความร่วมมือกันในการนำมาตรการป้องกันโรคไปปฏิบัติใช้อย่างจริงจังและมีแบบแผนที่ถูกต้อง เป็นไปในแนวทางเดียวกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาและพัฒนาารูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วมของชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประกอบด้วย (1) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของการทำความเข้าใจมูลเหตุแห่งการเต็มใจหรือไม่เต็มใจเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ทั้งยังเพื่อให้ถึงทราบรูปแบบ ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนบางบัวในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 (Arnstein, 1969; Reeder, 1974; United Nations, 1981; จินตนา สุจางันท์, 2549; อรพินท์ สฟโชคชัย, 2538; ถวิลวดี บุรีกุล, 2550; ปรีดี โชติช่วง และคณะ, 2536; ไชยชนะ สุทธิวรชัย, 2536; อภิภรณ์ ช่างเกวียน, 2540) และ (2) มาตรการในการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของภาครัฐ ประกอบด้วย กรมควบคุมโรค (2564) กองควบคุมโรคติดต่อ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ศูนย์บริการสาธารณสุข (ศบส.) 24 บางเขน และทุนความรู้ในชุมชน (3) การทบทวนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องบางส่วน (สัญญา ยีอราน และ ศิวีไลซ์ วนรัตน์ วิจิตร, 2561; ญัฐวรรณ คำแสน, 2564; กาญจนา ปัญญาธร และคณะ, 2564; บัณฑิต

เกียร์ตึงตुरु้งค์, 2564) ต่างชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนและการทำงานร่วมกัน ในลักษณะภาคีเครือข่าย กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งผลเชิงบวก ต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 หรือการนำนโยบายด้าน สุขภาพไปปฏิบัติในชุมชน ทั้งนี้เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือทางการวิจัย ทั้งแผน พับ มาตรวัด แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการผสมผสานวิธีวิจัย ในเชิงคุณภาพใช้กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นเครื่องมือโดยมุ่งเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัย นักวิจัยชุมชน ชาวชุมชนและภาคีเครือข่าย จำนวน 12 กิจกรรม 3 ระยะคือ (1) ต้นน้ำ โดยมีทีมนักวิจัย (อาจารย์ 4 คน ตัวแทนชุมชน 5 คน) และที่ปรึกษาโครงการวิจัย ร่วมกันทำความเข้าใจในแผนงานวิจัย แนวคิดการวิจัย แนวคิดในการทำงานร่วมกับ มวลชน และวิธีการลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์และการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน (2) กลางน้ำ การกำหนดแผนงานและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมี ส่วนร่วมในชุมชน โดยมีทีมนักวิจัยและภาคีเครือข่ายภาครัฐ (สบส. 24 บางเขน) และ ชาวชุมชนทุกหลังคาเรือนเข้าร่วมการสำรวจข้อมูลทั่วไปของชุมชน วิธีการปฏิบัติ ความ รู้เกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาดในชุมชน สถานทางเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยการมี ส่วนร่วมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ของสมาชิกในชุมชน จากนั้นนำข้อมูล ที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และทำการตรวจสอบร่วมกันระหว่างทีมนักวิจัยและตัวแทน กลุ่มต่างๆ ในชุมชนก่อนนำรูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วม ไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ (3) ปลายน้ำ คือการติดตามและประเมินผลโครงการ ด้วยการ ลงพื้นที่เป็นจำทุก ๆ 1 เดือนเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมการป้อง การระบาดของโรคโควิด-19 แบบมีส่วนร่วมในชุมชน โดยการสัมภาษณ์ของทีมนักวิจัย และคณะทำงาน (อาสาสมัครสาธารณสุข: อสส.) ชุมชนบางบัว ร่วมกับการสังเกตการณ์ พฤติกรรมและปรากฏการณ์ในชุมชนทั้งหมด ภายหลังจากการนำแผนงานไปปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบบูรณาการจากเอกสาร การเดินสำรวจ การจัด เวทีชุมชนแบบมีส่วนร่วมหรือการสนทนากลุ่ม การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์เชิง ลึกกับกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในเชิงปริมาณ เป็นการพัฒนาเครื่องมือ แบบสอบถามที่มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน

พบว่าผ่านเกณฑ์ชี้วัดค่าคะแนนความสอดคล้อง (0.950-1.000) และผลการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach (1990) ปรากฏว่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์ชี้วัดทุกตัวแปร (0.856-0.980) ประชากรในการวิจัย คือ ชุมชนบางบัว เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 229 หลังคาเรือน และเป็นสมาชิกในชุมชน 1,284 คน กำหนดกลุ่มเป้าหมายในเชิงคุณภาพแบบเจาะจงเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 13 คน กลุ่มตัวอย่างในเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณหาสัดส่วนตัวอย่างที่ระดับช่วงของความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ได้จำนวน 296 คน คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการตีความ การอ้างอิง การให้เหตุผลตามแนวคิดทฤษฎี รวมถึงการสรุปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเชิงบูรณาการ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนาและทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมานเพื่อหาค่าสหสัมพันธ์และการถดถอยพหุ

ผลการวิจัย

รูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ดำเนินการภายใต้กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การสร้างเครื่องมือ เป็นขั้นตอนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในเรื่องการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ซึ่งกำหนดเป็นรูปแบบแผ่นพับที่ทีมนักวิจัยได้รวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องคำแนะนำ มาตรการที่ประกาศโดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข นำมาหารือและกลั่นกรองร่วมกันในเวทีแลกเปลี่ยน ประกอบด้วยที่ปรึกษา ทีมนักวิจัย คณะทำงาน และภาคีเครือข่าย ศบส. 24 บางเขน “รูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว” ที่มี 5 หัวข้อหลัก ได้แก่ (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคโควิด-19 (2) การเฝ้าระวังผู้ป่วยโรคโควิด-19 แบ่งตามกลุ่มสี (3) การปฏิบัติตัวผู้ป่วยแยกกักตัวที่บ้าน (4) คำแนะนำการรักษาตัวที่บ้านสำหรับผู้ป่วยโรคโควิด-19 และ (5) การปฏิบัติตัวร่วมกันระหว่างกรกักตัวในที่พักอาศัย

ระยะที่ 2 การนำเครื่องมือไปปฏิบัติ ที่มีผลลัพธ์โดยตรงต่อการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและความชำนาญในด้านการใช้เครื่องมือสำหรับผู้นำไปปฏิบัติ ซึ่งได้กระทำผ่านคณะทำงานที่ทีมนักวิจัยร่วมกันจัดตั้งขึ้น ประกอบด้วยทีม อสส. ชุมชนบางบัว เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่หลัก โดยมีกลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมนี้คือครัวเรือนในชุมชนบางบัว

และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็น 4 โซน ภายใต้การทำงานของทีม อสส. 5 คน ได้แก่ (1) พี่มะลิ ดูแลพื้นที่โซน 1 มี 68 หลังคาเรือน (2) ป้าตุ้ย โซนที่ 2 มี 55 หลังคาเรือน (3) ป้ารัชณี โซนที่ 3 มี 31 หลังคาเรือน (4) ป้าสม และ (5) พี่อู๋ ร่วมดูแลพื้นที่โซน 4 จำนวน 75 หลังคาเรือน ผลที่เกิดขึ้นภายหลังการนำเครื่องมือไปปฏิบัติ สะท้อนได้อย่างเห็นชัดเจนใน 3 มิติหลัก คือ 1) มิติการพัฒนาศักยภาพของผู้นำไปปฏิบัติ ดังปรากฏผลที่เกิดจากกิจกรรมของคณะทำงานด้านการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ล้วนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้และส่งต่อหรือการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีแก่สมาชิกในชุมชน โดยมีทีมนักวิจัยร่วมให้ความรู้ผ่านวิธีการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ พร้อมทั้งการทดลองปฏิบัติการผ่านการนำเสนอเป็นรายบุคคล ปรากฏว่า ทีม อสส. ชุมชนบางบัว สามารถเรียนรู้เทคนิค วิธีการ ตามที่ได้รับการถ่ายทอด รวมถึงเทคนิควิธีการเฉพาะ บางอย่างเช่น ป้ารัชณี ป้าสมและพี่อู๋ ใช้สายสัมพันธ์ส่วนตัวพูดคุยเรื่องราวส่วนตัวด้านอื่น ก่อนที่จะทำการสอดแทรกเนื้อหาสาระของแผ่นพับ ขณะที่ พี่มะลิ และ ป้าตุ้ย ใช้ความสัมพันธ์และสถานะกรรมการสร้างความน่าเชื่อและการไว้วางใจในการบอกเล่าเรื่องราวในแผ่นพับด้วยการพูดที่เป็นธรรมชาติ เป็นต้น 2) มิติการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังปรากฏว่า มีการตื่นตัวและความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นจิตอาสาตามมาตรการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน สอดคล้องกับผลสำรวจความคิดเห็น ที่มีค่าคะแนนเต็ม (100%) ในข้อคำถาม (1) ข้อมูลแผ่นพับ “รูปแบบป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19” มีประโยชน์แก่ท่านและชุมชน (2) ท่านมีความเข้าใจในการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ดียิ่งขึ้น (3) ท่านเห็นด้วยกับรูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ของชุมชน (4) ท่านยินดีให้ความร่วมมือในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ของชุมชน (5) ท่านพร้อมให้การสนับสนุนในกิจกรรมการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ของชุมชน 3) มิติการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการมีทัศนคติที่ดีแก่ชาวชุมชนบางบัว ดังปรากฏว่า ชาวชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อมาตรการการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนมากยิ่งขึ้น สะท้อนได้จากการให้ข้อมูลของทีม อสส. ชุมชนบางบัว ทั้ง 5 คน บอกเล่าตรงกันว่า “ชาวชุมชนสามารถเรียนรู้และเข้าใจในรูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ที่ทีม อสส. ชุมชนบางบัว นำไปถ่ายทอด” โดยสาเหตุหนึ่งที่ป้าตุ้ยกล่าวเสริมไว้คือ “ข้อความในแผ่นพับล้วนเป็นข้อมูลที่ชาวชุมชนเคยได้รับฟังหรือได้พบเห็น แต่ไม่

“ค่อยได้ใส่ใจนำไปปฏิบัติตามอย่างจริงจัง เพราะยังมองเป็นเรื่องไกลตัว กระทั่งทีม อสส. นำแผ่นพับมาแสดงพร้อมกับอธิบายเพิ่มเติมบางประเด็นที่สงสัย จึงทำให้ตนเองเข้าใจ ได้ดียิ่งขึ้น”

ระยะที่ 3 การสะท้อนผล เป็นขั้นตอนการรายงานผลการนำรูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัวปฏิบัติ จำแนกผลที่ได้ออกเป็น 2 มุมมองคือ

1. การสะท้อนผลเชิงคุณภาพ เป็นการถอดความในข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทีม อสส. และคณะกรรมการชุมชนบางบัว ระหว่างการทำกิจกรรมการนำแผนงานไปปฏิบัติ พบว่า (1) ลักษณะการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน จำแนกเป็น ระดับครัวเรือนซึ่งในชุมชนที่ให้การต้อนรับ และมีความตั้งใจรับฟังการบอกเล่าถ่ายทอดสาระในแผ่นพับ อีกทั้งยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะผ่านแบบสำรวจชุมชน ที่ทีม อสส. และคณะกรรมการชุมชน ร่วมกันนำมาถ่ายทอดทุก ๆ หลังคาเรือน ด้วยวิธีการเดินเคาะประตูบ้าน ที่ทำให้สามารถเข้าถึงสมาชิกในครัวเรือนทุกคนในขณะนั้นจะเข้าร่วมรับฟัง รวมถึงสามารถร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนต่อกัน และเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ สานสัมพันธ์และปรับเปลี่ยนทัศนคติของชาวชุมชนได้เป็นอย่างดี (2) ทำให้เกิดความรู้เกี่ยวกับภาวะของโรคโควิด-19 ที่มากขึ้น ตัวอย่างเช่นความรู้ที่เกี่ยวกับอาการของโรค ซึ่งพบได้บ่อยที่สุด คือ มีไข้สูงเกิน 37.5 องศา อาการปวดเมื่อยตามตัว ทานอาหารไม่ค่อยได้ ไอ มีเสมหะ เจ็บคอนานเกิน 4 วัน หรืออาจมีอาการคลื่นไส้ อาเจียน ท้องเสีย หายในลำบาก และในกรณีอาการรุนแรงจะเกิดปอดอักเสบหรือปอดบวม เป็นต้น (3) การมีความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งการป้องกันการรับเชื้อคือ การล้างมือด้วยแอลกอฮอล์หรือเจลล้างมือบ่อย ๆ ใส่หน้ากากอนามัยตลอดเวลาเมื่อเข้าไปใกล้กลุ่มเสี่ยงหรือไปในสถานที่คนแออัดที่ไม่มีการคัดกรอง ตามมาตรการภาครัฐอย่างเหมาะสม งดการจับหรือสัมผัสใบหน้าโดยตรง หลีกเลี่ยงการใช้สัมผัสสิ่งของร่วมกับผู้อื่น งดรับประทานอาหารในระยะใกล้ร่วมกับผู้อื่น และการหมั่นทำความสะอาดสิ่งของ เครื่องใช้ บ้านเรือน เป็นประจำ ฯลฯ (4) การเสริมสร้างและปลูกฝังการมีจิตสำนึกสาธารณะ สำนึกรักและห่วงหาอาทรชุมชน การตระหนักรู้ในคุณค่าของการรวมกลุ่มให้เป็นองค์กรชุมชนอันจะนำไปสู่การสร้างพลังทางสังคมที่มีความยั่งยืน กิจกรรมนี้ผู้นำชุมชนเป็นผู้กระทำการบอกเล่าเรื่องราวความภาคภูมิใจในอดีตของคณะกรรมการชุมชน ที่เคยผ่านการต่อสู้ การเสียสละของชาวชุมชนและผู้นำ โดยเฉพาะการเทียบเคียงกรณีโครงการบ้านมั่นคง ซึ่งเป็นช่วงเวลาการเปลี่ยนผ่าน

ไม่ต่างไปจากวิกฤติการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ย่อมทำให้ชุมชนตื่นตัวที่จะเข้ามารวมพลังชุมชนให้เข้มแข็งและมีศักยภาพอีกครั้ง (5) การเข้ามามีส่วนร่วมที่แนบแน่นมากยิ่งขึ้นของภาคีเครือข่ายด้านสุขภาพมีหมอมและพยาบาลจาก ศบส. 24 บางเขน เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคติดต่อ ที่ครอบคลุมถึงการเฝ้าดูแลตรวจสุขภาพชาวชุมชน เน้นที่กลุ่มเสี่ยงและผู้ป่วยติดเชื้อ และ (6) นักวิจัยมหาวิทยาลัยเกริกให้บริการวิชาการด้านการจัดการ การประสานงานองค์กรชุมชนกับเครือข่ายภายนอก การทบทวน วิเคราะห์ สังเคราะห์มาตรการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในภาพรวมก่อนนำมาร่วมระดมความคิดเห็นในระดับพื้นที่ การออกแบบแบบสื่อสิ่งพิมพ์ การนำเสนอ รวมถึงการถ่ายทอดเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้หรือการสื่อสารอย่างไรให้ผู้รับสารเข้าใจและสนใจรับฟัง

2. การสะท้อนผลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน ของสมาชิกในชุมชนบางบัว ด้วยโปรแกรมสถิติทางสังคมศาสตร์ พบว่า รูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ทุกตัวแปรมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงมาก (ร้อยละ 68.20-82.40) จำแนกเป็นค่าคะแนนด้านพฤติกรรมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 มากที่สุด (82.40) รองลงมาคือการมีส่วนร่วม (80.10) ความสำเร็จ (77.00) และความรู้ (68.20) ตามลำดับ ขณะที่ค่าความเบ้อยู่ในระดับใช้ได้ และมีลักษณะเบ้ซ้ายทุกตัวแปร (2.141-3.186) มีค่าความโด่งมากกว่าปกติ (4.314-11.570) ซึ่งอยู่ในวิสัยที่ยอมรับได้สำหรับข้อคำถามแบบการเลือกคำตอบถูก/ผิด สอดคล้องกับการยืนยันผลและพัฒนารูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ที่เหมาะสมกับชุมชน โดยใช้แบบสอบถามรวบรวมความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่างใน 4 ประเด็น คือ ความรู้ พฤติกรรม การมีส่วนร่วม และความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในการสำรวจนี้กระทำ 2 รอบ ทั้งก่อนและหลังด้วยเครื่องมือชุดเดิมและเก็บรวบรวมจากตัวอย่างกลุ่มเดิม ผลที่ได้ปรากฏว่า ดัชนีชี้วัดมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นทุกตัวชี้วัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.000 จำแนกเป็น ด้านพฤติกรรม และด้านการมีส่วนร่วม มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากถึง 0.952 และ 0.951 ตามลำดับ ในขณะที่ ด้านความรู้และด้านความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 มีค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับมีความรู้สูงมากเช่นกันคือ เท่ากับ 0.988 และ 0.878 สอดคล้องกับผลการเปรียบเทียบในภาพรวม ที่พบวก่อนการพัฒนา ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 0.745

และเมื่อพัฒนาเครื่องมือแล้ว ค่าคะแนนเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น เท่ากับ 0.920 สะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการวิจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง “ด้านของ” ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19

ตัวแปรการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19	ก่อนพัฒนา		หลังพัฒนา		t	Sig.
	M	SD	M	SD		
ความรู้	0.685	0.256	0.878	0.228	9.381	0.000**
พฤติกรรม	0.743	0.217	0.952	0.121	16.552	0.000**
การมีส่วนร่วม	0.775	0.184	0.951	0.121	14.882	0.000**
ความสำเร็จ	0.777	0.261	0.899	0.229	5.945	0.000**
ภาพรวม	0.745	0.139	0.920	0.134	15.546	0.000**

**p<0.01

ขณะที่ การพัฒนารูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ด้วยวิธีการเชิงปริมาณโดยเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนบางบัว ได้รับอิทธิพลจากกิจกรรมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งประกอบด้วยเหตุปัจจัยด้านความรู้ พฤติกรรม และการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับสูง ($R=0.63$, $R^2=0.453$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยที่มีปัจจัยด้านความรู้ในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลต่อความสำเร็จ มากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมที่เหมาะสมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน ตามลำดับ ($Beta=0.570, 0.323, 0.140$)

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

ผลงานวิจัยครั้งนี้รวมถึงผลงานวิจัยทั้งหลายที่ผ่านมา (กาญจนา ปัญญาธร และคณะ, 2564; กิตติพร เนาวิสุวรรณ และคณะ, 2563; ณีฐฐวรรณ คำแสน, 2564; ธาณี กล่อมใจ และคณะ, 2563; บงกช โมระสกุล และพรศิริ พันธสี, 2564; บัญชา เกติมณี

และคณะ, 2563; บัณฑิต เกียรติจตุรงค์, 2564; พิษณุรักษ์ กันทวิ และคณะ, 2563; ระนอง เกตุดาว และคณะ, 2564; รัชนี เต็มอุดม, 2564; สมพร สังข์แก้ว, 2563; สัญญา ยีอราน และ ศิวีไลซ์ วนรัตน์วิจิตร, 2561; สุมาลี จุทอง และคณะ 2562; สุรัชย์ โชคครชิตไชย, 2563; Abdulah et al., 2020; Al-Hanawi et al., 2020; Azlan et al., 2020; Bashirian et al., 2020; Hussein et al., 2020; Zhong et al., 2020) ต่างพบว่า เหตุปัจจัยด้าน (1) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 (2) การเสริมสร้างและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน และ (3) การสนับสนุนกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนและภาคีเครือข่ายภายนอก ล้วนมีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวโยงซึ่งกันและกันกับความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ยิ่งไปกว่านั้นคือ กิจกรรมการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการภายใต้การนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ก่อให้เกิดผลลัพธ์ของงานวิจัยที่ได้มากกว่าหนึ่งสิ่ง นั่นคือ ได้ทั้ง “คน” (นักปฏิบัติการ) และ “ของ” (ความสำเร็จในการป้องกันโรคโควิด-19) ได้แก่

1. การมีความรู้ และมีความเข้าใจที่ถูกต้องของชาวชุมชนบางบัว เป็นปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคมากที่สุด (Beta=0.570) ดังปรากฏว่า การที่ชาวชุมชนบางบัวมีความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับโรคโควิด-19 ทั้งความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการรับเชื้อโรคโควิด-19 การเฝ้าระวังรักษาและเฝ้าระวังผู้ป่วยหรือผู้ติดเชื้อ ส่งผลโดยตรงต่อการรับมือการระบาดของโรคและยังช่วยลดผลกระทบด้านจิตใจ ความวิตกกังวล มีอาการเครียด และส่งผลต่อสุขภาพกาย ตามที่ได้รับรู้จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในช่วงต้นของโครงการ กระทั่งการนำรูปแบบกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาสอดแทรกการให้ความรู้ที่ถูกต้องผ่านผู้เชี่ยวชาญ และการแลกเปลี่ยนมุมมองแบบชาวบ้าน ทำให้ชาวชุมชนคลายความวิตกกังวล และยอมรับปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ได้ พันธ์ุ่ย กล่าวว่า “การได้รับรู้โครงการวิจัยครั้งนี้ ส่งผลดีต่อตนเองและชุมชนหลายอย่าง โดยเฉพาะการได้รับรู้ที่มาจากไปของโรคฯ รวมถึงได้รับทราบแนวทางการปฏิบัติตน เพื่อป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ที่ถูกต้อง นอกจากจะช่วยลดปัญหาการวิตกกังวลที่ตนเองเคยเป็นมาในอดีต ผ่อนคลายลง ยังทำให้ปัญหาการระบาดของโรคฯ เบาบางลงอีกด้วย” ด้วยความตระหนักและเข้าใจในความสำคัญของเหตุปัจจัยดังกล่าวเหล่านั้นของชาวชุมชน จึงส่งผลให้การป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัวประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับ

กาญจนา ปัญญาธร และคณะ (2564) ที่ว่า การมีความรู้เกี่ยวกับโรคโควิด-19 ที่เพิ่มสูงขึ้น จะทำให้คนในชุมชนตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงในการรับเชื้อโรคโควิด-19 ว่ามาจากสาเหตุ/ปัจจัยใดบ้าง อีกทั้งยัง สามารถบอกหรือจำแนกความรุนแรงของโรคตามกลุ่มสีเขียว เหลือง แดง ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการเฝ้าระวังและส่งต่อข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน

2. การมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่มีนัยสำคัญเป็นลำดับที่สอง (Beta=0.323) สะท้อนได้จากพฤติกรรมของชาวชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการที่เปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายโครงการ ทั้งยังส่งผลต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชน ในคำบอกเล่าของพี่ต๋อย เรื่องพฤติกรรมในการรับมือในการป้องกันระบาดของโรคโควิด-19 ของชาวชุมชนบางบัว ไว้ว่า “พี่ต๋อยกลัวมาก จึงใช้วิธีการแยกตัวเองออกจากสังคม ไม่พบใคร ไม่พูดคุยกับใคร ไม่ต้อนรับใคร ไม่ยอมให้ใครเข้าบ้าน แต่กลับพบว่ายิ่งทำให้พี่ต๋อย มีภาวะเครียดมากขึ้นยิ่งกว่าเดิมอีก” เช่นเดียวกับ ตัวแทนชุมชนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ต่างพบว่า การรับมือการแพร่ระบาดของชาวชุมชน คือ การปิดกั้นตนเอง โดยเฉพาะกับคนนอกชุมชนจะไม่ยอมให้เข้าบ้านเด็ดขาด รวมไปถึงการพกอุปกรณ์ป้องกันเชื้อโรคอย่างสเปรย์แอลกอฮอล์ 70% ที่มีการใช้งานอย่างไม่ถูกต้อง คือการใช้ฉีดพ่นในอากาศ พื้นผิวสัมผัส เสื้อผ้า และตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย โดยไม่มีการเช็ดถูตาม การใช้หน้ากากอนามัยที่ชาวบ้านใช้ซ้ำมากกว่า 3 ครั้ง หรือบางคนใช้มากกว่าสัปดาห์ เพราะมองว่าช่วยประหยัดและดูว่ายังใช้ได้เพราะไม่มีรอยขาดใด ๆ ด้วยวิธีการรับมือการระบาดของชาวชุมชนที่ต่างคนต่างทำ จึงเป็นเหตุให้ผลลัพธ์ในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ด้อยประสิทธิภาพ กอปรกับการบริหารจัดการของคณะกรรมการชุมชนยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ นำมาซึ่งปัญหาด้านสุขภาพจิตการวิตกกังวล สอดคล้องกับ สุมาลี จุทอง (2562) การให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 นอกจากจะช่วยให้การรับมือการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังสามารถลดความตื่นตระหนกของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเหตุอันควรให้ทีมนักวิจัย ชาวชุมชน และภาคีเครือข่าย ช่วยกันหนุนเสริมความรู้และปรับทัศนคติชาวชุมชน ด้วยแบบแผนของกิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

3. การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ปรากฏนัยสำคัญ น้อยที่สุด (Beta=0.140) อาจมีความแตกต่างจากศักยภาพชุมชนบางบัว ที่เคยได้รับการกล่าวถึงเป็นอย่างมากในด้าน

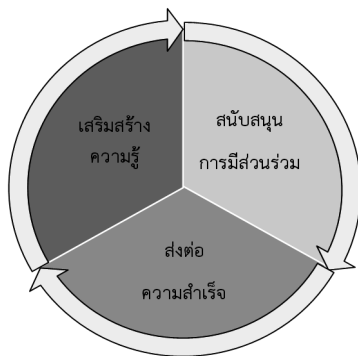

ความสมัครสมานสามัคคี การร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนที่เหนียวแน่น ทว่าด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผลักให้คนในสังคมต้องเว้นระยะห่างต่อกัน จึงเปรียบเสมือนสิ่งปิดกั้นการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ยิ่งทำให้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแทบจะไม่เกิดขึ้นในชุมชน กอปรกับการกำหนดวิธีการป้องกันโรคของผู้นำและคณะกรรมการชุมชน ที่ทำการงดการทำกิจกรรมในชุมชนทั้งหมด ยิ่งทำให้การรวมพลังชุมชนถูกลดทอนลงไปโดยปริยาย กล่าวคือ ในระยะแรกของการสำรวจปรากฏผลอยู่ในระดับต่ำ คือ เป็นได้เพียงผู้รับสารจากการประกาศเสียงตามสายของคณะกรรมการชุมชนเท่านั้น และสมาชิกส่วนใหญ่ยังปฏิเสธการเข้าร่วมทำกิจกรรมอาสาใด ๆ ในช่วงนี้ สอดคล้องกับประธานชุมชนบางบัว กล่าวว่า *“การไม่เข้าร่วมกิจกรรมป้องกันการระบาดโควิด-19 มาจากสองเหตุผล หนึ่งคือคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้จัดเว้นกิจกรรมการรวมกลุ่ม และสองคือชาวบ้านตื่นกลัวการรวมกลุ่ม มีการเว้นระยะห่างทางสังคมด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องมากนักคือการกักตัวเองอยู่แต่ในบ้าน”* ยิ่งไปกว่านั้นในช่วงต้นที่ทีมนักวิจัยได้ลงพื้นที่ชุมชน และสังเกตเห็นได้ว่า ชาวชุมชนยังหวาดระแวงการรวมกลุ่มคนอยู่ โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมกับคนนอกพื้นที่ ทำให้ชุมชนบางบัวไม่เปิดรับโครงการวิจัยหรือการศึกษาดูงานใด ๆ ในช่วงนี้ ซึ่งคณะกรรมการชุมชนบางบัวล้วนกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า *“นี่เป็นโครงการงานวิจัยเรื่องแรกที่พวกเราชาวชุมชนบางบัวอนุญาตให้เข้ามาในชุมชน ภายหลังการระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 ระลอกล่าสุด”* และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังกิจกรรมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (มกราคม - กรกฎาคม) ปรากฏว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนอยู่ในระดับสูง คือ ชาวชุมชนเป็นคนต้นคิด เป็นผู้มีส่วนในการตัดสินใจ เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง รวมถึงเป็นผู้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน ภายใต้แผนดำเนินงานและรูปแบบการจัดกิจกรรมของโครงการวิจัยที่จัดกระทำขึ้นภายใต้เงื่อนไขการป้องกันโรคโควิด-19 อย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการตรวจคัดกรองเบื้องต้นด้วยเครื่องตรวจวัดอุณหภูมิร่างกายก่อนเข้าสถานที่จัดงาน การจัดให้มีแอลกอฮอล์เจลและสเปรย์เพื่อล้างทำความสะอาดมือไว้คอยบริการ การจำกัดจำนวนผู้เข้าร่วมงาน การเว้นระยะห่างอย่างเหมาะสมระหว่างที่ทำกิจกรรม ผู้ร่วมงานต้องสวมหน้ากากอนามัยตลอดเวลา และไม่รับประทานอาหารร่วมกันในห้องประชุม ฯลฯ ทำให้การจัดกิจกรรมลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานของชาวชุมชนบางบัว และจัดงานประชุม ณ ห้องประชุมชุมชนบางบัว ในทุกครั้งมีทีมวิจัยชาวบ้านสนใจเข้าร่วม และเล่าถึงประสบการณ์ ผลกระทบของตนและคนในชุมชนบางบัว ที่ได้รับจากการระบาด

ของโรคโควิด-19 และมีการประชุมลงพื้นที่หารือกับนักวิจัยชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ระนอง เกตุดาว และคณะ (2564) ที่พบว่า การดูแล สุขภาพในสภาวะวิกฤติ ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือของ ประชาชน และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ พิษณุรักษ์ กันทวี และคณะ (2563) กล่าวว่า ผลการดำเนินงานที่ก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการเฝ้าระวังควบคุมโรค ติดต่อและโรคอุบัติใหม่ที่ยั่งยืนได้ ต้องได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายจากผู้บริหาร ทั้ง ในระดับกระทรวง กรม และระดับพื้นที่ซึ่งก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนและนักปฏิบัติ การในชุมชน

การพัฒนาารูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19

ด้วยนัยสำคัญของปัจจัยเชิงสาเหตุและการมีส่วนร่วมของชุมชน เปรียบเสมือน เป็นยารักษาโรคและเข็มทิศนำทาง ที่สามารถเยียวยาและบ่งชี้ให้เห็นทุนชุมชน อันเป็น ทรัพยากรทางการจัดการของชุมชน และในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการป้องกันการ ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น ทีมนักวิจัย ชาวชุมชน และภาคีเครือข่าย ที่ได้ร่วมมือกันขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันการระบาดของ โรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว กระทั่ง ประสบความสำเร็จ ต่างเห็นพ้องต้องกันในการถอด บทเรียนที่ได้จากโครงการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปเป็นข้อเสนอ (Proposition) อันเป็นตัวแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 คือ กิจกรรมปฏิบัติการ 3ส. บางบัวโควิด-19 โมเดล (สสส.) ดังแสดงในภาพที่ 2 กล่าวคือ

รูปภาพที่ 1 กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ 3ส. บางบัวโควิด-19 โมเดล (สสส.)

1. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 เป็นกระบวนการแรกที่มีความสำคัญต่อการสนับสนุนกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วม ความสำเร็จและการส่งต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน เนื่องด้วยความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง ย่อมนำมาซึ่งการตระหนักรู้ในวิถีแห่งการปฏิบัติที่มีความเหมาะสมของคนในชุมชน รวมถึงจะช่วยขจัดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเดิมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้ในการพัฒนากิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชาวชุมชน ควรจำแนกกลุ่มเป้าหมายในการเรียนรู้ ออกเป็น 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มผู้นำ คณะกรรมการ และทีม อสส. ชุมชนบางบัว ต้องได้รับการถ่ายทอดความรู้อย่างเข้มข้นจนเกิดความเข้าใจ สามารถตัดสินใจในขั้นตอนการออกแบบเครื่องมือและนำไปถ่ายทอดต่อได้ วิธีการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายแรกนี้ อาจกระทำผ่านการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับทีมนักวิจัย เพื่อพูดคุย การละลายพฤติกรรม สร้างการยอมรับการปรับเปลี่ยน และถ่ายทอดเทคนิคการสื่อสารอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้น ต้องมีภาคีเครือข่ายที่เป็นผู้มีความรู้เฉพาะด้านวิชาชีพนั้น ๆ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือในงานวิจัยนี้ คือ แพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่จากศูนย์บริการสาธารณสุข 24 บางเขน มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ เสนอแนะ และช่วยตรวจทานเครื่องมือ (แผ่นพับ) “แนวทางในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว” ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวต้องกระทำผ่านกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหลายครั้ง และต้องมีความต่อเนื่อง สม่่าเสมอ ก่อนนำไปปฏิบัติจริงในชุมชน และ (2) กลุ่มชาวบ้านทุกหลังคาเรือนเป็นผู้รับสารและส่งต่อความรู้ ความเข้าใจแก่คนในครอบครัว เรียกได้ว่าเป็นผู้นำเครื่องมือไปสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติด้วยตนเอง สำหรับเนื้อหาสำคัญใน รูปแบบการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ประกอบด้วย ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคโควิด-19 เช่น ที่มาของโรค สายพันธุ์การระบาดที่แสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของโรค รูปแบบการรับเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อโรค วิธีการป้องกันการรับเชื้อ การเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง และการเฝ้าระวังรักษาในกรณีเป็นผู้ติดเชื้อหรือมีความเสี่ยงที่จะติดเชื้อ เป็นต้น

2. การสนับสนุนกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน ผ่านกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ชาวชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม ในฐานะภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะหน่วยงาน

ภาครัฐและภาควิชาการ มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและการขยายความ
ข้อกำหนดเชิงนโยบายไปสู่วิธีการปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ก็ต้องพยายามดึงคนในพื้นที่เข้า
มาร่วมให้ได้มากที่สุด ในฐานะผู้รับเอานโยบายไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ ถึงกระนั้น
ในกรณีของการมีส่วนร่วมในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ได้จำแนกผู้เข้าร่วม
ตามระดับความสำคัญและผลกระทบที่ได้รับจากการเข้าร่วม ออกเป็น 3 ระดับ/กลุ่ม
ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนร่วมในระดับสูง คือ ร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน นำไปปฏิบัติ และประเมินผล
ประกอบด้วย ทีมนักวิจัยชุมชนและทีม อสส. ชุมชนบางบัว จำนวน 8 คน กลุ่มนี้จะ
ทำหน้าที่ประสานงาน ให้ความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันโรคโควิด-19 ในชุมชน พร้อมทั้ง
ประสานการทำงานร่วมกับทีมนักวิจัยและภาคีเครือข่ายด้านสาธารณสุขในพื้นที่
เป็นนักปฏิบัติการในชุมชนทำงานอยู่ส่วนหน้าและเครื่องมือไปปฏิบัติตามแผนดำเนินงาน
วิจัย ร่วมกับนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 4 คน 2) ผู้มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง
ร่วมเป็นกลไกและการเสนอแนะทางด้านวิชาชีพ ในฐานะภาคีเครือข่ายภายนอก
ประกอบด้วย (1) ทีมนักวิจัยมหาวิทยาลัยเกริกและที่ปรึกษาโครงการ จำนวน 5 คน
ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาหรือทีมกลไกสนับสนุนการดำเนินงานของทีมนักวิจัยชุมชน
(2) ทีมพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติการ จากศูนย์บริการสาธารณสุข 24 บางเขน (ศบส.24
บางเขน) สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน (นางอรพรรณ บุญฉั่ว และ
นางพรพรรณ รัชนิพนธ์) ในฐานะตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ที่มีความชำนาญและอำนาจ
หน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงด้านการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ในพื้นที่ชุมชน
บางบัว เขตบางเขน 3) ผู้มีส่วนร่วมระดับต่ำ ร่วมกิจกรรม รับรู้ รับฟังและร่วมปฏิบัติ
ตามแผนงาน ประกอบด้วย สมาชิกทั้งหมดในชุมชนบางบัว 1284 คน 229 หลังคาเรือน
ในฐานะที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการระบาดของโรคโควิด-19 แจ้งจำนวนผู้ติดเชื้อโควิด-19
ในครัวเรือนของตน เป็นผู้ร่วมรับฟัง เสนอแนะความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการ
ป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ที่เหมาะสมกับชุมชนบางบัว รวมถึงเป็นกลุ่มคนที่
จะได้มีความตระหนักรู้ถึงผลกระทบด้านสุขภาพและชุมชน ในกรณีไม่ปฏิบัติตามคำ
แนะนำของชุมชนฯ และในทางกลับกัน ก็จะเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่ได้รับผลประโยชน์
จากความสำเร็จของการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 กระนั้นการเข้ามามีส่วน
ร่วมของชุมชนในทุกระดับและจากทุกภาคส่วนล้วนเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญและ
มีความเชื่อมโยงกันในแต่ละกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญ ระดับของการมีส่วนร่วมสูง กลาง ต่ำ
จึงไม่ใช่สาระสำคัญมากกว่าผลลัพธ์สุดท้ายในภาพรวมคือความสำเร็จของการก้องกันการ
ระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชน

3. การส่งต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีความยั่งยืน เนื่องด้วยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำรูปแบบในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ไปปฏิบัติ ทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนหน้า (ไม่พบผู้ติดเชื้อโรคโควิด-19 ในครัวเรือน ทั้ง 4 โซน) กอปรกับการได้รับสิทธิเข้าร่วมเสนอแนะและตัดสินใจในกิจกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ผ่านกิจกรรม/แบบสำรวจ ทำให้สมาชิกได้รับทราบว่ามีภาคีเครือข่ายภายนอกเข้ามาสนับสนุนการทำงานภายในชุมชน มีช่องทางการรับข่าวสารและติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น ภายในชุมชน มีคณะทำงาน อันเป็นกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อให้การดำเนินงานป้องกันโรคเป็นไปอย่างต่อเนื่องในชุมชน สำคัญที่สุดคือ การมีความรู้และเข้าใจ การมีทัศนคติที่ดีต่อแนวทางและนักปฏิบัติการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ควรได้รับการถอดบทเรียนและส่งต่อการทำงานจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนเพื่อนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืน มิเช่นนั้นแล้ว คงไม่แตกต่างกับโครงการวิจัยหลายชิ้นที่ผ่านมา ในชุมชน เมื่อคืนข้อมูลชุมชนเสร็จสิ้นและทีมนักวิจัยภายนอกถอนตัวออกจากพื้นที่แล้ว การดำเนินการต่าง ๆ มักหยุดชะงักลง จึงเป็นที่น่าเสียดายในทรัพยากรที่ต้องสูญเสียไปกับงานวิจัยแต่ไม่ได้รับการต่อยอดจากคนในชุมชน พึงตระหนักว่า ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้ ได้ทั้งคนและของ ฉะนั้น ผลลัพธ์ด้านคนจึงควรมีการต่อยอดด้วยการส่งต่อองค์ความรู้และวิธีการอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน อสส. ชุมชนบางบัว และศบส. 24 บางเขน ร่วมเป็นพลังชุมชนที่ใช้ในการส่งต่อความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 เพราะผลลัพธ์ที่ได้ ยิ่งไปกว่านั้น ยังสามารถต่อยอดไปยัง แผนงานด้านการสาธารณสุขของพื้นที่และชุมชน นางพรพรรณ รัชนิพันธ์ หนึ่งในภาคีเครือข่าย ที่เข้าร่วมกิจกรรมการคืนข้อมูลสู่ชุมชน กล่าวว่า “โครงการวิจัยนี้ได้สร้างคุณภาพการแก่ชุมชนและระบบสุขภาพในพื้นที่ โดยเฉพาะความสำเร็จในการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว ถูกนำไปเป็นกรณีศึกษาและบอกเล่าวิธีการป้องกันโรคโควิด-19 แก่ชุมชนอื่น ที่อยู่ในความรับผิดชอบของทีม ศบส. 24 บางเขน ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรม 3ส. บางบัวโควิดโมเดล (อสส.) ยังมีอรรถประโยชน์โดยอ้อมต่อการขยายขอบเขตของแผนงานการป้องกันโรคระบาดอื่น ๆ ในชุมชน อย่างเช่นในปัจจุบัน มีการใช้โมเดลนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแผนงานป้องกันการระบาดของโรคไข้เลือดออก ที่กำลังระบาดอย่างหนักในพื้นที่ ซึ่งเขตบางเขนมีจำนวนผู้ติดเชื้อฯ มากที่สุด ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร”

ยิ่งไปกว่านั้น ผลลัพธ์ของกิจกรรมปฏิบัติการ 3ส. บางบัวโควิด-19 โมเดล (สสส.) ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนหรือนักปฏิบัติการ ทั้งที่เป็นนักวิจัยชุมชน นักวิชาการ ผู้ปฏิบัติงานในชุมชน และภาคีเครือข่ายภาครัฐ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องเชื่อมโยงการทำงานและร่วมผลสำเร็จของงาน โดยเฉพาะ ผลที่ได้ของการหนุนเสริมการบริการวิชาการมหาวิทยาลัยเกริก ในฐานะเป็นที่พึ่งทางด้านความรู้ อันก่อให้เกิดเป็นคุณประโยชน์แก่ชุมชน และเป็นผู้ประสานองค์ความรู้เชิงวิชาการเข้ากับโลกความรู้ในภาคปฏิบัติ เป็นการสร้างความกลมเกลียวระหว่างหลักการทางวิชาการกับชุดความรู้หรือภูมิปัญญาของชาวบ้าน เป็นผู้กระจายความรู้ในชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านความรู้ในทางอ้อม เป็นผู้สร้างโอกาสที่จะประยุกต์ใช้ความรู้ในสภาพการณ์จริง หรือการนำความรู้ทางวิชาการที่มีอยู่แล้วไปทดลองใช้ในสนามจริง แม้ว่าจะมีความซับซ้อนกว่าในห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย ที่นักวิชาการสามารถควบคุมตัวแปรได้ทุกอย่าง เป็นผู้สร้างความรู้ใหม่จากฐานรากของชุมชน เป็นผู้ให้สถานภาพความรู้ของชุมชน ทั้งยังทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกมีสิทธิหรือสถานภาพทางสังคมมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมั่นใจว่าความรู้ที่มีนั้นเป็นที่น่าภาคภูมิใจกับชุมชน สร้างความมั่นใจหรือสร้างอัตลักษณ์ศักดิ์ศรีแก่ชุมชน เป็นผู้นำเสนอทางเลือกที่หลากหลายแก่ชุมชน และแม้ว่าชาวชุมชนจะมีความสามารถอยู่บ้างแล้ว เมื่อเกิดปัญหาจะแก้ปัญหาคงด้วยวิธีการหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดเพราะประสบการณ์ ซึ่งนักวิชาการมีโอกาสเข้าถึงความรู้ในการแก้ปัญหาที่กว้างขวางกว่า จึงเป็นผู้สร้างโอกาสพัฒนาความรู้ของชุมชน เป็นผู้ช่วยเสริมพลังให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหาได้ เป็นผู้เชื่อมต่อความรู้แบบสหวิทยาการที่เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ ซึ่งจะไม่ใช่การต่อยอดหรือลงลึกในแต่ละสาขาวิชา แต่จะเป็นการทำงานร่วมกันหลายสาขาวิชา อีกทั้งเป็นผู้ระดมพลังของสถาบันต่าง ๆ เพื่อเข้าร่วมให้บริการชุมชนและการเสริมพลังในการทำงานร่วมกัน เป็นผู้สร้างสรรค์เรื่องราวชุมชนสู่ภายนอก การเป็นผู้สื่อสารต่อหรือบอกเล่าเรื่องราวของชุมชนสู่โลกภายนอกเพื่อการขยายผลไปสู่สังคมอุดมแห่งปัญญา

ข้อเสนอแนะ

ภายหลังการสรุปผลงานวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะสำคัญ 2 ประการคือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การถอดบทเรียนที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ สามารถนำไปต่อยอดเป็นนโยบายด้านสุขภาพและการสาธารณสุขชุมชนพื้นที่อื่น และ/หรือการรับมือกับวิกฤตการณ์โรคระบาดอื่นในอนาคตได้ โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการวิจัยเชิง

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หรือ กิจกรรม 3ส. บางบัวโมเดล (สสส.) ที่สามารถสานต่อเป็นนโยบายได้ด้วยหลักการ (1) การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในการป้องกันการระบาดของโรค (2) การสนับสนุนกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน โดยภาครัฐควรเป็นแกนนำหลักในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อม เป็นผู้การแสวงหาความร่วมมือ และดึงผู้มีส่วนได้เสียต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในชุมชนให้มากที่สุด (3) การส่งต่อความสำเร็จ ด้วยกระบวนการทำงานที่มีความต่อเนื่อง แต่งตั้ง มอบหมายงานที่มิสาธารณสุขชุมชนที่มีอยู่แล้วให้ทำงานเชิงรุกมากขึ้น พร้อมทั้งการแต่งตั้งมอบหมาย อสส. ชุมชนให้ทั่วถึงทุกชุมชนในเขตเมือง ดังเช่น อสม. อันเป็นหนึ่งในพลังของชุมชนในชนบทที่ใช้รับมือกับการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ผลลัพธ์ที่เกินความคาดหมายและได้รับการยกย่องในระดับโลก เกี่ยวกับระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่เป็นเลิศของไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ด้วยโครงการวิจัยนี้ใช้กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และได้แสดงผลการวิจัยที่เป็นการอธิบายปรากฏการณ์ พร้อมทั้งได้ผลลัพธ์ที่เป็นคำตอบในการแก้ไขปัญหา (Solution) แก่ชุมชนบางบัว อีกทั้งยังได้รูปแบบ (Model) ซึ่งผลที่ได้ในงานวิจัยนี้จึงมีความลุ่มลึกแต่แคบไปเน้นเชิงพื้นที่ จึงมีอาจนำไปใช้อูมนานผลสำเร็จของพื้นที่อื่นได้ หรือไม่อาจสรุปผลที่เป็นสากลได้ ฉะนั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรมีการนำรูปแบบ “กิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการป้องกันการระบาดของโรคโควิด-19 ชุมชนบางบัว” ไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน หรืออาจจะนำตัวชี้วัดในงานวิจัยนี้ไปพัฒนาเป็นเครื่องมือและยืนยันผลตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีความเป็นสากลมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2565, 5 พฤศจิกายน). รายงานโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). กรมควบคุมโรค, กระทรวงสาธารณสุข. https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/situation_more.php.

กาญจนา ปัญญาธร กฤษณา ทรรศิโรโสภา กมลทิพย์ ตั้งหลักมั่นคง และวรรณิ์ ครอบงูติ. (2564). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันโรค COVID-19 บ้านหนองสวรรค์ ตำบลเชียงพิณ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 32(1), 189-204.

- กิตติพร เหน่าสุวรรณ และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความรุนแรงของโรคต่อบทบาทการดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในประเทศไทย. *วารสารสถาบันบำราศนราดูร*, 14(2), 92-103.
- จินตนา สุขจามันท์. (2549). *การศึกษาและการพัฒนาชุมชน*. โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- ไชยชนะ สุทธิรัชชัย. (2536). *ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนศึกษาเฉพาะ กรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท) บัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณัฐวรรณ คำแสน. (2564). ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากการติดเชื้อโควิด-19 ของประชาชนในเขตอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี*, 4(1), 33-48.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2550). *ทศวรรษ: ตัวชี้วัดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. สถาบันพระปกเกล้า.
- ธานี กล่อมใจ และคณะ. (2563). ความรู้พฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. *วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา*, 21(2), 29-39.
- บงกช โมระสกุล และพรศิริ พันธสี. (2564). ความรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยนานาชาติ และวิทยาลัยเซนต์หลุยส์. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 9(15), 179-195.
- บัญชา เกติมณี สุรัชย์ ธรรมทวีธิกุล ญาณพินิจ วชิรสุรงค์ บดินทร์ชาติ สุขบท และสมบัติ ธิฆทรัพย์. (2563). แนวคิดและทิศทางการแก้ปัญหาโควิด-19. *วารสารก้าวหน้าโลกวิทยาศาสตร์*, 20(1), 1-12.
- บัณฑิต เกียรติจตุรงค์. (2564). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID -19) อำเภอเมืองยาง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น*, 3(2), 194-206.
- ปรีดี โชติช่วง และคณะ. (2536). *การพัฒนาชุมชนและการบริหารงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). บพิการพิมพ์.
- พิชญ์รักษ์ กันทวิ ภัทรพล มากมี ทศพล เมืองอิน และกนกวรรณ สุวรรณรงค์. (2563) การจัดการระบบสุขภาพชุมชนชายแดนไทย-ลาว กรณีศึกษาบริเวณชุมชนที่มีจุดผ่อนปรน อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. *วารสารควบคุมโรค*, 46(4), 579-594.

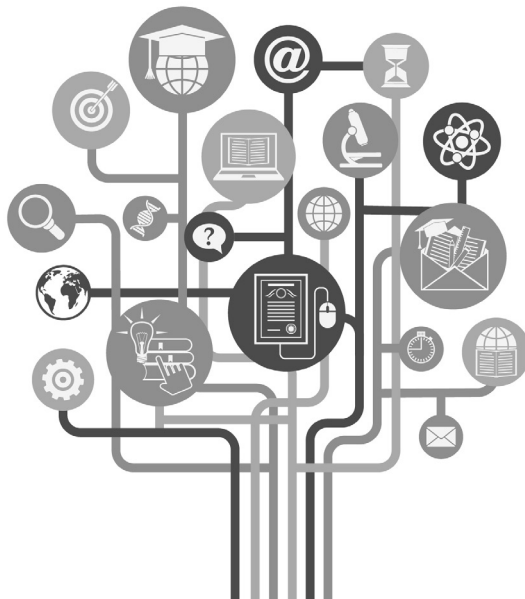
- ระนอง เกตุดาว อัมพร เทียงตรงดี และภาสินี โทอินทร์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเฝ้าระวัง ป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอุดรธานี - Udon Model COVID-19. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 30(1), 53-61.
- รัชณี เต็มอุดม และคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในจังหวัดนครพนม. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 28(1), 1-13.
- สมพร สังข์แก้ว. (2563). สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพด้านการพยาบาลผู้ป่วยโรคติดต่ออุบัติใหม่. *วารสารสภาการพยาบาล*, 35(3), 69-86.
- สัญญา ยี่อราน และศิริไลซ์ วรรณวีจิตร. (2561). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสู่ความสำเร็จการเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(2), 288-300.
- สุมาลี จุทอง. (2562). การจัดการภัยพิบัติโรคระบาดโควิด 19 ในพื้นที่ชุมชนริมคลองหัวหมากน้อย สำนักงานเขตบางกะปิ. (การค้นคว้าอิสระมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง). MPA. http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597737114_6114832048.pdf.
- สุรัชย์ โชคครรชิตไชย. (2563). โควิด19: การระบาดระลอกใหม่ในประเทศไทย ปลายปี 2563. *วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย*, 10(3), ภู.
- อรพินทร์ สฟโชคชัย. (2538). การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- อภรณ์ ช่างเกวียน. (2540). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลนชุมชน ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอลิเกา จังหวัดตรัง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Abdullah, M., Dias, C., Muley, D., & Shahin, M. (2020). Exploring the impacts of COVID-19 on travel behavior and mode preferences. *Transportation Research Interdisciplinary Perspectives*, 8(10025), 1-13.
- Al-Hanawi, M.K., Angawi, K., Alshareef, N., Qattan, A.M.N., Helmy, H.Z., Abudawood, Y., Alqurashi, M., Kattan, W.M., Kadasah, N.A., Chirwa, G.C., & Alsharqi, O. (2020). Knowledge, attitude and practice toward COVID-19 among the public in the Kingdom of Saudi Arabia: A cross-sectional study. *Front Public Health*, 8(217), 1-8.

- Arnstien, S.R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216-224.
- Azlan, A.A, Hamzah, M.R., Sern, T.J., Ayub, S.H., & Mohamad, E. (2020). Public knowledge, attitudes and practices towards COVID-19: A cross-sectional study in Malaysia. *PLoS One*, 15(5), e0233668. 10.1371/journal.pone.0233668.
- Bashirian, S., Jenabi, E., Khazaei, S., Barati, M., KarimiShahanjarini, A., Zareian, S., & Moeini, B. (2020). Factors associated with preventive behaviors of COVID-19 among hospital staff in Iran in 2020: an application of the Protection Motivation Theory. *The Journal of hospital infection*, 105(3), 430-433.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing (5th ed.)*. Harper Collins.
- Hussein, N. R., Naqid, I. A., Jacksi, K., & Abdi, B. A. (2020). Assessment of knowledge, attitudes, and practices toward COVID-19 virus among university students in Kurdistan region, Iraq: Online cross-sectional study. *Journal of family medicine and primary care*, 9(9), 4809–4814.
- Reeder, W.W. (1974). *Some aspects of the information social participation of farm families in New York State*. Cornell University Press.
- United Nations. (1981). *Popular participation as a strategy for promoting community-level action and national development*. United Nations.
- Zhong, B. L., Luo, W., Li, H. M., Zhang, Q. Q., Liu, X. G., Li, W. T., & Li, Y. (2020). Knowledge, attitudes, and practices towards COVID-19 among Chinese residents during the rapid rise period of the COVID-19 outbreak: A quick online cross-sectional survey. *International Journal of Biological Sciences*, 16(10), 1745-1752

12

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ The Effect of Developing a Learning Model for Programming Using Collaborative Pair Programming Techniques

ศิริพร มิข่า และ ธัญญาภรณ์ บุญยั้ง
Siriporn Mikum and Thanyaporn Boonyong

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

The Effect of Developing a Learning Model for Programming
Using Collaborative Pair Programming Techniques

ศิริพร มิขำ¹ และ ธัญญาภรณ์ บุญยั้ง²

Siriporn Mikum and Thanyaporn Boonyoung

¹คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี ประเทศไทย 12110
Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi,
Pathumthani 12110, Thailand e-mail: Siriporn_m@rmutt.ac.th

²คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ปทุมธานี ประเทศไทย 12110
Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi,
Pathumthani 12110, Thailand Corresponding Author e-mail: Thanyaporn.b@rmutt.ac.th

Received : January 4, 2023 Revised : August 12, 2023 Accepted : August 28, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน เมื่อเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ (3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ โดยทดลองกับกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนวิชา การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา 5 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน และใช้แบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมฯ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาค่าแตกต่างจากแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สูตร T-test dependent.

ผลการวิจัยพบว่า (1) รูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1. Pre-Programming 2. Program Analysis 3. Program Design 4. Program Coding 5. Program Testing 6. Switching 7. Reflection Ideas ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา

มีคุณภาพของรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมฯ ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก (2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียน เมื่อเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{X} = 44.03$, $SD. = 34.13$) และก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 14.07$, $SD. = 22.51$) (3) ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.68 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ซึ่งความพึงพอใจที่มีคะแนนมากที่สุด คือ นักศึกษายอมรับแนวทางการเขียนโปรแกรมฯ ของเพื่อน ซึ่งค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 ซึ่งมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : รูปแบบการเรียนรู้; การเขียนโปรแกรมเป็นคู่; แบบร่วมมือ

Abstract

This research aims to 1) develop a learning model for programming using collaborative pair programming techniques to enhance learning achievement of undergraduate students, 2) compare the learning achievement of using the learning model before and after utilizing the collaborative pair programming techniques, and 3) analyze the students' satisfaction with the learning model using collaborative pair programming techniques developed.

The samples used in the study were the undergraduate students, who enrolled in the computer education curriculum (5 years). The research tools were 1) the learning achievement pre- and post-test forms, and 2) the student satisfaction survey form for learning using collaborative pair programming technique. The data received were analyzed using T-test dependent.

The results of the research found that 1) the learning model using the collaborative pair programming technique consisted of 7 steps as follows: 1. Pre-Programming 2. Program Analysis 3. Program Design 4. Program Coding 5. Program Testing 6. Switching, and 7. Reflection Ideas. This technique influenced the respondents' achievement with the mean value of $\bar{X} = 3.68$ at high level. 2) The results of the learning achievement before and after the learning using collaborative pair programming technique found that the mean

score of the respondents after the learning was higher ($\bar{X} = 44.03$, SD. = 34.13) than the conventional learning method ($\bar{X} = 14.07$, SD. = 22.51) with statistically significant difference at .05 levels ($p < 0.05$). 3) The result of the respondents' overall satisfaction was ($\bar{X} = 3.68$) which was at high level. After taking into account every factor, the factor that received the highest scores was that the respondents accepted their friends' programming guidelines with the mean value of 4.01, which was a high level of satisfaction.

Keywords : Learning Model; Pair Programming; Collaborative

บทนำ

การเรียนรู้การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์เป็นพื้นฐานความรู้ที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมพร้อมและฝึกทักษะการเขียนโปรแกรมเพื่อเป็นพื้นฐานในหลักสูตรการเขียนโปรแกรมขั้นสูง (Kinnunen & Malmi, 2006; Zhong et al. 2016) ซึ่งมีขั้นตอนที่ยากสำหรับผู้เรียนเป็นจำนวนมาก ความยากในการเรียนเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนลาออกจากหลักสูตร มีอัตราการลาในระดับสูงซึ่งเกิดขึ้นในหลายสถานศึกษา (Kinnunen & Malmi, 2006; Aarne et al. 2018) ซึ่งพบปัญหา ผู้เรียนที่ไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาการเขียนโปรแกรมได้ (Mikum, 2017) เนื่องจากส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจในการเขียนโปรแกรมซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเขียนโปรแกรมได้ (Kinnunen & Malmi, 2006; Ford & Venema, 2010) จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชา การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ พบปัญหาว่า ส่วนใหญ่ผู้เรียนมีปัญหาในขั้นตอนการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา นำไปสู่ขั้นตอนการออกแบบโปรแกรมที่ไม่ชัดเจน ส่งผลให้การเริ่มเรียน หรือการเขียนโปรแกรมเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่มีความมั่นใจในตนเอง

จากความยากในการเรียนเขียนโปรแกรมมีผู้เรียนตัดสินใจพักการเรียนในปีแรก โดยประมาณ 25-80% ของผู้เรียนที่ลงทะเบียนในประเทศอังกฤษ (Carter & Jenkins, 2002) และในประเทศสหรัฐอเมริกา มีอัตราการลาออกอยู่ที่ 35-50% (Denning & McGettrick, 2005) รวมถึงประเทศฟินแลนด์ 20-40% (Kinnunen & Malmi, 2006; Aarne et al. 2018) และอีกหลายประเทศ นอกจากนี้ในประเทศไทยมีผู้เรียนที่ลาออกโดยประมาณ 61 % (Sankas, et al., 2010)

การสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์สามารถทำได้โดยการจัดกิจกรรมที่สร้างความสุขและสนุกให้กับผู้เรียนเพื่อไม่เครียดในการเรียน เช่น การใช้เทคนิค Pair programming ในการจับคู่เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถช่วยและสนับสนุนกันเป็นคูในการแก้ปัญหา ผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าเทคนิคนี้ช่วยพัฒนาผู้เรียนและส่งผลให้ผลการเรียนดีขึ้น (Williams, 2010; Anderson & Gegg-Harrison, 2012) นอกจากนี้ เทคนิค Pair programming ยังเสริมสร้างความจำและความมั่นใจในการเรียนรู้ (Williams, 2010; Yang, et al., 2016; Zakaria, et al., 2019; Ayub, et al., 2019) และเพิ่มความเข้าใจในการเขียนโปรแกรม (Ayub, et al., 2020) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นวิธีการเรียนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ซึ่งมีความสำเร็จของทุกคนและกลุ่มเป็นเป้าหมายสำคัญ และเป็นวิชาการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ (Silva, et al., 2020) นอกจากนี้ การใช้เทคนิค Collaborative technique ในการสนับสนุนการเรียนรู้เขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ยังเสริมสร้างความสำเร็จในการเรียนรู้และประสิทธิภาพในการสอนเรียน (Maguire, et al., 2014; Salleh, et al., 2011).

จากการวิเคราะห์เหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนเขียนโปรแกรม โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมมุ่งช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะการเขียนโปรแกรมที่สมบูรณ์ขึ้น มีผลการเรียนที่ดีขึ้น และมีความสุขในเรียนรู้ รวมถึงได้ประสบความสำเร็จในการเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังเรียนเมื่อเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

1. กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชา การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ จำนวน 27 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ใช้ได้แก่ ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ และตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

การทบทวนวรรณกรรม

เทคนิคการเขียนโปรแกรมเป็นคู่ (Pair programming)

เทคนิค Pair programming เป็นวิธีการเขียนโปรแกรมเป็นคู่ในแนวทางของ Extreme Programming (XP) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพของซอฟต์แวร์ โดยโปรแกรมเมอร์ 2 คนทำงานด้วยคอมพิวเตอร์เดียวกัน หน้าที่ คือ Driver ทำการออกแบบและเขียนโปรแกรม และ Navigator ทำหน้าที่ตรวจสอบและให้คำแนะนำในการเขียนโปรแกรม (Tsan, et al., 2020; Ayub, et al., 2019; Anderson & Gegg-Harrison, 2012; Williams, 2010) นอกจากนี้ตามที่ Laurie William กล่าวไว้ว่า ทั้งคู่มิหน้าที่ระดมความคิดในการแก้ปัญหา (Tsan, et al., 2020) มีการสื่อสารกันอย่างต่อเนื่อง และมีการสลับบทบาทระหว่าง Driver และ Navigator (Nagappan, et al., 2003) เมื่อใช้เทคนิคนี้จะช่วยให้โปรแกรมมีคุณภาพสูงและเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาซอฟต์แวร์ (Asnawi, et al., (2019)

อ้างอิงจากงานวิจัยของ Phongpaibul & Boehm (2006), Tsan et al., (2020), Ayub et al., (2019), Anderson & Gegg-Harrison (2012), และ Williams (2010)

ประโยชน์ของเทคนิค Pair programming ในห้องเรียน

เทคนิค Pair programming มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรม นักเรียนที่ทำงานเป็นคู่มีประสบการณ์ที่สนุกและมั่นใจกว่าการทำงานคนเดียว การส่งเสริมการสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทำให้มีประสิทธิภาพผลดีขึ้น

นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และลดเวลาในการเขียนโปรแกรม การเรียนรู้ร่วมกันส่งผลให้ความพึงพอใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้นและช่วยนักเรียนที่เรียนช้าเกิดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การทำงานเป็นทีมและการพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมทำให้เกิดผลการเรียนที่ดีขึ้น (Ayub et al., 2020; Salleh et al., 2011) และช่วยปรับปรุงคุณภาพของโปรแกรมและลดเวลาในการเขียนโปรแกรม (Asnawi et al., 2019) ทั้งนี้เป็นผลที่ตามมาจากการทำงานร่วมกันและการทำงานเป็นทีมของนักเรียน

การใช้เทคนิค Pair programming ช่วยให้ให้นักเรียนและครูสามารถเลือกคู่ทำงานร่วมกันให้เหมาะสมกับการเขียนโปรแกรม การสลับคู่เป็นสิ่งสำคัญในการกระจายข้อมูลและความรู้ระหว่างนักเรียน การศึกษาพบว่า การจับคู่ตามระดับความสามารถของผู้เรียนช่วยเพิ่มคุณภาพการเขียนโปรแกรม นักเรียนส่วนใหญ่รายงานว่าเข้ากันได้กับคู่ของตนและการจับคู่ชาย-หญิงหรือคู่ที่มีแนวคิดใหม่ ๆ ส่งผลให้การทำงานได้ดีขึ้น (Williams, 2010; Chao & Atli, 2006) สรุปคือการใช้เทคนิค Pair programming ช่วยส่งเสริมคุณภาพการเขียนโปรแกรมและสร้างความเข้ากันได้ในการทำงานร่วมกันของนักเรียน

การใช้เทคนิค Pair programming มีข้อจำกัดในบริบททางการศึกษา นักวิจัยได้กล่าวถึงข้อจำกัดที่บาง ส่วนของนักเรียน ซึ่งกล่าวว่ามี ความกังวลในการทำงานจากฝ่ายหญิงและฝ่ายชายคนหนึ่ง เนื่องจากความ สามารถที่แตกต่างกัน การจับคู่ควรเกิดจากความสมัครใจของผู้เรียนด้วยตนเองตามแนะนำในงานวิจัย (Ying, et al. 2019)

โดยสรุปเทคนิคนี้ เทคนิค Pair programming สนับสนุนการเรียนรู้โปรแกรมเป็นคู่ โดยให้ผู้เรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกัน โดยมี 2 คนทำงานร่วมกันในการเขียนโปรแกรม ผู้เขียนโปรแกรม (Driver) ทำหน้าที่วิเคราะห์และเขียนโปรแกรม และผู้เรียนอีกคน (Navigator) ช่วยสนับสนุน Driver และตรวจสอบข้อผิดพลาดและให้คำแนะนำเชิงกลยุทธ์ ผู้เรียนสามารถเลือกคู่ของตนเองได้และมีโอกาสเรียนรู้ได้มากขึ้น

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning)

การเรียนรู้แบบร่วมมือเน้นกิจกรรมกลุ่มย่อยเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและแบ่งปันความคิดเห็น ส่งเสริมการทำงานร่วมกันในกลุ่ม สมาชิกต้องรับผิดชอบทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อประสบความสำเร็จ การเรียนรู้แบบนี้เน้นความสำคัญของผู้เรียนและการทำงานร่วมกัน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สร้างผลงาน และพัฒนาตนเอง

ส่งผลให้การจดจำได้นาน 70% นานกว่าการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่มีการจดจำได้ 20% อ้างอิงจากงานวิจัยของ Jarusawat (2020) และ Wang et al., (2011) ความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยเสริมสร้างทักษะที่สำคัญในการเขียนโปรแกรมและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มย่อยและสิ่งแวดล้อม ความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจดจำและเพิ่มความสุขสนานในกระบวนการเรียนรู้

การเรียนรู้ร่วมกันเป็นการเรียนแบ่งกลุ่มเล็กๆ ที่สมาชิกมีความสามารถหลากหลาย และทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือและรับผิดชอบต่อกันเองและกลุ่ม เสริมสร้างการอภิปรายและทักษะคิดวิเคราะห์ มีกระบวนการทำงานทีมและช่วยให้ประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ (Phumpuang & Sittiwong, 2018) การเรียนรู้แบบนี้ยังช่วยเปิดมุมมองที่กว้างขึ้น (Jarusawat, 2020; Chorfi, et al., 2020) และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้แก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น และการเรียนรู้แบบร่วมมือมีลักษณะในการเรียน ดังนี้ (บัญญัติ ชำนาญกิจ, 2553)

1. มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มในการทำงานร่วมกันในเชิงบวก
2. สมาชิกกลุ่มไม่ควรมากเกินไป (ไม่ควรเกิน 6 คน)
3. สมาชิกกลุ่มควรมีความสามารถที่หลากหลาย เพื่อเกื้อหนุนกันภายในกลุ่มให้สำเร็จคล่อง
4. สมาชิกกลุ่มควรมีหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน เพื่อมุ่งเน้นให้ทำหน้าที่ของตนให้สำเร็จ เมื่อสมาชิกกลุ่มทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ได้ดี จะทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น

โดยสรุป การเรียนรู้แบบร่วมมือ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นกิจกรรมกลุ่มย่อย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนให้ได้มากที่สุด การร่วมกันคิด ร่วมกันออกแบบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาตนเอง

รูปแบบการจัดการเรียนรู้

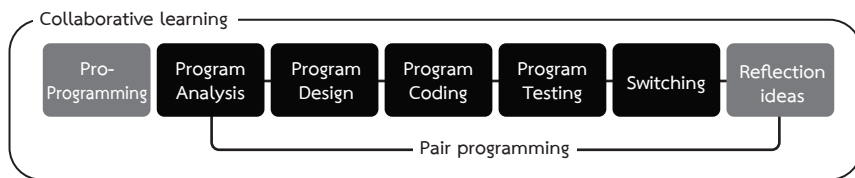
รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เป็นสภาพการจัดการเรียนรู้ที่ครูผู้สอนได้ออกแบบและพัฒนา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับผู้เรียน ดังที่ Saylor, J.G. (1981)

ได้กล่าวถึง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ว่าหมายถึง แบบหรือแผนที่มีลักษณะแตกต่างกัน ที่ถูกกำหนดขึ้นตามจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการเน้นให้ผู้เรียนเกิด พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งโดยเฉพาะ และเพิ่มเติมใน บุญชม ศรีสะอาด (2541) กล่าวว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความหมาย 2 แนวทาง แนวทางที่หนึ่ง คือ มองรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็น กิจกรรมหรือวิธีสอน ส่วนแนวที่สองมองรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่กว้างกว่า โดยมองว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่นำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิด ประโยชน์แก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ และการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ดี นั้น ต้องมีกระบวนการพัฒนาที่ดีด้วย เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นสำหรับผู้เรียน ดังที่ Seels, B. & Glasgow, Z. (1998) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วย วิธีการเชิงระบบ (system approach) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหรือที่เรียกว่า “ADDIE Model” ซึ่งเป็นวิธีการเชิงระบบที่ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิผล (effectiveness) และมีความเหมาะสม (appropriateness) โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ คือขั้นตอนของการวิเคราะห์และ ประเมินความต้องการจำเป็น ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการจัดการเรียนรู้และการนำเสนอ ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนา เป็นการพัฒนา เครื่องมือที่ใช้ในการจัด การเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 4 การนำไปใช้ เป็นการนำสาระและ กิจกรรมไปใช้ประกอบด้วย การวางแผน ในการบริหารจัดการในการนำแผนการจัดการ เรียนรู้ไปใช้และดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการ จัดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 5 การประเมิน เป็นการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียน และประสิทธิผลของสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

จากข้อมูล การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ โดยผู้สอนจะทำการออกแบบและพัฒนา เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ และมี กระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดของ ADDIE ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การพัฒนา การนำไปใช้ และ การประเมิน

กรอบแนวคิดงานวิจัย

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัยรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

จากการศึกษาข้อมูลและงานวิจัยต่างๆ ได้นำมาวิเคราะห์ออกมาเป็น กรอบแนวคิดดังแผนภาพที่ 1 ซึ่งในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมโดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรม กรอบแนวคิดนี้ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ Pre-Programming, Program Analysis, Program Design, Program Coding, Program Testing, Switching, และ Reflection Ideas และในกระบวนการเรียนรู้มีกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความรับผิดชอบต่อตนเองและเพื่อน เน้นการทำงานร่วมกันในเชิงบวก มุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหา การออกแบบโปรแกรม การเขียนโปรแกรม และการทดสอบโปรแกรม กรอบแนวคิดนี้จะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมได้ดีขึ้น หลังจากออกแบบกรอบแนวคิดได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนรู้ โดยมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.82, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.25)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิจัยและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรมโดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ ซึ่งดำเนินการวิจัย ณ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นการศึกษาและพัฒนารูปแบบการเรียนรู้** ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ศึกษาเนื้อหาจากหลักสูตร หลักการแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ กรอบแนวคิด ภายใต้อสภาพปัญหาและความต้องการ และนำมาพัฒนาและกำหนดองค์ประกอบ กระบวนการ กิจกรรมต่างๆ และการปรับปรุงแก้ไข

2. **ขั้นการทดลองใช้** เป็นการทดลองใช้ และประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผล

3. **ขั้นรับรองรูปแบบการเรียนรู้** เป็นการรับรองรูปแบบการเรียนรู้ โดย ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ได้มาจากการเลือกผู้ที่มีผลงานทางวิชาการหรือประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือประสบการณ์ด้านการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่ได้รับการยอมรับจากวงวิชาการ หน่วยงาน และสรุปผลการรับรองรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม ฯ

ผลการวิจัย

จากขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ สามารถสรุปผลการวิจัย 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม การเขียนเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ เป็นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับการพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการกับการใช้เทคนิค Pair programming ร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งมีขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ฯ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 : ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้ เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

ที่	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	หมายเหตุ
1	Pre-Programming	<p>ผู้สอน: ชี้แจงลำดับกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม ฯ รวมถึงทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ (Driver และ Navigator) ของผู้เรียน</p> <ol style="list-style-type: none"> จับคู่ผู้เรียน ระบุหน้าที่ ความรับผิดชอบ และทำความเข้าใจกับหน้าที่ แจกและทำความเข้าใจกับโจทย์ปัญหาในการฝึกเขียนโปรแกรม 	
		<p>ผู้เรียน: เตรียมเครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องในการฝึกเขียนโปรแกรม</p>	

ตารางที่ 1 : ขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้การเขียนเขียนโปรแกรม โดยใช้ เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ (ต่อ)

ที่	ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้	หมายเหตุ
2	Program Analysis	Driver: 1. วิเคราะห์โจทย์ปัญหา 2. ออกแบบโปรแกรม 3. เขียนโปรแกรม	Navigator: ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ในการเขียนโปรแกรม
3	Program Design	4. แก้ไขข้อผิดพลาด	
4	Program Coding		
5	Program Testing	Navigator: 1. ตรวจสอบการเขียนโปรแกรม 2. ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือในการเขียนโปรแกรม	
6	Switching	ผู้สอน: เมื่อเขียนโปรแกรมสำเร็จ ให้สลับหน้าที่ความรับผิดชอบในการเขียนโปรแกรม	
7	Reflection Ideas	ผู้เรียน: ร่วมนำเสนอถึงความคิด แนวทางการเขียนโปรแกรมของตนเอง กับเพื่อนๆในห้องเรียน ผู้สอน: ร่วมสรุปแนวทางการเขียนโปรแกรมของแต่ละคู่	

จากตารางขั้นตอนและกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ฯ ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอน Pre-Programming เป็นขั้นเริ่มต้นในการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยผู้สอนจะชี้แจงลำดับกิจกรรมในรูปแบบการเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้เรียน (Driver และ Navigator) ผู้เรียนจะเลือกเพื่อนที่จะจับคู่และฝึกเขียนโปรแกรมด้วยกัน แนะนำซึ่งกันและกันในการฝึกเขียนโปรแกรม และทำให้บรรยากาศการเรียนรู้ ดำเนินไปอย่างไม่มี ความกดดัน ไม่เครียดมากเกินไป ในกรณีที่กลุ่มเป้าหมายไม่ครบคู่ ผู้สอนจะจับคู่กับผู้เรียนและให้คำแนะนำในการฝึกเขียนโปรแกรม ผู้เรียนต้องเตรียมและใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ 1 เครื่องในการฝึกเขียนโปรแกรมสำหรับ 2 คน

ในขั้นตอนการฝึกการเขียนโปรแกรมนั้น ดำเนินทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ Program Analysis ,Program Design ,Program Coding และ Program Testing เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนทั้ง 2 คน คือ ผู้เรียน 1 คน ทำหน้าที่ของ Driver ทำการวิเคราะห์โจทย์ปัญหา ออกแบบการเขียนโปรแกรม เขียนคำสั่งของโปรแกรมตามลำดับที่วิเคราะห์และ

ออกแบบโปรแกรมไว้ และทำการทดสอบโปรแกรม (Run Program) และผู้เรียนอีก 1 คน ทำหน้าที่ของ Navigator เป็นผู้ร่วมวิเคราะห์โจทย์ปัญหา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือแก่ Driver ในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอน Switching เมื่อผ่านการฝึกเขียนโปรแกรมตามที่กำหนด ให้สลับบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนระหว่างหน้าที่ของ Driver และ Navigator และทำโจทย์ปัญหาข้อถัดไป ซึ่งการสลับหน้าที่ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แลกเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้จากคู่ของตนเอง และยังได้ฝึกเขียนโปรแกรมแบบร่วมมือ

ขั้นตอน Reflection Ideas เป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม ๑ ให้ดำเนินการร่วมกับการนำเสนอแนวคิด วิธีการเขียนโปรแกรมของคู่ตนเองกับเพื่อนๆ ในห้องเรียน เป็นการแบ่งปันวิธีคิด วิธีเขียนโปรแกรมของคู่ตนเองแก่เพื่อนๆ ทำให้เพื่อนๆ ในห้องเรียนได้เรียนรู้แนวทางการเขียนโปรแกรมของแต่ละคู่ ทำให้ผู้เรียนทราบว่าโจทย์ปัญหาเดียวกันสามารถเขียนโปรแกรมได้หลากหลายแนวทาง และหลากหลายคำสั่ง รวมถึงเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมของผู้เรียน

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนของรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

นำเสนอผลการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ ๑ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 : เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียน ของรูปแบบการเรียนรู้๑

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	\bar{X}	SD.	t	Sig
ก่อนเรียน	27	56	14.07	34.13	20.03	0.00*
หลังเรียน	27	56	44.03	22.51		

*p < 0.05 (t-test by Excel2016)

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนผ่านรูปแบบการเรียนรู้๑ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน (\bar{X} = 44.03, SD.=22.51) และก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ (\bar{X} = 14.07, SD.=34.13) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน หลังจากการเรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ

นำเสนอผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน หลังจากได้เรียนรู้ผ่านรูปแบบการเรียนรู้การเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้

ที่	รายการประเมิน	\bar{X}	SD.	ระดับความคิดเห็น
1.	เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่เรียน	3.73	0.99	มาก
2.	เป็นวิธีการที่ช่วยให้เข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น	3.55	1.06	มาก
3.	ขั้นตอนต่างๆ ช่วยพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรมให้เข้าใจมากขึ้น	3.58	1.10	มาก
4.	ทำให้ตน.มีแนวทางในการเขียนโปรแกรมฯ ได้ถูกต้องมากขึ้น	3.60	1.17	มาก
5.	ทำให้ตน.สามารถเขียนโปรแกรมฯได้ถูกต้องมากขึ้น	3.49	1.19	ปานกลาง
6.	ทำให้ตน.มีความสามารถแก้ไข error ของโปรแกรมได้	3.49	1.16	ปานกลาง
7.	ทำให้ตน.สามารถถ่ายทอดประสบการณ์ในการเขียนโปรแกรมให้กับเพื่อนๆได้	3.17	1.13	ปานกลาง
8.	ตน.เกิดการเรียนรู้จากการนำเสนอแนวทางการเขียนโปรแกรมของเพื่อน	3.38	1.10	ปานกลาง
9.	ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้	3.87	0.69	มาก
10.	ต้องการให้วิชาอื่นๆมีลักษณะกิจกรรมการเรียนรู้เหมือนวิชานี้	3.72	0.68	มาก
11.	ตน.ชอบการเขียนโปรแกรมฯ เป็นคู่	3.86	0.91	มาก
12.	ตน.ยอมรับแนวทางการเขียนโปรแกรมฯของเพื่อน	4.01	0.76	มาก*
13.	ตน.มีโอกาส แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นกับคู่ของตน	3.95	0.82	มาก
14.	ตน.เกิดกระบวนการเรียนรู้ จากการเขียนโปรแกรมเป็นคู่	3.95	0.92	มาก
15.	การทำงานเป็นคู่ ช่วยให้เห็นพบความรู้ใหม่ๆ	3.86	0.97	มาก
16.	ตน.ชอบทำหน้าที่เป็น ผู้แนะนำ	3.64	0.87	มาก
17.	ตน.ชอบทำหน้าที่เป็น ผู้เขียนโปรแกรม	3.64	0.92	มาก
	รวม	3.68	0.97	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน ที่มีต่อรูปแบบการเรียนรู้ การเรียนเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า นักศึกษายอมรับแนวทางการเรียนเขียนโปรแกรมของเพื่อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.01$, $SD. = 0.76$) รองลงมา นักศึกษามีโอกาสแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับคู่ของตน ($\bar{X} = 3.95$, $SD. = 0.82$) และทำให้นักศึกษาสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ในการเรียนโปรแกรมให้กับเพื่อนๆ ได้ ($\bar{X} = 3.17$, $SD. = 1.13$)

สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อารเรียนเขียนโปรแกรม โดยใช้เทคนิค Pair programming แบบร่วมมือ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ด้วยเทคนิค pair programming แบบร่วมมือได้ทำตามขั้นตอนที่กล่าวมาข้างต้นและได้รับรองคุณภาพการใช้งาน เป็นการพัฒนาทักษะ การเขียนโปรแกรมที่เหมาะสมกับองค์ประกอบทางเจตคติและความต้องการของผู้เรียน ในการนำรูปแบบการเรียนรู้ไปใช้งานนั้น ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ Pre-Programming, Program Analysis, Program Design, Program Coding, Program Testing, Switching, Reflection Ideas และดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการเรียนรู้เป็นคู่กับเพื่อน โดยใช้เครื่องมือในทุกส่วนที่ใช้เป็นส่วนเสริม เพื่อเสริมความเข้าใจและความชัดเจนในการคิดงาน การแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิดเห็น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากความคิดและประสบการณ์ของเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยโดย Ying, et al., (2019) และ Tsan, et al., (2021) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในการเรียนรู้เขียนโปรแกรม ซึ่งยังส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการเรียนเขียนโปรแกรมเพิ่มขึ้น (Mikum, et al., 2014), และเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพได้ (Wei, et al., 2021)

ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนหลังจากที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือ โดยใช้คะแนนพัฒนาการของคะแนน pre-test และ post-test ซึ่งผลการวิเคราะห์ พบว่า การใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือ ในการเรียนรู้เขียนโปรแกรม ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นตามการวิเคราะห์จาก Mikum, et al. (2014)

ซึ่งพบว่าผู้เรียนมีคะแนนพัฒนาการในการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่สูงขึ้น การนำเทคนิค pair programming เข้ามาใช้ในการเรียนรู้แบบร่วมมือ ช่วยฝึกทักษะการเขียนโปรแกรมและกระตุ้นให้มีการทำงานร่วมกันของผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแสดงความคิดเห็นในการเรียน นอกจากนี้ยังมีประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้าใจในกระบวนการเขียนโปรแกรม และวางแผนการเขียนโปรแกรมได้ดีขึ้นตาม Sison (2008), Williams (2010), Mikum (2017), Yang, et al., (2013) ซึ่งเสริมสร้างความสนุกและลดความกดดันในการเรียนเขียนโปรแกรม การใช้เครื่องมือช่วยในการออกแบบโปรแกรมตาม Polycarpou (2006) และ Petrenko & Rajlich (2009) ยังช่วยให้เห็นถึงกระบวนการและลำดับการทำงานของโปรแกรมได้ดีขึ้น

การใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือในการเรียนพัฒนาทักษะด้านการเขียนโปรแกรม ส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมในระดับมาก ผลการสัมภาษณ์ยังระบุว่าการเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและมีแนวคิดในการเขียนโปรแกรมอย่างมีขั้นตอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นคู่กับเพื่อน มีส่วนส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนมีความเข้าใจและมีความสุขสนุกสนานในชั้นเรียน (Mikum et al., 2014) คุณภาพของการเรียนรู้จะเพิ่มขึ้น (Songsriwittaya, 2011; Phongpaibul & Boehm 2006, Gallis et al., 2003) โดยมีผลการวิเคราะห์จากงานวิจัยต่าง ๆ ระบุถึงประโยชน์ที่เกิดขึ้น เช่น การพัฒนาทักษะการเขียนโปรแกรม ความถูกต้องของโปรแกรม (Chao & Atli 2006) และการเรียนรู้ร่วมกันโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ Kolb's learning styles ที่มี Diverger เป็นสไตล์ในการเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และยังคงสนุกในการเรียนร่วมกัน (Kolb, et al., 1991)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

- 1) ควรหาวิธีการจับคู่สำหรับผู้เรียนที่หลากหลาย อาทิเช่น การจับฉลาก การให้ผู้เรียนเลือกเพื่อนเอง หรือผู้สอนเป็นผู้กำหนด
- 2) รูปแบบการเรียนรู้ฯ นี้ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในภาษาโปรแกรมอื่นได้

ข้อเสนอแนะการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรกำหนดกลุ่มควบคุมเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือ ที่ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ควรทำการวิจัยโดยนำรูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือฯ ประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนในวิชาอื่นที่มีบริบทที่คล้ายคลึงกัน
3. ควรทำการวิจัยประยุกต์การใช้ รูปแบบการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิค pair programming แบบร่วมมือฯ กับการเรียนรู้ระบบออนไลน์ หรือแบบผสมผสาน

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). *การพัฒนาการสอน*. สุวีริยาสาส์น.
- บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2553). 5 เทคนิคการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ, *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์*, 5(12), 1 -6.
- Aarne, O., Peltola, P., Leinonen, J., & Hellas, A. (2018). *A Study of Pair Programming Enjoyment and Attendance using Study Motivation and Strategy Metrics* . Proceedings of the 49th ACM Technical Symposium on Computer Science Education, Baltimore, MD, USA, 21-24 February 2018, 759-764. <https://doi.org/10.1145/3159450.3159493>.
- Anderson, N., & Gegg-Harrison, T. (2012). *Pair2 learning = pair programming x pair teaching*. Proceedings of the Seventeenth Western Canadian Conference on Computing Education, 4 May 2010, 2-6. <https://doi.org/10.1145/2247569.2247572>
- Asnawi, A. L., Ahmad, A., Mohamed Azmin, N. F., Ismail, K., Jusoh, A. Z., Ibrahim, S. N., & Mohd Ramli, H. A. (2019). The Needs of Collaborative Tool for Practicing Pair Programming in Educational Setting. *International Journal of Interactive Mobile Technologies (IJIM)*, 13(07), 17. <https://doi.org/10.3991/ijim.v13i07.10722>

- Ayub, M., Karnalim, O., Risal, L., & Wijanto, M. C. (2020). The Impact of Pair Programming on the Performance of Slow-Paced Students. *Journal of Information and Organizational Sciences*, 44(2), 211–229. <https://doi.org/10.31341/jios.44.2.1>
- Ayub, M., Karnalim, O., Risal, R., Senjaya, W. F., & Wijanto, M. C. (2019). Utilising pair programming to enhance the performance of slow-paced students on introductory programming. *Journal of Technology and Science Education*, 9(3), 357. <https://doi.org/10.3926/jotse.638>
- Carter, J., & Jenkins, T. (2002). *Gender differences in programming? Proceedings of the 7th Annual Conference on Innovation and Technology in Computer Science Education*, 188-192. <https://doi.org/10.1145/544414.544469>.
- Chao, J., & Atli, G. (2006). *Critical Personality Traits in Successful Pair Programming*. AGILE 2006 (AGILE'06), 23 July 2006, 89-93. <https://doi.org/10.1109/agile.2006.20>
- Chorfi, A., Hedjazi, D., Aouag, S., & Boubiche, D. (2020). Problem-based collaborative learning groupware to improve computer programming skills. *Behaviour & Information Technology*, 41(1), 139–158. <https://doi.org/10.1080/0144929x.2020.1795263>
- Denning, P. J., & McGettrick, A. (2005). Recentering computer science. *Communications of the ACM*, 48(11), 15–19. <https://doi.org/10.1145/1096000.1096018>
- Ford, M., & Venema, S. (2010). Assessing the Success of an Introductory Programming Course. *Journal of Information Technology Education: Research*, 9(2010), 133–145. <https://doi.org/10.28945/1182>
- Gallis, H., Arisholm, E., & Dyba, T. (2003). *An initial framework for research on pair programming*. 2003 International Symposium on Empirical Software Engineering, 30 September 2003 - 01 October 2003. ISESE 2003, 132-142. <https://doi.org/10.1109/isese.2003.1237972>

- Jarusawat, P. (2020). Students' Satisfaction of the Information Literacy Course Using the Collaborative Learning and Collaborative Teaching Approaches to Enhance the 21st Century Skills. *Journal of Human Sciences*, 21(3), 43-62.
- Kinnunen, P., & Malmi, L. (2006). *Why students drop out CS1 course?* Proceedings of the Second International Workshop on Computing Education Research, 9 September 2006, 97-108. <https://doi.org/10.1145/1151588.1151604>.
- Kolb, D.A., Rubin L.M., and Osland, J.M. (1991). *Organizational Behavior : An Experintial Approach*. Prentice-Hall Inc.
- Maguire, P., Maguire, R., Hyland, P., & Marshall, P. (2014). Enhancing collaborative learning using pair programming: Who benefits?. *AISHE-J: The All Ireland Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 6(2), 141.
- Mikum, S., Suksakulchai, S., & Chaisanit, S. (2014). *Developing Problem-Solving Skills and Pair Programming Strategy for a Fundamental Computer Programming Course*. In the Asian Conference on Education 2014, 4305.
- Mikum, S. (2017). *A development of learning framework for improving Programming skills in algorithm* [Unpublished doctoral dissertation]. Degree of Doctor of Philosophy Learning Innovation and Technology: Faculty of Industrial Education and Technology King Mongkut's University of Technology Thonburi, Bangkok, Thailand.
- Nagappan, N., Williams, L., Ferzli, M., Wiebe, E., Yang, K., Miller, C., & Balik, S. (2003). *Improving the CS1 experience with pair programming*. Proceedings of the 34th SIGCSE Technical Symposium on Computer Science Education, 11 January 2003, 359–362. <https://doi.org/10.1145/611892.612006>

- Phongpaibul, M., & Boehm, B. (2006). *An empirical comparison between pair development and software inspection in Thailand*. Proceedings of the 2006 ACM/IEEE International Symposium on Empirical Software Engineering, 21-22 September 2006, 85-94. <https://doi.org/10.1145/1159733.1159749>
- Phumpuang, K., & Sittiwong, T. (2018). The development of flipped classroom Learning activities with collaborative learning approach for Undergraduate students. *Journal of Education Naresuan University*, 20(2). 1-11.
- Polycarpou, I. (2006). *Computer science students' difficulties with proofs by induction*. Proceedings of the 44th Annual Southeast Regional Conference, 10-12 March 2006, 601-606. <https://doi.org/10.1145/1185448.1185579>
- Petrenko, M., & Rajlich, V. (2009). *Variable granularity for improving precision of impact analysis*. 2009 IEEE 17th International Conference on Program Comprehension, 17-19 May 2009, 10-19. <https://doi.org/10.1109/icpc.2009.5090023>
- Salleh, N., Mendes, E., & Grundy, J. (2011). Empirical Studies of Pair Programming for CS/SE Teaching in Higher Education: A Systematic Literature Review. *IEEE Transactions on Software Engineering*, 37(4), 509–525. <https://doi.org/10.1109/tse.2010.59>
- Sankas, S., Woraratpanya, K., & Krootjohn, S. (2010). Development of a Content and Activity Blended Learning Model for Computer Programming [Unpublished doctoral dissertation]. King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Bangkok, Thailand.
- Saylor, J. G. (1981). *Curriculum planning for better teaching and learning*. Rinehart and Winston.
- Seels, B. & Glasgow, Z. (1998). *Making Instructional Design Decisions*. Prentice Hall.

- Silva, L., Mendes, A. J., & Gomes, A. (2020). Computer-supported Collaborative Learning in Programming Education: A Systematic Literature Review. 2020 IEEE Global Engineering Education Conference (EDUCON), 27 April 2020, 1086-1095. <https://doi.org/10.1109/educon45650.2020.9125237>.
- Sison, R. (2008). *Investigating Pair Programming in a Software Engineering Course in an Asian Setting*. 2008 15th Asia-Pacific Software Engineering Conference, 03-05 December 2008, 325-331. <https://doi.org/10.1109/apsec.2008.61>
- Songsriwittaya, A. (2011). The Effects of Pair Programming in an Introductory Programming Course in Thailand. Proceedings of the 19th International Conference on Computers in Education. Chiang- Mai, Thailand: Asia-Pacific Society for Computers in Education, 1-5.
- Tsan, J., Vandenberg, J., Zakaria, Z., Wiggins, J. B., Webber, A. R., Bradbury, A., Lynch, C., Wiebe, E., & Boyer, K. E. (2020). *A Comparison of Two Pair Programming Configurations for Upper Elementary Students*. Proceedings of the 51st ACM Technical Symposium on Computer Science Education, 11-14 March 2020, 346-352. <https://doi.org/10.1145/3328778.3366941>
- Tsan, J., Vandenberg, J., Zakaria, Z., Boulden, D. C., Lynch, C., Wiebe, E., & Boyer, K. E. (2021). *Collaborative Dialogue and Types of Conflict: An Analysis of Pair Programming Interactions between Upper Elementary Students*. Proceedings of the 52nd ACM Technical Symposium on Computer Science Education, 13-20 March 2021, 1184-1190. <https://doi.org/10.1145/3408877.3432406>.
- Yang, Y.-F., Lee, C.-I., & Chang, C.-K. (2016). Learning motivation and retention effects of pair programming in data structures courses. *Education for Information*, 32(3), 249–267. <https://doi.org/10.3233/efi-160976>

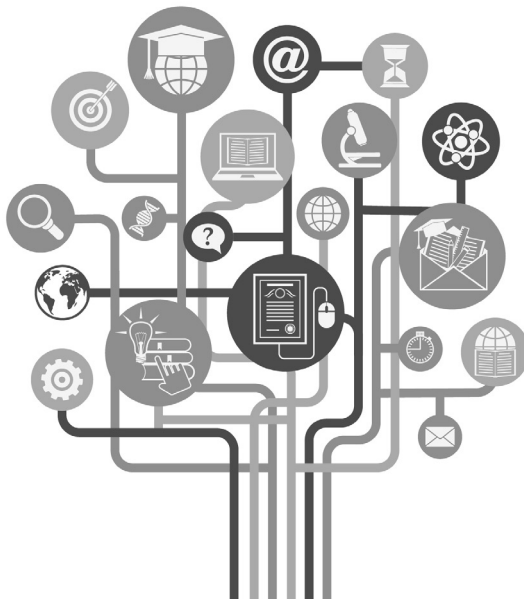

- Yang, C. K., Tsai, P. Y., & Ho, T. F. (2013). A Study of Course Assessment on C++ Programming. In *Advances in Intelligent Systems and Applications-Volume 1: Proceedings of the International Computer Symposium ICS 2012 Held at Hualien, Taiwan, 12–14 December 2013*, 383-392.
- Ying, K. M., Pezzullo, L. G., Ahmed, M., Crompton, K., Blanchard, J., & Boyer, K. E. (2019). *In Their Own Words : Gender Differences in Student Perceptions of Pair Programming*. Proceedings of the 50th ACM Technical Symposium on Computer Science Education, 27 February 2019- 2 March 2019, 1053-1059. <https://doi.org/10.1145/3287324.3287380>
- Wang, L., Bruce, C., & Hughes, H. (2011). Sociocultural Theories and their Application in Information Literacy Research and Education. *Australian Academic & Research Libraries*, 42(4), 296–308. <https://doi.org/10.1080/00048623.2011.10722242>
- Wei, X., Lin, L., Meng, N., Tan, W., Kong, S.-C., & Kinshuk. (2021). The effectiveness of partial pair programming on elementary school students' Computational Thinking skills and self-efficacy. *Computers & Education*, 160(2021), 1-15. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.104023>.
- Williams L (2010). *Pair programming*. Oram A, Wilson G, editors. Making software: what really works, and why we believe it. O'Reilly.
- Zakaria, Z., Boulden, D., Vandenberg, J., Tsan, J., Lynch, C., Wiebe, E., & Boyer, K. (2019). Collaborative talk across two pair-programming configurations. In *A Wide Lens: Combining Embodied, Enactive, Extended, and Embedded Learning in Collaborative Settings*, 13th International Conference on Computer Supported Collaborative Learning (CSCL) 2019, 1 June 2019, 224-231.
- Zhong, B., Wang, Q., & Chen, J. (2016). The impact of social factors on pair programming in a primary school. *Computers in Human Behavior*, 64(2016), 423–431. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.07.017>.

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตร
บัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Model of Training for Capacity Building in Practice Teacher
of The Undergraduate Students of Education Program in
Physical Education and Sports Science Program at North
Bangkok University

ธวานันท์ รัตนนิลอนันต์ สุนทร พันธัง และ เพชรวัลย์ ธีระวัฒน์รัฐพงศ์
Tuwanan Ratthananinanan Suntorn Pantang and
Phetcharawalai Thirawanutpong

รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Model of Training for Capacity Building in Practice Teacher of The Undergraduate Students of Education Program in Physical Education and Sports Science Program at North Bangkok University

รวานันท์ รัตนนิลอนันต์¹ สุนทร พันธัง² และ เพชรราวลัย ธีระวัฒน์ฐพงศ์³

Tuwanan Ratthaninanan Sunporn Pantang and Phetcharawalai Thirawanutpong

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย

Faculty of Education, North Bangkok University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : tuwanan.ra@northbkk.ac.th

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย

Faculty of Education, North Bangkok University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : sunporn.pa.@northbkk.ac.th

³คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กรุงเทพฯ 10220 ประเทศไทย

Faculty of Education, North Bangkok University, Bangkok 10220, Thailand

e-mail : phetcharawalai.th@northbkk.ac.th

Received : June 3, 2023 Revised : November 1, 2023 Accepted : November 14, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ กลุ่มทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 43 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างเนื้อหาแบบการฝึกอบรมเพื่อ

เสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 13 รายการ โดยผลเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.79, SD = 0.29$) อยู่ในระดับดี

2. ผลสัมฤทธิ์ ก่อน – หลังการฝึกอบรม ภาพรวมของทุกด้านหลังเข้ารับการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00

3. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$ SD = 0.08) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : รูปแบบการฝึกอบรม; สมรรถนะ; การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop the training model for ability building to enhance competency in professional teaching experience of the students in Bachelor's Degree Program in Education, Department of Physical Education and Sports Science North Bangkok University, 2) compare training achievements for enhancing competency in professional teaching experience of the students in Bachelor's Degree Program in Education, Department of Physical Education and Sports Science North Bangkok University, 3) examine the satisfaction of the trainees to enhance competency in professional teaching experience of students in the Bachelor of Education Program. Department of Physical Education and Sports Science North Bangkok University. The experimental group consisted of 43 students in practice teaching program of Physical Education and Sports Science, practice selected by purposive sampling method.

The results showed that,

1. In terms of the evaluation on the appropriateness of outline content of the training format by experts on all 13 items, the result showed that the overall average was ($\bar{X} = 3.79, SD = 0.29$) at a good level.

2. In terms of the overall achievement before - after training, the result showed that the overall achievement after receiving the training was higher than the achievement before receiving the training at statistically significant level. When considering each aspect, it was found that the average value of the knowledge after receiving the training was higher than before receiving training at statistical significance of .00 level.

3. In terms of the satisfaction level of the participants to enhance competency in the teaching professional experience, the result showed that the average value was ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.08$) at the highest level.

Keywords: Training Model; Competency; Professional Experience Training

บทนำ

ในช่วงที่ผ่านมา ประเทศไทยได้ริเริ่มและดำเนินการปรับและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาใหม่ที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา (Educational Reformation) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ครูเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะว่าครูเป็นกลุ่มบุคคลด่านหน้าและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และเนื่องจากสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลง จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาครูและเตรียมครูที่จะเข้าสู่วิชาชีพให้มีสมรรถนะสูง เพราะครูต้องพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการศึกษาและพัฒนาครูเพื่อเพิ่มสมรรถนะทางวิชาชีพให้เกิดขึ้นจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างครูให้บังเกิดศักยภาพทางสมรรถนะที่สูงก้าวสู่ความเป็น “ครูมืออาชีพ (Professional Teacher) ” ที่แท้จริงต่อไป (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2553) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและการศึกษาของชาติ เพราะครูเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามและ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป ดังนั้น การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำอย่างจริงจัง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ โดยกำหนดสมรรถนะเพื่อเป็นแนวทางและการประเมินผล

สมรรถนะครูตามกรอบความคิดมาจากแนวคิดของ David C. McClelland (1973) นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัย Harvard ที่อธิบายไว้ว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills)

ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Other Characteristics) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่น ๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self-Image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) ที่แตกต่างกัน ทำให้แสดงพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกัน

สำหรับยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารที่เต็มไปด้วยข้อมูลสารสนเทศหลากหลาย ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะสำคัญสำหรับยุคนี้ที่เรียกว่า C-Teacher ซึ่งได้แก่ ผู้สอนต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องที่สอนเป็นอย่างดี เพราะหากผู้สอนไม่เชี่ยวชาญในเรื่องที่สอนหรือถ่ายทอด ก็ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมาย ผู้สอนต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการเรียนการสอนเนื่องจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยีจะช่วยกระตุ้นความสนใจให้แก่ผู้เรียน ยิ่งถ้าได้ผ่านการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพจะยิ่งช่วยส่งเสริมทักษะที่ต้องการได้เป็นอย่างดี ผู้สอนต้องเข้าใจแนวคิดที่ว่า ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ขึ้นได้เองจากการเชื่อมโยงความรู้เดิมที่มีอยู่เข้ากับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ ที่ได้รับ และได้จากการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ โดยครูสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้และสร้างสรรค์ชิ้นงานต่าง ๆ ผ่านการประยุกต์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากในชั้นเรียนและการศึกษาด้วยตนเอง ผู้สอนต้องสามารถจัดกิจกรรมให้เชื่อมโยงระหว่างผู้เรียนด้วยกัน ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้สอนในสถานศึกษาเดียวกันหรือต่างสถานศึกษารวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษาและสถานศึกษากับชุมชนเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในลักษณะการเรียนรู้แบบร่วมมือระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อฝึกทักษะการทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสารสนเทศระหว่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะอาชีพและทักษะชีวิต ผู้สอนมีทักษะการสื่อสารทั้งการบรรยาย การยกตัวอย่าง การเลือกใช้สื่อ การนำเสนอสื่อ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมนำไปสู่ความเข้าใจและสามารถเรียนรู้ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้สอนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องสร้างสรรค์กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย แปรกลใหม่จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนโดย

เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ผู้สอนต้องเป็นมากกว่าผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงเพียงอย่างเดียว และผู้สอนต้องมีมุกตลกติดต่อผู้เรียน ต้องแสดงออกถึงความรัก ความห่วงใยอย่างจริงใจต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อใจส่งผลต่อการจัดสภาพการเรียนรู้ทำให้รู้สึกผ่อนคลาย ซึ่งเป็นสภาพที่ผู้เรียนจะมีความสุขในการเรียนรู้และจะเรียนรู้ได้ดีที่สุด (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2545)

ตามกรอบและหน้าที่ของครูสภา ถือเป็นหน่วยงานในฐานะเป็นนิติบุคคล ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปตามการกำหนดวิชาชีพทางการศึกษาซึ่งถือเป็นวิชาชีพควบคุม วิชาชีพที่ทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งการรับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน และการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ตลอดจนการสนับสนุนการศึกษาให้บริการหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาครู, 2549) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตครู เพราะเป็นกระบวนการฝึกภาคปฏิบัติที่จะช่วยเสริมสร้างนักศึกษาครูให้เป็นผู้มีความรัก ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู และมีความรู้ความสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่พึงพอใจแก่หน่วยงานผู้ใช้ครู กระบวนการภาคต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การผลิตครูที่มีคุณภาพที่พึงประสงค์ได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากหน่วยงานผู้ใช้ครูอย่างจริงจัง เพราะหน่วยงานผู้ใช้ครู คือ สถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และปลูกฝังอุปนิสัยส่งเสริม คุณลักษณะที่ดีเป็นแหล่งต้นแบบที่จะให้นักศึกษาครูได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎีจากมหาวิทยาลัยในทุก ๆ ขั้นตอน (ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู, 2560)

ดังนั้น เพื่อปรับปรุงและพัฒนาผู้วิจัยได้ศึกษาความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพที่กำลังปฏิบัติการสอนอยู่ พบว่า มีความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยภาพรวม มีความ

ต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทุกด้าน และด้านที่เร่งด่วนควรปรับปรุงพัฒนา คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน รองลงมาด้านหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา ตามลำดับ ผู้วิจัยจึงนำผลจากการศึกษาวิจัยดังกล่าวมาวางแผนรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสมรรถนะของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาและนำผลมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 43 คน ในโรงเรียนที่นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬาทำการปฏิบัติการสอน จำนวน 19 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา จำนวน 43 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. รูปแบบการฝึกอบรมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ ที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากผู้เชี่ยวชาญและผ่านเกณฑ์คุณภาพระดับดี

2. ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อน - หลัง การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ให้ผู้เชี่ยวชาญประชุมเพื่อร่างรูปแบบการฝึกอบรมจำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยแบบการเลือกเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านพลศึกษา จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน และครูชำนาญการพิเศษ 1 คน ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า เกณฑ์ยอมรับ รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาทุกองค์ประกอบ และโดยภาพรวมต้องมีคะแนนเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ซึ่งหมายถึง รูปแบบการฝึกอบรม มีคุณภาพในระดับดี จึงจะนำไปใช้ในการทดลองได้

2. แบบทดสอบวัดความรู้ ก่อน-หลัง การใช้รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความเชื่อมั่น (α) ของแบบทดสอบวัดความรู้ให้ได้ความยากง่าย 0.23-0.83 ค่าอำนาจจำแนก 0.20-0.70 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach ได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.91

3. ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินความสอดคล้องของแบบวัดเจตคติ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ขอบเขตไว้ดังนี้

1. แหล่งข้อมูล ผลการวิจัยของ รุวานันท์ รัตนนิลอนันต์และสุนทร พันจั่ง (2565) ได้ศึกษาระดับความคิดเห็นความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพโดยภาพรวม พบว่า ด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.42$) รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.29$) และด้านการจัดการเรียนรู้ ค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.26$) ตามลำดับ นำผลการวิจัยดังกล่าวมาพัฒนาสร้างเป็นรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

2. กำหนดเนื้อหาการฝึกอบรม โดยนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬาได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับสมรรถนะหรือความต้องการจำเป็นในการเสริมสมรรถนะโดยผลจากการวิเคราะห์ปัญหาที่พ่วงอยู่

3. นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา โดยใช้แบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า

4. จัดทำรูปแบบการฝึกอบรมให้สมบูรณ์และประเมินก่อนการฝึกอบรมโดยแบบทดสอบ จำนวน 30 ข้อประกอบด้วย ด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน 10 ข้อ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา 10 ข้อ และด้านการจัดการเรียนรู้ 10 ข้อ

5. ประเมินหลังการการฝึกอบรมโดยใช้ข้อสอบชุดเดิม

6. ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยนำคะแนนจากผลการสำรวจ รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เปรียบเทียบแบบจับคู่สิ่งทดลอง (Paired sample test) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพ มีผลการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ตารางที่ 1 : ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมของโครงสร้างเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (n = 5)

ประเด็นการประเมิน	\bar{X}	SD	ระดับ
1. รูปแบบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้	4.33	0.58	ระดับดี
2. รูปแบบการฝึกอบรมเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม	4.33	0.58	ระดับดี
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรมสอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดอบรม	4.00	0.00	ระดับดี
4. สิ่งที่มีมุ่งหวัง/วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละด้าน	4.33	0.58	ระดับดี

ตารางที่ 1 : ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมของโครงสร้างเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ (n = 5) (ต่อ)

ประเด็นการประเมิน	\bar{X}	SD	ระดับ
5. เนื้อหาของรูปแบบการฝึกอบรมครบถ้วนและครอบคลุมสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์	4.00	0.00	ระดับดี
6. เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ อ่านเข้าใจง่ายและรูปแบบการนำเสนอมีความน่าสนใจ	3.67	0.58	ระดับดี
7. เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม	4.00	0.00	ระดับดี
8. กิจกรรมการฝึกอบรมมีความหลากหลาย	3.33	0.58	ระดับปานกลาง
9. สื่อการฝึกอบรมครอบคลุมและเหมาะสมกับเนื้อหา	3.33	0.58	ระดับปานกลาง
10. วิธีการประเมินในหลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถประเมินได้จริง	3.67	0.58	ระดับดี
11. แบบประเมินต่าง ๆ สามารถประเมินได้ตามสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์	4.00	0.00	ระดับดี
12. ระยะเวลาการฝึกอบรมเหมาะสมกับเนื้อหา	3.33	0.58	ระดับปานกลาง
13. คู่มือประกอบการฝึกอบรมมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ได้จริง	3.00	0.00	ระดับปานกลาง
รวม	3.79	0.29	ระดับดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 13 รายการ โดยผลเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.79$, SD. = 0.29) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ รูปแบบการฝึกอบรมเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม และสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$, SD. = 0.58) อยู่ในระดับดี รองลงมา คือวัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรมสอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดอบรม เนื้อหาของรูปแบบการฝึกอบรมครบถ้วนและครอบคลุมสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์ เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบประเมินต่าง ๆ สามารถประเมินได้ตามสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์

มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, $SD. = 0.00$) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ อ่านเข้าใจง่ายและรูปแบบการ วิธีการประเมินในหลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถประเมินได้จริง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67$, $SD. = 0.58$) ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ก่อน - หลัง การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬา

ตารางที่ 2 : การศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลสัมฤทธิ์ก่อน - หลัง การฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬา (n=43)

ประเด็นการประเมิน	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	P-Value
		\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
1. ด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน	10	5.26	0.92	9.42	0.49	27.34	0.00
2. ด้านหลักสูตรสถานศึกษา	10	5.16	0.65	9.53	0.50	35.08	0.00
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	10	5.35	0.78	9.58	0.58	34.19	0.00
รวม	30	5.25	0.77	9.51	0.40		

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ ก่อน - หลังการฝึกอบรม ภาพรวมของทุกด้านหลังเข้ารับการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .00 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยหลังสอบมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 9.58$, $SD. = 0.58$) รองลงมาคือด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 9.53$, $SD. = 0.50$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 9.42$, $SD. = 0.49$) ตามลำดับ

3. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษา และวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

ตารางที่ 3 : การศึกษาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมรูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ รายด้าน

ความพึงพอใจในการเข้าร่วมสัมมนา	n	\bar{X}	SD	ระดับ
ความพึงพอใจในกิจกรรม	43	4.63	0.22	มากที่สุด
ความพึงพอใจในวิทยากร	43	4.56	0.05	มากที่สุด
ความพึงพอใจในวิธีการสอน	43	4.59	0.06	มากที่สุด
ความพึงพอใจและประโยชน์ที่ได้รับจากการอบรม	43	4.54	0.02	มากที่สุด
รวม	43	4.58	0.08	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$ $SD = 0.08$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ความพึงพอใจในกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.22$) รองลงมาคือความพึงพอใจวิธีการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.06$) และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจในวิทยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.56$, $SD = 0.05$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ โดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 13 รายการ โดยผลเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.79$, $SD = 0.29$) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ รูปแบบการฝึกอบรมเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม และสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.58$) อยู่ในระดับดี รองลงมา คือวัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึก

อบรมสอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดอบรม เนื้อหาของรูปแบบการฝึกอบรมครบถ้วนและครอบคลุมสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์ เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบประเมินต่าง ๆ สามารถประเมินได้ตามสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00, SD = 0.00$) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ อ่านเข้าใจง่ายและรูปแบบการ วิธีการประเมินในหลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถประเมินได้จริง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67, SD = 0.58$) ตามลำดับ

2. ค่าเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ ก่อน - หลังการฝึกอบรม ภาพรวมของทุกด้านหลังเข้ารับการอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยหลังสอบมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 9.58, SD = 0.58$) รองลงมาคือด้านหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 9.53, SD = 0.50$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 9.42, SD = 0.49$) ตามลำดับ

3. ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58, SD = 0.08$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ความพึงพอใจในกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63, SD = 0.22$) รองลงมาคือความพึงพอใจวิธีการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.06$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจในวิทยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59, SD = 0.06$) ตามลำดับ

13 ดังนั้นจากการวิจัยที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ด้าน สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการวิจัยที่ต้องการเสริมสมรรถนะให้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬามหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพเพื่อให้นักศึกษามีแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์ความรู้ในการทำงานและเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพของประเทศ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เรื่อง รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพเพื่อให้เกิดความชัดเจนต่อการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างเนื้อหา รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพโดยผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 13 รายการ โดยผลเฉลี่ยรวม ($\bar{X} = 3.79, SD = 0.29$) อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ รูปแบบการฝึกอบรมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติจริงได้ รูปแบบการฝึกอบรมเกิดประโยชน์ต่อผู้เข้ารับการอบรม และสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.33, SD = 0.58$) อยู่ในระดับดี รองลงมา คือวัตถุประสงค์ของรูปแบบการฝึกอบรมสอดคล้องกับหลักการและแนวทางการจัดอบรม เนื้อหาของรูปแบบการฝึกอบรมครบถ้วนและครอบคลุมสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์ เนื้อหาเหมาะสมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรม แบบประเมินต่าง ๆ สามารถประเมินได้ตามสิ่งที่มุ่งหวัง/วัตถุประสงค์มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00, SD = 0.00$) อยู่ในระดับดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชาการ อ่านเข้าใจง่ายและรูปแบบการ วิธีการประเมินในหลักสูตรมีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถประเมินได้จริง มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.67, SD = 0.58$) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะโครงร่างเนื้อหาของรูปแบบการฝึกอบรมได้ผ่านการตรวจสอบและหาคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตามกระบวนการของการวิจัยจึงทำให้รูปแบบของการฝึกอบรมอยู่ในระดับดี ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดอบรมได้สอดคล้องกับ สุวดี ตุ่มทองและปณิตา วรรณพิรุณ. (2555) ได้ศึกษาวิจัย การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานทักษะวิชาชีพพระดับสากล ซึ่งให้กลุ่มอย่างเป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็น แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานทักษะวิชาชีพพระดับสากล ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะ ตามมาตรฐานทักษะวิชาชีพ

ระดับสากลมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} = 4.34, SD = 0.51$) และรูปแบบในส่วน
ของขั้นตอนการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนา
สมรรถนะตามมาตรฐานทักษะวิชาชีพพระดับสากลมีความเหมาะสมระดับมาก ($\bar{X} =$
 $4.26, SD = 0.58$) เช่นเดียวกัน

ค่าเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ ก่อน - หลังการฝึกอบรม ภาพรวมของทุกด้านหลังเข้ารับ
การอบรม สูงกว่าก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
มีค่าเฉลี่ยความรู้หลังอบรมสูงกว่าก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อ
พิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยหลังสอบมากที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้
มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 9.58, SD = 0.58$) รองลงมาคือด้านหลักสูตรสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ย
($\bar{X} = 9.53, SD = 0.50$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านการสร้างนวัตกรรม
และการวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{X} = 9.42, SD = 0.49$) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะผลการ
สอบใช้ข้อสอบชุดเดิม ซึ่งย่อมมีพัฒนาขององค์ความรู้สูงขึ้น สอดคล้องกับ เสาวภา
ปัญญาธิระกุล (2560) ได้ศึกษาวิจัย ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักสูตรฝึกอบรม
เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลการวิจัย
พบว่าการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เข้ารับการอบรมก่อนและหลังฝึก
อบรม โดยใช้หลักสูตรฝึกอบรม เรื่อง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อยกระดับผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียน การทดสอบก่อนเข้ารับการอบรมและหลังของผู้เข้ารับการอบรม
มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 33.21 และ 44.59 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง
คะแนนก่อนและหลังเข้ารับการอบรม พบว่า คะแนนหลังเข้ารับการอบรมของผู้เข้ารับ
การอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าในด้านการสร้างนวัตกรรมและการวิจัยในชั้น
เรียนพบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ซึ่งยังคงเป็นปัญหาของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
สอดคล้องกับ อรุณฯ ศรีคำ (2563) ได้ศึกษาวิจัย การศึกษาสภาพปัญหาการวิจัยในชั้น
เรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ผลการวิจัย
พบว่า สภาพปัญหาด้านการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
จากการสัมภาษณ์ครูพี่เลี้ยง นักศึกษายังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะในการทำ
วิจัยในชั้นเรียนขาดเอกสาร ตำรา แหล่งศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน
และขาดผู้เชี่ยวชาญที่จะคอยให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับการทำวิจัย ปัญหาในการ

กำหนดหัวข้อวิจัย เนื่องจากการกำหนดหรือเลือกหัวข้อวิจัยในชั้นเรียน ไม่ได้มาจากปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนจริง ปัญหาเรื่องการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสอบถามสภาพปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนโดยรวมของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาเกี่ยวกับขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือชนิดต่าง ๆ ปัญหาเกี่ยวกับการหาคุณภาพเครื่องมือ ปัญหาเกี่ยวกับการค้นคว้าหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย และปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบการวิจัย สำหรับแนวทางการพัฒนานักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา ด้านกระบวนการวิจัย คือ ควรมีการวางแผนการทำวิจัยในชั้นเรียนในภาคการศึกษาแรกของการฝึกสอน เพราะเป็นการเตรียมความพร้อม มีเวลาในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัย นักศึกษาควรมีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับการทำวิจัย และกล้าที่จะขอคำแนะนำจากผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการทำวิจัย

ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.58$, $SD = 0.08$) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด คือ ความพึงพอใจในกิจกรรม มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.22$) รองลงมาคือความพึงพอใจวิธีการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.06$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจในวิทยากร มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.06$) ตามลำดับ ทั้งนี้เป็นเพราะในการจัดอบรมได้มีการวางแผน ในด้านของเนื้อหาที่ได้มาจากการศึกษาปัญหาหรือความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมและในด้านวิทยากรและลักษณะของการจัดกิจกรรมการสอนมีความเหมาะสม สอดคล้องกับ เมทิก้า พวงแสง (2559) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร ผลการศึกษาพบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการให้บริการ หลักสูตรด้านการวิจัย พบว่า ภาพรวมมีมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, $SD = 0.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิทยากรและวิธีการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.59$)

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1. ผลสรุปและข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการอบรมระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์ครูของนักศึกษาได้ โดยศึกษาสภาพปัญหาและนำข้อมูลมาสร้างเป็นหลักสูตรระยะสั้น เฉพาะเรื่องที่นักศึกษาให้ความสำคัญเพื่อให้หลักสูตรมีความกระชับและแก้ปัญหาได้ตรงจุด

2. เป็นแนวทางให้ทางคณะศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ สามารถทำการศึกษาเฉพาะเจาะจงตามคุณลักษณะทั่วไปของนักศึกษาได้ในทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลจำเพาะเจาะจง ในการออกแบบแผนการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับกลุ่มนั้น ๆ มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2545). *Designing e-Learning หลักการออกแบบและการสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน*. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จวานันท์ รัตนนิลนันต์ และสุนทร พันธัง. (2565). *ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะ ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ*. การประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 13 วันพฤหัสบดีที่ 25 พฤษภาคม 2566, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ สุวรรณภูมิ, 303 – 316.

ฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. (2560,10 กันยายน). *คู่มือฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. <http://www.buddhist-studies-nrru.net/wp-content/uploads/2019.pdf>.

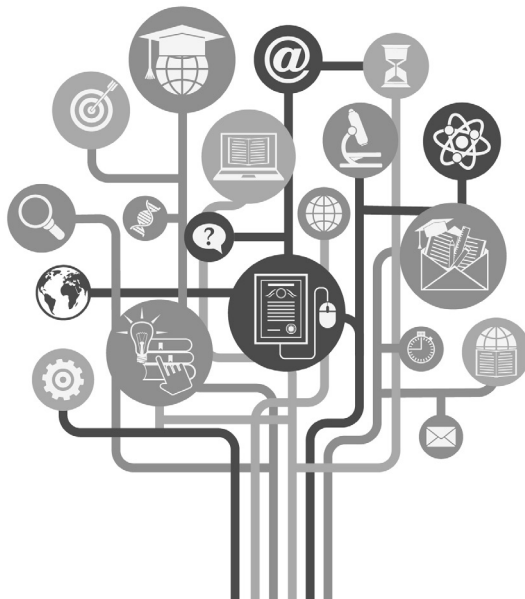
เมธิกา พ่วงแสง. (2559,10 กันยายน). *ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ด้านการวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. RMUTR. https://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/648/rmutrconth_2.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549). *คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2553). *การพัฒนาครูทั้งระบบตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง* (พ.ศ. 2552-2561), ประชุมสัมมนาทางวิชาการ วันที่ 28-29 ธันวาคม 2553 ณ โรงแรมนครแพรงทาวเวอร์ จังหวัดแพร่, 1.
- สุวิมล ตุ่มทองและปณิตา วรรณพิรุณ. (2555). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานโดยใช้เทคนิคการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานทักษะวิชาชีพระดับสากล. *วารสารวิทยบริการ*, 23(3), 109.
- เสาวภา ปัญจจริยะกุล.(2560, 19 เมษายน). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. CMRU. <http://cmruir.cmru.ac.th/handle/123456789/2001>.
- อรนุช ศรีคำ. (2563,10 กันยายน). *การศึกษาสภาพปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*. BRU Personnel. <http://www.blog.bru.ac.th/2021>.
- David C.Mc Clelland (1973, 11 December). *Testing for Competence rather than for "Intelligence."* American Psychologist. www.ei.Haygroup.com.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
Factors Affecting Violated Traffic Laws Behaviors of Kasetsart
University Kamphaeng Saen Campus Students

วิธน์ สุขแก้ว วราภรณ์ แย้มทิม และจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์
Wattana Sukkeaw Varaporn Yamtim and Chutathip Thawornratana

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

Factors Affecting Violated Traffic Laws Behaviors of
Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus Students

วัธน สุขแก้ว¹ วราภรณ์ แยมทิม² และจุฑาทิพย์ ถาวรรัตน์³

Wattana Sukkeaw Varaporn Yamtim and Chutathip Thawornratana

¹คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140 ประเทศ
Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University,
Nakhon Pathom 73140, Thailand e-mail : wattana.su @ku.ac.th

²คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140 ประเทศ
Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University,
Nakhon Pathom 73140, Thailand e-mail : feduvpya@ku.ac.th

³คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140 ประเทศ
Faculty of Education and Development Sciences, Kasetsart University,
Nakhon Pathom 73140, Thailand e-mail : feductt@ku.ac.th

Received : June 12, 2023 Revised : October 12, 2023 Accepted : October 26, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับปัจจัยและพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัยและพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนกลุ่มตัวอย่าง คือนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นผู้ขับขี่ 375 คน ใช้แบบสอบถามออนไลน์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน เพื่อทำนายพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร

ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตอยู่ในระดับต่ำ และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมีตั้งแต่ระดับต่ำถึงระดับสูง 2) พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร และปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร มีความสัมพันธ์กันทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยปัจจัยความรู้เรื่องกฎจราจร สมรรถนะของผู้ขับขี่ ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย

ประสบการณ์ด้านลบจากการขับซี้ และทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต ได้แก่ประสบการณ์ด้านลบจากการขับซี้ และทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร สามารถอธิบายพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต ได้ร้อยละ 32.1

คำสำคัญ : พฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร; นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Abstract

The purpose of this research were to examine: 1) Level of the behavior of the traffic law violation and factors 2) the relationship between factors and the behavior of traffic law violation of Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus Students and 3) the factors related to the behavior of traffic law violation of Kasetsart University Kamphaeng Saen Campus Students and. The research population was 375 undergraduate students who drive to the university. Multi stage Sampling was used to select the sample. The research instrument for data collection was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis to predict factors related to the behavior of traffic law violation.

The result revealed that: 1) the respondents' behavior of traffic law violation was at a low level and the factor level was between moderate to high level 2) the respondents' behavior of traffic law violation and factors had a positive and negative relationship at the 0.01 level of significance. When each factor was taken into account, the respondents' conduct of breaking traffic laws was related to their Knowledge factor, Driver performance factor, Safe driving awareness factor, Negative experience of driving and Negative attitudes of traffic safety 3) regarding factors related the behavior of traffic law violation, these were Negative experience of driving and Negative attitudes toward traffic safety. These two factors could be used to predict the respondents' behavior of traffic law violation at the percentage of 32.1

Keywords: The Behavior of Traffic Law Violation; Kasetsart University Students

บทนำ

จากข้อมูลรายงานปี 2558 ประเทศไทยมีอัตราผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุทางถนนมากที่สุดในโลก โดยมีการเสียชีวิต 36.2 คน ต่อประชากร 1 แสนคน (พิชาย รัตนดิถกณ ภูเก็ต, 2558) และในปัจจุบันอุบัติเหตุจราจรบนท้องถนนในประเทศไทย ได้เพิ่มมากขึ้นและทวีความรุนแรงมากขึ้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และมีแนวโน้มมากขึ้นในแต่ละปี แม้ว่าภาครัฐจะมีการเพิ่มมาตรการในการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในทุกๆปี และมีการเข้มงวดในการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในช่วงเทศกาลสำคัญต่างๆ ที่มีปริมาณรถที่สัญจรบนท้องถนนจำนวนมาก ก็ไม่สามารถที่จะช่วยลดสถิติจำนวนอุบัติเหตุจราจรบนท้องถนนได้มากนัก นอกจากอุบัติเหตุจราจรจะทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย เนื่องจากต้องสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศไป และสูญเสียเงินจำนวนมากที่นำไปใช้ในการเยียวยาและทดแทนความสูญเสียต่างๆ ที่เกิดขึ้น (ณัชชา โอเจริญ, 2560)

จากข้อมูลจำนวนคดีจราจรสถานีตำรวจภูธรกำแพงแสน พบว่าในปี พ.ศ. 2561 มีจำนวนการฝ่าฝืนกฎจราจร และมีคดีจราจรเกิดขึ้น จำนวน 806 คดี และ ในปี พ.ศ. 2564 จำนวนการฝ่าฝืนกฎจราจร และมีคดีจราจรเกิดขึ้น จำนวน 918 คดี ซึ่งเพิ่มขึ้นมาถึง 13.9 เปอร์เซ็นต์ (สถานีตำรวจภูธรกำแพงแสน, 2565) จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนพบว่า ในปี พ.ศ.2561 มีจำนวนนิสิตที่ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์และเกิดอุบัติเหตุจราจร จำนวน 26 ครั้ง และ ในปี พ.ศ.2562 มีจำนวนการเกิดอุบัติเหตุจราจร จำนวน 43 ครั้ง ซึ่งจำนวนการเกิดอุบัติเหตุเพิ่มมากขึ้นถึง 65.38 เปอร์เซ็นต์ (งานรักษาความปลอดภัย กองบริการกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, 2565) จำนวนคดีจราจร และจำนวนอุบัติเหตุที่เพิ่มมากขึ้นสะท้อนให้เห็นว่าผู้ขับขี่มีการฝ่าฝืนกฎจราจรเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนกฎจราจร พบว่า การฝ่าฝืนกฎจราจรเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอุบัติเหตุจราจรบนท้องถนน และปัญหาอื่น ๆ บนท้องถนน ซึ่งพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่นั้นเกิดได้จากสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เพื่อเป็นข้อมูลให้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน นำผลการวิจัยไปพัฒนานิสิตเพื่อให้มีพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรที่น้อยลง มีพฤติกรรมการขับขี่ที่ปลอดภัยอย่างเป็น

ระบบและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการลดจำนวนอุบัติเหตุ และการสูญเสียที่จะเกิดขึ้นบนท้องถนนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยและพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

สาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุจราจรส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรมของคน เนื่องจากผู้ขับขี่เป็นคนบังคับและควบคุมยานพาหนะให้อยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งการบังคับรถเพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดอุบัติเหตุและการบังคับรถที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดอุบัติเหตุจราจร (เศรษฐกาญจน์ ทิพโอสถ, 2561) โดยพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร เป็นการกระทำของผู้ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่เป็นนิสัยที่ละเมิด ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ฉบับแก้ไขล่าสุด ในความผิดกลุ่มลักษณะ 2 แนวคิดทฤษฎีที่กล่าวถึงพฤติกรรมซึ่งใช้อธิบายว่าเหตุใดคนจึงแสดงพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร ได้แก่ 1) ทฤษฎีสิ่งล่อใจ อธิบายถึงปัจจัยภายนอกหรือจากสิ่งแวดล้อมที่จูงใจหรือดึงดูดให้คนมุ่งไปหาสิ่งนั้น ซึ่งการกระทำทั้งหลายของคนเรา ล้วนเป็นการกระทำเพื่อแสวงหาสิ่งที่พอใจ (positive incentives) และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่พอใจ (negative incentives) การที่คนมีพฤติกรรมแตกต่างกันหรือพฤติกรรมของคนคนหนึ่งไม่เหมือนเดิมเมื่อเปลี่ยนสถานการณ์ไป ขึ้นอยู่กับสิ่งล่อใจที่มีแตกต่างกัน หรือมีค่านิยมและให้คุณค่า (values) ต่อสิ่งล่อใจไม่เหมือนกัน เช่น ผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ไม่พอใจการรอสัญญาณไฟจราจรสีแดงเป็นเวลานานในช่วงเวลาที่มีการจราจรหนาแน่น และให้ค่ากับกฎหมายจราจรต่ำ จึงทำให้ผู้ขับขี่เกิดพฤติกรรมการฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร หรือเลือกที่จะขับรถจักรยานยนต์บนทางเท้า เพื่อหลีกเลี่ยงการรอสัญญาณไฟจราจร 2) ทฤษฎีกลไกควบคุม อธิบายถึง การควบคุมตนเองในการแสดงพฤติกรรมของแต่ละคนนั้นไม่เท่ากัน หากกล่าวถึงกลไกควบคุมภายใน (inner control) จะเป็นกลไกที่มาจากองค์ประกอบของความเป็นตัวเอง (self components) หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตัวเองได้ ความคิดที่ใฝ่ดี ความเข้มแข็งของ

จิตสำนึก ความมีสติสัมปชัญญะ ความอดกลั้น มีจิตใจที่สูงพอจะมองข้ามสิ่งเร้า หรือ ความชั่วร้าย ดังนั้น หากผู้ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์สามารถที่จะควบคุมจิตใจให้ มองข้ามสิ่งเร้าที่จะยั่วยุให้ผู้ขับขี่เกิดพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร และได้สรุปตัวแปรซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร นำมา ศึกษาในงานวิจัยนี้ โดยทำการคัดเลือกปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ขับขี่ ทั้งหมด 6 ตัวแปร ดังนี้

1) ความรู้เรื่องกฎจราจร คือ องค์ความรู้ด้านกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่ ไม่ว่าจะเป็น การใช้รถ เครื่องหมายจราจร กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ในการขับขี่ ล้วนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่ จากการศึกษาในงานวิจัยพบว่า ผู้ใช้รถที่มีความรู้ด้านกฎหมายจราจรน้อย หรือไม่ทราบกฎระเบียบต่าง ๆ บนท้องถนน จะกระทำความผิดกฎจราจรมากกว่าผู้ที่มีความรู้ด้านกฎหมายจราจรมาก โดยมีกระทำความผิดโดยอ้างว่าตนเองนั้นไม่รู้กฎหมาย หรือกระทำไปเพราะรู้เท่าไม่ถึงการ ดังงานวิจัยของ สุนทร เฉลิมเกียรติ (2540) พบว่าผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรน้อยจะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่าผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรมาก

2) ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่ คือ สิ่ง que ผู้ขับขี่ได้เรียนรู้ หรือได้รับถ่ายทอดมาจากเหตุการณ์เชิงลบที่ผู้ขับขี่พบเจอ หรือเกิดขึ้นกับผู้ขับขี่ โดยงานวิจัยต่างๆศึกษาพบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่มาก ไม่จะเป็นการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับ ถูกออกใบสั่ง หรือเคยเกิดอุบัติเหตุ จะมีพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรน้อย เป็นผลอันเนื่องมาจากเข็ดหลาบและเกรงกลัวต่อกฎหมายที่จะกระทำความผิดซ้ำ จากงานวิจัยของ มนต์ธีร์ รัตนติกุล (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถจักรยานยนต์ ในเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ขับขี่ที่มีพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการลงโทษจากการฝ่าฝืนกฎจราจรในรอบปีที่ผ่านมา และไม่เคยมีประสบการณ์ในการเกิดอุบัติเหตุมาก่อนเลย และพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถจักรยานยนต์ ได้แก่ ประสบการณ์ในการขับขี่รถ และประสบการณ์ในการฝ่าฝืนกฎจราจร

3) สมรรถนะของผู้ขับขี่ ประกอบด้วย ความสามารถในการมองเห็น, การได้ยิน, การมีปฏิกิริยาโต้ตอบ, ความพร้อมของร่างกาย, อารมณ์ และความสนใจ (ปิยะ ต๊ะวิชัย, 2556) ผู้ที่มีความพร้อมของสภาพร่างกาย อารมณ์ และการรับรู้ที่น้อย ส่งผลให้เกิด

ความพร้อมในการขับขี่ที่น้อยตาม เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ขับขี่เกิดจากฝ่าฝืนกฎจราจร เนื่องจากไม่มีสติสัมปชัญญะในการควบคุมรถขณะขับขี่ สุวณีย์ กุนอก (2548) กล่าวว่า ผู้ที่สภาพร่างกายที่ไม่สมบูรณ์ การเจ็บป่วยทางร่างกาย มีความผิดปกติทางสายตา สภาพจิตใจที่ผิดปกติ เช่นอารมณ์เสีย เหม่อลอย หรือครุ่นคิดปัญหายุ่งยาก อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้

4) ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย คือ การคำนึงถึงความปลอดภัย ซึ่งเป็นผลมาจากจิตใต้สำนึก ทั้งก่อนและขณะขับขี่ของผู้ขับขี่ การศึกษาทางวิจัย พบว่า ผู้ที่มีความสำนึกและคำนึงถึงความปลอดภัยในขณะที่ขับขี่อยู่เสมอจะมีการฝ่าฝืนกฎจราจร และอัตราการเกิดอุบัติเหตุที่น้อย เกษม ต้นติผลลาชีวะ (2544) ได้อธิบายถึง อุบัติเหตุสามารถป้องกันได้หากมีจิตสำนึกแห่งความปลอดภัย จิตสำนึกของความรับผิดชอบ

5) ทศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร คือ ความรู้สึกต่อต้าน และ ความรู้สึกเชิงลบ ต่อการขับขี่อย่างถูกต้อง หากผู้ขับขี่มีทัศนคติเชิงลบมาก จะส่งผลต่อให้มีพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรมาก Tan, et al., (2022) พบว่าทัศนคติของผู้ขับขี่ บรรทัดฐานส่วนตัว และการรับรู้ควบคุมพฤติกรรม มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการละเมิดกฎจราจร

6) บรรทัดฐานทางศีลธรรม คือ ความรู้สึกรับผิดชอบและยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์ จากการศึกษาของ Shukri and Jones and Conner (2022) การวิเคราะห์และป้องกันอุบัติเหตุ พบว่า บรรทัดฐานทางศีลธรรมเป็นตัวแปรที่ใช้ทำนายการหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎจราจรได้มากที่สุด

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นฐานคิดและแนวทางการใช้ศึกษา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวคิดไว้ ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ความรู้เรื่องกฎจราจร
ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่
สมรรถนะของผู้ขับขี่
ความตระหนักในการขับอย่างปลอดภัย
ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร
บรรทัดฐานทางศีลธรรม

ตัวแปรตาม

พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นผู้ขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ เนื่องจากไม่ทราบขนาดประชากรแน่ชัด การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จึงใช้สูตรของคอคแรน (Cochran, 1977) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 375 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยสุ่มหลักสูตรในสายสังคมศาสตร์และสายวิทยาศาสตร์เป็นตัวแทนสายละ 1 กลุ่มหลักสูตร ด้วยวิธีการจับฉลาก สายสังคมศาสตร์ได้เป็นหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต และสายวิทยาศาสตร์ได้เป็นหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต 2) การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยสุ่มสาขาวิชาในแต่ละหลักสูตรเป็นตัวแทนหลักสูตรตามสัดส่วน ด้วยวิธีการจับฉลาก หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต ทำการสุ่มจำนวน 2 สาขาวิชา จากจำนวนทั้งหมด 4 สาขาวิชา สุ่มได้ สาขาภาษาอังกฤษ สาขาพลศึกษาและสุขศึกษา และหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต ทำการสุ่มจำนวน 4 สาขาวิชา จากจำนวนทั้งหมด 7 สาขาวิชา สุ่มได้ สาขาวิศวกรรมเกษตร สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และอิเล็กทรอนิกส์ สาขาวิชาวิศวกรรมอาหาร สาขาวิศวกรรมโยธา 3) ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) จากสาขาวิชาทั้ง 7 สาขาที่สุ่มได้ จนกลุ่มตัวอย่างครบจำนวนที่ต้องการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน เป็นแบบสอบถาม

ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย ความรู้เรื่องกฎจราจร จำนวน 14 ข้อ เป็นชุดคำถาม ถูกผิด ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ คะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 คือ ระดับความรู้ต่ำ คะแนนร้อยละ 60-79 คือ ระดับความรู้ปานกลาง คะแนนร้อยละ 80 ขึ้นไป คือ ระดับความรู้สูง (เสรี ลาขโรจน์, 2537) ประสิทธิภาพด้านลบจากการขับขี่ จำนวน 14 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 3 ระดับ คือ ไม่มี มีบ้าง และมีบ่อยครั้ง ส่วนสมรรถนะของผู้ขับขี่ จำนวน 10 ข้อ ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย จำนวน 10 ข้อ ทศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร จำนวน 10 ข้อ บรรทัดฐานทางศีลธรรม จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง สำหรับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 4 ระดับ คือ ไม่ปฏิบัติ จนถึง ปฏิบัติทุกครั้ง เกณฑ์แปลผลปัจจัยแต่ละด้านใช้เกณฑ์กำหนดให้ทุกระดับมีช่วงคะแนนเท่ากัน โดยใช้ค่าคะแนนสูงสุดลบด้วยค่าคะแนนต่ำสุด และนำมาหารด้วยจำนวนกลุ่มหรือระดับที่ต้องการแบ่ง (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 1) ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับกฎหมายจราจร พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างนิยามตัวแปรกับข้อความคำถาม รวมทั้งความถูกต้องของภาษาที่ใช้ ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความคำถามกับนิยามตัวแปร (IOC) มีค่า 0.67-1.00 2) ด้านความเที่ยง (reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนิสิตที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และนำมาคำนวณหาค่าความเที่ยงจากความสอดคล้องภายใน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ด้านความรู้เรื่องกฎจราจรเท่ากับ 0.800 ด้านประสิทธิภาพด้านลบจากการขับขี่เท่ากับ 0.738 ด้านสมรรถนะของผู้ขับขี่เท่ากับ 0.739 ด้านความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัยเท่ากับ 0.759 ด้านทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจรเท่ากับ 0.800 ด้านบรรทัดฐานทางศีลธรรมเท่ากับ 0.806 ด้านพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรเท่ากับ 0.944 3) ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบมีค่า 0.50 – 0.97 และ 4) ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบมีค่า 0.00 – 0.60

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลกับนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ในคณะวิศวกรรมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ รวมจำนวน 375 ชุด จาก

แบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์ เมื่อเก็บได้ครบแล้วผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และนำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) วิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน และระดับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยใช้เกณฑ์ของ บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 120-121) ในการวัด

3) วิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร และแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของ Davis (ฟ่องพรรณ ตรียมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์, 2555 : 104)

4) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) หาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ใช้วิธีการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการ (ใช้วิธี Enter เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปรอิสระเข้าสมการโดยใช้การทดสอบการมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test) ที่ระดับน้อยกว่าหรือเท่ากับ 0.05 เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปรอิสระออกจากสมการโดยใช้การทดสอบการมีนัยสำคัญทางสถิติ (F-test) ที่ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.05

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้เป็นเพศชายและเพศหญิงในสัดส่วนใกล้เคียงกันคือ เพศชาย ร้อยละ 50.40 และ เพศหญิง ร้อยละ 49.60 นิสิตอายุ 20 ปี มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 29.07 เป็นนิสิตที่ศึกษาอยู่สาขาพลศึกษาและสุขศึกษามีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 24.80 นิสิตกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 3 มีสัดส่วนสูงสุด ร้อยละ 28.80 นิสิตส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการขับขี่ จำนวน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.0 และมีระยะเวลาในการขับขี่ จำนวน 6-10 ปี มีสัดส่วนสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 28.00

2) ผลการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสนพบว่า มีการฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X} = 1.64$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตฯ ในแต่ละข้ออยู่ในระดับต่ำทั้งหมด ดังตารางที่ 1 และผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรทั้งหมด 6 ปัจจัย พบว่า ความรู้เรื่องกฎจราจร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 10.63$, S.D. = 1.89) ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่ อยู่ในระดับต่ำ ($\bar{X} = 1.43$, S.D. = 0.25) สมรรถนะของผู้ขับขี่ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.47) ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.47) ทักษะคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.81$, S.D. = 0.73) และบรรทัดฐานทางศีลธรรมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.45) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 1 : ระดับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

(n = 375)

พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.การใช้ความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดขณะขับขี่	2.14	0.92	ต่ำ
2.การขับซิ่งเปลี่ยนช่องทางโดยไม่ระมัดระวัง และไม่เปิดสัญญาณไฟเลี้ยว	1.64	0.89	ต่ำ
3.การหยุดรถในที่ห้ามหยุด หรือจอดรถในที่ห้ามจอด อันเป็นการกีดขวางการจราจร	1.60	0.84	ต่ำ
4.การไม่ปฏิบัติตามป้ายสัญญาณจราจร เช่น ป้ายให้ทาง , ป้ายหยุด เป็นต้น	1.58	0.89	ต่ำ
5.การฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร	1.55	0.84	ต่ำ
6.การขับซิ่งย้อนศรในช่องทางจราจร	1.79	0.87	ต่ำ
7.การไม่หยุดรถในทางร่วมทางแยก หลังป้ายหยุดและเส้นสีขาวทึบ เพื่อให้รถในทางเอกขับผ่านไปก่อน	1.60	0.88	ต่ำ
8.การใช้โทรศัพท์ขณะขับขี่	1.77	0.88	ต่ำ
9.การขับซิ่งตัดหน้ารถคันอื่นในระยะกระชั้นชิด	1.50	0.82	ต่ำ
10.การไม่เปิดสัญญาณไฟฉุกเฉินกรณีรถเสียหรือจอดรถฉุกเฉิน	1.51	0.88	ต่ำ
11.การขับรด หรือกลับรถเข้าไปในเขตปลอดภัย(เส้นทแยงสีเหลืองทึบ)	2.01	1.07	ต่ำ

ตารางที่ 1 : ระดับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน (ต่อ)

(n = 375)

พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
12.การไม่เว้นระยะห่างระหว่างคันรถให้เพียงพอและปลอดภัย	1.58	0.83	ต่ำ
13.การขับซิ่งรถร่อมหรือล้ำช่องทางเดินรถ	1.55	0.83	ต่ำ
14.การขับซิ่งรถประมาทและไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้อื่น	1.56	0.85	ต่ำ
15.การขับซิ่งในขณะที่มีอาการเมาสุรา หรือสารเสพติด	1.49	0.83	ต่ำ
16.การไม่ปฏิบัติตามที่ตำรวจจราจรสั่ง หรือให้สัญญาณ	1.39	0.80	ต่ำ
17.การไม่ลดความเร็วรถขณะที่กำลังเลี้ยวหรือแซงรถคันอื่น	1.64	0.93	ต่ำ
รวม	1.64	0.72	ต่ำ

ตารางที่ 2 : ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

(n = 375)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.ความรู้เรื่องกฎจราจร	10.63	1.89	ปานกลาง
2.ประสบการณ์ด้านลบจากการขับซิ่ง	1.43	0.25	ต่ำ
3.สมรรถนะของผู้ขับซิ่ง	4.30	0.47	สูง
4.ตระหนักในการขับซิ่งอย่างปลอดภัย	4.36	0.47	สูง
5.ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร	2.81	0.73	ปานกลาง
6.บรรทัดฐานทางศีลธรรม	4.24	0.45	สูง

3) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร พบว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัว มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (r) น้อยกว่า 0.80 แสดงว่า ไม่มีปัญหาสหภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (multicollinearity) ที่ตัวแปรอิสระแต่ละตัวมีความเกี่ยวข้องกันมากเกินไป สามารถแยกตัวแปรอิสระแต่ละตัวออกจากกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 : นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

(n = 375)

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y
X ₁	1						
X ₂	-.145**	1					
X ₃	.312**	-.196**	1				
X ₄	.229**	-.142**	.603**	1			
X ₅	-.085	.133**	-.219**	-.361**	1		
X ₆	.204**	-.131*	.328**	.431**	.038	1	
Y	-.141**	.206**	-.137**	-.250**	.540**	.011	1

หมายเหตุ: ** = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

* = มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

X ₁	แทน	ความรู้เรื่องกฎจราจร	X ₂	แทน	ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่
X ₃	แทน	สมรรถนะของผู้ขับขี่	X ₄	แทน	ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย
X ₅	แทน	ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร	X ₆	แทน	บรรทัดฐานทางศีลธรรม
Y	แทน	พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร			

4) ผลการวิเคราะห์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ เมื่อนำเอาตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร คือ ความรู้เรื่องกฎจราจร (X₁) ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่ (X₂) สมรรถนะของผู้ขับขี่ (X₃) ความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัย (X₄) ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร (X₅) บรรทัดฐานทางศีลธรรม (X₆) เข้าสมการถดถอยพหุคูณเพื่อทำนายพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน (Y) พบว่ามีตัวแปรทั้งหมด 2 ตัว คือ ประสบการณ์ด้านลบจากการขับขี่ (X₂) และทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร (X₅) สามารถอธิบายพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน (Y) ได้ถึง 0.321 หรือ ร้อยละ 32.1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) = 0.567 ดังตารางที่ 4 สามารถเขียนเป็นสมการในรูปแบบคะแนนดิบและสมการรูปแบบคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Y} = -0.028 + 0.375X_2 + 0.488X_5$$

$$\hat{Z} = 0.133Z_2 + 0.494Z_5$$

ตารางที่ 4 : ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณของนิสิตมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

(n = 375)

ตัวแปร	b	Beta	t	p-value
X_2	0.375	0.133	2.995	0.003
X_5	0.488	0.494	10.378	0.000

ค่าคงที่ = -0.028 , R = 0.567 , R² = 0.321

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยทำให้ทราบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณ จำนวน 5 ปัจจัย โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก จำนวน 2 ปัจจัย คือ ทักษะคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจรรยาบรรณ และประสบการณ์ด้านลบจากการขบขี้ มีความสัมพันธ์เชิงลบ จำนวน 3 ปัจจัย คือ ความรู้เรื่องกฎจรรยาบรรณ สมรรถนะของผู้ขบขี้ ทัศนคติในการขบขี้ อย่างปลอดภัย อีกทั้งผลการวิจัยยังทราบว่า สามารถทำนายพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณ ได้ถึงร้อยละ 32.1 ทั้งหมด 2 ปัจจัย คือ ประสบการณ์ด้านลบจากการขบขี้ และทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจรรยาบรรณ ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ประสบการณ์ด้านลบจากการขบขี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้ หรือได้รับถ่ายทอดมาจากเหตุการณ์เชิงลบที่นิสิตประสบพบเจอ หรือเกิดขึ้นกับนิสิตในระหว่างขบขี้โดยตรง และไม่ได้ถูกบังคับให้ปฏิบัติตาม นับเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณ เพราะประสบการณ์นั้นเป็นสิ่งที่นิสิตสั่งสมเรื่อยมาและเกิดผลต่อกระบวนการคิดต่างๆ ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า งานวิจัยของ มนต์ธีร์ รัตนติกุล (2554) กรณีศึกษา ผู้ใช้รถจักรยานยนต์ เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้ที่มีพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณส่วนใหญ่ ไม่เคยได้รับการลงโทษจากการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณในรอบปีที่ผ่านมา และไม่เคยมีประสบการณ์ในการเกิดอุบัติเหตุมาก่อนเลย หรือเรียกว่า ผู้มีประสบการณ์ด้านลบน้อย มีพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนมาก ซึ่งผลงานวิจัยชิ้นนี้ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ด้านลบจากการขบขี้มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณ เช่นเดียวกับงานวิจัยได้ที่ศึกษามา แต่ข้อแตกต่างในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า ประสบการณ์ด้านลบจากการขบขี้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกรรมการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณและมีความสัมพันธ์เชิงบวก คือหากนิสิตประสบการณ์ ด้านลบจากการขบขี้มีมาก ส่งผลให้

นิสิตมีพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะช่วงเวลาในแต่ละยุค generation ที่เปลี่ยนไป ทำให้คนรุ่นใหม่มีความคิดที่เปลี่ยนไปว่า เมื่อพบประสบการณ์ด้านลบ ทำให้เกิดภูมิต้านทานในการฝ่าฝืนกฎจราจรที่มากยิ่งขึ้น และรู้ช่องทางในการฝ่าฝืนกฎจราจรที่มากยิ่งขึ้นก็เป็นได้ สังเกตได้จากพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถในปัจจุบันที่ยังคงมีการฝ่าฝืนกฎจราจรซ้ำอยู่หลายครั้ง แม้จะถูกลงโทษทางกฎหมายแล้วก็ตาม อาจเป็นไปได้ว่าผู้ใช้รถในปัจจุบันมีความคิดว่าโทษทางกฎหมายนั้นเล็กน้อย และไม่มีผลกระทบตามมาหากกระทำความผิดซ้ำ

ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน พบว่า ผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจรมากจะมีพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรมาก โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ฝ่าฝืนกฎจราจรโดยมากจะมีความคิดว่า ไม่ว่าจะขับรถดีอย่างไร ผู้อื่นก็ขับรถฝ่าฝืนกฎจราจรอยู่ดี ทำให้รู้สึกเสียเปรียบในการขับขี่บนท้องถนน เนื่องจากถูกจำกัดในการขับขี่ด้วยกฎหมายจราจร และยังมีความคิดที่ว่า การขับตามกฎหมายไม่ได้ทำให้ควบคุมอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ ดังผลการวิจัยของ วิจิตร บุญยะโทตระ (2525) ได้หาสาเหตุการเกิดอุบัติเหตุที่เกิดจากคน พบว่าหนึ่งในสาเหตุ คือ ผู้ขับขี่มีความเชื่อในทางที่ผิดว่าอุบัติเหตุเกิดขึ้นเพราะโชคชะตาหรือเคราะห์กรรมไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ สอดคล้องกับ เกษม ต้นติผลาชีวะ (2544) ได้อธิบายถึง อุบัติเหตุสามารถป้องกันได้หากมีจิตสำนึกแห่งความปลอดภัย จิตสำนึกของความรับผิดชอบ และงานวิจัยของ Tan, et al., (2022) ได้สำรวจกลุ่มตัวอย่างคนขับรถในประเทศจีน 1505 คน ผลการวิจัยพบว่าสามารถทำนายการเกิดการละเมิดกฎจราจรได้ โดยพบว่าทัศนคติของผู้ขับขี่มีผลกระทบต่อการละเมิดกฎจราจร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับงานวิจัยชิ้นนี้

ส่วนความรู้เรื่องกฎจราจร สมรรถนะของผู้ขับขี่ และความตระหนักในการขับขี่อย่างปลอดภัยผลการวิจัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรในระดับต่ำถึงสูง และไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร อีกทั้งบรรทัดฐานทางศีลธรรมผลการวิจัยพบว่าไม่มีความสัมพันธ์ และไม่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร แม้งานวิจัยของ Shukri and Jones and Conner (2022) จะพบว่าปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมการขับขี่หรือพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรก็ตาม สันนิษฐานได้ว่าการศึกษาในกลุ่มนิสิตที่มีอายุใกล้เคียงกัน ประสบการณ์การขับขี่ใกล้เคียงกัน และเป็นเด็กยุคใหม่กลุ่ม Gen Y ปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นไม่ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิต

ข้อเสนอแนะ

1.1 จากการวิจัยพบว่า ระดับความรู้เรื่องกฎจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ระดับปริญญาตรีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะประเด็นข้อคำถาม “ท่านสามารถใช้รถได้หากดื่มแอลกอฮอล์ และมีระดับแอลกอฮอล์ในร่างกายไม่เกิน 20 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์” มีนักเรียนตอบถูกเพียง 90 คน จากจำนวนทั้งหมด 375 คน หรือคิดเป็นนิสิตที่ตอบถูกเพียง 24 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร ข้อคำถาม “ท่านขับซีในขณะที่มีอาการเมามาสุราหรือสารเสพติด” มีนิสิตที่มีระดับการปฏิบัติในระดับบ่อยครั้ง ถึงระดับทุกครั้ง จำนวนทั้งสิ้น 48 คน หรือคิดเป็น 12.8 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ทราบว่า มีนิสิตส่วนมากที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรว่า กรณีเมาหรือดื่มแอลกอฮอล์แล้วขับรถ บุคคลทั่วไปที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 mg% และผู้ที่อายุน้อยกว่า 20 ปี หรือมีใบอนุญาตขับรถชั่วคราว หรือถูกยกเลิกใบขับซี หรืออยู่ระหว่างการพักใช้งานใบขับซี ที่มีปริมาณแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 20 mg% ถือว่าเมาแล้วขับ มีความผิดตามกฎหมาย อีกทั้งยังมีกลุ่มนิสิตที่มีพฤติกรรมเมาแล้วขับบ่อยครั้ง และเป็นประจำ อันเป็นเหตุให้สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุอื่น ๆ ตามมาได้ เนื่องจากไม่สามารถมีสติในการควบคุมรถได้ในขณะขับซี ดังนั้นควรมีการจัดการอบรม หรือณรงค์ให้ความรู้เรื่อง เมาแล้วขับ ให้กับนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ระดับปริญญาตรี เพื่อให้มีสติมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายจราจร

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน มีทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจรอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อสังเกตรายข้อพบว่า นิสิตมีทัศนคติด้านลบต่อความปลอดภัยทางการจราจรเชื่อว่า การขับซีรถดีอย่างไร ก็ไม่สามารถควบคุมอุบัติเหตุได้ และแม้จะปฏิบัติตามกฎจราจร แต่คนอื่นก็ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรอยู่ดี อยู่ในระดับสูง ดังนั้นมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ควรมีการส่งเสริมการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้มีทัศนคติที่ดีขึ้น อีกทั้งจากการวิจัยยังทราบว่า ทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร มีความสัมพันธ์ และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจร จึงช่วยยืนยันได้ว่าหากมีการอบรมหรือพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้นิสิตมีทัศนคติเชิงลบต่อความปลอดภัยทางการจราจร ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรของนิสิตน้อยลง และการเกิดอุบัติเหตุจราจรลดน้อยลงตามมาได้

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรเพิ่มเติม นอกเหนือจากที่ได้ศึกษาวิจัยไว้ เช่น ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ หรือปัจจัยด้านอาชีพ หรือปัจจัยด้านความถี่ในการใช้รถ หรืออื่นๆ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลาย และหาปัจจัยตัวอื่นๆที่สามารถทำนายพฤติกรรมการฝ่าฝืนกฎจราจรได้มากยิ่งขึ้น และในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษากับกลุ่มประชากรผู้ขับขี่ที่เป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น เช่น ผู้ขับขี่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร หรือผู้ขับขี่ในประเทศไทย เพื่อที่สามารถเก็บข้อมูลได้จากกลุ่มผู้ขับขี่ที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และมีประสบการณ์ในการขับขี่ครอบคลุมมากกว่ากลุ่มนิสิตที่มีประสบการณ์ขับขี่น้อยกว่า

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ต้นติผลาชีวะ. (2544). *การบริหารชีวิตและสุขภาพจิต*. สนุกอ่าน.
งานรักษาความปลอดภัย กองบริการกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน. (2565). *สรุปเหตุการณ์ประจำปี มกราคม 2561 - ธันวาคม 2564*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.
ณัชชา โอเจริญ. (2560, 11 สิงหาคม). *อุบัติเหตุทางถนน ความเสียหายร้ายแรงต่อเศรษฐกิจไทย. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (TDRI)*. https://tdri.or.th/2017/08/econ_traffic_accidents/.
บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). วีรียาสาน.
ปิยะ ต๊ะวิชัย. (2556, 1 สิงหาคม). *แนวความคิดและทฤษฎีทางด้านการจราจร*. กองบังคับการตำรวจจราจร 1197. <http://www.trafficpolice.go.th/>.
ผ่องพรรณ ตรัยมงคลกุล และ สุภาพ ฉัตรภรณ์. (2555). *การออกแบบการวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
พิชาย รัตนดิถ ญ เกิด. (2558, 4 ธันวาคม). *รายงานปี 2558 ประเทศไทยได้ที่หนึ่งในโลกแห่งเรื่องความตายบนท้องถนน. ผู้จัดการออนไลน์*. <https://mgronline.com/daily/detail/9580000134092>.
มนต์ตรี รัตนดิถกุล. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถจักรยานยนต์กรณีศึกษา เทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี* (งานนิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). BUU Library. <https://webopac.lib.buu.ac.th/catalog/BibItem.aspx?BibID=b00221683>.

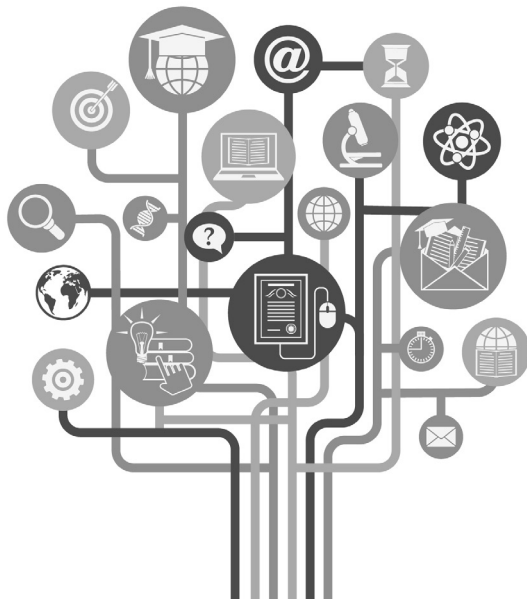
- วิจิตร บุญยะโทตระ . (2525). *การศึกษาสาเหตุและวิธีป้องกันอุบัติเหตุบนถนนในประเทศไทย* (รายงานการวิจัย ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เศรษฐกาญจน์ ทิพโอสถ. (2561). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุจากรถบรรทุกถนน กรณีศึกษา ถนนศุภสารรังสรรค์ เขตเทศบาลนครหาดใหญ่*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง). ฐานข้อมูลความรู้ด้านความปลอดภัยทางถนนในประเทศไทย. <http://trsl.thairoads.org/Detail.aspx?id=1779>.
- สถานีตำรวจภูธรกำแพงแสน. (2565). *ฐานข้อมูลคดีจราจร*. สถานีตำรวจภูธรกำแพงแสน.
- สุนทร เฉลิมเกียรติ. (2540). *ปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนิย์ ฤนอก. (2548). *ความเชื่อด้านสุขภาพและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจากการจราจร ของคนวัยทำงานที่ขับขีรถจักรยานยนต์ในจังหวัดนครราชสีมา* (ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เสรี लाखโรจน์. (2537). *หลักเกณฑ์และวิธีการวัดและประเมินผลการศึกษาในโรงเรียน*. เอกสารการสอน ชุดวิชาการบริหารและการจัดการ การวัดและประเมินผลการศึกษา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques* (3rd Ed.). John Wiley & Sons.
- Shukri, M. Jones, F. & Conner, M. (2022). Theory of planned behaviour, psychological stressors and intention to avoid violating traffic rules: A Multi-Level modelling analysis. *Accident Analysis & Prevention*, 169(2022), 106624.
- Tan, C. Shi, Y. Bai, L. Tang, K. Suzuki, K. & Nakamura, H. (2022). Modeling effects of driver safety attitudes on traffic violations in China using the theory of planned behavior. *IATSS Research*, 46(1), 63-72.

中国河南省域义务教育优质均衡发展现状研究

Research on the Quality and Balanced Development of
Compulsory Education in Henan, China

朱松梅 和王振存

Song Mei Zhu and Zhen Cun Wang

中国河南县域义务教育优质均衡发展现状研究

Research on the Quality and Balanced Development of Compulsory Education in Henan, China

朱松梅¹ 和王振存²

Song Mei Zhu and Zhen Cun Wang

¹ 国际学院教育系 泰国格乐大学 3 号 拉明特拉路, 阿努莎瓦里, 曼谷县, 曼谷 10220

Department of Education, International College, 3 Soi. Ram-intra 1 Anusawari, Bangkokhen

, Bangkok 10220 Thailand e-mail : 905037816@qq. com

² 国际学院教育系 泰国格乐大学 3 号 拉明特拉路, 阿努莎瓦里, 曼谷县, 曼谷 10220

Department of Education, International College, 3 Soi. Ram-intra 1 Anusawari, Bangkokhen, Bangkok 10220

Thailand e-mail : duncan7710@163.com

Received : February 14, 2023 Revised : May 10, 2023 Accepted : May 19, 2023

摘要

义务教育的优质均衡发展关系国计民生, 关系国际竞争, 是世界各国都重视的重要领域。河南地处中原, 是人力资源大省, 其义务教育的优质均衡发展, 直接关系中国未来发展的人才支撑。为此, 选取河南五县域义务教育优质均衡发展作为研究对象, 采取对照研究法、文献研究法和问卷调查, 讨论和发现河南县域义务教育优质均衡发展在经费支持、政府保障、办学条件、教育质量、社会认同等方面的现状, 讨论存在问题, 有针对性的在转变观念、资源利用、特色办学、校园文化等方面提出推进策略。

关键字: 中国河南; 义务教育; 优质均衡发展

Abstract

The high-quality and balanced development of compulsory education, as an area that is highly valued by countries around the world, plays an important role in national economy, people's livelihood, and international competition. Henan, located in the central area of China, is a province with large human resources. The high-quality and balanced development of compulsory education in Henan directly affects the talent support for China's future development. Therefore, this paper selects the high-quality and balanced development of compulsory education in five counties of Henan Province as the research objects. Through the use of comparative research, literature review, and questionnaire surveys, this paper discusses and discovers the current situation and existing problems of the high-quality and balanced development of compulsory education in Henan counties in terms of funding support, government guarantees, educational conditions, educational quality, social identity, etc., and proposes targeted promotion strategies in terms of changing concepts, resource utilization, characteristic education, and campus culture.

Keywords : Henan Province, China; compulsory education; high-quality and balanced development

1. 绪论

1.1 研究背景

教育,尤其是义务教育,在国家发展、民族振兴方面都发挥着至关重要的作用。对中国而言,义务教育不仅承担提高全民族的素质重大使命,也担负着培养德、智、体、美、劳全面发展的建设者和接班人的重要责任(沙培宁,2014:4)。河南是中国的经济腹地,是人力资源大省,承担着为国家发展提供人才的重要使命。近些年来,河南义务教育在实现基础均衡的基础上,开始向优质均衡迈进,在此背景下,对照国家认定义务教育优质均衡发展标准,分析和研究河南义务教育优质均衡发展现状势在必行。

1.2 研究目的

近年来,河南为了促进义务教育的优质均衡发展,在政策、资金、师资、办学条件等方式,采取了一系列有效措施,提升了河南省义务教育优质均衡发展的整体水平。虽然在地域、制度等因素影响下,还存在优质均衡程度不高、不充分的现象(杨小微,2014:44)。针对这样的情况,本研究

1. 对照中国政府认定县域义务教育优质均衡发展认定体系,对河南县域义务教育的师资配置、办学条件、政府保障等情况进行调查;
2. 探究数据背后,河南县域为推动义务教育优质均衡发展的主要做法;
3. 讨论河南县域义务教育优质均衡发展存在问题;
4. 提出推动河南县域义务教育优质均衡发展的建议。

1.3 研究意义

1.3.1 是实现人才强国战略的重要保证

众所周知,当今世界,综合国力的竞争说到底就是人才竞争,换言之也就是教育底蕴和教育实力的比拼。所谓“教育兴则国家兴,教育强则国家强”,因此义务教育发展程度决定着人才培养的前提和基础,只有筑牢义务教育优质均衡发展之基,才能为人才的发展提供足够养分,特别是对河南这样的人力资源大省,只有义务教育优质均衡发展,才能为人才的发展提供足够养分,才能为国家经济的发展提供重要保障,才能为中国梦的实现提供坚实支撑。

1.3.2 是实现社会和谐发展的有效途径

和谐社会和公平正义密不可分,社会公平正义是实现社会和谐发展的前提与基本条件。教育公平是社会公平的重要组成部分,不仅为了提升教育的现代化水平,还肩负着构建社会主义和谐社会的历史重任(周国华,2014:5)。推动河南义务教育优质均衡发展,能够让每个孩子共同沐浴在教育均衡阳光中。全面推进基础教育公平,缩小城乡教育差距,进而实现让我们的社会也更加和谐。

1.3.3 是实现城乡一体化建设的必然选择

改革开放以来,河南大力推动义务教育优质均衡发展,经过三十多年的努力,河南义务教育已经实现了基础均衡(张新平、郑小明,2015:7)。近些年来,河南推出一系列政策,大力推进义务教育向优质均衡迈进,以期进一步整合优质教育资源,协调城乡义务教育一体化发展,进而加快农村城镇化建设的进程,提高城镇化建设水平,最终实现城乡一体化发展之路。

2. 研究方法

要实现河南义务教育从“基本均衡”走向“优质均衡”，是河南现阶段面临的新挑战。根据研究需要，本文采用的研究方法主要采取对照研究法、文献研究法和问卷调查研究。

对照研究法，即对照中国国家认定的义务教育优质均衡发展标准，结合河南义务教育优质均衡发展的相关数据，对河南义务教育优质均衡发展的现状进行模态化对照研究。文献研究法主要是围绕本文研究内容，通过查阅书籍期刊，网络资源等，尽可能全面地搜集相关资料。问卷调查分为两部分，一方面针对不同调查群体发放不同问题，采集相关数据，另一方面与县域教育主管部门领导、学校领导、教师、学生、家长、群众代表开展访谈。

3. 文献综述

河南省义务教育的研究主要集中在国内，徐万山（2020：47-55）在对河南乡村义务教育发展现状趋势研究中指出，乡村义务教育生源逐年减少，办学条件不断改善，教育信息化建设加快，取得成果原因与政策红利相关。顾拓宇（2015：118-121）将研究焦点放在河南义务教育教师队伍建设上，认为优质教师资源城乡差距较大，他提出从政府、社会、学校、教师自身完善优质教师资源配置，提高优质资源利用效率。常彦（2014：167-169）从贫困地区义务教育研究视角出发，结合乡村振兴大背景，提出贫困地区义务教育实现优质均衡发展的路径。潘晓婷（2010：68-71）对比了河南、山东、安徽三省义务教育资源配置情况，提出高效利用优质资源、推动优质均衡的现实路径。总的来说，现有成果主要集中在以下三个方面：一是主张继续加大资金扶持力度，出台更多优惠政策，推动河南义务教育优质均衡发展；二是提出优质教育资源向农村倾斜，加快农村义务教育的优质均衡发展；三是通过教师轮岗等政策，实现优质教师资源向农村倾斜。分析现有成果，存在以下三个方面的不足：第一，有一定的研究成果，但对河南当前义务教育优质均衡发展情况认识不够；第二，无论政策红利，还是资金支持，但如何高效利用优质资源，缺乏深层次探索；第三，研究广度虽有，但深度、精度都有所不足。

3. 中国河南县域义务教育优质均衡发展的对照分析

3.1 县域义务教育优质均衡发展督导评估办法——国家认定

中国教育部为深入推动全国县域义务教育优质均衡发展，在《国务院关于统筹推进县域内城乡义务教育一体化改革发展的若干意见》（国发〔2016〕40号）等文件的基础上，修订出台了《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》，强调了全国各县域在义务教育基本均衡发展的基础上，引导从基本均衡向更高水平迈进，全面提升义务教育质量。

《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》从师资力量、财政资源、教育质量、信息化水平、社会认同等几个方面，对县域义务教育的优质均衡发展标准进行了确定，具体如下：

县域义务教育优质均衡发展师资配置要求（国家认定）

教师数量（人/百人）		骨干教师（人/百人）		体育艺术专任教师（人/百人）	
小学	初中	小学	初中	小学	初中
4.2	5.3	1	1	0.9	0.9

来源：《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

县域义务教育优质均衡发展办学条件要求（国家认定）

生均教学及辅助用房面积		生均体育运动馆		生均教学仪器设备值（元）	
小学(平米)	初中(平米)	小学(平米)	初中(平米)	小学(平米)	初中(平米)
4.5	5.8	7.5	10.2	2000元以上	2500元以上

来源：《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

县域义务教育优质均衡发展教育信息化水平要求（国家认定）

百名学生拥有网络多媒体教室数量（间）	
小学	初中
2.3	2.4

来源：《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

县域义务教育优质均衡发展政府保障要求（国家认定）

项目	要求
县域义务教育学校规划、分布合理	服务半径：小学 500 米，初中 1000 米
义务教育学校建设、教室编制、生均经费	河南省义务教育学校办学条件基本标准（试行）
专业教室	每 12 个班 1 间音乐美术教师，不少于 90 平米
规模	义务教育学生不超过 2000 人
人数	小学不超过 45 人，初中不超过 50 人
特殊教育	生均经费不低于 6000 元
教师待遇	不低于当地公务员工资收入水平，足额核定教师绩效工资
课时要求	5 年完成 360 学时，完成率 100%
编制和岗位总量	县级统筹分配
轮岗	不低于符合交流教师总数的 10%，骨干教师不低于总数的 20%
资格	专任教师持有教师资格证上岗率达到 100%
入学	就近划片入学比例达到 100%，95%
升学	优质高中分配比例的不低于 50%
关爱	留守儿童关爱体系健全

来源：2017 年 5 月教育部向全国发布的办法《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

县域义务教育优质均衡发展学校管理水平、学生学业质量、综合素质（国家认定）

项目	要求
初中普及率持续巩固	连续三年不低于 95%
残疾儿童入学率	不少于 95%
学校管理和教育信息化	基本实现
教师培训	不低于学校年度公用经费预算总额的 5%
教师运用现代信息化教学水平	设施设备利用率达到较高水平
学校德育工作、校园文化建设水平	良好以上
课业负担	无较重课业负担
学校德育工作、校园文化建设	达到良好以上
课程开设，教学秩序	齐全、稳定
国家义务教育质量监测	学业水平达到Ⅲ级以上，校际差异率低于 0.15

来源：《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

县域义务教育优质均衡发展社会认可度调查（国家认定）

内容
县级人民政府及有关职能部门落实教育公平政策 推动优质资源共享，以及义务教育学校规范办学行为 实施素质教育 考试评估制度改革 提高教育质量
社会认可度调查的对象包括：学生、家长、教师、校长、人大代表、政协委员及其他群众

来源：《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》

3.2 河南省县域义务教育优质均衡发展的现状——以上述抽调五县为例

选取河南省济源市、长垣市、永城市、义马市和光山县作为调查地区，从地域上来讲，五县域分别位于豫（河南简称）中、豫西、豫北、豫东、豫南，在自然条件、交通条件等方面，具有较强的地域代表性；从经济发展角度来讲，参照 2015-2020 年各县域经济发展情况，长垣市经济发展最快，济源市次之，永城、义马基本相同，光山县最后，根据各地经济发展水平、研究教育经费投入、政策制定，都具有典型性；从办学特色、校园文化建设角度来说，各地具有不同特色，选取五县域主要是结合区域文化，探索其校园文化建设、个性化发展规律，具有区域性。因此，选择五县域作为调查区域，具有较强的代表性、典型性和区域性。

3.2.1 2015—2020 五县义务教育学校师资力量分布

本研究计划对五县义务教育学校师资力量的分布进行考察调研，主要从专业技术职务结构情况进行调查。

表 1 2015 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况(续)

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	67	45	512	341	745	842	1014	1052
长垣市	66	52	560	360	721	851	1006	1003
永城市	58	37	423	312	718	612	942	814
义马市	47	42	389	342	681	572	941	789
光山县	41	34	314	247	341	354	627	475

资料来源:全国基础教育统计汇总表 2015-2016

表 2 2016 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	68	53	546	397	789	874	1124	1163
长垣市	69	71	571	401	742	874	1087	1099
永城市	61	46	451	384	764	646	1042	874
义马市	57	48	407	398	721	589	996	874
光山县	48	41	384	379	456	461	708	642

资料来源:全国基础教育统计汇总表 2016-2017

表 3 2017 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	66	59	602	402	776	903	1114	1247
长垣市	72	84	601	467	764	904	954	1256
永城市	67	54	514	421	771	687	1064	947
义马市	56	46	461	401	767	594	1004	941
光山县	41	43	412	425	487	484	775	741

资料来源:全国基础教育统计汇总表 2016-2017

表 4 2018 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	76	69	587	547	815	964	1230	1310
长垣市	61	74	587	514	762	967	1207	1214
永城市	55	54	486	487	784	966	1116	997
义马市	53	52	431	462	747	904	1056	996
光山县	46	51	394	432	514	647	741	841

资料来源:全国基础教育统计汇总表 2017-2018

表 5 2019 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	78	73	591	551	818	964	1187	1387
长垣市	62	77	589	516	774	967	1198	1274
永城市	57	58	491	491	791	966	1087	1046
义马市	55	53	439	471	751	904	1001	1067
光山县	42	53	403	451	532	651	814	977

资料来源：全国基础教育统计汇总表 2018-2019

表 6 2020 年河南省五县义务教育学校教师数量及专业技术职务调研情况

县域	中小学副高级别		中小学中级		中小学助理级		员级	
	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村	城区	乡村
济源市	76	75	614	549	831	971	1214	1394
长垣市	58	74	591	514	784	974	1214	1314
永城市	51	56	495	492	783	971	1124	1087
义马市	53	51	441	468	774	912	1025	1101
光山县	44	54	404	462	551	667	861	1004

资料来源：全国基础教育统计汇总表 2019-2020

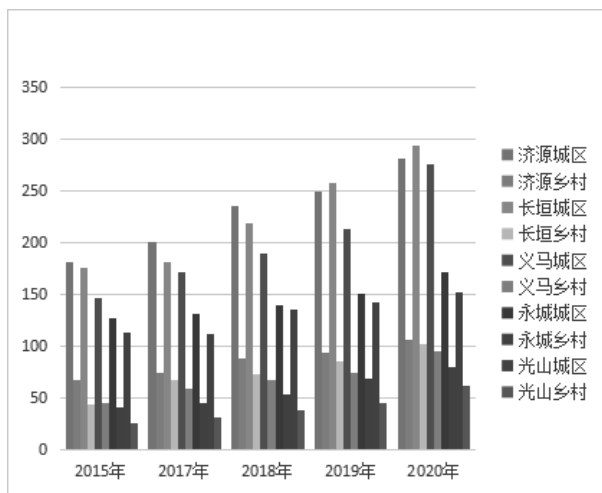
通过对 2015-2020 年河南省五县城乡义务教育教师专业技术职务的调查显示，五县城乡义务教育教师专业技术职务变化相对较小。总体上呈现每年不少于 5% 的比例提升，但由于各县公示数据不同，对于五县城乡中小学正高级教师数量没有统计。根据已掌握的信息，除了济源、永城城区有 1-2 名正高级职称教师外，其他县尚无正高级教师。纵观整个数据变化，不难发现 2020 年五县义务教育优质均衡发展师资力量符合国家关于县域义务教育优质均衡发展的要求。

表 7 2015-2020 年河南省五县义务教育学历情况（本科及以上学历）

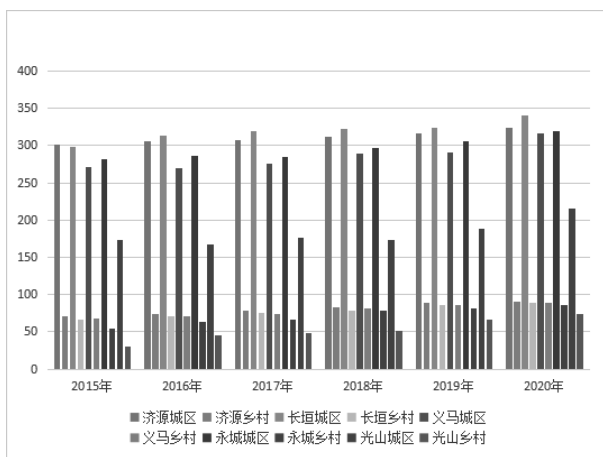
县域	2015 年		2016 年		2017 年		2018 年		2019 年		2020 年	
	本科	研究生	本科	研究生	本科	研究生	本科	研究生	本科	研究生	本科	研究生
济源市	3614	351	3647	364	3714	375	3784	384	3867	394	3965	384
长垣市	3457	157	3507	167	3567	214	3614	221	3664	254	3817	336
永城市	3464	124	3521	145	3584	174	3627	193	3725	206	3814	264
义马市	3312	78	3387	96	3384	121	3462	134	3528	167	3703	208
光山县	2457	23	2556	34	2674	51	2761	74	2915	93	3321	162

资料来源：全国基础教育统计汇总表 2015-2020

从上述河南省五县义务教育教师学历结构来看，五县教师虽然还存在中师学历教师，但占比不到 3%，且多为年龄较大的老教师，分布区域也集中在乡镇。根据数据现实，河南省五县义务教育学校专任教师学历合格率为 100%，且高学历教师呈现每年增长，特别是具有研究生学历的教师，增长较快。

2015-2020年河南省五县义务教育艺术体育教师专任情况

2015-2020年河南省五县义务教育骨干教师情况

2015-2020年,河南省五县义务教育艺术、体育教师总量没有太大的变化。城区艺术、体育教师数量呈逐年增长,乡镇艺术、体育教师数量增长较快,作为贫困县光山县艺术、体育教师增长相对较快,虽然基本符合国家义务教育优质均衡发展的要求,但对于该地学生增长比例

来看，配备上稍显不足（吴徐莉，2014：11）。

从河南五县义务教育骨干教师的变化情况来看，城区骨干教师比例高于乡镇骨干教师比例。从骨干教师的数量变化来看，乡村义务教育学校骨干教师呈逐渐增长趋势，对于2017年光山县等地骨干教师数量减少的情况，主要是由于教师流动，导致乡村骨干教师数量下降，但总体增长的趋势没有改变。

3.2.2 河南省五县义务教育学校办学基本条件情况

教学及辅助用房情况，2015-2020年，河南省五县城区小学教学及辅助用房情况有大幅度增加，据五县公布数据显示，总数超过15万平方米，增加比例超过约40%；初中城区用房面积增加超过43万平方米，增加率超过43%；乡村小学用房面积增加比例不高，增加20万平方米。重点需要强调的是义马市乡中小学用房面积，出现减少现象，调查发现与生源减少有关。

运动场地情况，2015年-2020年，河南省五县城区义务教育运动场地面积大幅度增加，总计超过100万平方米，增长比例超过70.3%；乡村义务教育学校运动场地面积增加幅度较小，共计在40多万平方面，增长率约42%。

仪器设备总价值情况，2015-2020年，河南省五县城区义务教育学校仪器设备总价值超过4000万元，增长率为51.3%，乡村义务教育学校仪器设备总价值增长2000多万元，增长率约为72.1%。其中，义马乡义务教育学校仪器设备总价值减少30多万元，减少率不到6%。

图书拥有情况，从2015-2020年，河南省五县城区义务教育图书数量增加较快从456000本增长610000册，增长比例约为40%左右，而乡村图书拥有量开始逐年递减，五年时间递减约10万册，递减率超过21.3%。

教学用计算机数量，与2015年相比，2020年河南省五县义务教育计算机拥有量都呈增长趋势，城区增长量约为30000台，乡村计算机增长量为8000台。

网络多媒体教室方面，2015—2020年，河南省五县城乡义务教育多媒体教室都有大幅度增长，城乡增长量约为1600余间，增长率为162%；乡村增长量400多件，增长率约为421%。

截止2022年7月，实地走访河南省五县时，办学条件仍在不断改善，根据教育局公布的数据来看，五县在城乡义务教育基本办学条件方面投资超过12亿元，共计55个重点改造项目，比如光山县仙居乡第一初级中学，以前是有名贫困地区学校，2021年投入大量资金，改造运动场地，寨河镇第一初级中学，新建运动场2000平米。在走访过程中，由于生源的流失，学校一些基础设施和教学资源出现闲置情况，比如永城市某中学，多媒体教室出现闲置，墙角还有电子琴等音乐设备。

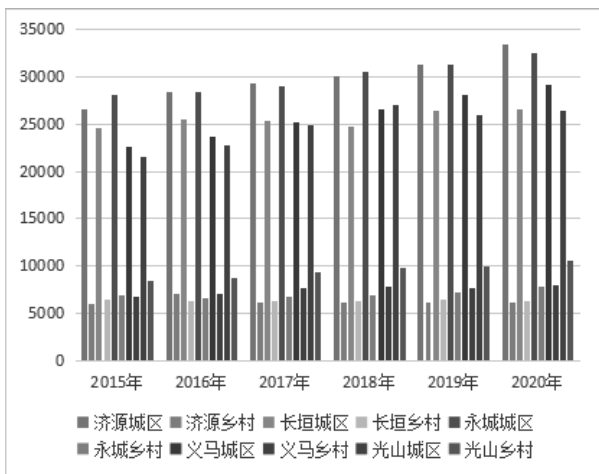
3.2.3 河南省五县义务教育政府保障情况

1. 学校分布情况

河南省五县中小学片区都严格按照要求和服务半径进行划分，但由于生源等问题，一些村级中学存在撤销情况，一些乡镇中学都已经进行扩建，2020年，五县城乡义务教育已经能满足附近适龄儿童“上学”需求。总的来说，五县中小学分布较为科学合理，基本上都是按照“小学就近入学、初中相对集中”的原则进行的。

2. 学校规模

在校生成数方面，从2015-2020年，河南省五县城区义务教育学生人员总趋势是递增的，但个别县域乡村义务教育人数递减，一方面是由于生源减少，另一方面也存在人口流动原因，如外出打工子女、随迁子女等，减少比例不高。

教师方面,根据上述调查研究结果显示,河南省县域义务教育教师数量呈逐年递增趋势,2017年,河南省加大三支一扶(指大学生在毕业后到农村基层从事支农、支教、支医和扶贫工作,始于2006年)、特岗教师招聘力度加大,地方事业单位招聘人数大大增加,且教师岗位设置偏重乡村教师,因此,2020年,五县教师人数增幅最大,乡村教师队伍得到充实。

2015-2020年河南省五县域义务教育师生比例也呈现不断优化趋势,最低的是济源城区初中学校,师生比为1:6.88,最高的光山县某初中,师生比为1.16.3。

3. 教师培训情况

教师的个人发展主要通过学习和实践来实现的(薛二勇,2014:7)。教师培训是最常见的路径,从2015-2020年河南省五县域义务教育教师的培训项目来看,主要有继续教育、国家级培训计划、省级培训计划、地市级培训计划。根据调查显示,五县域在5年时间内共投入4000多万用于教师的成长培训。一般最常见的是县级培训计划,县级培训是由县教育局和地方教师进修学校组织的,而一般实施则由学校开展,效果相对一般,在这里都不做详细论述。本研究主要从国家级、省级和地市级培训进行分析。从河南省公布国家级、省级培训项目来看,项目数量5年间是逐年增加的,乡村教师参与人数也是逐年增加的。与2015年相比,2019年河南省五县域国家级培训城区义务教育教师增加831人,乡村教师增加89人;省级培训中,五县域增加了1036人,乡村增加124人;地市级培训项目,城区增加了1823人,乡村增加687人。对于培训项目的次数,国家级项目城区增加24次,乡村8次,省级项目城区增加61次,乡村增加34次;地市级培训城区增加81次,乡村增加46次。从人数和频次来说,河南省五县域城区增长还是远大于乡村,这从侧面说明,城区教师接受培训的机会还是多于乡村教师的。从聘请专家讲座的层级来说,基本上没有专家到乡村学校进行培训,都是在地级市进行培训,这也导致了乡村教师接受新方法、新理念的机会小于城区教师,也间接影响了乡村义务教育质量的提升。

4. 就学机会调查

2015-2020年河南省五县域6-15岁儿童,均按要求在校就读。据不完全统计,2015-2020年,五县域随迁子女共计700多人,其中650人均按照要求就近进入公办学校就读,近50人在民办学校就读。五县域均按照“就近入学,划片招生”的原则,开展招生工作。

据五县域义务教育报告现实,五年期间,义务教育阶段无学生辍学。2016年,河南省推出

“教育脱贫”政策，2017年河南省对全省义务教育进行调查，本次调查采取深入社区的拉网式排查，对困难学生进行登记，加大保障力度，确保不让每一个适龄儿童贫困失学、因病失学。2018年，健全全省义务教育学生补助体系。五县域在3年内对寄宿学生发放补助金3000余万元，受助人数超过10万人，2019年，对于建档立卡的非寄宿学生发放生活补助300万元，受助学生超过3500人次。

在调查过程中，确实存在极个别学生不愿意上学的情况，特别是光山县和义马市，初中生存在不辞而别现象，当地教育局、街道办事处（村委会）、学校也到家中进行说服教育。为此，义马市某乡村中学校长在访谈中指出“对于适龄儿童入学问题，从上到下都非常重视，比如我们学校初二学生王某，我们在排查中发现该生近期未到学校上课，据走访发现该生跟随父亲在广东某地打工，在了解家庭情况后，我们发现该生父母离异，名义上跟随父亲生活，但父亲并未履行监护人职责，这明显不利于孩子的健康成长。我们通过电话、走访劝父亲把孩子送回来，劝说亲戚朋友说服家长，最终孩子得以回到学校继续就读”。总的来说，从就学机会和辍学率来说，河南省五县域义务教育适龄儿童就学是有保障的。

5. 留守儿童关爱保障调查

河南省是人力资源大省，每年都有大量人口外出打工，因此，河南乡村“留守儿童”是一个关注度最高的群体。当然，河南省关注“留守儿童”入学工作较早，也形成了较为完整的工作模式，打造了党政、关工委、工会、共青团、妇联、民政、学校、社区、家庭和志愿者齐抓共管的工作格局。以五县域为代表的，各个中小学都建有“留守儿童之家”“家长学校”，一些农村中小学还建立了心理疏导室，加强对留守学生的教育和管理。

2019年，光山县农村共计5614名，在信阳市工会、教育局等部门的帮扶下，建立“1对X”帮扶制度，也就是一个工作人员帮扶3-5名留守儿童，准确把握学生实际情况，同时深入开展家访、沟通交流等方面工作，确保无一留守儿童失学辍学。

6. 教师轮岗情况

河南省义务教育学校从2017年开始大范围施行校长、教师交流轮岗制度，规定义务教育阶段校长轮岗不少于3年时间，教师每年轮岗不少于总数教师10%，其中骨干教师、特级教师、校级后备干部总数不应少于流动教师总数的20%。目前，河南省五县域教师交流超过30000人次，其中骨干教师、特级教师、优秀教师不少于5000人，占总流动教师数的20%。当然，有两种现象应该高度重视：一种是有的教师挂靠在某学校，自己学校也安排了课程，但这些教师从未到交流学校工作，课程也由其他教师代理；一种是有的教师到交流学校上课，心不在焉，存在应付心理，认为自己两个身份，无人监管（杨卫安、鄂志辉，2014：10）。

7. 教师工资

在调查中发现，2015-2020年河南五县域义务教育教师工资，呈递增趋势，变化最大的是2019-2020年，也就是从2019年开始河南省县域义务教育教师工资开始略高于当地公务员。一般公立学校教师，工资构成是由职称工资+绩效工资+基本工资构成。根据河南省关于农村教学点实施教学津贴等政策，目前，河南省农村义务教育教师工资略高于城区工资，一些偏远地区义务教育教师补贴在300-600元。

3.2.4 河南五县域义务教育学校教育质量情况

把握河南省五县域义务教育质量的情况，除了第三部分搜集数据衡量以外，本研究还计划通过调查问卷的方式进行调查。本研究计划从特殊儿童受教育机会和课程设置两个方面进行调查，对于学校管理水平的衡量内容，计划放在问卷中，合并调查，其结果作为参考标准。

1. 特殊儿童受教育机会情况调查

河南省五县域特殊教育教育主要坚持“特殊教育学校为主体，随班就读为补充”的基本原则。目前，公办特殊教育学校共计13所，特殊学生主要是适龄的听力障碍、智力障碍的学生，教育形式也以康复和引导为主。13所学校共计专任教师120余位教师，就光山县特殊教育学校

为例,有7个教学班级,其中3个智力障碍班级,学生共计93名,3个听力障碍班级,共有学生51人,还有1个康复班级,现有学生15人。另外,有的县域还开通了送教上门服务,如永城市目前特殊教育送教上门服务人数超过100人。河南省五县域特殊儿童受教育比例均衡超96%。

2. 河南五县域义务教育学校课程设置情况

在课程设置上,河南省五县域都以推动县域义务教育优质均衡发展为目的,全面提高该县域义务教育的质量。按照河南省教育厅印发的《河南省义务教育课程设置方案》和《地方课程设置方案》,对全域义务教育学校开齐课程、开足课时。

从五县域义务教育学校搜集到的课表来说,这些义务教育学校的课程,都是按照河南省要求设置的。但根据走访调查的机构来说,执课情况差异性就比较大了。比如以义马市县域内的义务教育学校来说,城区3所初中,1所小学,乡村2所小学,1所初中,执课差异较大。就初中来说,城区初中按照课表执课情况比较好,差异较大的主要的是一些地方课程。有的县域一些学校会将课程主要集中分配给基本学科教师,但多数存在体育、艺术类课程执课不够的情况。重点是小学执课情况,经过调查走访,小学执课情况就更差强人意了。就光山县而言,一所公办乡村的小学,一个复合班级,有三、五、六年级学生,52名学生,1个代课老师,语文、数学都是一位教师教授,音乐主要是学生自学自唱,体育课则是自由活动,新要求的劳动课程等目前尚未开设。本研究就以开设8门课程作为比较对象,主要是思品(社会)、科学、计算机、音乐、美术、体育、生命生态与安全、英语。首先,思想品德和生命生态安全来说,走访光山县乡村5所小学,其中2所小学有专人教师(其中一所思品课专任教师即将退休),其他3所小学均由其他教师兼任。就科学类课程执课情况来说,一般城区义务教育学校均由专门教师负责授课,乡镇学校科学课程授课多由其他学科教师兼任,而且存在课时不足的现象,如义马市乡村某小学,科学课程授课由英语教师兼任,且一周1次课,而一些偏远地区的学校甚至没有科学课程。计算机授课情况相对较多,城区义务教育学校均按要求开设计算机课程,乡村义务教育学校从三年级开始,开设课程,但六年级并没有进行计算机授课。对于音乐、美术等课程的开设来说,城区义务教育学校开设情况较好,而乡村学校1-4年级能按照规定授课,但5-6年级由于音乐、美术教师不足,会将每周2节的音乐、美术课减为1节,减去的1节课一般由班主任安排。体育课程的授课情况更是堪忧,五县域城区义务教育学校1-3年级每周一般可以安排3节,剩下的1节则由语、数、外教师兼任,4-6年级则是2节,剩下的由班主任安排;乡村义务教育1-2年级体育课一般可以达标,能按要求执行每周4节,但3-6年级就和城区差不多了,有的乡村义务教育学校六年级体育课仅剩1节。英语授课情况较为理想,五县域城乡义务教育学校均能按要求执课。

在调查走访过程中,还发现河南省五县域义务教育校本课程开设情况,也存在很大的差异。比如义马市多数学校基本没有校本课程,做的最好的是济源义务教育学校。他们充分发挥校本课程的优势,有的甚至开设了56个课程包括足球、跆拳道在内的共涉及艺术、语言、思维、生活七大学科。同时,济源市一些乡村学校还有自己特色的校本课程(史亚娟,2014:9),比如某小学的剪纸艺术课,聘请当地非遗传承人为学生上课,又比如长垣某小学,借助厨师之乡的文化特设,开设小学厨师文化传承班等。这些都为义务教育特色办学注入了新活力,也为孩子的个性化全面发展提供了保障。

对于义务教育课程改革方面,河南省五县域义务教育学校均能按照新课程改革要求,大力推行翻转课程、精细管理、导学案等新课程模式,而且一些县域学校通过总结提炼,形成了具有自身特色的课程改革新模式。另外,河南省对教师教学条件进行了改善,投入了大量资金,比如长垣市为适应多媒体白板教学,投入大量资金对义务教育教师进行电子白板教学进行培训,但参与的多是优秀教师或者骨干教师,并未对所有教师进行培训,一些45岁以上的教师没有参与培训,这些教师仍采取传统粉笔教学。

3.2.5 社会认同情况调查

为准确把握社会对河南省五县域义务教育认同程度，进一步提升五县域义务教育优质均衡发展程度认定的科学性，为此，本研究对五县域义务教育优质均衡发展社会认同度开展问卷调查。

1. 调查对象

为获取最广泛社会认同度的评价，本次调查将调查对象设定为：学生家长、在校学生、校长、教师、县区及乡镇人大代表、政协委员。

2. 调查内容

调查内容主要有：第一，调查对象的基本信息，其目的是了解调查对象的站位信息；第二，对自己所在县域义务教育优质均衡发展的了解程度和认同程度；第三，了解五县域义务教育优质均衡发展存在的问题及不足。

相关说明：调查内容的设定主要包括两个方面，一方面是县域政府落实政策情况及资源保障情况；另一方面是学校在管理方面采取的措施及成效。

3. 调查方式

问卷调查

4. 抽样情况

每个县域城区抽取 100 人，乡村抽取 150 人，共计 1050 人。具体抽样情况如下：

人大代表和政协委员：随机抽取城区人大代表和政协委员 10 人，乡镇抽取 5 人；

义务教育学校校长或副校长：随机抽取城区学校校长副校长 20 人，乡村抽取 15 人；

教师：随机抽取城区义务教育学校教师 30 人，乡村学校教师抽取 30 人；

家长：随机抽取城区义务教育学生家长 30 人，乡村学生家长抽取 40 人；

学生：随机抽取城区义务教育学生 10 人，乡村学生抽取 10 人。

5. 统计方法

针对社会认同度的调查问卷共设计了五种，分别是人大代表政协委员卷、校级领导卷、教师卷、家长卷、学生卷（尹玉玲，2014：9）。五种试卷基本分为两大部分，第一部分为基本情况填写，不计入统计总分，第二部分为满意度调查，总分 100 分，人大代表卷共计 10 道题，学生卷共计 12 道题，家长卷为 16 题，教师卷为 10 道题，校级领导卷为 18 道题。每道题下设 3-4 个选项，3 个选项依次为 100 分、50 分、0 分，表示特别满意、基本满意和不满意，4 个选项分数依次为 100 分、80 分、60 分和 50 分，表示特别满意、满意、基本满意和不满意。问卷发放数量和实际回收数量一致，无无效问卷，五县域义务教育试卷以总分数测量总体满意度和单项满意度。

6. 调查结果

本次调查河南省五县域共发放 1050 份问卷，回收 1020 份问卷，其中 15 份问卷为无效问卷，有效率为 98.5%。就总体数据来看，社会对河南省五县域义务教育认同度平均数为 87.1，符合国家相关标准《县域义务教育优质均衡发展督导评估办法》社会认同度 85% 以上的标准。从不同调查对象的反馈来看，公众满意程度较高，但通过对比也发现城区和乡村义务教育优质均衡发展各有特色和优势，也有缺点和不足。就整体来说，五县域的公众对于随迁子女安置、困难学生救助、特殊儿童就学等方面认为当地做的“非常满意”；对教师素养、关爱学生，也持“满意”态度。但城区调查对象认为课后作业相对繁重，学生在校体育锻炼时间安排不足。从不同区域来看，城区义务教育学校的教育管理、教学水平、办学条件满意度比乡村要高，加之课程设置合理，校本课程丰富多彩，吸引了大量学生，但也存在学校规模相对过大、大班制存在的现象。乡村义务教育学校班级学生少，更便于教师教学活动的开展，而且也更有利于教师照顾到每一个学生，不过，有些乡村小学存在教学资源浪费的问题（邓凡，2014：2）。

在调查问卷中，乡村学生问卷中有“你对学生图书馆书籍、体育活动场地、教学设备满意

吗”和“你认为你所在学校与周边学校相比,有很大的差距吗?”对这两个问题的回答,90%以上的学生都认为学校条件很好,所在学校与周边学校也没有太大的差距,但在实地走访中,学校和学校之间还是存在一定差距的,特别是在教学设备和体育活动场地上。在后来的访谈中,通过与教师和学生的谈话得知,学生之所以满意,一方面是近几年学校办学条件比前几年有大幅度的提高,另一方面是乡村学生视野相对有限,目前现有办学条件,已经满足学生的基本需求了。

表 7 河南省济源市义务教育优质均衡发展社会认定度调查结果

县域	区域	调查对象	问卷数量	满意度	反映问题
济源市		人大代表、政协委员	10	90.53%	教师轮岗落实不到位
		校级领导	20	82.89%	校园文化跟不上
	城区	教师	30	91.39%	扩大高级职称比例
		家长	30	91.6%	
		学生	10	86.43%	
	乡村	人大代表、政协委员	5	87.43%	体育活动少、文艺活动少
		校级领导	15	84.56%	财政资料员倾斜力度小
		教师	30	92.68%	优秀教师少、骨干少
		家长	40	87.36%	职称评审难
		学生	10	83.64%	寄宿学校环境有待提高 图书等资料少

表 8 河南省长垣市义务教育优质均衡发展社会认定度调查结果(续)

县域	区域	调查对象	问卷数量	满意度	反映问题
长垣市		人大代表、政协委员	10	94.6%	教育质量还有待提升
		校级领导	20	81.26%	
	城区	教师	30	92.14%	校本课程建设不完善
		家长	30	93.26%	延迟班内容不丰富
		学生	10	88.83%	
	乡村	人大代表、政协委员	5	86.21%	办学条件还是有待提升
		校级领导	15	85.16%	代课教师编制问题
		教师	30	91.38%	乡村教师选调不完善
		家长	40	86.12%	
		学生	10	84.21%	新教师少,有的没设人教

表 9 河南省永城市义务教育优质均衡发展社会认定度调查结果

县域	区域	调查对象	问卷数量	满意度	反映问题
永城市		人大代表、政协委员	10	92.4%	财政支持力度不强
		校级领导	20	81.19%	
	城区	教师	30	91.64%	执课情况有待完善
		家长	30	94.01%	课外活动不够丰富
		学生	10	88.83%	足球教师不够专业
	乡村	人大代表、政协委员	5	85.78%	教师数量有待提高
		校级领导	15	84.84%	
		教师	30	89.97%	希望待遇有所提高
		家长	40	87.36%	
		学生	10	85.63%	

表 10 河南省光山县义务教育优质均衡发展社会认定度调查结果

县域	区域	调查对象	问卷数量	满意度	反映问题
光山县		人大代表、政协委员	10	91.54%	
		校级领导	20	82.67%	
	城区	教师	30	91.05%	课程结构不够优化
		家长	30	93.78%	
		学生	10	88.74%	
	乡村	人大代表、政协委员	5	85.69%	教师培训力度不够
		校级领导	15	83.96%	
		教师	30	89.74%	高级教师职称倾斜
		家长	40	86.17%	
		学生	10	84.63%	

表 11 河南省义马市义务教育优质均衡发展社会认定度调查结果（续）

县域	区域	调查对象	问卷数量	满意度	反映问题
义马市		人大代表、政协委员	10	88.65%	艺术教室建设缓慢
		校级领导	20	81.21%	尽快建立非遗课堂
	城区	教师	30	90.51%	引进更多专业教师
		家长	30	91.56%	
		学生	10	86.14%	
	乡村	人大代表、政协委员	5	85.03%	办学条件见还需要提高
		校级领导	15	82.41%	
		教师	30	86.28%	寄宿学校环境改善
		家长	40	84.47%	
		学生	10	83.89%	

4. 讨论与结论

4.1 讨论

第一，河南县域教师队伍逐年扩大，学历机构、年龄结构、职称结构不断优化，但优质教师资源的配置、利用是否实现“优质均衡”？

第二，域教师队伍逐年扩大，学历结构、年龄结构、职称结构不断优化，但优质教师资源的配置、利用是否实现“优质均衡”？

第三，河南县域义务教育办学条件得到极大改善，运动场地面积、教具配备、教辅用房、图书馆建设等外在条件得到了提升，但与外在条件相配套的校园文化灯“软”实力是否得到提升？

第四，河南县域义务教育政府保障日益增强，在教师待遇、学校分布、办学规模、留守儿童保障工作上取得了重要成绩，但对学校管理、办学效益过分强调，是否存在忽视学校社会功能发挥、是否重视学生全面发展？

第五，河南县域义务教育在教育质量上有所提升，但在优质均衡发展，是否关注学校特色发展？

第六，河南县域义务教育优质均衡发展，如何不断提高社会认同度？

4.2 结论

第一，河南县域优质教师资源城市较为集中，乡村分布较少，且利用效率不高；

第二，河南县域义务教育学校办学条件得到极大改善，但多依靠资金投入和政策红利，且学校软实力提升不足；

第三，河南县域义务教育在学校管理上过度重视办学效益和办学规模，对学生全面发展关注不够；

第四，河南县域义务教育过于重视标准化发展，忽视了特色办学；

第五，河南县域义务教育社会认同度要持续提升。

4.3 建议

第一，政府要优化优质教师资源配置，深化绩效管理制度改革，强化教师培训和轮岗制度，全面提升教学质量；

第二，树立主动发展理念，精准定位政府角色，推动特色校园文化建设，科学规划学校未来发展；

第三，推动义务教育管理体制变革，实施校长负责制，做好义务教育学校自身发展的引导工作；

第四，坚持多元化发展理念，建立多元化评价体系，注重打造特色校园文化，做好地方课程和校本课程的开发；

第五，科学规划，不断提高对义务教育优质均衡发展政策的社会认同度。

4.1 河南县域义务教育优质均衡发展存在问题

(1) 过分依赖教育经费投入，对教育资源的有效利用不足。河南县域义务教育的优质均衡发展强调以经费促进义务教育优质均衡发展，忽视了资源的优质均衡配置；而过分依赖经费推动优质均衡发展，在一定程度上又导致了浪费现象的发生。

(2) 重视外在条件的改善，忽视了自身内涵的提升。从宏观层面上，河南县域义务教育重视缩小外在办学条件差距，不注重教学质量的提升；强调对择校问题的治理，对择校问题产生的原因没有从根本上改变；重视薄弱学校硬件建设，忽视了教学管理、教师素质的协同提升。

(3) 过分依赖政府推动，忽视了自身内在驱动。河南县域义务教育学校过于依靠政府政策，忽视了其他发展主体参与；盲目追求“他助”，忽视了“自助”；强调外在“输血”，不重视内在“造血”。

(4) 重视经济效应，忽视了教育发展规律。河南县域在推动义务教育撤点时，并校配套设施没

有跟上，在一定程度上忽视了“上好学”的需求导向；也存在盲目追求办学规模，对学校管理重视程度不够；同时，也存在过度强调办学效益，忽视了学生全面发展的问題；另外，对义务教育学校社会功能的发挥也不够重视。

(5) 重视标准化发展，忽视了特色办学。河南县域义务教育在优质均衡发展时，重视标准化建设，忽视学生的自身的实际；推行集团化、一体化办学时，忽视了学校的鲜明个性；在进行优质均衡督导中，存在以共性标准督导的现象。

(6) 偏重城市学校和重点学校建设，忽视了农村和普通学校建设。河南县域义务教育优质均衡发展长期奉行城市学校和重点学校优先战略，对农村和一般学校建设关注不够。

4.2 河南县域义务教育优质均衡发展推进策略

(1) 转变优质均衡发展理念，厘清优质均衡发展思路。河南县域义务教育学校要树立主动发展理念，科学规划，不断提高对义务教育优质均衡发展政策的社会认同度。

(2) 推动义务教育管理体制改革，凸显学校在优质均衡发展中的主体地位。河南县域政府要精准定位自身在义务教育优质均衡发展中的“角色”，建立健全义务教育优质均衡发展保障体系，切实发挥统筹力度，深化校长负责制改革，做好义务教育学校自身发展的引导工作。

(3) 优化资源配置，提高资源利用率。河南各县域要优化资源配置的结构，加强资源监管，动态优化学校布局和师生比例。

(4) 加强学校管理，提高教育质量。河南县域义务教育要完善学校内部管理结构，提升教学过程质量，深化学校绩效管理制度改革。

(5) 实施多元评价，鼓励学校特色发展。河南县域要坚持多元化发展理念，建立多元化评价体系，注重打造特色校园文化，做好地方课程和校本课程的开发。

参考文献

- 尹玉玲. (2014). 透视与反思: 北京市“名校办分校”政策的实施. *中国教育学报*, 2014(9), 7-11.
Yin Yuling. (2014). Perspective and reflection: the implementation of the policy of "prestigious branch school" in Beijing. *China Education Journal*, 2014(9), 7-11.
- 邓凡. (2014). 我国新型教育政策执行模式构建的路径选择. *华南理工大学学报(社会科学版)*, 16(2), 105-110.
Deng Fan. (2014). Path selection of the construction of the new education policy implementation mode in China. *Journal of South China University of Technology (Social Science Edition)*, 16(2), 105-110.
- 史亚娟. (2014). 中小学教师流动存在的问题及其改进对策——基于教师管理制度的视. *教育研究*, 35(9), 90-95.
Shi Yajuan. (2014). Problems existing in the flow of primary and secondary school teachers and their improvement —— Based on the perspective of teacher management system. *Educational Research*, 35(9), 90-95.
- 杨小微. (2014). 探寻区域义务教育优质均衡发展的新机制——以集团化办学为例. *教育发展研究*, 33(24), 1-9.

- Yang Xiaowei. (2014). Explore a new mechanism for the high-quality and balanced development of regional compulsory education —— Take group school running as an example. *Educational Development Research*, 33(24),1-9.
- 杨卫安, 邬志辉. (2014). 移植与创新——城乡教育一体化与城乡经济一体化的差别研究 *教育理论与实践*, 34(10), 16-19.
- Yang Weiyan and Wu Zhihui. (2014). Transplantation and innovation —— the integration of urban and rural education and the integration of urban and rural economic integration. *Educational Theory and Practice*, 34(10),16-19.
- 吴徐莉. (2014). 论义务教育优质均衡发展的价值取向调整. *教育导刊*, 2014(11), 7-9.
- Wu Xuli. (2014). On the value orientation adjustment of the high-quality and balanced development of compulsory education. *Educational Guide*, 2014(11),7-9.
- 沙培宁. (2014). 从“学区化”走向“学区制”——北京东城区推进“学区制”综合改革, 凸显“多元治理”理念. *中小学管理*, 2014(4), 25-26.
- Sha Peining. (2014). From "school district "to" school district system"——Dong cheng District of Beijing to promote the comprehensive reform of "school district system", highlighting the concept of "multiple governance" .*Primary and Secondary School Management*, 2014(4), 25-26.
- 张新平, 郑小明. (2015). 义务教育优质学校办学标准: 目的与维度. *中小学管理*, 2015(7), 36-39.
- Zhang Xinping, Zheng Xiaoming. (2015). Standards for running quality compulsory education schools: Purpose and dimension. *Primary and Secondary School Management*, 2015(7), 36-39.
- 周国华. (2014). 教育政策执行机制研究——一个解释性分析框架. *教育学术月刊*, 2014(5), 52-57.
- Zhou Guohua. (2014). Research on education policy implementation mechanism——an explanatory analysis framework. *Academic Education*, 2014(5), 52-57.
- 顾拓宇. (2015). 河南县域义务教育阶段城乡教师资源均衡配置探析. *周口师范学院学报*, 2015(1), 118-121.
- Gu Tuoyu. (2015). Analysis on Balanced allocation of teachers' resources in Henan County Compulsory Education. *Journal of Zhoukou Normal University*, 2015(1), 118-121.
- 徐万山. (2020). 河南乡村义务教育发展趋势及政策因素分析. *河南教育学院学报(哲学社会科学版)*, 2020(1), 47-55.
- Xu Wanshan. (2020). Analysis on the trend and Policy factors of rural compulsory education in Henan Province. *Journal of Henan Institute of Education (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 2020(1), 47-55.
- 常彦. (2014). 和谐社会视阈下教育公平路径探析. *人才资源开发*, 21(11), 167-169.

- Chang Yan.(2014).On the path of educational Equity from the perspective of harmonious Society. *human resources development*, 21(11), 167-169.
- 潘晓婷. (2010). 义务教育资源均衡配置问题研究——以甘肃、河南、山东、陕西为例. *贵州师范学院学报*, 2010(6), 68-71.
- Pan Xiaoting.(2010).A Study on the balanced allocation of Compulsory Education Resources -- A case study of Gansu, Henan, Shandong and Shaanxi. *Journal of Guizhou Normal College*, 2010(6), 68-71.
- 薛二勇. (2014). 基础教育名校办分校的政策分析——基于北京市基础教育均衡发展政策的调查研究. *教育科学研究*, 2014(7), 45-50.
- Xue Eryong.(2014).Policy analysis of basic education branch school —— based on the investigation of the balanced development policy of basic education in Beijing *.Educational Science Research*, 2014(7), 45-50.

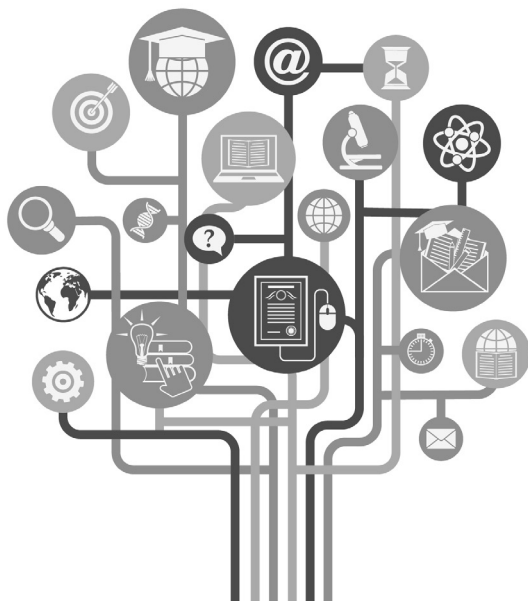
16

温瑞安武侠小说改编的电视剧《布衣神相》人物爱情观分析

Analysis of the Love Views of the Characters in the TV Drama “Buyi Shenxiang” Adapted from Wen Rui’an’s Martial Arts Novels

王虹人 和 吴琼

Wang Hongren and Kanokporn Numtong

温瑞安武侠小说改编的电视剧《布衣神相》人物爱情观分析

Analysis of the Love Views of the Characters in the TV Drama "Buyi Shenxiang" Adapted from

Wen Rui'an's Martial Arts Novels

王虹人¹ 和 吴琮²

Wang Hongren and Kanokporn Numtong

¹ 泰国农业大学人文学院，曼谷 10900，泰国

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand e-mail : hongrenwenjian@163.com

² 泰国农业大学人文学院，曼谷 10900，泰国

Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900, Thailand e-mail : kanokporn.n@ku.th

Received : January 30, 2023 Revised : May 11, 2023 Accepted : May 24, 2023

摘要

“布衣神相系列”武侠小说是大陆新武侠代表温瑞安的代表作，被改编为多部影视作品。本文研究目的是了解小说改编的电视剧《布衣神相》中人物的爱情观，了解影视剧作者对不同种类爱情的态度，以及分析爱情因素在影视作品中的作用。采用的理论是爱情三元理论和电影叙事理论，研究方法是找出影视作品中各个人物和爱情有关的细节，通过爱情三元理论进行分析，总结出每个人物的爱情观。研究结论是赖药儿和嫣夜来的爱情以及沈绎红和柳焚余的爱情属于完满的爱情，求死和尚和苗小玉的爱情属于迷恋式爱情，项少影和茹小意的爱情是从愚蠢式爱情变为完满式的爱情，李布衣和叶梦色的爱情是喜欢式爱情，李布衣和若兰的爱情属于浪漫式爱情，沈星南和米纤的爱情属于空洞式爱情，白青书和江壁玲之间并不是彼此喜欢对方，只是白青书单向的爱。影视作品通过塑造不同种类爱情的结局，歌颂了完满爱情的幸福，讽刺了封建礼教束缚下的爱情，使人物个性更加鲜明，增加了故事情节的曲折性和冲突性，使影视作品更加贴近真实的生活，还推进了故事情节的发展。

关键词：布衣神相；温瑞安；电视剧；爱情观；改编；武侠小说

Abstract

"Buyi Shenxiang Series" martial arts novels are the representative works of Wen Rui'an, a representative of new martial arts in mainland China, and have been adapted into many film and television works. The purpose of this paper is first of all to analyze the love view of the characters in the TV series "Buyi Shenxiang" adapted from the martial arts novel "Buyi Shenxiang Series". The study is also determined to comprehend the attitudes of television drama, which authors towards

different types of love, and to analyze the role of love factors in films and television works. The theories adopted are "Triangular theory of love" and film narrative theory. The research method is to find out the details related to love between each character in the TV drama, analyze through the triadic theory of love, and summarize each character's view of love. The research concluded that the love between Lai Yao'er and Yan Yelai as well as the love between Shen Jianghong and Liu Fenyu, belonged to the category of perfect love; the love between Qiusi monk and Miao Xiaoyu was classified as intoxicated love, and the love between Xiang Shaoying and Ru Xiaoyi started out as foolish love before developing into a perfect one. In addition, the love between Li Buyi and Ye Mengse was fond love, the love between Li Buyi and Ruolan belonged to romantic love, the love between Shen Xingnan and Mi Xian was empty love, and the one-way love between Bai Qingshu and Jiang Biling. By presenting different forms of love, the film and television series celebrated the happiness of perfect love, satirized the empty love in the context of the feudal ethics, made the characters more distinct, increased the twists and turns and conflicts of the storyline, and brought the stories closer to reality while simultaneously advancing the storyline

Keywords : Buyi Shenxiang Wen Rui'an: TV Dramas; Views on Love; Adaptations: Martial Arts Novels

一、研究背景和意义

武侠小说是一种通俗文学，其语言简单明了，被称作是最具中国特色的小说种类，一直受到中国社会各个阶层的广泛喜爱。如果从唐传奇算起，武侠小说距今已经有一千两百多年的历史了。大陆地区武侠小说的巅峰是在二十世纪六七十年代，以金庸、古龙、梁羽生、卧龙生、陈青云、诸葛青云为代表，其作品在大陆遍地开花（高河金，2007:2-3）。

温瑞安是港台新派武侠小说家中的后起之秀，与金庸、梁羽生、古龙并称为武林“四大天王”（小佳，1996:40）。目前除了温瑞安，其余三人均已去世。正如小说家网易（2022）的话，“现在的武侠小说就只剩下温瑞安在独撑大局了。”温瑞安1954年出生在马来西亚的华裔家庭，他是一个典型的神童，五岁时即能读书，六岁时就以文字配图写出连环画故事《三只驴子》。十七岁创立拥有一百三十五名社员的“天狼星诗社”，十九岁时出版了诗集《将军令》，并开始创作武侠小说。1974年，他在台湾读书时创立“神州诗社”，后被台湾警方以“涉嫌叛乱”的罪名拘捕，“神州诗社”也被强行解散，被扣押了四个月，并被驱逐出台湾。这些传奇经历对温瑞安的创作都影响很大（小佳，1996:40-41）。温瑞安的代表作有：“四大名捕系列”、“布衣神相系列”、“谁是英雄系列”、“神州奇侠系列”、“血河车系列”还有“白衣方振眉系列”等等，其中多部作品被改编成为武侠电视剧和电影，并深受广大观众喜爱。

温瑞安(1996)的作品“布衣神相”系列武侠小说包括“布衣神相”、“天威”、“刀巴记”三

个既独立又互相独立的故事。花城出版社出版的该系列小说在内容提要中介绍道“小说主要讲了武功高绝的李布衣以为人看相为幌子，惩恶扬善，扶弱锄强，黑道武林对他恨之入骨，对他明的挑战，暗的谋杀，被李布衣一一避开。”该作品是武侠小说中第一次以“神相”作为主人公，把中国古代“相术”文化与武侠全面结合起来，令人耳目一新（刘国辉，2017:49）。以中国传统文化及价值观为载体创作武侠小说，这也正是武侠小说的一大特色。

“布衣神相”系列武侠小说创作于1981-1983年。该部小说改编了两部电视剧和一部电影，分别是：1984年由亚洲电视(Asia Television Limited)出品的电视剧《神相李布衣》，故事编审陆鸿楷、梁剑豪、黄育德、刘枝华、谭伟成、莫淑娥，编剧卢荣光，武术指导陈小龙，编导陈建仪、欧咸云、李艳芳、周华宇、陈丽霞，监制杨锦泉、刘纬民、何家劲、麦翠娴、区凯、王伟、岳华主演，共有25集；电影版是1984年邵氏兄弟影视公司出品的《天蚕变之布衣神相》，又名《天蚕再变》，由鲁俊谷和张国源改编，制片策划黄家禧，监制方逸华，徐少强、刘雪华、陈观泰、万梓良、罗烈主演，片长90分钟，该电影改编自黄鹰的小说《天蚕变》和温瑞安的小说《布衣神相》两部武侠作品；第二部电视剧是2006年出品的电视剧《布衣神相》，编审蔡淑贤、叶世康，编剧叶世康、张宗齐、冯静雯、方慧儿、伍立光、张洛伟、蔡淑贤，编导陈新侠、洪金发、管国伟、许瑞平、黄颖珊，监制关永忠，林文龙、林峰、杨怡、杨茜尧、李施嬅主演，共有30集。

本文对温瑞安武侠小说“布衣神相系列”改编的电视剧进行研究，首先是因为该部小说是温瑞安的代表作，且被改编成多部影视作品，深受广大群众的欢迎和喜爱。其次温瑞安作为新派武侠界的四大天王，可见其在武侠小说界的地位很高，但是目前中泰两国有关温瑞安的小说和影视作品的研究明显不足。其三《布衣神相》小说中除了黑白两道的“金印大战”为主要线索外，也有爱情线索，而且影视作品中更加突出了人物之间的爱情冲突，通过爱情的描述使人物性格和形象更加鲜明，把故事情节的曲折体现得更加淋漓尽致，使影视作品更加具有可观赏性。因此本文对“布衣神相系列”改编的电视剧中的爱情观进行研究，既可以了解温瑞安小说中关于爱情的创作特点，又可以了解到电视剧中对不同种类爱情的态度，以及爱情在影视作品中的作用。

二、研究目的、研究范围、理论依据和研究方法

研究目的：

了解小说改编的电视剧《布衣神相》中人物的爱情观，了解影视剧作者对不同种类爱情的态度，以及分析爱情因素在影视作品中的作用。

研究范围：

1. 《布衣神相》(上)(中)(下)温瑞安著，花城出版社，1996年4月第一版，第一次印

刷。

2. 电视剧《布衣神相》，1984年由亚洲电视(Asia Television Limited)出品，普通话版，共有25集。

3. 电视剧《布衣神相》，2006年由电视广播有限公司(TVB)出品，普通话版，共有30集。

4. 电影《天蚕变之布衣神相》，1984年邵氏兄弟影视公司出品，普通话版，片长90分钟。

理论依据：

本文采用电影叙事学理论(Film Narratology)、互文性理论(Intertextuality)、对比分析理论(Contrast Analysis)、爱情三元理论(Triangular theory of love)等。

贾茹和吴任钢(2008)指出，罗伯特·斯腾伯格(Robert Sternberg)于1986年提出爱情的三元理论，认为爱情应该有三个核心成分，亲密(Intimacy)、激情(Passion)和承诺(Commitment)。亲密包括热情、理解、交流、支持和分享内容。激情则主要指对对方的性的欲望，以对身体的欲望激起为特征。承诺是爱情的最后一个成分，指自己愿意投身于与所爱的人保持并且主动维持这种感情。斯腾伯格用激情来形容爱情的“热度”，用亲密来形容爱情的“温暖”，而承诺则反映了一种认知上的内容，带有一定的理性思考。斯腾伯格用这三个成分来描述两个人之间的爱情关系，这三种成分就构成了一个三角形，当三种成分的强弱不同时，三角形的形状就会发生改变，就会产生各种各样的形状，而此时的爱情表现特点以及它的含义也随之发生很大变化。

这三种成分的组合构成了七种爱情形式：喜欢式爱情、迷恋式爱情、空洞式爱情、浪漫式爱情、伴侣式爱情、愚蠢式爱情、完美式爱情(范雅婷，2019)。

(一) 无爱(No love)：亲密、激情和承诺都缺失，两个人之间就不存在任何爱的关系。(二) 喜欢(Liking or Friendship)：亲密程度高但激情和承诺都非常低，通常发生在亲近和温暖的友情关系中。(三) 迷恋(Infatuation or Limerence)：激情四射，但缺乏亲密和承诺，当人们被不熟悉的人激起欲望时会有这种体验。(四) 愚昧之爱(Fatuous love)：两个人之间缺少亲密，受外表或某种需求的影响，由激情和承诺所共同产生的一种愚蠢的体验。上面几种类型由于都缺少爱情的两个重要成分，因此严格的说来都不能算是爱情。(五) 空爱(Empty love)：激情和亲密尽失，只剩下无心的承诺。(六) 浪漫之爱(Romantic Love)：当程度高的亲密和激情一起发生时，人们体验到的就是浪漫的爱。这种爱是喜欢和迷恋的结合，处在这种关系中的人通常会作出承诺，但这种承诺具有情景性，很难坚持长久。(七) 友伴的爱(Companionate love)：亲密和承诺结合形成的伴侣之爱。含亲近、交流和分享的成分，双方努力维持深长的友情和亲情。这种类型的爱会集中体现在长久而幸福的婚姻中，虽然年轻时的激情已渐渐消失。(八) 圆满的爱(Consummate love)：当激情、亲密与承诺都以相当的程度同时存在时，人们体验的是“完全的”或称作圆满的爱，即我们梦寐以求的爱情。在现实生活中人们通常会把迷恋误以为是爱，其实迷恋和真爱之间有着很大的区别，爱比激情更为深刻和丰富。爱情包含着容忍、关爱和沟通；爱是“燃火的友谊”(胡荣丽，2010)

名称：爱情三元理论图示

来源：胡荣丽(2010)

研究方法：

文本的研究方法分为如下步骤：第一，将布衣神相小说与电视剧、电影的情节、人物做对比。第二，找出影视作品中涉及到爱情的相关人物。第三，找出相关人物的关于“亲密”“承诺”“激情”的细节。第四，从爱情三元论的角度，分析习惯人物的爱情观。第五，对比不同爱情观人物的结局。第六，分析影视剧对待不同爱情观的态度。第七，总结爱情线索在该影视作品中的作用。

三、相关研究综述

(一) 泰国相关研究

通过泰国期刊索引中心 Thai Journals Online 检索“温瑞安”和“布衣神相”后发现没有相关研究，检索“爱情观”搜索到三篇有关泰语文章。

Srisermbhok(2016)研究了小说 The Golden Bowl《金碗》中的主人公，根据小说的内容分析了小说作者 Henry James 的婚姻观，方法是通过查找小说文本的内容进行分析。研究结论得出一份美满的婚姻建立在爱情、诚实、牺牲、相互扶持和自己得到尊重的基础上，而且双方应该遵循道德原则和行为准则；Channart(2018)研究了辛格·欧文对爱情的认识，通过研究辛格·欧文的著作，总结出爱情是什么以及爱情的本质。研究结论为：辛格·欧文认为爱情是多元的。第一，爱情的基础是个人对爱情的评估和为爱的付出。第二，爱情是接受另一个人和分享自我的过程。第三，爱情是生活中具有重要意义的组成部分。Wannachat 和 Kaewlam(2021)分析了小说《逐月之月》中对男同性恋的爱情的看法，该文采用文本分析的方法对此进行了研究。文章中阐述了三个群体对同性恋的爱情的评价和影响，分别是朋友、家庭成员和外部人员。因为这些因素的影响使有些同性恋敢于公开自己的爱情，有些比较犹豫，有些初期不敢接受自己或者掩饰自己的爱情，但是小说最后大家都接受了他们。研究中还阐述道该小说通过对同性恋的故事的描写，让人们了解这个群体，如果社会不给予他们歧视和偏见，那么男同性恋也可以拥有幸福的爱情。

从整体上看，泰国的论文对“温瑞安”和“布衣神相”的研究还没有，关于“爱情观”的

论文有三篇，一篇通过小说人物分析作者的爱情观，一篇研究爱情的理论，一篇研究小说中人物对待爱情的态度以及小说创作者对同性恋的态度。研究方法都是运用的文本分析，以上论文的研究方法和本文研究方法相同，但采用的理论和研究对象不同。

（二）中国相关研究

在中国知网(CNKI)中找到相关的研究有21篇，分为三类。

第一类是研究新武侠小说的：郑保纯(2004)写道温瑞安的小说中的江湖是“势”，他作品里更加注意血腥和暴力中的诗意。温瑞安通过兄弟情义、江湖密谋、正邪之争，将这些打斗联系起来，将武侠小说阳刚血腥的一面发挥到了极致；高河金(2007)分析了大陆的新武侠时期的作家和作品，并从侠义观、历史观、女性观、成长主题和宗教观念五个方面阐述了新武侠作品的特点；王灿(2011)谈了新武侠的多元价值。

第二类是研究温瑞安及其作品的：小佳(1996)介绍了温瑞安的生平和作品特色；董焱(1996)评价道1987年以后温瑞安以“现代派”自居，其作品中不但大量用一个字分段，而且横七竖八排列，以创造“新潮”意象与视觉效果。他在书中后记里说：“武侠小说必须突变。成与败，得与失，我不管，但这样写法使我觉得很好玩；方忠(1998)在论文中谈到温瑞安继承了古龙的创作风格，其小说具有较为浓烈的悲剧色彩；赵牧(2004)分析了温瑞安的诗作；韩云波(2005)和李京飞(2010)从问题的角度评价了温瑞安的作品；张永慧(2012)用互文性理论分析《四大名捕》；陈大为(2013)介绍了温瑞安在台湾创办的神舟诗社；周瑜(2014)写了《四大名捕》影评赏析；刘国辉(2017)也介绍了温瑞安的生平，还总结了温瑞安创作的特点是创作数量大，创造了一系列典型人物，拓展了武侠小说中江湖的格局和世界，诗化武侠语言的魅力，注重写作技巧、讲究结构和层次，创新意识的坚持。缺点是缺少长篇小说以及很多小说没有写完。

第三类是关于罗伯特·斯腾伯格(Robert Sternberg)爱情三元论的文章。胡荣丽(2010)用爱情三元论分析了《蜗居》中人物的爱情类型，并指出其反映的社会问题，尤其是繁华的大都市生活后面人们精神上的极度匮乏和安全需要得不到保证所引起的内心惶恐与压抑，人们对物质的追求甚至超过了对爱情的向往等不正确的观念。鲜跃勇和刘雪梅(2014)从爱情三元理论简析了徐志摩的爱情类型，该文分析徐志摩和三位妻子的生活状态，并总结了徐志摩的爱情观。乐妍鹭和李凤萍(2018)用爱情三元理论解析《永别了，武器》中的爱情模式，主人公的爱情经历了从迷恋到浪漫再到伴侣直到完美的过程，虽然结局是一个悲剧，凯瑟琳去世，亨利万念俱灰，但是小说仍然创造了一对完美的爱情。肖婉莹(2018)用爱情三元理论分析《盲约》中的现代都市职业女性婚恋观，研究结论指出真正的婚姻是自我价值的实现，对真爱的追寻不应被压力所打败。只有勇敢地追求自己内心真正想要的爱情与婚姻，才能收获长久的幸福。范雅婷(2019)用爱情三元理论分析了《延禧攻略》里女性的婚恋观，采用了调查问卷的方法，研究了社会上女性人群的爱情观。蔡晓晴(2020)通过爱情三元论分析了《傲慢与偏见》中人物的爱情观，根据爱情结局的不同，阐述了简奥斯汀在《傲慢和偏见》中表达的婚恋观：不赞成为追求钱而结婚，也不赞成没有感情的婚姻，强调婚姻中感情的重要性，也表达了财产应纳入结婚的考虑范

畴。另外，周正猷和唐洁清(2017)以及贾茹和吴任钢(2008)从理论研究的角度，对爱情三元理论进行了研究。

从整体上看，中国对武侠小说的研究比较集中于金庸、古龙、梁羽生，对温瑞安的研究不足。而且对温瑞安的作品研究也很少，无论是小说文本还是影视作品的改编。对于利用爱情三元论对爱情观分析的论文数量有八篇，目前主要是通过爱情观分析社会问题，和本文相似的两篇，是运用爱情三元论对文学作品进行研究的。另外还有两篇是专门研究爱情三元论理论的。

综上，中泰两国对温瑞安及其作品的研究较少，武侠小说相关的研究集中于金庸和古龙两位作家及其作品。中国论文系统中，有对温瑞安的介绍，但是没有深入的研究，对于其作品的研究，集中于四大名捕系列的研究，除此之外其他作品基本没有专门的研究，《布衣神相》系列小说的研究在中泰两国论文系统中均没有相关研究。关于爱情观的研究，中泰两国论文系统比较丰富。本文对《布衣神相》系列小说改编的电视剧的爱情观进行研究，是一个新的视角，是以往的诸多研究没有涉及的，有利于弥补该领域信息的不足。

四、《布衣神相》小说与其改编的影视作品对比分析

表一：人物对比表

小说人物	1984 年电视剧	1984 年电影	2006 年电视剧
李布衣	=	=	=
叶梦色	=	—	=
赖药儿	水心楼	=	=
嫣夜来	—	—	=
求死和尚	—	—	=
哥舒天	端木天威	—	=
沈星南	=	—	=
沈绛红	—	—	=
柳焚余	—	—	=
方青霞	—	—	—
白青书	—	—	=
米纤	—	—	=
项少影	—	—	=
茹小意	—	—	=
樊可怜	—	—	—
诸葛半里	—	蓝心足	=
心魔	=	=	=

符号说明：=表示与小说一致，—表示缺失

图表来源：作者自制

电视剧的人物设置基本和小说一致，部分人名发生了变化，1984 版电影的人物设置和小说相同的只有主人公李布衣的名字，其他基本都没有。

表二：情节对比表

小说章节名称		1984 年电视剧	1984 年电影	2006 年电视剧
布衣神相	杀人的心跳	=	#	=
	叶梦色	—	—	=
天威	三十一个布衣相士	=	=	—
	地憾天威	—	—	—
	反噬杀手	—	—	—
	仁心仁术	—	—	=
	未老先衰	—	—	=
	舍生取义	—	—	—
刀疤记	取暖	—	—	#
	刀疤记	—	—	—
	死人手指	—	—	—
	翠羽眉	—	—	#

符号说明：=表示与小说基本一致，—表示缺失，#表示改编

图表来源：作者自制

情节对比总结：小说情节按照故事章节划分为 12 个情节，和小说情节最接近的是 2006 版电视剧，基本情节都是和小说一致的。1984 版电视剧改编较大，仅仅在打心魔情节上基本一致，其他情节多为影视作品的独创内容。1984 年电影改编自两部小说，除了使用了主人公李布衣的名字和“相术”传统技艺外，基本没有使用“布衣神相”小说的任何故事情节，从电影中也能看不出改编自“布衣神相”系列小说。

五、《布衣神相》电视剧 2006 版故事梗概

江湖中分为黑白两道，白道是以沈星南为盟主的飞鱼山庄，黑道是以哥舒天为宫主的天懿宫，根据江湖规定，黑白两道每五年举行一次金印大战，双方各派出五位选手，胜出一方获得“金印”并统领江湖五年。

金印大战前夕，白道的选手遭到心魔暗杀，沈星南大弟子宋晚灯在遭遇袭击的时候，精通武功和相术的李布衣、神医世家的赖药儿和盟主沈星南及时出现杀死了心魔。及为了抵御“魔长道消”的预言，李布衣和叶梦色去江湖中，为白道找到已经退隐的五大高手参加金印大战。

李布衣在酒铺发现邹辞留下的遗书，信中指白道的内奸正身处飞鱼山庄。经过调查李布衣和赖药儿发现白道盟主沈星南是内奸，但是被沈星南栽赃，沈星南还把妻子米纤的死嫁祸给李布衣。

白道四处追杀李布衣，捉住嫣夜来，逼问时斩断了她的手筋脚筋。赖药儿救走了嫣夜来带到酒圣家疗伤，却遭伏击，导致嫣夜来昏迷不醒，生命垂危，赖药儿自此加入黑道，修炼天

愆心法救嫣夜来，李布衣也不再过问江湖之事在无极仙观归隐。意志消沉的李布衣在梦中受到师父的指点，救了坠入悬崖的叶梦色，并互相配合在众多掌门面前，揭露了沈星南内奸的身份。沈星南逃走，练赤沙掌走火入魔，幸好在外面遇到已经和柳焚余私奔的女儿沈绛红。

哥舒天闭关练功，赖药儿率领黑道，李布衣率领白道参加金印大战。大战的最后一局是李布衣和赖药儿的决战，李布衣失利，直到临死前，还在用原神出窍规劝赖药儿改邪归正。赖药儿并没有真正杀死李布衣，而是用飞针制造出了一个李布衣被打死的假象。黑道胜出金印大战，哥舒天成为新一任的武林盟主并取消金印大战。赖药儿因为指挥得当，练成了天愆心法最后一重，救醒了嫣夜来。

为了让诸位英雄豪杰下山，李布衣和改邪归正的赖药儿联手和哥舒天打斗，最后关头走火入魔的沈星南出现并和哥舒天打斗，二人内功耗尽双双毙命。从此赖药儿与嫣夜来回到客栈过着平淡愉快的生活。哥舒天的女儿叶梦色成为新的天愆宫宫主，白道盟主叶楚甚，黑白两道缔结盟约取消金印大战、和平相处。叶梦色还修改天愆宫的宫规不再滥杀无辜，因其受黑白两道的信任和尊重，成为武林盟主。后来，叶梦色离开了天愆宫，和自己心爱的人李布衣一起去过平淡的生活。

六 电视剧中人物爱情观分析

罗伯特·斯腾伯格(Robert Sternberg)于1986年提出爱情的三元理论，根据爱情中亲密、激情和承诺这三种成分划分出七种不同形式的爱情。本部分将分析剧中人物的爱情，并将该剧剧中的人物爱情观分为如下类型：

(一) 完满的爱情：赖药儿和嫣夜来

赖药儿是相貌英俊是一个风流才子，他经常去妓院寻欢作乐，享受“酒池肉林”等等。他喜欢谈情说爱但是不喜欢谈婚论嫁，听到“成亲”这个词就会跑。一次，沈星南的徒弟叶梦色中了心魔的毒需要医治，赖药儿医治的条件是让其师父沈星南的妻子陪自己吃一顿饭。还有叶梦色要带着赖药儿去救自己的师父，赖药儿提出的条件是让叶梦色叫自己三声好相公，甚至还想要让她亲自己一下，答应了就可以一起去。

嫣夜来得知赖药儿患有早衰症，想帮他们找齐七大恨，她通过“通天商贾利忘义”得知利忘义有七大恨其中一个“极地之手”，交换条件是去偷宦官刘裕手上的一份名单。嫣夜来为了赖药儿去偷名单，虽然偷到了，同时也受了重伤。嫣夜来为了七大恨，还只身前往最危险的天愆宫寻找“欲望之泉”等。

嫣夜来被白道的董志平斩断了手筋和脚筋，赖药儿极度悲伤和愤怒，杀死了董志平。赖药儿为了治疗心爱的人，加入了黑道，待愆心法练成后，自己的血就变成了欲望之泉，就能救醒嫣夜来。赖药儿为了救自己心爱的女人，听从黑道哥舒天的派遣，杀死了很多人，也做了很多坏事，还训练了死士打赢了金印大战。

从爱情三元论的角度看，赖药儿和嫣夜来两个人的爱情是完满的爱情，因为两人之间有亲密、激情和承诺。两个人彼此喜欢对方，黑道追杀赖药儿的时候，嫣夜来曾经救过赖药儿的命，

赖药儿也曾经救过小山的命，赖药儿还在嫣夜来的餐厅里增加了药膳，他们还一起经历过神捕邹辞追杀玉蝴蝶的事件，他们相互帮助、互相理解，所以具备了“亲密”这个条件。赖药儿喜欢嫣夜来，会主动和她接近，嫣夜来也慢慢地越来越离不开赖药儿，两人难舍难分，他们为了彼此甚至可以堵上自己的性命，是有“激情”的表现。两人之间，都为彼此着想较多，嫣夜来舍命去闯天慾宫找七大恨为了治疗赖药儿的早衰症，赖药儿为了救嫣夜来甚至投靠了黑道，从彼此可以为对方舍命、甚至改变自己的人生，可见彼此之间心里早已经有了“承诺”。

（二）完满的爱情：沈绛红和柳焚余

沈绛红是飞鱼山庄庄主沈星南的女儿，柳焚余是江湖第一杀手，拿人钱财替人消灾。天慾宫主哥舒天花钱雇柳焚余去杀死在飞鱼山庄的神捕邹辞，在飞鱼山庄杀邹辞时柳焚余负伤，为全身而退抓了沈绛红做人质。逃跑的路上，柳焚余被白道追杀，更有郭大江掌门为了公报私仇不顾人质危险甚至想将柳焚余和人质一起杀死。柳焚余不仅逃跑，还保护了人质沈绛红的安全。二人在一个小村庄养伤，沈绛红用自己的善良影响了柳焚余，让他觉得不是每个人都是坏人。沈绛红为了帮柳焚余找回娃娃，在巨石中崴伤了脚，柳焚余背着她往回走，遇到了黑道前来刺杀他的人。天慾宫各个坛主找借口要杀沈绛红，以搓白道锐气，但是柳焚余不许他们随便杀害自己带出的人质，为了保护沈绛红，柳焚余以一敌四和他们打斗起来，受了重伤，幸好李布衣和沈星南妻子米纤赶来，阻止了黑道。做人质的日子里，沈绛红感受到了柳焚余的责任感，甚至爱上了他。但是沈绛红是白道首领的女儿，柳焚余是为黑道雇佣的杀手，现在又是黑白两道追杀的对象。两人身份悬殊，在一起注定会受到黑白两道的反对，但是为了爱，两人打破了陈规戒律，甚至抛弃自己的朋友和家人，更不怕黑白两道的追杀，坚持在一起。

正像是赖药儿的话，“他们两个人没错，爱一个人就不应该理会他的身份和背景。错就错在这个江湖有太多的门户和枷锁，他们俩是被身边的人逼死的。”嫣老板也说道：为什么江湖上有难么多人爱管闲事，不公不义的事没人管，两情相悦的事偏偏不容于世。

还有一次，柳焚余受了重伤，在嫣夜来的店里养伤之际又被人悬赏追杀，他和沈绛红逃到虎跳崖，在无路可走之时，沈绛红打开了李布衣留给他们的一个锦囊，因为李布衣早已算出他们会遇到一场大劫。锦囊中写道：山重水复疑无路，太阳西下鸳鸯亡。沈绛红确定了柳焚余相信自己也相信李布衣，说道：如果你今天注定难逃一劫，我生存在这个世界上也没什么意思。两个人决定：要生一起生，要死一起死。于是一起纵身跳下虎跳崖。

从爱情三元论的角度看，两人属于完满的爱情。从亲密度看，两人从彼此仇恨变为彼此相爱，是经历了很多困难和危险，逐渐相爱的。而且两人之间相互理解，相互帮助，亲密度比较高。从激情的角度看，沈绛红不怕父亲和白道的反对，也不愿意顾及黑白两道的追杀，执意和柳焚余在一起。而且两人没有夫妻之名时，就已有夫妻之实，可见有激情。从承诺的角度看，两人愿意在一起，哪怕和全世界为敌，哪怕抛弃自己的家人，他们甚至还愿意一起跳崖，永远隐居起来，可见相守的决心和勇气，具备承诺的要素。

沈绛红和柳焚余的爱情是完满的，但是却是不被大众所接受的。因为按照江湖规矩，黑道

和白道不能在一起，何况柳焚余是被黑道和白道同时追杀的人。沈绛红敢于不拘束于世俗和规矩，敢于突破传统，追求自己的真爱，是值得赞赏的。沈绛红和柳焚余的这种勇敢完全不同于李布衣和若兰，若兰就是因为社会和礼教的限制，不能和自己真心爱的人在一起，只能选择逃避，并去和有婚约的人一起生活，不论有没有爱情。

（三）迷恋式爱情：求死和尚和苗小玉

求死和尚年轻时，法号还不是求死，有一次他去双溪镇化缘，遇到一位有夫之妇苗小玉投河自尽，他救了那个女子。被救女子非常感恩，她和和尚有恩有义并与和尚犯了色戒。九个月后，求死和尚再次回到双溪镇，通过打听得知，苗小玉已经有了自己的骨肉。其夫君发现苗小玉不忠，把她打死了。求死和尚听到这个消息如同五雷轰顶，悔恨因为自己的错误导致苗小玉和孩子的死亡，他觉得是自己害死了那对母女，决定上吊自尽，正好被路过的李布衣发现并解救了，从此他改法号为求死和尚，因为极度自责所以想通过死弥补内心的悔恨。

从爱情三元论的角度看求死和尚和苗小玉之间的爱情属于迷恋，是一个仅有激情，没有亲密和承诺的爱。苗小玉是应天行的妻子，应天行一心修炼武功，对妻子没有关爱，苗小玉也感受不到丈夫的爱，所以才选择自尽。求死和尚恰好经过救了她，所以两人之间没有太多交流和理解等，也就是没有三元论中的亲密。对于三元论中的承诺，是两位相爱的人彼此承诺相守到老等，求死和尚是僧人不能有家室，苗小玉也是有夫之妇，所以两个人之间没有承诺。两个人在一起是因为激情犯错，求死和尚年轻气盛，苗小玉长时间得不到丈夫的爱，因为是在河水里救出欲自尽的苗小玉，和尚身上的衣服湿了，需要脱掉衣服晾晒，苗小玉看到和尚的身体，两人因为激情发生了性关系。

求死和尚和苗小玉的爱，注定是没有结果的。两人之间没有彼此的了解，也不能给予对方任何承诺，仅仅因为激情而在一起。苗小玉明知道逃不开丈夫的魔掌，又不想和他继续生活下去，所以选择了投河自杀。怀孕使她更觉得缺少丈夫的关怀，于是选择了被丈夫打死也不告诉他孩子是谁的，只说了“你将来一定会后悔的”，这是一个女人报复丈夫所做出的最后的反抗。另外，求死和尚因为破了色戒，又认为是自己害死了苗小玉和孩子，所以悔恨终生，企图用死换一个安心，可见求死和尚内心的痛苦和悔过。

（四）从愚蠢式变为完满式的爱情：项少影和茹小意

茹小意是项少影的妻子，性格霸道，喜欢自作主张，不会顾及丈夫的面子，也不尊重丈夫的意见，一切都是自己一个人说的算。项少影听到白道和黑道金印大战需要帮忙，有意想和妻子茹小意想重出江湖，代表白道参加金印大战，阻止魔涨道消。但是茹小意自从和丈夫退出江湖后，便不想再涉足江湖半步，她果断不同意丈夫去参加金印大战。她向往的日子就是丈夫卖猪肉，自己卖绸缎，以后再开一个养猪场，过幸福的小日子。

但是现在的日子并不是丈夫想要的，项少影和茹小意夫妇因为是否应该重出江湖的事发生分歧，后来甚至闹到了要休妻的地步。还好后来李布衣用计策让他们二人和好，并一起出席金

银大战。

从爱情三元论的角度看，这对夫妇的爱情属于愚蠢式的爱情。从亲密的角度看，两个人共同退隐了江湖，但是两个人想要的生活方式不一样，丈夫不想卖猪肉，也不想开猪场，妻子一人独断专行，两个人并不是相互扶持，相互理解，而是丈夫一味退让，妻子一味地蛮横无理，所以两个人之间的亲密度很低。从激情的角度看，两个人都很容易吃醋，茹小意看到丈夫和叶梦色练习灵犀剑法非常生气，说让叶梦叶见识一下什么是真正的灵犀剑法，实际上是吃醋了想要教训一下叶梦色，其丈夫出来阻拦，茹小意非常气愤。同时项少影看到李布衣给茹小意看手相，非常生气，叶梦色替李布衣解释的时候，项少影说他的妻子是武林中出名的美女。从这些侧面我们可以看到一些两人之间的激情。对于承诺而言，两个人是有的。当茹小意的师父要杀项少影时，茹小意上前阻拦，并说道如果师父非要杀他，就先把徒弟杀了吧，茹小意愿意用自己的命救丈夫，可见两人感情基础是很牢固的。两人前期虽然想的未来各不相同，但是后来两人一起重出江湖，参加金银大战。茹小意发现自己怀孕了，还要坚持与丈夫并肩作战，可见二人感情牢固且有承诺的。

两个人的爱情模式也不是一成不变的，自从妻子对从丈夫一起参加金印大战以后，两个人的亲密度明显提高了，妻子茹小意的怀孕了，让两个人的感情更好了。可见妻子态度的转变，改变了爱情的模式，从愚蠢式爱情变成了完满式爱情。

（五）喜欢式爱情：李布衣和叶梦色

李布衣是电视剧的主人公，其爱情涉及到两段。一段是李布衣和若兰（米纤）的爱情，另一段是李布衣和叶梦色的爱情。

李布衣是一位相师，精通阴阳五行，能算出还没有发生的事情。但是他也经常说：“我信命但是不认命。”意思是他相信自己算出来的没发生的事，但是他不会只是等待，他会觉得事在人为，如果自己努力可以改变命运。叶梦色是飞鱼山庄沈星南盟主的弟子，因为替师妹沈绛红顶罪被师父赶出山庄并逐出师门。当师父和师娘了解到实情后，让她跟随李布衣去为白道寻找江湖五大高手，立功赎罪。在寻找五大高手的过程中，两人遇到了很多不同的困难，两人一起战胜一个又一个困难，既有误会也有感动，日久生情。

从爱情三元论的角度看，他们二人属于喜欢式爱情。从亲密的角度看，两人一起寻找五大高手的路上，相互帮助，相互扶持，并从陌生逐渐熟悉，日久生情，亲密度是最高的。对于激情和承诺两个人基本没有。两人相爱后，叶梦色留在天慾宫住持黑道的事务，李布衣一个人离开了，并没有和叶梦色多说什么。后来是叶梦色辞去了自己的职位，去寻找李布衣，两人相遇后一起闯荡江湖，没有承诺也没有激情。

这种爱情趋于平淡，没有轰轰烈烈，但是相互安慰相互理解相互扶持。

（六）浪漫式爱情：李布衣和若兰（米纤）

相比李布衣和叶梦色，李布衣和若兰的爱情更像是没有承诺的一见钟情，犹如昙花一现，

转瞬即逝。两个人相识于一个雨天，李布衣和若兰在破庙避雨，有流氓想要非礼少女，二人联手一起搭救了那位姑娘，两人因此相识，情投意合，但是第二天，若兰不辞而别，留下李布衣独自伤心。直到后来，李布衣等人在对付心魔，二人在飞鱼山庄才再次相遇，此时已经改名为米纤，她才说出自己的苦衷，原来在两人相识的时候，她已经与沈星南有了婚约，她觉得和李布衣不会有结果，所以不辞而别了。正像李布衣说的，她确实一时冲动，又不能不屈服于礼教，辜负了李布衣。李布衣对这段感情的评价是：从来没有一个人让我这么刻骨铭心，我永远不会忘记。即便如此，二人再次相遇的时候，若兰已经成为了沈星南的妻子，李布衣也不好太多接触，若兰也更是贤妻良母，照顾自己的丈夫。

从爱情三元论的角度看，两人属于浪漫式爱情。从亲密的角度看，两人一起救了人，并且谈得非常投机，快速建立起亲密关系。而且两个人有激情，若兰在得知李布衣是被丈夫沈星南陷害的，米纤甚至愿意舍弃自己的生命去揭露丈夫的罪行救自己曾经喜欢的人，这其中也有一些正义，但是如果不是帮助李布衣，米纤一定不会做出这样的行为。两个人缺少承诺，因为若兰与李布衣相识的时候，已经有了婚约，她不敢跨越封建礼教，不敢和自己真心爱的人在一起，而是逃避，完成婚约，可以看出她对爱情的保守。

（七）空洞式爱情：沈星南和米纤

沈星南是飞鱼山庄的庄主，白道盟主，妻子是米纤。米纤虽然喜欢李布衣，但是非常遵守礼教，主动离开李布衣，和沈星南履行婚约。和沈星南生活的日子里，在生活和处理武林事务都起到了很好的帮助作用。沈星南为了练成赤沙掌，私下勾结哥舒天，成为白道的内奸，其实他也是为了自己练成赤沙掌。他把李布衣栽赃为内奸后，妻子米纤发现了沈星南的秘密，妻子米纤觉得无法再继续生活下去，想要逃跑时，被沈星南杀死。

从爱情三元论的角度看，两人属于空洞式爱情。他们之间履行婚约后，按照社会和江湖的规矩在一起生活。两人没有什么激情，也没有亲密，只是做好自己的职责，当好妻子和丈夫的角色。所谓空洞式的爱情，就是两个人之间没有丰富的感情世界，但是建立了夫妻关系，两人生活在一起，各自做好分内的事情。

（八）无爱、单向的爱：白青书和江璧玲

白青书作为青城派的大弟子，需要在金印大战中代表白道去和黑道大战。他心爱的女子江璧玲言语劝告阻止他去参战，白青书不肯为儿女私情坏大事执意参赛，并想借此机会在武林扬名立万。江璧玲提出两个人在金印大战前一天结为夫妇，并在新婚当晚在酒里下毒，原来璧玲是黑道天慾宫的人，接近白青书的目的也是为了阻延他参加金印大战。白青书因为江璧玲的缘故，没能参加金印大战，还受伤破了相，被逐出师门。青城派从此在江湖中也抬不起头，最后销声匿迹于武林之中。他在感情上被心爱的女人伤害，所以对寡情薄义的女子恨之入骨。因此在梅县，就出现了每逢新娘出嫁，经过红河谷新娘就消失的怪现象。并不是像村民说的，新娘是被山妖抓去了，而是被白青书抓走了。白青书做出这种极端的事，是因为他被女子所伤，不

再相信爱情。

从爱情三元论的角度看，白青书和江璧玲两人之间没有爱情，如果有爱，也只是白青书对江璧玲的，是白青书一厢情愿，而江璧玲并不喜欢她，只是替师门完成任务而已。

七 结论

1. 从爱情的三元理论角度看，剧中完满的爱情有两对，分别是赖药儿和嫣夜来、沈绛红和柳焚余的爱情，他们的爱情中完全具备了爱情的三个元素，即亲密、激情和承诺，也是最完美的爱情，从剧情中也能感受到他们的幸福；求死和尚和苗小玉之间属于迷恋式爱情，两个人之间只具备一个爱情元素，那就是激情，没有亲密和承诺；项少影和茹小意之间的爱情需要分成两段看，前期茹小意霸道蛮横，不顾及丈夫的意见，两人的爱情属于愚蠢式爱情，即有激情也有承诺，但是缺少亲密，后期妻子的态度发生了变化，两人之间相互扶持，相互理解，两人之间的爱情就变成了完满式的爱情，即具备了爱情的三个元素，即亲密、激情和承诺；李布衣和叶梦色之间的爱情属于喜欢式爱情，两人之间亲密度较高，缺少激情和承诺；李布衣和若兰（米纤）之间的爱情属于浪漫式爱情，两人之间具备了爱情三元素的亲密和激情，缺少承诺；沈星南和米纤的爱情属于空洞式爱情，两人之间只有承诺，缺少亲密和激情；最后是白青书和江璧玲，他们两个人之间基本没有爱情，或者说爱情是单方向的，不是互相的。

2. 诸多种类的爱情中，完满的爱情很少，只有赖药儿和嫣夜来、沈绛红和柳焚余，这两对爱情之所以完满，是因为这两对恋人敢于冲破世俗的观念，敢于不遵守礼教的束缚。赖药儿是风流不羁的，经常出入于妓院之中，谈情说爱但是不谈婚论嫁，遇到喜欢的人就勇敢地区面对，不管世俗和礼教，为了爱的人甚至可以投靠黑道可以牺牲自己的生命。另一对恋人，沈绛红和柳焚余也是一样，为了和柳焚余在一起，沈绛红中途逃婚，宁可被黑白两道追杀，放弃家人和朋友，两人隐居起来生活也是幸福的。影视剧中无疑展示了敢于追求爱情的人们是幸福的，而像是沈星南和米纤的爱则不然，他们虽为夫妻，但是爱却很少，甚至沈星南还杀死了自己的妻子。可见礼教束缚下，人们之间爱情的虚假。

3. 本剧虽然以黑道和白道的“金印大战”为主要线索，但是爱情仍然在剧中起到关键的作用。首先，通过爱情的描写，使人物的性格更加突出，如沈绛红可以爱上黑白两道的敌人柳焚余，为了和他在一起，她先是逃婚，还放弃了自己的父亲和亲人们，和柳焚余私奔了；还有通过爱情的描写，我们能感受到求死和尚因为爱情，内心受到了谴责，以至于求死；还有白青书因为被女人伤害，不再相信爱情，以至于抢走了很多即将结婚的新娘；其次，通过爱情的描写还增加了故事情节的曲折性和冲突性。如：叶梦色和沈绛红两个人都喜欢二师兄，而二师兄喜欢叶梦色，这种尴尬的关系，让叶梦色选择不留在飞鱼山庄，而是跟着李布衣去寻找江湖高手；项少影和茹小意之间，先是出现一个分歧，甚至要休妻，但是后来两人一起去参加金印大战，就增加了故事情节的曲折性。最后，爱情线索推动了故事情节地开展。如赖药儿为了救醒自己心爱的女人，才加入了黑道，替坏人做事，直至代表黑道参加“金印大战”等，如果没有爱情线索，后面的故事情节就无法像现在这样发展。

八 讨论和分析

本文从爱情观的角度对《布衣神相》改编的影视作品进行分析，并且运用了爱情三元论原理，使剧中人物的爱情观清晰的展现在读者面前，通过对完满爱情和其他爱情的对比，我们可以发现，完满的爱情都具有一定的叛逆精神，具有打破封建礼教的力量，不怕世俗眼光等特点。真正追求理想爱情的人得到了幸福的结局，但是他们也打破了传统社会生活中的条条框框。日常生活中也有很多人在意世俗的看法，遵守封建礼教的束缚，他们的爱情往往是靠责任维系起来的。

与其他爱情观的研究相比，本文的特点则是除了判断爱情的类型以外，还研究了封建礼教和爱情的关系。通过影视作品中不同种类爱情的结局，我们可以清楚的看出创作者对不同种类爱情观的倾向，该剧赞扬了敢于打破封建礼教制度、追求幸福和爱情的人们。

另外，从小说创作的角度看，《布衣神相》改编的影视作品中爱情的描写只是起到了辅助剧情发展的作用，推动故事情节的主要动力是黑白两道的金印大战。剧中对人物爱情的刻画与武林争霸相比，显得较为薄弱。但是从爱情的角度，分析该作品也是一个独特的角度，可以看到影视作品对感情的刻画及感情线对剧情发展的影响。

九 研究建议

笔者在做本研究的过程中发现，温瑞安创作的武侠作品中，爱情描写比较露骨，且爱情线索在小说中的重要性比较低，感兴趣的学者可以对比研究温瑞安与其他小说家相比，小说中爱情元素的作用。另外，目前关于温瑞安的研究，主要集中于四大名捕系列，其他系列小说的研究截止目前仍然属于空白状态，建议各位学者可以进行研究。

参考文献

- 小佳. (1996). 后新派武侠大师温瑞安. *中华武术*, 15 (09), 46-48.
- Xiao Jia (1996). Wen Rui'an: The Grand Master of the Post-New School of Martial Arts Fiction. *Chinese Wushu*, 15(09), 46-48.
- 王灿. (2011). 谈新武侠小说的多元价值. *洛阳师范学院学报*, 30 (10), 47-49.
- Wang Can. (2011). On the Multiple Values of the "New Swordsman Novel". *Journal of Luoyang Normal University*, 30(10), 47-49.
- 方忠. (1998). 台湾武侠小说的历史流变. *台湾研究*, 12 (01), 84-89.
- Fang Zhong. (1998). The Historical Evolution of Taiwan Martial Arts Fiction. *Taiwan Studies*, 12(01), 84-89.
- 乐妍鹭 & 李凤萍. (2018). 从爱情三元理论解析《永别了，武器》中的爱情模式. *戏剧之家*, 28 (29), 222-223, 231.

- Le Yanlu. & Li Fengping (2018). Analyzing the love patterns in "Farewell to Arms" from the perspective of the triangular theory of love. *Home Drama*, 28(29), 222-223,231.
- 刘国辉. (2017). 谁是英雄——温瑞安的热血武侠人生. *苏州教育学院学报*, 34 (04), 44-52.
- Liu Guohui. (2017). Who is the Hero: Wen Rui'an's Passionate Martial Arts Life. *Journal of Suzhou College of Education*, 34(04), 44-52.
- 网易 (2022 年 12 月 7 日). 倪匡: 现代中国武侠小说, 只剩温瑞安一人在独撑大局. 网易公司版权所有. <https://www.163.com/dy/article/GOM4VJQC0543L370.html> .
- NetEase. (2022,Dec.7). *Ni Kuang: In modern Chinese martial arts fiction, only Wen Rui'an remains to hold up the fort alone*. NetEase.
<https://www.163.com/dy/article/GOM4VJQC0543L370.html>. [in Chinese].
- 陈大为. (2013). 神州诗社: 马华文学的江湖传说. *外国文学研究*, 36 (06), 57-65.
- Chen Dawei. (2013). The Divine Land Poetry Society: Brotherhood's Legend of Malaysian Chinese Literature. *Foreign Literature Studies*, 36(06), 57-65.
- 张永慧. (2012). 借鉴与超越——电影《四大名捕》的互文性解读. *电影评介*, 34 (20), 44-45.
- Zhang Yonghui. (2012). Learning from and Surpassing Predecessors: An Intertextual Analysis of the Film "The Four". *Movie Review*, 34(20), 44-45.
- 李京飞. (2010). 温瑞安武侠小说的文体实验. (硕士学位论文文, 重庆师范大学). 中国知网
<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD2011&filename=2011011968.nh>
- Li, J. (2010). *The Martial Arts Fiction Writing Experiment of Wen Rui-an*. (Master's thesis, Chongqing Normal University).CNKI.
<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD2011&filename=2011011968.nh>.
- 肖婉莹. (2018). “盲约”能让你脱单吗——爱情三元理论视角下《盲约》中的现代都市职业女性婚恋观透视. *大众心理学*, 37 (02), 28-29.
- Xiao Wanying. (2018). Can Blind Date Help You Find a Partner: A Perspective of Triangular Theory of Love on the Perspective of Modern Urban Professional Women's Marriage View in "Blind Date". *Popular Psychology*, 37(02), 28-29.
- 周正猷 & 唐洁清. (2017). 爱情三元素理论的初步研究. *中国性科学*, 26 (12), 124-127.
- Zhou Zhengyou & Tang Jieqing (2017). Preliminary study of the three element theory of love. *Chinese Journal of Sexology*, 26(12), 124-127.
- 郑保纯. (2004). 武侠文学的历程与大陆新武侠的复兴——兼论《今古传奇·武侠版》. (硕士学位论文文, 华中师范大学). 中国知网.
<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202201&filename=2004083011.nh>.

- Zheng, B. (2004). *The Development of Chivalry Novel and the Newest Achievement of the New Chivalry Novel in China's mainland.* (Master's thesis, Central China Normal University).
CNKI.<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202201&filename=2004083011.nh>
- 范雅婷. (2019). 斯滕伯格三元理论视域下的热播剧《延禧攻略》的女性观众婚恋观分析报告. *传播力研究*, 4(23), 72.
- Fan Yating. (2019). Analysis report of female audience's view of love and marriage in the popular TV series "Story of Yanxi Palace" from the perspective of Sternberg's Triangular Theory of Love. *Research on Transmission Competence*, 4(23), 72.
- 周瑜. (2014). 《四大名捕》影评赏析. *大众文艺*, 59(06), 183-184.
- Zhou Yu (2014). Appreciation and Analysis of the Film "The Four". *Popular Literature and Art*, 59(06), 183-184.
- 赵牧. (2004). 侠义精神与中国想像——论温瑞安早期的诗文创作. *台湾研究集刊*, 22(03), 95-99.
- Zhao Mu. (2004). The Spirit of Chivalry and Chinese Imagination: On the Early Poetry and Prose of Wen Rui'an. *Taiwan Research Quarterly*, 22(03), 95-99.
- 胡荣丽. (2010). 从爱情三元理论简析《蜗居》中人物的爱情类型. *商业文化(学术版)*, 17(10), 357-358.
- Hu Rongli. (2010). An Analysis of Love Types of Characters in "Dwelling Narrowness" from the Perspective of Love Triangles Theory. *Business Culture (Academic Edition)*, 17(10), 357-358.
- 高河金. (2007). “大陆新武侠”研究. (硕士学位论文, 暨南大学). 中国知网.
<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202201&filename=2007192211.h>
- Gao, H. (2007). Study on the New Chivalry Novels in China's mainland. (Master's thesis, Jinan University). CNKI.
<https://kns.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202201&filename=2007192211.nh>
- 贾茹 & 吴任钢. (2008). 论罗伯特·斯滕伯格的爱情三元理论. *中国性科学*, 17(03), 10-12, 46.
- Jia Ru & Wu Rengang. (2008). Studies Robert J Sternberg's triangular theory of love. *The Chinese Journal of Human Sexuality*, 17(3), 10-12, 46.
- 韩云波. (2005). 论 90 年代“后金庸”新武侠小说文体实验. *重庆大学学报(社会科学版)*, 11(04), 71-75.
- Han Yunbo. (2005). On the Genre Trial of "Post-Jin Yong" New Chivalry Fictions in 1990s. *Journal of Chongqing University (Social Science Edition)*, 11(04), 71-75.

- 董焱. (1996). 台湾新派武侠走笔. *中华武术*, 16(06), 37-39.
- Dong Yan. (1996). Taiwan's New-style Wuxia Writing. *Chinese Wushu*, 16(06), 37-39.
- 温瑞安. (1996). 内容提要. 谢日新(责任编辑). 广州花城出版社.
- Wen Rui'an. (1996). Executive summary. In Xie Rixin (Ed.). Guangzhou Huacheng Publishing Press.
- 蔡晓晴. (2020). 用爱情三元论简析《傲慢与偏见》中的婚恋观. *青年文学家*, 21(29), 101-102.
- Cai Xiaoqing. (2020). Analysis of Marriage and Love View in *Pride and Prejudice* from the Perspective of Triangular Theory of Love. *Young Writers*, 21(29), 101-102.
- 鲜跃勇 & 刘雪梅. (2014). 从爱情三元理论简析徐志摩的爱情类型. *青年文学家*, 15(11), 166.
- Xian Yueyong & Liu Xuemei. (2014). Analyzing Xu Zhimo's love types from the perspective of the love triangle theory. *Youth Literator*, 15(11), 166.
- Amporn Srisermbhok (2016) The Golden Bowl; The Great Artist's View on Marriage: Henry James and The Golden Bowl. *Humanities and Social Sciences*, 33(3), 1-17.
- Pichamon Wannachat & Santad Kaewlam (2021) Presenting Points of views of Male Homosexuals' Love: A Case of the "Duan Keaw Duan" Novel Series. *Narkbhutparitat Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 13(2), 76-91.
- Suyada Channart (2017). Concept of Love from Irving Singer's Perspective. *Panidhana : Journal of Philosophy and Religion*, 13(1), 160-182.

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

ROMPHRUEK JOURNAL OF THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ข้าพเจ้า ชื่อ – สกุล (หรือ ชื่อหน่วยงาน)

ออกใบเสร็จในนาม.....

ที่อยู่ (ที่จัดส่งสมาชิก).....

.....

.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....

E-mail :

ขอสมัครสมาชิก วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่มพฤกษ์

ปีที่.....ฉบับที่.....ถึง (กรุณาระบุปีที่และฉบับที่ต้องการ)

สมาชิกรายปี 3 ฉบับ ราคา 300 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

ขายปลีก 1 ฉบับๆ ละ ราคา 120 บาท (รวมค่าจัดส่ง)

ชำระเงินโดย

เงินสด ที่งานการเงินชั้น 2 อาคารมังคละพฤกษ์ มหาวิทยาลัยเกริก

โอนเงินเข้าธนาคารกรุงไทย (สาขารามอินทรา กม.2)

ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่บัญชี 060-1-06501-8

ส่งไปโอนเงินและใบสมัครมาที่

สถาบันวิจัยและนวัตกรรมการ มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่ 3 ซอยรามอินทรา 1

ถนนรามอินทรา แขวงอนุสาวรีย์ เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220

หรือที่

อีเมล : romphruek.kru@gmail.com

แบบฟอร์มการส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์

บทความวิจัย บทความวิชาการ อื่นๆ (ระบุ)

- ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว)
 ผู้นิพนธ์อันดับแรก ผู้ประพันธ์บรรณกิจ
- สถานภาพทางวิชาการ
 ศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ นักศึกษา อื่นๆ
- สังกัด คณะ.....มหาวิทยาลัย
 ที่อยู่
 โทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ อีเมล.....
- ชื่อบทความ
 (ภาษาไทย)
 (ภาษาอังกฤษ)

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ มีนโยบายและเกณฑ์การรับพิจารณาและตีพิมพ์บทความซึ่งไม่เคยเสนอเพื่อขอตีพิมพ์ และไม่เคยเผยแพร่ในเอกสารฉบับอื่นๆ มาก่อนหน้านี้ และไม่ใช้บทความวิจัยจากงานวิจัยในชั้นเรียน ไม่ใช่บทความวิจัยจากงานวิจัยสถาบัน โดยบทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ นั้นต้องผ่านการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งไม่ทราบชื่อผู้แต่งและผู้ที่ไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double Blind Peer Review) จากสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 3 ท่าน ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ มหาวิทยาลัยฯ สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่ส่งมานี้ยังไม่เคยเสนอตีพิมพ์ที่ใดๆ และมีได้คัดลอกจากบทความของผู้อื่นและรับทราบ/ยอมรับในเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จึงขอส่ง 1) ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ 2) ใบโอนเงิน และ 3) บทความ เข้ารับการประเมินเพื่อร่วมตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์

.....ลงนาม

...../...../.....

ผู้เขียนชำระค่าธรรมเนียม*ตามเงื่อนไขต่อไปนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ เก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความของท่านเมื่อบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจาก กองบรรณาธิการ และเข้าสู่กระบวนการประเมิน (Review)

1) ชำระค่าตีพิมพ์บทความโดยแยกประเภท ดังนี้

บทความ	นศ. ม.เกริก ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ	บุคคลทั่วไป ค่าธรรมเนียมต่อ 1 บทความ
ภาษาไทย	3,000 บาท	4,000 บาท
ภาษาต่างประเทศ	6,000 บาท	8,000 บาท

2) จ่ายผ่าน ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี มหาวิทยาลัยเกริก เลขที่บัญชี 060-1-06501-8

3) หลังจกชำระแล้วส่งเอกสารทั้ง 3 รายการ คือ (1) ข้อมูลตามแบบฟอร์มการส่งบทความ (2) ใบโอนเงิน และ (3) บทความไฟล์ word มาที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/romphruexj/>

4) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ ไม่มีการตีพิมพ์บทความแบบเร่งด่วน (Fast track) ทุกกรณี

*หมายเหตุ : 1. ผู้เขียนไม่สามารถขอคืนค่าธรรมเนียมได้ในทุกกรณี (กรุณาศึกษารายละเอียดก่อนส่งบทความ)

2. กรุณาส่งเอกสารให้ครบถ้วน

หลักเกณฑ์และรูปแบบการเขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์

หลักเกณฑ์การเสนอบทความเพื่อตีพิมพ์วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์

1. หลังจากบทความผ่านการพิจารณาเบื้องต้นจากกองบรรณาธิการ ผู้เขียนต้องชำระค่าธรรมเนียมตีพิมพ์บทความ
2. บทความที่ส่งมาต้องเขียนให้อยู่ในรูปแบบที่วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์กำหนดเท่านั้น
3. ผู้เขียนต้องส่งเอกสาร 1) แบบฟอร์มการส่งบทความ 2) ใบโอนเงิน และ 3) บทความ มาที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index> (ระบบออนไลน์) เท่านั้น โดยจะไม่รับพิจารณาบทความที่ส่งทางอีเมล ไปรษณีย์หรือช่องทางอื่นๆ
4. ระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการตั้งแต่รับบทความจนผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความเสร็จโดยประมาณ 75 วัน (ซึ่งระยะเวลาในแต่ละขั้นตอนของการรับตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์ เป็นการประมาณระยะเวลา อาจมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับกรดำเนินการแต่ละขั้นตอน จากผู้ส่งบทความ และ/หรือผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน)
5. ผู้เขียนจะได้รับหนังสือตอบรับการตีพิมพ์เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความที่ผู้เขียนแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากการประเมินแล้วเท่านั้น
6. ขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาเฉพาะบทความที่ส่งมาตามเงื่อนไขนี้เท่านั้น

เงื่อนไขการส่งบทความเสนอขอรับการประเมินเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมฤกษ์

1. เป็นบทความทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
Sub areas : การบริหารการจัดการ สังคมศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ และศิลปศาสตร์
2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยเสนอขอตีพิมพ์หรือเผยแพร่ในวารสารฉบับอื่นๆ มาก่อน
3. ผู้เขียนจะต้องส่งต้นฉบับเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ โดย
 - พิมพ์ลงในโปรแกรม Microsoft word ความยาวไม่เกิน 15 หน้า (A4)
 - อักษร Cordia New /ขนาดอักษร 16 point (ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ)
 - กำหนดระยะขอบกระดาษทั้ง 4 ด้าน คือ 2.54 เซนติเมตร หรือ 1 นิ้ว (ขอบบน ซ้าย ขวา และล่าง)
4. รูปแบบการเขียนบทความ ควรเขียนเชิงพรรณนาความ หากเป็นบทความที่มาจากงานวิจัยต้องเป็นการเขียนใหม่ โดยนำประเด็นสำคัญมาเสนอ และใช้รูปแบบการเขียนที่ไม่ใช่เป็นการย่อจากงานวิจัย

บทความวิจัย ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ (ไม่ต้องใส่ตัวเลขหน้าหัวข้อในบทความ)

1. ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (แต่ละภาษา มีความยาวไม่เกิน 1 หน้า A4 หรือไม่เกิน 350 คำ)
4. คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5 คำ ใช้ เครื่องหมาย semicolon (;) คั่น ระหว่างคำ)
5. ที่มาและความสำคัญของปัญหา
6. วัตถุประสงค์ / แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิด (งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)
7. วิธีการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)
8. ผลการวิจัย (ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบการอธิบายผลวิจัย)
9. บทสรุป (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ)
10. เอกสารอ้างอิง (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภ ใช้รูปแบบ APA 7th)

บทความวิชาการ ควรประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ (ไม่ต้องใส่ตัวเลขหน้าหัวข้อในบทความ)

1. ชื่อบทความ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (แต่ละภาษา มีความยาวไม่เกิน 1 หน้า A4 หรือไม่เกิน 350 คำ)
4. คำสำคัญ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ (3-5 คำ ใช้ เครื่องหมาย semicolon (;) คั่น ระหว่างคำ)
5. บทนำ (ที่มา หรือ ความสำคัญของบทความที่ต้องการนำเสนอ)
6. เนื้อหา (ผู้เขียนนำเสนอหัวข้อสำคัญที่เกี่ยวข้องประกอบบทความที่นำเสนอ)
7. บทสรุป (สรุปประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอจากบทความ โดยสรุปท้ายบทความอาจตั้งประเด็นคำถาม หรือ การสร้างความต้องการให้ผู้อ่านคิดค้นหาคำตอบใหม่ๆ)
8. เอกสารอ้างอิง (วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภ APA 7th)

5. สำหรับบทความปริทัศน์-บทวิจารณ์หนังสือ ผู้เขียนต้องแจ้งแหล่งที่มาโดยละเอียด
6. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภ ขอสงวนสิทธิ์ ในการรับพิจารณาบทความ กรณี
 - 6.1 การใช้อีเมลและหมายเลขโทรศัพท์ของผู้อื่นในการส่งบทความ
 - 6.2 ไม่รับพิจารณาบทความวิจัยในชั้นเรียนและบทความจากงานวิจัยสถาบัน
 - 6.3 รับพิจารณาบทความที่เขียนตามรูปแบบของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภ เท่านั้น
 - 6.4 รับพิจารณาบทความผ่านระบบ ThaiJO [<https://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruengkj/index>] เท่านั้น

การเขียนเชิงอรรถ เป็นการเขียนข้อความที่บอกแหล่งที่มาของข้อมูลหรืออ้างถึงผู้อื่น อาจเป็นรายละเอียดเพิ่มเติมข้อความบางแห่งในรายงาน ตำแหน่งของเชิงอรรถให้เขียนไว้ท้ายหน้ากระดาษแต่ละหน้าโดยเว้นห่างจากข้อความในส่วนเนื้อเรื่องพอสมควร และมีเส้นขีดคั่นเพื่อมิให้ปะปนกับเนื้อเรื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- **เชิงอรรถโยง (Gross - Reference)** คือ การเขียนเพื่อเชื่อมโยงเนื้อหาให้ผู้อ่านสามารถดูหรืออ่านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมีลักษณะการเขียนดังนี้

.....ในการปฏิบัติหน้าที่ และการทำงานในหน่วยงานต่างๆ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและผลงานที่ดีแล้ว จะต้องมีการบริหารองค์การที่ดี นั้นหมายความว่า การดำเนินการจะต้องยึดหลักการบริหารงาน¹
.....
¹ดูรายละเอียดเพิ่มเติม เรื่อง หลักการบริหารงาน บทที่ 4 หน้า 75.

- **เชิงอรรถอธิบาย (Content Footnote)** เชิงอรรถเสริมความที่เป็นข้อความอธิบายขยายความเพิ่มเติมจากเนื้อหาของรายงานบางตอนที่คิดว่าจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้นมีลักษณะการเขียน ดังนี้

เลขเรียกหนังสือ (Book Number) หรือเลขผู้แต่ง¹ (Author Number) การจัดหนังสือ
.....
¹เลขเรียกหนังสือหรือเลขผู้แต่ง คือ ตัวเลขที่กำหนดขึ้นแทนตัวอักษรของชื่อ หรือนามสกุล ผู้แต่ง จะใส่กำกับตามหลังพยัญชนะตัวแรกของชื่อผู้แต่งในเลขเรียกหนังสือ

รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

เอกสารอ้างอิง เป็นการรวบรวมเฉพาะรายการเอกสารที่ถูกอ้างไว้ในส่วนเนื้อเรื่องเท่านั้น ดังนั้นจำนวนรายการเอกสารที่อ้างอิงในส่วนท้ายเรื่องจึงต้องมีจำนวนเท่ากับที่ถูกอ้างอิงไว้ในส่วนเนื้อเรื่อง การอ้างอิงแบบนาม-ปี เป็นการอ้างอิงโดยระบุ **ชื่อผู้แต่ง** และ **ปีที่พิมพ์ของเอกสาร** ไว้ข้างหน้าหรือข้างหลังข้อความที่ต้องการอ้าง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความในเนื้อหานั้น และอาจจะระบุ **เลขหน้าของเอกสารที่อ้าง** ได้ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถตรวจสอบข้อมูลทางบรรณานุกรมของเอกสารที่ใช้อ้างอิงได้จากรายการเอกสารอ้างอิง (references) หรือ บรรณานุกรม (bibliography)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 1 คน)
(พรธณี บัวเล็ก, 2559)
พรธณี บัวเล็ก (2559)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 2 คน)
Dunning and Friedman (2014 : 79-120)
(Dunning and Friedman, 2014 : 79-120)

ตัวอย่าง (ผู้แต่ง 3 คน ขึ้นไป)

(พรรณี บัวเล็ก และคณะ, 2559)

พรรณี บัวเล็ก และคณะ (2559)

หรือการสรุปเนื้อหาทั้งหมดเล่ม ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหน้าใดหน้าหนึ่ง ก็ไม่ต้องระบุหมายเลขหน้า
ดังนี้

ตัวอย่าง

(ติน ปรัชญพฤทธ์, 2558)

กรณีการอ้างอิงผู้แต่งเป็นชาวต่างประเทศให้ระบุแต่นามสกุล ไม่ต้องใส่ชื่อแรก

ตัวอย่าง

(Hobbs, 2015 : 58 – 81)

กรณีที่ผู้แต่งมีฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้เหมือนบรรดาศักดิ์/สมณศักดิ์ เดิม ดังนี้

ตัวอย่าง

(หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล, 2558 : 59)

หรือกรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพ ไม่ต้องใส่ไว้ เช่น ศาสตราจารย์
นายแพทย์

ตัวอย่าง

(สมชาย ผลเยี่ยมเอก, 2558 : 68)

กรณีอ้างอิงจากเว็บไซต์ ให้ใส่ชื่อผู้แต่ง ปี พ.ศ. ซึ่งปรากฏที่เรื่องที่สืบค้น ดังนี้

ตัวอย่าง

(อาทิตย์ ทองอินทร์, 2559)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2559)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (ท้ายบทความ)

การเขียนเอกสารอ้างอิง (บรรณานุกรม) ให้เขียนโดยเรียงลำดับตามหลักการเกี่ยวกับการเรียงคำ
ตามลำดับอักษรในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ภาษาไทย) หรือ Dictionary (ภาษาอังกฤษ) โดยคำที่
มีตัวสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ ก-จ และ A-Z ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน
เรียงลำดับตามรูปสระที่เรียงในภาษาไทย โดยเรียงภาษาไทยก่อนตามด้วยภาษาอังกฤษ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ร่วมพฤษภาคม ใช้รูปแบบที่นิยมใช้กันทั่วไปทางสังคมศาสตร์ คือ APA 7th (American Psychological Association) เพื่อในการบันทึกการอ้างอิงตามมาตรฐานของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยเขียนประเภทการอ้างอิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ (พิมพ์ครั้งที่). สำนักพิมพ์.

Ex.

พรพรรณ จันทโรนานนท์. (2554). *เรียนภาษาจีนในชีวิตประจำวัน บ้านของดิงหนิง* (พิมพ์ครั้งที่1). บริษัทวิทย์พัฒน์ จำกัด.

บทความในหนังสือ วารสาร และนิตยสาร

ชื่อผู้แต่ง. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่(ฉบับที่), หน้า.

Ex.

พัชรินทร์ พันธุ์แน่น. (2561).การพัฒนาสวนเกษตรชุมชนเมือง กับการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาชุมชนพูนทรัพย์ เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร. *ร่วมพฤษภาคม*, 36(3), 67-95.

วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่เผยแพร่). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต มิได้ตีพิมพ์หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์). ชื่อมหาวิทยาลัย.

Ex.

อลิษา มิตรานนท์. (2556). *ปัจจัยที่กำหนดการตัดสินใจซื้อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิตและวิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์จากเว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง (ปีที่เผยแพร่). ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต หรือวิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์). ชื่อเว็บไซต์. URL/ชื่อฐานข้อมูล

Ex.

วันชนะ จุบรรจง. (2560). *ระบบสนับสนุนการประมวลการสัมผัสแคดเมียมผ่านการบริโภคอาหาร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทที่มิได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยนเรศวร). ThaiLIS.
https://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php

การนำเสนอผลงานวิชาการในการประชุมทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียน. (ปี). ชื่อบทความ. ชื่อรายงานการประชุม, หน้า.

Ex.

บัณฑิต อารอนัน. (2565). *มหกรรมฟุตบอลโลก 2022 กับการกระตุ้นเศรษฐกิจในกาตาร์*. การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติประจำปี พ.ศ.2565 วันที่ 17 ธันวาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 496-510.

เว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปี/วัน/เดือนที่เผยแพร่). ชื่อบทความ. ชื่อเว็บไซต์. URL

Ex.

บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2566, 19 ตุลาคม). *ห้าม..เหมือนไม่ห้าม : เจื่อนำในการห้ามโฆษณาจากร่างกฎหมายของประชาชน (ผู้ประกอบการ)*. Nation. <https://citly.me/XKjoz>.

สัมภาษณ์

ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์. ตำแหน่ง. สัมภาษณ์, วัน เดือน ปี.

Ex.

ประภาส แสงประดับ, ประธานชุมชนวัดบางบัว. สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2558.

หนังสือออนไลน์ (e Book)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อหนังสือ. (พิมพ์ครั้งที่). URL

Ex.

จรัญ มะลูลีม. (2555). *OIC องค์การมุสลิมโลกในโลกมุสลิม*. <https://kpilib.com/library/en/books/kpibook-17010/>.

บทความในวารสารอิเล็กทรอนิกส์ (มีเลข DOI)

ชื่อผู้แต่ง. (ปีพิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, เลขปีที่(ฉบับที่), เลขหน้า. <http://doi.org/> เลข doi

Ex.

คันสนีย์ อรัญวาสน์. (2565). การวิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ลุ่มน้ำลำเสียวน้อย. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 18(2), 58–77.
<https://doi.org/10.14456/jem.2022.11>.

การลงรายการผู้แต่งในเอกสารอ้างอิง

1. ชื่อผู้แต่งชาวไทยลงรายการทั้งชื่อและนามสกุล โดยไม่มีคำนำหน้า และลงรายการชื่อทุกคนหากมีผู้แต่งตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป

2. ผู้แต่งมีคำนำหน้า ฐานันดรศักดิ์ หรือบรรดาศักดิ์ ลงรายการท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) คั่นระหว่างชื่อและฐานันดรศักดิ์หรือบรรดาศักดิ์

Ex.

ถนัดศรี สวัสดิวัตน์, ม.ร.ว.

สุพัตรา มาศดิตถ์, คุณหญิง.

3. ผู้แต่งที่เป็นพระสงฆ์ที่มีสมณศักดิ์ให้ลงรายการตามเดิม และ ใส่ชื่อเดิมไว้ในวงเล็บ

Ex.

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี).

4. ผู้แต่ง 2 คน ลงรายการโดยใช้คำว่า “และ” หรือ “&” เชื่อมทั้ง 2 ผู้แต่งที่ 1 และ ผู้แต่งที่ 2

5. ผู้แต่ง 1-20 คน ใส่ชื่อทุกคน ลงรายการโดยใช้ คำว่า “และ” หรือ “&” เชื่อมทั้ง 2 ผู้แต่งรองสุดท้าย และ ผู้แต่งสุดท้าย

6. ผู้แต่ง 21 คน ขึ้นไป ใส่ชื่อ 19 คนแรก และใช้ . . . ตามด้วยคน สุดท้าย

7. ผู้แต่งชาวต่างชาติ ลงรายการด้วยชื่อสกุล โดยใช้เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยอักษรย่อของชื่อต้น และ อักษรย่อชื่อกลาง (หากมี) ทั้งนี้ การลงรายการชื่อชาวต่างชาติสามารถปรับเปลี่ยนไปตามความนิยมของแต่ละชาติได้ตามความเหมาะสม

8. ผู้แต่งที่เป็นหน่วยงานราชการ องค์กร สถาบันต่างๆ ลงรายการโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหน่วยงานย่อย โดยเว้นวรรคระหว่างชื่อทั้ง 2 (โดยใช้ชื่อเต็มไม่ใช่อักษรย่อ)

9. หนังสือที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งให้ลงรายการโดยใช้ชื่อหนังสือ และเรียงลำดับตามรายการชื่อผู้แต่ง

ตัวอย่างการเขียนบทความ (วิจัย)

ชื่อบทความ ภาษาไทย (Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อบทความ ภาษาอังกฤษ (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ชื่อและนามสกุล¹ (ภาษาไทย Cordia New 16 pt ตัวหนา)

ชื่อและนามสกุล (ภาษาอังกฤษ Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

¹ระบุหน่วยงานสังกัดผู้เขียน (ไม่ระบุสถานภาพ ยศ ตำแหน่ง คำนำหน้าชื่อใดๆ) ที่อยู่.....

.....โทรฯ : email (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ Cordia New 14 pt ตัวปกติ)

บทคัดย่อ (ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย ไม่เกินครึ่งหน้า A4
จำนวนคำ 250-350 Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

คำสำคัญ : ภาษาไทย ไม่เกิน 3-5 คำ (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Abstract The abstract should be described in 1 paragraph with content including
Objectives, Methods, and Results. (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words. (Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทนำ (ที่มาและความสำคัญของปัญหา) ไม่เกิน 1 หน้า A4
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วัตถุประสงค์ (แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง)
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

วิธีการวิจัย (ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บและการวิเคราะห์ข้อมูล)
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

ผลการวิจัย (ผลที่ได้จากการวิจัย อาจแสดงภาพหรือตารางที่สำคัญประกอบการอธิบายผลวิจัย)
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

บทสรุป (สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ) (แยกออกเป็นหัวข้อ)
(Cordia New 16 pt ตัวปกติ)

เอกสารอ้างอิง (รูปแบบ APA 7th)
(Cordia New 16 pt)

Journal Article Submission Form for Publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

Research Article Academic Article Others (Please Specify).....

1. I (Mr. /Mrs. /Ms.)

first author corresponding author

2. Academic Title :

Professor Associate Professor Assistant Professor Lecturer/ Instructor
 Students Others

3. Faculty/ Department/

School.....University.....

Address.....

Phone Number.....E-mail.....

4. Title of the Submitted Article

(in Thai)

(in English)

The submitted manuscript must have not been previously published in any journals nor any publications before. The submitted manuscript must have not been a classroom research nor a research article of the institutional research. The submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences must first be selected by the representatives of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences editorial board whose identity will be concealed. Then the manuscripts selected will be reviewed by at least three reviewers from the field of study approved by the editorial board of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences. The reviewers will not be identified nor revealed their personal background (Double Blind Peer Review). All articles published in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences are copyrighted and belong to Krirk University entitled by the Property Act B.E. 2537.

I, hereby, confirm that the submitted manuscript is original, and has not been published in any forms before. I have read the submission policy and criteria with fully understand its content and agree to comply with the submission policy and criteria. Thus, I agree to send 1) the filled-out article submission form, 2) the pay-in slip, and 3) the submitted manuscript for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.

..... (Signature)

...../...../.....

Fee Payment

The publication fees for your article will be charged by Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences shortly after the editorial board provided it an initial check before it is sent for review.

1. Fee per Article Page

Article	Students of Krirk University Payment per article	General Public Payment per article
in Thai	3,000 baht	4,000 baht
in Foreign Language	6,000 baht	8,000 baht

2. Pay through Krung Thai Bank, Name of Account: Krirk University, Account Number 060-1-06501-8
 3. Once the total payment has been paid, please send the copy of the following three documents:
 - 3.1 fully completed article submission form
 - 3.2 pay-in slip
 - 3.3 the revised submitted manuscript to <http://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruek/index>
 4. Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences reserves the authority, in any circumstance, to reject submissions that require expedited processing (fast track).
- *Note: 1. Please carefully read the terms and condition before submitting as the author is not permitted to request a return of the fee in any circumstances.
2. The author must double-check and submit all necessary submission materials.

Criteria and Writing Pattern for the Article Submission Published in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.

Criteria for the Article Submission for Publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

1. After the article has passed initial consideration by the editorial board . Authors must pay a publish an article fee.
2. The submitted manuscript must follow the referencing styles used in academic writing set by Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences The author of the submitted manuscript must send :
 - 3.1) the complete filled-out article submission form.
 - 3.2) the pay-in slip
 - 3.3) submit the manuscript to <http://www.tci-thaijo.org/index.php/romphruekj/index> (on line). Please note that the manuscript submitted via e-mail, or post mail, or others will not be selected for publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.
3. The process starting from retrieving the submitted manuscript to the peer review evaluation process takes about 75 days.
4. The author of the submitted manuscript will receive the letter of acceptance for publishing, when the editorial committee has received the revised paper according to the suggestions of the peer reviewers.
5. The editorial board reserves its rights to consider only the paper received under the above condition.

The Manuscript Submission Guideline for Publishing in Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences

1. The manuscript must be in the fields of humanities and social sciences.
2. The submitted manuscript must have never been published in any journals nor any types of publication before.
3. The author of the submitted manuscript must send the manuscript in e-file, and follow the direction below:
 - Type in Microsoft Word Program and the length should not exceed 15 pages (A4)
 - Font: Cordia New/ 16 points (Thai and English)
 - The page margin on four sides is 2.54 cm. or 1 inch (upper, left, right and bottom)
4. The pattern of the writing should be descriptive. If the paper derived from the research paper, the author should rewrite and present the main point of the research, not only as the summary of the research paper.

The Submitted Research Article Should Have the Following Main Parts (Do Not Put Number 1, 2, 3...in the Proposed Manuscript)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Study; Review of the Literature; Hypothesis; Objectives of the Study; Related Concepts and Theories)
6. Research Methodology (Population; Samples; Data Collection Method; and Data Analysis)
7. Results of the Research (the results can include figures or tables together with detailed explanation)
8. Conclusion (Conclusion; Discussion; Suggestion and Recommendation)
9. Reference (Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences uses the APA Referencing Style 7th Edition)

The Submitted Academic Article Should Have the Following Main Parts (Do Not Put Number 1, 2, 3...in the Proposed Manuscript)

1. Article Title in Thai and in English
2. Name of the Author in Thai and in English
3. Abstract in Thai and in English (the length of both Thai and English abstract should not exceed one page of A4 paper size)
4. Key Words in Thai and in English [3-5 words, use semicolon (;) between words]
5. Introduction (Background and Significance of the Article)
6. Content (the author presents the main topics related to the article)
7. Conclusion (Summary of the main issues presented in the article. The conclusion can be the question or the intention to lead the readers to search for the new response)
8. Reference (Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences uses the APA Referencing Style 7th Edition)

5. In terms of the review article or the book review, the author must notify the sources in detail.

6. The editorial board of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences reserves its rights to accept the manuscript submitted under the following condition:

- 5.1 The author uses his/her own e-mail or phone number for submission.
- 5.2 The manuscript submitted is not the classroom research nor the institutional research.
- 5.3 The manuscript submitted follows the writing style of Romphruek Journal of the Humanities and Social Sciences.
- 5.4 The editorial board accept for consideration the article submitted via ThaiJO only. [<https://www.tci-thaijo.org/Index.php/romphruekj/index>]

Footnotes - are notes placed at the bottom of a page. They cite references or comment on a designated part of the text above it. The footnotes must be placed at the bottom of that page by leaving enough line space to separate the content and the footnote by drawing a line, as the example below:

- Cross-Reference is an instance refers to related information in another text or in the same text which enables the readers to get more related or more detailed information. An example of a cross-reference is a citation at the bottom of a page, as shown below

...In terms of carrying out one's duty and working in any section in the organization to create efficiency and good performance, it is necessary to have good management. In other words, the operation must rely on the principles of management.¹ [In Thai]

.....
¹ See also, Principles of Management, Chapter 4, p. 75 [In Thai]

- Content Footnote – is used to provide additional information or reference that simplifies or supplements information of the text. An example of a content footnote is a citation at the bottom of the page, as shown below:

Book Number or Author Number¹ Book Classification

.....
¹ Book Number or Author Number is a unique code number assigned to the letter of the author's name and last name. The Book Number or the Author Number is placed after the first alphabet of the author's name in the Call Number.

The Reference Style of In-Text Citation

The fact that the documents listed in the reference section are the collection of the documents that have been referred only in the text. The number of the documents listed in the reference section must, therefore, equal to the number of the document referred to in the text. The name-year system is the system of in-text citation appeared in brackets, and consisted of the author(s), and the year of the document publication. The citation, appeared in brackets, can be placed in front of or after the referring statement. Besides, it can also indicate the page number of the document that the statement is referred to facilitate the readers to examine the bibliographical data in the reference or the bibliography.

Example : The in-text citation for one work written by one author :

(Punnee Bualek, 2559)
Punnee Bualek (2559)

Example : The in-text citation for one work written by two authors:

(Dunning & Friedman, 2014 : 99-120)
Dunning & Friedman (2014 : 99-120)

Example : The in-text citation for one work written by three authors:

(Punnee Bualek et al., 2016)
Punnee Bualek et al. (2016)

The in-text citation for one work written by three authors or more – write the names of all authors down the first time and from then on include only the last name of the first author followed by the words et al. ('et al' is Latin for 'and other').

Example : Research can be defined as a systematic method of creating new knowledge or a way to verify existing knowledge (Watson, McKenna & Keady, 2008)

Deciding on a research method demands the researcher consider carefully the problem or area of investigation being researched (Watson et al., 2008).

In case that the author summarizes the content of the whole book, not paraphrasing or quoting part of the paragraph, identifying page number is not required.

The example is as follows:

(Tin Prachyapruit, 2558)

In case that the author of the manuscript is foreigner, write his/her last name, year of publication, and page number as follows :

Example : (Hobbs, 2015 : 58-81)

If the author of the manuscript hold the royal title, or the monk's rank, maintain his/her royal title or the monk's rank as follows

Example : (M.R. Pridiyathorn Devakula, 2558 : 59)

In the case that the author hold the military rank, academic title, or professional title, leave out those rank and title as follows:

Example : (Somchai Phol-iam-ek, 2558 : 68)

In case of the in-text reference from web-site, write down the author of the document and the year appeared in the document, as follows:

Example : (Arhit Thong-in, 2559)

National Statistical Office (2559)

Reference List (the Collection of the Reference at the End of the Article)

All references or information sources cited in the proposed work need to be listed in the reference list at the end of the document under "References" or "Reference List." The Reference List provides all the details necessary for the readers to locate and retrieve information source cited in the reference list. The Reference List is arranged in alphabetical order of the author's first name (if the author is Thai) and the author's last name (if the author is non-Thai). The alphabetical order follows the alphabetical order issued by the Royal Institute Dictionary (Thai Language) or Dictionary (English language). The word with final consonant is placed before the word with vowel. The word begins with the same consonant is placed in order according to the vowel pattern in Thai language. In addition, the Thai authors are placed in front of the International authors

In writing the Reference, the author of the proposed work must use the APA 7th Edition Style (American Psychological Association), which follows the Standards of Thai Journal Citation Index Center (TCI) by classifying the type of document as follows:

Book

Author's name. (Year of publication). <i>Book Title in Italics</i> . Place of Publication : Publisher's name.
Example :
Vicharn Panich. (2556). <i>Enjoy learning in 21th. Century</i> . Nonthaburi : S.R. Printing Mass Products, Co. Ltd. (in Thai)
Collier, A. (2008). <i>The world of tourism and travel</i> . Rosedale, New Zealand : Pearson Education New Zealand.

Articles in Books, Journal, and Magazine

Author's name. (Year of publication). Title of the Article. <i>Name of the journal (in Italics)</i> , Volume number (issue no.), page numbers.
Example : Amornrat Kulsudjarit. (2559). Assets and liabilities declaration and verification system for ministers. <i>Romphruek Journal</i> , 34(1), 209-234.

Thesis

Author, A. A. (Year)/Title/[Unpublished doctoral or master's thesis]/Name of the Institution awarding the degree.
Example : Stewart, Y. (2000). <i>Dressing the tarot</i> [Unpublished master's thesis]. Auckland University of Technology Becker, J. C. (2013). <i>Landscape-level influences on community composition and ecosystem function in a large river ecosystem</i> (Publication No. 3577776) [Doctoral dissertation, Graduate Council of Texas State University – San Marcos]. ProQuest Dissertations and Theses Global.

Conference Paper

Author's name. (Year of publication). <i>Title of the Article (in italics)</i> . Name of the Conference, page numbers.
Example : สุจิตรา เนตรสกุล. (2559). การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล:ศึกษารณมีการส่งต่อข้อมูลบนเฟซบุ๊ก. การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ประจำปี พ.ศ. 2559 วันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยเกริก กรุงเทพฯ, 588-600. Williams, & Seary, K. (2010). Bridging the divide : Scaffolding the learning experiences of the mature age student. In J. Terrell (Ed.), <i>Making the links : Learning, teaching and high quality student outcomes</i> . Proceedings of the 9 th . Conference of the New Zealand Association of Bridging Educators. Wellington, New Zealand. (pp. 104-116)

Website

Author, A. A./Year, Month date./Title of the work: Subtitle./Website name./URL
Example : Thanas Apornsuwan. (14 February, 2560). <i>หม่อมป้ากำลังเผชิญหน้ากับ “ตุลาการภิวัตน์” ฉบับอเมริกัน?</i> . Retrieved from http://www.bbc.com/thai/thailand-38915635 [in Thai]. Johnson, A. (2018, May 24). "It doesn't need to be this way": The promise of specialized early intervention in psychosis services. IEPA. https://iepa.org.au/network-news/it-doesnt-need-to-be-this-way-the-promise-of-specialised-early-intervention-in-psychosis-services .

Interview การติดต่อสื่อสารส่วนบุคคล ให้ทำ การอ้างอิงในเนื้อหา (in-text citation) โดยไม่ต้องลง รายการในบรรณานุกรมท้ายเรื่อง (References)

Interviewer, Position. Interview date, month, year
Example : Praphas Saengpradap, Wat Bang Bua community President. 9 December 2558. [in Thai] G. A. Smith, Interview, October 5, 2012

E-Book

Author of the book. (Year). <i>Book Title (in Italics)</i> . Retrieved date (date month year). Retrieved from website (URL)
Example : Somnuek Oonkaew. (2556). <i>Theory of practical music</i> . (23 February 2560) Retrieved from http://www.ebooks.in.th/mybookshelf.html . [in Thai]

E-Journal

Author of the article. (Year). *Article Title (in Italics)*. (Date month year of retrieval). Retrieved from name of Website (URL).

Example :

Sujittra Samakkitham. (2559). *Political economy of the community forest network in the five provincial borders of the eastern region*. (22 February 2560) Retrieved from <https://www.tci-haijo.org/index.php/romphruekj/article/view/72599/58412>. [in Thai]

Cataloguing for Author(s) in the Reference List

1. Thai author's name is catalogued both first name and last name only, no title is included. Also listed all authors in the case that there are more than two authors
2. The author with royal title, place the royal title behind his/her last name by placing comma to separate these two parts
Example : Thanadsri Sawasdiwat, M.R.
Supatra Masdit, Khunyng
3. The author who is the monk with the monk's rank, put the name of the monk's rank with his real name in brackets
Example : Somdet Phra Buddhacarya (Toh Brahmaramsi)
4. Books with two authors, insert the word "and" or "&" between the name of the first author and the second one
5. Books with one to twenty authors, list each author's names, and insert the word "and" or "&" between the second last author and the last one
6. Books with 21 authors or more, list the names of the first nineteen authors and insert the word "and" or "&" between the second last author and the last one/
7. For the international author, place the author's last name first, followed by comma (,) and the initials. However, the list of the international author can be changed according to the style of each nation
8. If the author is the official agency, organization, and institute, the list must be in order from the line agency to the sub-department. The name of the two agencies are separated by spacing (the name of the agency is written in full)
9. The book written with unknown author, start with the title of the book and follow in order according to the author's list

Sample-Writing of a Research Article

Article Title : in Thai (Font : Cordia New 16 pt. Boldface)

Article Title : in English (Font : Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

First and last name¹ (in Thai Cordia New 16 pt. Boldface)

First and last name (in English Cordia New 16 pt. Regular Type Face)

¹ Please indicate only the Office that you work for (do not mention the status, rank, job position, nor the name title)

Address: Tel. No.....

E-mail..... (Cordia New 14 pt. regular type face)

Abstract : (in Thai)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Abstract : (in English)

The abstract should be described in one paragraph with content including Objectives, Methods and Results. (Cordia New 16 pt., regular type face).

Keywords : Please type in English not more than 3-5 words (Cordia New 16 pt. regular type face).

Introduction (Background and Significance of Study, Concerning Researches, Hypotheses, Objectives, Concepts and Theories)

The introduction should not exceed one A4 paper size, the content should be about the background and the significance of the study (Cordia New 16 pt. regular type face).

Research Methodology (Population and Sample, Data Collection and Data Analysis)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Results of the Research (The Results of the Research can be shown in figures or tables)

(Cordia New 16 pt. regular type face).

Conclusion (Conclusion, Discussion, Suggestion and Recommendation)

(Cordia New 16 pt. regular type face)

Reference American Psychology Association (APA) 7th Edition Referencing Style

(Cordia New 16 pt. regular type face)

